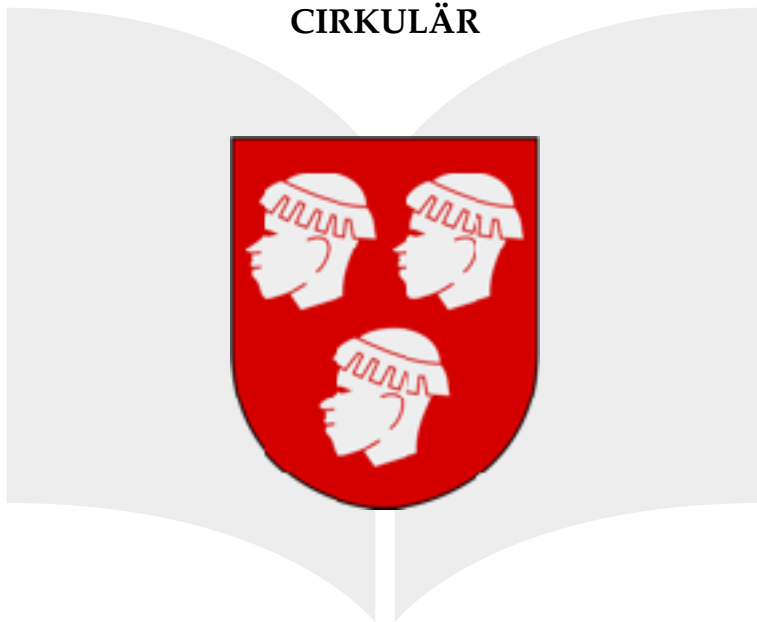

PASTORALTEOLOGISKT
CIRKULÄR

I VÄXJÖ STIFT

Årgång 1 : Nummer 1
1 mars 2022

Varför behövs ett pastoralteologiskt cirkulär i Växjö stift?	3
När den minste är störst (del I)	6
En tidlös olympisk förebild	12
Impulser för predikan	16
2 söndagen i fastan	17
3 söndagen i fastan	23
Jungfru Marie Bebådelsedag	26
5 söndagen i fastan	30

Pastoralteologiskt cirkulär i Växjö stift (PCVS) drivs ideellt och är (kyrko)politiskt obundet.

PCVS kommer ut den 1 i månaden på databasen

<http://pastoralteologisktcirkular.se>

En ansökan om ideellt utgivningsbevis är under förberedande. Tanken är att ansökan enligt följande:

Ansvarig utgivare: Erik Keijser

Ställföreträdande ansvarig utgivare: Gustav Lundborg

Ansvarig utgivare och ställföreträdare kommer att nås via e-post enligt nedan.

Redaktion: Elin Sundelin, Erik Keijser och Gustav Lundborg

Artiklar: tas emot från skribenter som tjänar eller tjänat i församlingarna i Växjö stift.

Manus och förfrågningar sänds till redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Genom att sända in manus godkänner skribent att materialet lagras och publiceras digitalt.

Varför behövs ett pastoralteologiskt cirkulär i Växjö stift?

Redaktionen

Under 2000-talet har vi i kyrkans värld kommit att tala mer och mer om ideellt arbete och dessutom identifierat en grupp människor som ideella medarbetare. Ideella medarbetare och anställda medarbetare utgör en slags dikotomi vilket på ett sätt är en helt ny situation i vår kyrkas historia.¹

När vi idag talar om ideellt medarbetarskap är det underförstått att en präst eller diakon knappast skulle kunna räknas till den skaran. Somliga skulle kanske till och med mena att det vore olämpligt. Vigningen till tjänst i kyrkan har i vår tid fått ett likhetstecken med lönearbetets ramar och strukturer. Vårt kollektiva minne blir allt kortare och det är lätt att glömma bort det faktum att för bara några årtionden sedan bars stora delar av stiftsarbetet med gemensamma krafter.² Ska vi använda dåtidens uttryckssätt så var det fråga om "frivilligt stiftsarbete". (Motsatsen till frivilligt var inte "ofrivilligt", utan det lagreglerade genom biskopsämbetet

och domkapitlet som statliga myndigheter.) Den lilla stab som fanns kring de statligt reglerade organen svällde och svalde det frivilliga stiftsarbetet i och med åttiotalets stiftsorganisationsreform.³ Kvar från denna tid lever några begränsade sammanhang i vårt stift. Hit hör Växjö stifts hembygdskalender, Kalmar stifts diakoniråd och Kalmars stifts bibelsällskap. Stiftsarbetet bars upp av engagerade människor som ville bidra till det gemensamma arbetet i kyrkan. Engagemanget eller tjänsten i hemförsamlingen var utgångspunkten och den egna erfarenheten från församlingsarbetet gällande vilka pastorala frågor som gemensamt behövde mötas och bearbetas utgjorde satsbrädan för det som blev frågor att bära tillsammans i stift och kontrakt.

Idag skulle detta vara en omöjlighet eftersom de yttre kraven på en stiftsorganisation har förändrats radikalt i takt med ett samhälle som i högre grad har professionaliserats på de flesta områden. Kyrkan står naturligtvis inte utanför en samhällsutveckling utan är en del av den vilket har gjort att även inom kyrkan har kraven på professionalisering och specialisering ökat. Fråga vilken kyrkoherde som helst. Att i en sådan situation montera ner stiftskansliernas förmåga att stötta och främja, rusta och finnas

med när det kan vara besvärligt på olika sätt, skulle knappast gagna församlingarna. Däremot skulle det vara en rikedom för kyrkan om vi kunde återvinna något av det praktiska engagemang och gemensamma ansvar som med tiden har organiserats bort.

Pastoralteologiskt cirkulär i Växjö stift är tänkt att vara en möjlighet att ge utrymme för just detta. Här kommer ges möjlighet att uttrycka tankar, idéer och reflektioner som vi annars kanske hade hållit för oss själva. I detta forum ges möjlighet att problematisera, inspirera, diskutera och tillsammans dela med sig. Vi lägger dikotomin gällande ideella och anställda medarbetare på hyllan och identifierar oss istället som bröder och systrar i tjänst för Kristi kyrka. Låt engagemanget flöda, låt oss dela tankar och idéer! Välkommen att vara med du också, både som läsare och som skribent! För att samtalet inte bara ska ske i cirkulären utan också om och kring artiklarna så slutar varje artikel med samtalsfrågor. Vilka sammanhang finns där du kan tänka vidare tillsammans med andra?

¹ Stiftelsektor Erik Sidenvall för en intressant diskussion om detta i den skrift som kommer att publiceras inför årets präst- och diakonmöte i Växjö stift.

² För arbetets framväxt, se Aldén, Lars, 1989, *Stiftskyrkans förnyelse : framväxten av stiftsmöten och stiftsråd i Svenska kyrkan till omkr 1920*, Lund.

³ Se Björnberg, Anders, 2022, "Växjö stift organiseras som pastoral arbetsenhet 1960-1990" i Aldén, Lars & Bexell, Oloph & Sidenvall, Erik, 2022, *Växjö stift 850 år : Studier och essäer*, Skellefteå.

När den minste är störst (del I)

Om kärleken till den lilla församlingen och vad som händer när kyrkan byggs nedifrån och upp

Axel Fors, kyrkoherde i Ljungby pastorat

Jesus säger: ”Se till att ni inte föraktar någon av dessa små. Jag säger er att deras änglar i himlen alltid ser min himmelske faders ansikte.” (Matt 18:10) Kanske tänker vi i första hand på barn, på enskilda kristna som kämpar med sin tro, eller på dem som är nya i tron och har gått ett litet steg på trons väg men inte fått någon fast förankring än, när vi läser eller hör detta bibelord.

Men jag är övertygad om att vi behöver ha dessa ord från Jesus i minne när vi reflekterar över alla våra små församlingar och gemenskaper i vår kyrka. De är många. Redan för tio år sedan hade mer än två tredjedelar av svenska kyrkans huvudgudstjänster färre än 25 deltagare. Det lär inte ha blivit fler deltagare.

I en tid när vår kyrkas enheter blir allt större, och besluten hamnar allt längre från dem som lever kyrkans liv på gräsrotsnivå i små

församlingar och gemenskaper, är det så lätt att vi bara följer med strömmen mot stora enheter och tror att det är den enda vägen att gå, när det nu ser ut som det gör. Men tänk efter! Stämmer det verkligen? Ja, det kanske är lättare att få ihop ekonomin på det sättet; det är kanske lättare för ett fåtal med makt att styra en hel organisation; men var det verkligen för ekonomins och maktens skull som vi är kyrka?

Som kyrkoherde i ett pastorat med många små församlingar vill jag med denna artikel uppmana alla att kämpa emot utvecklingen mot större och större enheter! Det handlar inte om att jag klamrar mig fast vid en svunnen tid! Nej, det är värt att kämpa mot denna utveckling eftersom den faktiskt inte är lösningen på våra utmaningar och problem. Tvärtom behöver vi söka oss till rötterna och till de platser i skymundan där kyrkans verkliga liv levs.

Jag skulle till och med gå så långt som att säga: Om vi inte tar hand om våra små församlingar och gemenskaper – om vi inte ser dem som en framtidsväg – är det inte säkert att Svenska kyrkan har en framtid på sikt. Men istället för att misströsta ska vi som vanligt lyssna på Jesus, som säger: “Se till att ni inte föraktar någon av dessa små. Jag

säger er att deras änglar i himlen alltid ser min himmelske faders ansikte.” (Matt 18:10)

Därför ska vi se på våra minsta och bräckligaste gemenskaper med tacksamhet, glädje och kärlek, och inte se dem som bekymmer och belastning. För här finns framtiden!

Attityder som spelar roll

Jag tror våra attityder spelar roll. Om vi bara suckar, ser de små gemenskaperna som bekymmer och belastning, blir förtvinandet i vår kyrka en självuppfyllande profetia.

Visst är det lätt att sucka och känna oss missmodiga över att det inte är som förr, att all statistik pekar åt fel håll och att vi får mindre pengar. Visst behöver vi inse att det är kris och agera utifrån det, men, vi kan inte låta det gå ut över de små gemenskaper vi har; vi kan inte låta det ta över i våra små gemenskaper; för då kväver vi det liv som faktiskt finns där!

Det händer då och då att människor kommer fram till mig vid t.ex. en gudstjänst i någon av våra små församlingar, där vi sammanlagt kanske varit under tio personer, och säger nåt i stil med: ”Vad tråkigt att vi inte var fler idag.” Då försöker jag alltid uppmuntrande säga: ”Men

tänk vad bra att vi var här!” Det är faktiskt inte bara tomt prat från min sida. Jag tror verkligen att det ur den kristna trons perspektiv har en enorm betydelse att vi var där. Inte minst för vår trovärdighets skull. Lite längre fram ska jag återvända till det.

Jesus lär oss att älska våra allra minsta bröder och systrar. Ibland är det dessutom vi själva som är de små, i vår egen tro och i vår kyrkliga gemenskap. Det är hög tid att vi lär av Jesus och älskar våra små församlingar.

Ljungby pastorat, där jag är kyrkoherde sedan januari 2019, är visserligen en sammanslagning av två gamla pastorat sedan 2010, men fortfarande är alla åtta församlingar intakta. De tre minsta har cirka 200 medlemmar var. Vi befinner oss också i ett av de mest kyrksamma kontrakten i Växjö stift om man ser till gudstjänstfirande: Allbo-Sunnerbo kontrakt.

Jag vet inte hur länge vi klarar av att ha åtta församlingar kvar, men det jag vet är att det inte kommer vara jag som driver på församlingssammanläggningar. Tvärtom kommer jag uppmuntra människor att värna sin församling så länge det bara är möjligt. Helt enkelt eftersom jag tror att det är när *församlingsmedlemmarna känner att de har infly-*

tande över det kyrkliga livet som en församling fungerar som det är tänkt.

Varför ska vi fira gudstjänst... om det bara kommer några få..?

Jag vill citera min egen, numera bortgångne far, Alf Fors, i småskriften ”Så att jag får gå in till Guds altare” – några reflektioner efter 40 år som präst, som han skrev för Lunds stiftshistoriska sällskap vid sin pensionering 2015. Han skriver:

Det var nog tämligen glest i bänkarna i en hel del kyrkor när klockorna ljud varje söndag 1970, men deras ljud var ändå en manifestation och en kallelse till bygden, som varken miss-tolkades eller nedvärderades. Där gudstjänst firas tar kyrkan konkret gestalt på ett för alla syn- och hörbart sätt som en livsnödvändig angelägenhet. När klockorna tiger ropar stenarna om en kyrka som i värsta fall ser gudstjänstlivet som ett besvärande och dyrt bihang till administrationen.¹

Alltså: Varför värna små gemenskaper också? Jo, för att låta kyrkan ta gestalt, så att den får vara den livsnödvändiga angelägenhet som det är! Är klockorna tysta sprider vi istället för

evangelium följande budskap: ”Jaha, de trodde inte ens själva på det...”

Att fira gudstjänst även om vi bara är några få är viktigt, för det handlar om den klassiska kyrkliga devisen: *Lex orandi, lex credendi*. Bönens lag, Trons lag. Eller: Så som vi ber, så tror vi. Tillbedjan (det vi sysslar med i gudstjänsten), och tro hör intimt ihop.

Det händer ju något när vi ber! Eller hur? Det tror vi kristna på. Det har betydelse om vi ber. Det har också betydelse om vi inte ber. Då saknas något väsentligt. Bön hänger inte på antalet som ber. Det viktiga är att det bes.

De få som samlas till gudstjänst när klockorna ringer gör skillnad för hela bygden. De som firar gudstjänst bidrar till att Guds kärlek tar konkret gestalt i bygden runt sin kyrka. Så värdefulla är vi som är där. Utan vår bön skulle bygden sakna något väsentligt.

Låt det få vara perspektivet när människor känner missmod över att vi inte var fler. Uppmuntra, och visa på den enorma betydelse dessa trogna gudstjänstfirare har för så många andra människor runt omkring kyrkan.

Detta blev konkret tydligt för mig när jag häromåret var på gudstjänst ute på vischan i en engelsk

landsortskyrka. Det var morgonmessa på en vardag i februari. Lite snö hade faktiskt fallit, trots att det var ganska långt söderut i England, och lukten från de av kol uppvärmda husen runt omkring kyrkan, gjorde att mina tankar genast fylldes av ånglok.

Guds församling den här morgonen bestod av en gammal man som på svaga ben stapplade ut ur kyrkan vid gudstjänstens slut för att ta det mycket försiktigt i halkan. Där var en ung kvinna med barnvagn. Där var några trogna kyrktanter. Inte fler än så! Men de skämdes de verkligen inte för. De hade ju firat mässa! Guds rike hade tagit gestalt! Universums centrum, Jesus Kristus, hade ett vilat på deras altare! Universums centrum, Jesus Kristus, hade tagit sin boning i deras kroppar! Vilken glädje! Vilken tacksamhet!

Lex orandi, lex credendi. Nog tror vi väl ändå på bönen kraft?

Kyrka! Inte företag!

Det är klart att det finns en smärtgräns som gör att gudstjänstlivet faktiskt har dött. Om det inte kommer någon och det blir upprepade mässfall, då får vi konstatera att församlingen faktiskt upplöst sig själv. Men vi är inte kallade till att påskynda

den utvecklingen! Det gör mig faktiskt ledsen när jag ser hur stordriften och lönsamhetstänkande i vår kyrka slår igenom också på gudstjänstlivet. Det är ledsamt att se hur pastorat säljer kyrkor - där ganska många människor fortfarande firar gudstjänst - i "förebyggande syfte". Det gör ont i mig när allt fler pastorat verkar driva kyrkan som ett företag snarare än som en levande gemenskap.

Vi är inget företag! En kyrka som drivs så är dömd att gå under!

Det här fick betydelse när vi i Ljungby pastorat skulle bestämma oss för hur vi skulle fira gudstjänst när restriktionerna p.g.a. pandemin var som allra hårdast.

Instället för att sammanlysa, ställa in, och låta gudstjänstlivet skrumpna ihop till en enda plats i pastoratet, kunde vi snarare se att helt plötsligt var det de små gemenskaperna som bar oss allihopa! De stora gemenskaperna blev "ett problem". De små gemenskaperna var plötsligt vår allra största tillgång! De fick bära med bön! Ur ett kristet perspektiv är det är dessutom långt viktigare än det vi så ofta annars pratar om: att pengarna från tätortens lite större församlingar bär de små och deras kyrkobyggnader.

Därför ställde vi inte in en enda gudstjänst ens när restriktionerna

var som hårdast! Trots prästbrist. Vi vände ut och in på oss för att Guds rike skulle ta gestalt. Det är ju ännu viktigare när samhället lever i kris. Klockorna ringer med hopp. När ska vi be om inte i kristider!? Helt plötsligt blev de små gemenskaper, vi lite till mans suckar över, vår enorma styrka! Låt oss tänka på det! Låt oss komma ihåg det, när restriktionerna nu lättat!

I den kyrka där klockorna ringer bara vid enstaka tillfällen (ingen vet när eftersom ingen längre läser predikoturer i tidningen);

I den kyrka där kyrkklockorna på söndagen tystnar och byggnaden blir ett monument över en svunnen tid;

I den kyrka där det inte finns någon gudstjänstfirande kärna kvar; där

kan inte heller alla de som är högtidskristna,

eller dop-och-begravningskristna,

eller jag-ska-åtminstone-gifta-mig-i-kyrkan-kristna,

eller jag-är-så-glad-för-att-jag-sjung-er-i-kyrkokör-kristna,

eller jag-kommer-åtminstone-när-li-vet-brakar-ihop-kristna,

eller jag-behöver-tända-ljus-vid-en-nationell-katastrof-kristna,

komma och göra det som de behöver i Jesu närhet. Då finns det inget kvar. Det spelar faktiskt roll. För en värld och för en bygd.

Så viktiga är de små församlingarna och gemenskaperna. Så viktig är bönen som en liten kärna bär, söndag efter söndag.

Samtalsfrågor

I nästa cirkulär fortsätter artikeln och författaren erbjuder ett program för hur ledare och församlingar kan ta sig an utmaningen. Tills dess kan vi stanna upp inför följande samtalsfrågor:

1. Hur liten kan en församling bli och ändå vara en församling?
2. Hur stor kan en församling bli och ändå vara en församling?
3. Vad behövs för att en församling ska kunna komma till eller bestå?

¹ Småskriften finns digitalt tillgänglig på <https://lundsstiftshistoriska.se/onewebmedia/Smaskrift%208%202016.pdf>

En tidlös olympisk förebild

Ett exempel på ett exempel att lära av

Jonas Lindstrand, diakon i Växjö stads- och domkyrkoförsamling.

Den heliga Olympia/Olympias (c. 361-408) är en av alla de diakoner och diakonissor som genom kyrkohistorien fått sin levnadsgärning nedtecknad, som utgör förebild för tusentals kristna och till och med blivit helgonförklarad.¹ Hennes levnadsberättelse har gripit tag i mig för att hon - trots avstånd i tid och rum - stött på utmaningar moderna diakoner fortfarande kan möta.

Nyfikenhet på föregångarnas liv

Efter några år som diakon har jag upptäckt en dragningskraft till att lära mig mer om de män och kvinnor som vigts till diakoner och diakonissor före mig. Det gäller systrarna från Samariterhemmet, från Ersta, Bräcke och Vårsta. Bröderna från Stora Sköndal. Men också att få ta del av alla dessa fantastiska livshistorier som nedtecknats genom två tusen

år av kyrkohistoria. För att lära mig mer om alla dom som genom Anden – i bön och handling – bidragit till framväxten av modern välfärd och sjukvård. Dom som likt jag strävat efter att bära ut evangelium och hopp i vardag och i liturgisk tjänst. Genom årtusendena kan jag känna en svindlande samhörighet inför våra gemensamma erfarenheter. Jag har givetvis samtida förebilder i ämbetet. Men genom att studera de diakoner som gått före genom historien kan kunskapen fördjupas gällande hur diakonin gestaltats och livet som diakon har yttrat sig. Oftare än jag anat visar det sig att de gemensamma nämnarna mellan då och nu är många.

Trots att källorna går isär gällande detaljerna kring den heliga Olympias liv, som några år till eller från, så finns det mycket nedtecknat. Hon föddes in i en välbärgad familj i Konstantinopel runt år 361 och hennes far lär ha varit högt uppsatt ämbetsman inom kejsardömet. Hennes mors släkt hade grenar till både det kejsarliga hovet i Rom och till det armeniska kungahuset. På moderns sida finns även kyrkoledare som tjänstgjorde i kretsen kring Nikolaos av Myra (270-343). Vid 18 års ålder gifte hon sig med Nebridius som tjänstgjorde som prefekt i Konstantinopel. Kyrkofadern Gregorios av Na-

zianzos (c. 329-390) var bjuden till festen, men meddelade brevlades förhinder samt bifogade en dikt han tillägnade den blivande bruden. Olympia tillhörde helt enkelt den tidens societet, både världsligt och kyrkligt.

Olympia vigs till diakon

Efter två års äktenskap dog Olympias man, och hon blev barnlös änka med stora rikedomar. Hon gifte aldrig om sig. Istället ville hon låta sin varma tro på Kristus leda henne till tjänst för sin nästa. Hon vigdes till diakonissa av Nectarios (?-397), biskop av Konstantinopel. Olympias arbetade medvetet för att hennes ekonomiska tillgångar skulle komma fattiga och behövande till hjälp. Starten på detta omfattande arbete var att hon lät upprätta en kommunitet för kvinnor i anslutning till en av stadens stora kyrkor. Flera hundra år efter hennes död refererades det till detta ställe fortfarande som ”Olympias hus”.

När Johannes Chrysostomos (c. 347-407) efterträdde Nectarios som biskop i Konstantinopel inleddes en livslång vänskap mellan Olympia och Johannes. Han vägledde Olympia både andligen och med råd hur hon skulle fördela sina ekonomiska medel så de kunde bli till välsignelse långt

utanför Konstantinopels gränser, där Olympias grundade barnhem och sjukhus samt stödde lokala kyrkor.

Olympia visade på god organisationsförmåga, ledarskap och förmåga att verka strategiskt. Men hennes vilja att göra gott nådde en gräns. Johannes Chrysostomos fick be henne att ta det lugnt, han upplevde att hon nästan höll på att göra för mycket. En vaksam mentor ville förhindra utbrändhet hos en hängiven kyrkoarbetare.

Att försöka hitta balansen mellan tjänst, vila och fritid är det nog många av oss som brottas med. Jag finner styrka i att detta var bitar även i helgonens livspussel. Hur Olympia reagerade på sin andlige vägledares råd är oklart, men med tanke på hur mycket hon värdesatte deras vänskap kan vi utgå ifrån att hon lyssnade till honom.

Efter några år som biskop tvingades Johannes Chrysostomos efter kyrkliga stridigheter bort från biskopssätet i Konstantinopel och gick i exil. Trots att han förklarats som *persona non grata* och att samröre med honom ledde till dyra böter, så svek inte Olympia deras relation. Olympia blev den principfasta vännen som står kvar, trots att det bokstavligen kostade på. Den vännen jag önskar ha om det vore jag som plötsligt en dag

ställdes utanför gemenskapen som tagits för given. Den vännen jag önskar vara.

Även Olympia tvingades snart bort i exil, där hon gjorde sitt bästa för att stötta andra medmänniskor på flykt. Hon fortsatte att stötta Johannes så länge han levde. Olympia dog år 408, och överlevde sin mentor och andlige vägledare med ett år.

Olympia som förebild idag

Olympia står idag staty bland de 140 helgon som omringar Petersplatsen i Rom, som nummer 11 från höger när man beträder torget från Via della Conciliazione. Det visar på att hon räknas med, men pekar inte ut vad vi borde ta efter hos henne. Olympias föredöme bygger inte på det välbärgade sammanhang där hon växte upp utan på hennes livsval och efterföljd.

Olympias tjänst i kyrkan är ett föredöme att ta fasta på än idag. Hon såg till att låta det hon var bra på, förmågan att leda och organisera arbete, bli till välsignelse för många. Hon sökte fördela de resurser hon hade på bästa sätt. Hon hade en mentor och såg därmed till att inte vara ensam med de bördor hon bar. Hon lyssnade till goda råd, både i arbetet med fördelningen av medel

och när hon behövde sätta gränser för att orka. Hon stod kvar när det blåste snålt. Olympias civilkurage att stå upp för det hon ansåg vara rätt och sant är ett föredöme att ta efter för alla, men särskilt för diakoner som värdesätter att utgöra en profetisk röst mot orättvisor. Olympia uppmärksammande främst orättvisor inom kyrkan, men idag det finns skäl att höja rösten även i den samhällsliga debatten. Kring just Olympias liv och gärning finns mycket bevarat. Tyvärr är det vanligare att det bara finns kortare berättelser nedtecknade om de diakoner och diakonissor som genom kyrkohistorien med sina liv (och ibland genom sin död) har vittnat om Jesus Kristus. Trots det kan dessa lära oss mycket om tjänandet som livshållning, och om diakoni än idag. Här finns mycket att hämta för oss som önskar fördjupa vår kunskap och vårt engagemang.

Samtalsfrågor

1. Vilka förebilder lyfter vi fram i församlingens liv?
2. Vilka förebilder borde vi lyfta fram i församlingens liv?
3. Vad behövs för att en förebild i kyrkan ska visa snarare än skymma Kristus?

¹ Faktauppgifter om Olympia/Olympias har Jonas hämtat från följande internetkällor. Den sista av dem visar den i artikeln nämnda statyn.

<https://web.archive.org/web/20120614025334/http://saints.sqpn.com/sainto34.htm> ;

https://www.catholic.org/saints/saint.php?saint_id=797 ;

<https://www.oca.org/saints/lives/2022/07/25/102087-holy-woman-olympias-olympiada-the-deaconess-of-constantinople> ;

<https://www.newadvent.org/cathen/11248b.htm> ;

<https://catholicexchange.com/st-olympias/> ;

https://orthodoxwiki.org/Olympia_the_Deaconess ;

https://orthodoxwiki.org/Gregory_the_Theologian ;

<http://stpetersbasilica.info/Exterior/Colonnades/Saints/St%20Olympia-11/StOlympia.htm>

Impulser för predikan

2 söndagen i fastan

Jonas Ivarsson, skolpräst på Oskarshamns folkhögskola

Andra årgångens läsningar:

Första Kungaboken 19:1-8

Första Korintierbrevet 10:12-15

Lukasevangeliet 7:36-8:3

(Psaltarpsalm 130)

Rubrik i evangelieboken:

Den kämpande tron

Liturgisk färg:

violett eller blå

Kyrkoåret

På fastlagssöndagen stod vi och blickade på Kärlekens väg, som var söndagens rubrik. Vägen låg framför oss utan att vi visste riktigt vad den skulle göra med oss, även om vi kunde ana en igenkänning i det som komma skulle lite längre fram. Nu har vi vandrat ett tag på kärlekens väg efter att vi på förra söndagen stannat på vår första rastplats. Idag på andra söndagen i fastan stannar vi på den andra rastplatsen på kärlekens väg. Precis som i allt resande måste vi först se till oss själva och att allt är med i packningen och att hitta rätt perrong eller gate eller vår plats på

färdmedlet. Först därefter kan vi se framåt mot målet och ta in resan. Så är det även på kärlekens väg.

Under fornkyrklig tid så gick de som skulle döpas på påsknatten under fastan igenom sina sista undervisningsveckor.¹ De tre första söndagarna bär spår efter denna förberedande undervisning om hur det är att leva som kristen och att stå emot de prövningar som väntade efter dopet.

Denna söndag är därmed den andra av tre söndagar med en rastplats att se till sig själv och ha en inre självrannsakan och reflektion. Efter den tredje söndagen i fastan flyttar fokus från oss själva och i stället börjar vi se vägen framåt, mot kärlekshandlingen och mot Jesus och vad han gör på korset. På fjärde söndagen i påsktid byter kärlekens väg namn och heter sedan Vägen till livet. Men där är vi inte än.

Skriften

Achav var kung i Israel, Nordriket, och verkar vara den sämste kungen. (1 Kung 16:30) Dessutom gifte sig Achav med Isebel som var dotter till Fenikernas kung Etbaal och Achav började tillbe guden Baal. (1 Kung 16:31) Isebel ville hålla kvar vid sin tro på Baal och ville utrota Guds profeter (1 Kung 18:4) Achav avfaller

så långt att han offerar sina söner i Ben-Hinnoms dal. (2 Krön 28:2) Denna dal kom att kallas *Gehenna* på grekiska och används av Jesus som en plats att hamna på för den som förbannar sin broder. (Matt 5:22)

Söndagens läsning är ett utmärkt exempel på hur omkringliggande kapitel belyser och fördjupar förståelsen av en perikop: I kapitlet före söndagens läsning så sänder Gud profeten Elia till Achav och vi får veta att Isebel vill utrota Herrens profeter. Men Obadja, som förvaltade de kungliga egendomarna, har gömt Herrens profeter i två grottor, femtio i varje. Elia får till ett möte med alla baalsprofeterna på berget Karmel. På berget blir det en duell mellan Baal och Abrahams, Isaks och Israels Gud. Det händer inget när baalsprofeterna ber till Baal, så det blir Abrahams, Isaks och Israels Gud som vinner. Därefter dödar Elia alla baalsprofeterna. Sedan springer Elia, inte ett maraton, men väl de tre milen från Karmel till Jisreel. (1 Kung 18:1-46)

I söndagens gammaltestamentliga läsning flyr sedan Elia för livet, för att Isebel vill döda Elia. En ängel kommer och ger honom styrka så att han kan gå i fyrtio dagar och nätter. Märk likheten med den 40 åriga vandringen efter uttåget ur Egypten. Dessutom kommer Elia också till

berget Horeb eller Sinai där Moses mötte Gud, men nu är det Elia som möter Gud på berget.

Efter söndagens perikop möter Elia Gud på berget Horeb i en stilla susning efter en storm, ett skalv och en eld. (1 Kung 19:0-14) Elia är den som kämpar för sin tro. Men blir förföljd, men också hjälpt av en ängel. Elia var den främste av profeter enligt Matteus. (Matt 17:3)

Vad gäller episteln gör vi klokt att börja i sammanhanget: På Paulus andra dokumenterade missionsresa kommer han till Korinth (Apg 18:1) troligen omkring år 51 e.Kr och lämnar troligen 52 e.Kr.² Han lämnar Korinth då Gallio var ståthållare. (Apg 18:12,18) Några år senare är Paulus i Efesos (Apg 19:1) och får höra skvallervägen att det råder motsättningar i Korinth. (1 Kor 1:11) Dessutom har församlingen skickat ett brev till Paulus med frågor. (1 Kor 7:1) På den korta tid sedan Paulus först var i församlingen verkar det redan blivit starka grupperingar. (1 Kor 1:12)

Söndagens text finns i andra delen av Korinthierbrevet där Paulus svarar på de frågor som kommit till honom i ett brev. Frågan som ställs till Paulus handlar om ätandet av hedniskt offerkött.(1 Kor 8:4) Paulus svar blir att vi varken vinner eller

förlorar på att äta offerkött då maten inte för oss till Gud.(1 Kor 8:8) Men det är däremot viktigt att visa hänsyn till de som är osäkra i frågan, för att när de äter offerkött riskerar de att falla tillbaka i avgudadyrkan. (1 Kor 8:9,13) Paulus är fri och förkunnar frihet, men med hänsyn.(1 Kor 9:1,19)

I verserna innan söndagens epistelläsning ger Paulus en varning om hur det gick för Israeliterna under deras vandring i öknen. De knotade och avföll till avgudadyrkan trots att de trodde sig stå stadiga. (1Kor 10:1-11) Därför vill Paulus att Korinthierna skall stå stadigt och inte bli som Israeliterna i öknen. (1 Kor 10:12) Kanske var det många som menade sig stå stadigt, men kanske var Korinthierna istället i direkt fall?³ Men om Paulus pekar på deras fall i v 12, är han inte sen att ge dem ett hopp i v13. (1 Kor 10:13) Ni kommer att ta er igenom det, kan man tänka sig Paulus underton.

Sedan ger Paulus ett råd till Korinthierna och en vägledning. Håller er borta från avgudadyrkan, men tag emot nattvarden för där finns gemenskapen med Kristus. (1 Kor 10:14-16)

Berättelsen i evangelietexten liknar berättelsen i Matteus, Markus och Johannes.(Matt 27:6ff; Mark 14:3ff; Joh 12:1ff) Matteus och Mar-

kus nämner att det sker hos Simon i Betania medan Johannes endast nämner Betania där Lasaros bodde, vilket inte nödvändigtvis betyder att måltiden skedde hos Lasaros.

Hos Lukas får vi genom Jesus ord (Luk 7:43) veta att måltiden är hos Simon. Dock verkar det som av texten innan att Jesus är i Galileen.(Luk 7:11) Hos Lukas har kvinnan inget namn utan benämns som synderska. Johannes har i sin berättelse med de båda kvinnorna Marta och Maria. Markus och Matteus har likt Lukas inget namn på kvinnan. Dessutom närmar sig Jesus händelsen lite olika enligt evangelisterna.

Bakgrunden till berättelsen i Lukas kan ha olika händelser som sedan sammanflätats, dock inte av Lukas, eller så ligger en händelse i botten och olikheten beror på tradition.⁴

Det finns fler olikheter som man kan undersöka för den som vill, men för predikan bör vi inte fastna för mycket i de bakomliggande orsakerna utan se på textens teologi.

Kvinnan i texten verkar vara där mer för att visa kärlek än för att få förlåtelse. Förlåtelsen har hon nog fått innan hon besökte Simon och nu visar hon sin tacksamhet och kärlek till Jesus.⁵ (Luk 7:47) Även om hon

får den igen senare i texten. (Luk 7:48) Däremot verkar Simon störa sig på kvinnans beteende. (Luk 7:39) Den person som har störst behov av förlåtelse är Simon. För Jesus ger honom en hint i en liknelse att det är bra att be om förlåtelse och kanske speciellt för den som har mycket att be om förlåtelse för, kanske det gäller Simon (Luk 7:41-43)

Så det finns två personer i berättelsen som har olika ingång till förlåtelse och synder. Kvinnan som visar sin kärlek efter att ha blivit förlåten och Simon som underförstått utifrån Jesus liknelse, verkar ha synder som behöver förlåtas. Vilket han kanske inte inser förrän efter Jesus liknelse.

Kvinnan visar på förlåtelsens glädje medan Simon verkar lite förlågen och kanske avundsjuk på kvinnans agerande. Men Simon är trots allt värd för middagen och vill kanske ha lite ordning.

Frågan som ställs om vem han är som förlåter synder (Luk 7:49), pekar på kap 9. (Luk 8:18-20) I kap 8 nämns Maria från Magdala (Luk 8:2), men det är inte samma kvinna som i söndagens text (Se. Bibel 2000, not för Joh 12:3) Sambandet mellan Maria från Magdala och synderskan i Luk 7 uppträder

i en västlig tradition på 600 talet.⁶ (Andrén 2009, s. 129, not 66.)

En relation mellan texterna är högmodet i episteltexten som är motsatsen till ångern och förlåtelsen i evangelietexten.

I vår tid

Här nedan ges några nutida bilder att reflektera över: Några som verkligen kämpar är Vasaloppsåkarna förra söndagen. Några av dem hade nog en större tro på att de skulle klara av loppet än vad deras fysiska resurser i verkligheten var kapabla till. Många var säkert de som skulle kalla de som langade blåbärssoppa för just änglar. Precis som ängeln som gav kraft åt Elia.

Vi kan också fundera över de som förföljs för sin tro. Är vi själva utsatta för någon form av förföljelse eller religionsmobbing?

I Förhållande till Paulus tanke om en frihet men också ett ansvar att visa hänsyn, så kan vi fundera på om vi hjälper människor till tro eller stjälper dem? Vilket är viktigast, min egen frihet eller min nästas väg till tro? Men också att fundera själv på var jag har min svaghet och som gör att jag kommer nära att avfalla från tron. En annan sak att fundera på när

står jag fast och hur nära har jag till att avfalla?

En bild ur det verkliga livet kring att vara säker, men ändå vara nära ett förestående fall. För att relatera till episteltexten: Jag var med familjen i fjällen och åkte skidor och det var den sista dagen på en hel veckas skidåkning. Det hade gått bra under hela veckan och självsäkerheten var på topp. Men så för en sekund i en överilad stoppsladd på ett uppkört löst underlag fick jag bakvikt och satte mig på rumpan och drog armbågen rejält i backen. Aj, aj min armbåge.

Så nära en ståtlig triumf, men det blev ändå ett ögonblickligt bakslag.

Lärdom: I den mest självsäkra stund står bakslaget och lurar runt hörnet.

Budskap

- Våga visa att du älskar Jesus, även om andra inte visar det. (Evangeliet)
- Att våga bekänna min synd och se glädjen i förlåtelsen. (Evangeliet)
- Ibland behöver jag fly från yttre hot för att finna trygghet. (Gammaltestamentliga läsningen)
- Högmod går före fall, men ödmjukhet är vägen fram.(Ords 18:12) (Episteln)

Veckans gudstjänster

17 mars är det St Patricks day. St Patrick är Irlands apostel.

Genom tydning i till exempel beredelseord kan kvinnan i evangelietexten stå som förebild för gudstjänstens inledning. I bönen om förlåtelse faller vi på knä och låter tårarna rinna på Jesus fötter. Hela liturgin kan även ses som en lek vid Jesus fötter. Sedan i förlåtelseordet drabbas vi av att Gud har efterskänt vår skuld. Förlåtelsen leder till tacksamhet och kärlek att dela vidare. Vad är det, om inte balsam för vår själ?

-
- ¹ Eriksson, Lars Olov & Nilsson, Nils-Henrik 2003, *Evangelieboken i gudstjänst och förkunnelse*, Stockholm, s. 152.
- ² Thiselton Anthony C, 2000, *NIGTC -The First Epistle to the Corinthians*, Grand Rapids, s. 30.
- ³ Thiselton 2000, s. 748.
- ⁴ Fitzmyer, Joseph A., 1974 *The Anchor Yale Bible - The Gospel According to Luke I-IX*, New York, kap. 36.
- ⁵ *ibid.*
- ⁶ Andrén Olof, 2009, *Evangeliets ljus – Kyrkofädernas skrifttolkning*, Skellefteå, s. 129, not 66.)

3 söndagen i fastan

Stefan Sundelin, tidigare komminister i Växjö stads- och domkyrkoförsamling

Andra årgångens läsningar:

Jesaja 59:14-17

Efesierbrevet 6:10-18

Markusevangeliet 5:24-34

(Psaltarsalm 25:12-22)

Rubrik i evangelieboken:

Kampen mot ondskan

Liturgisk färg:

violett eller blå

Kyrkoåret

Fastans tre första söndagar har en rörelse från den individuella prövningen till direkt kosmiska perspektiv i rubriken "kampen mot ondskan". Här finner predikanten en utmaning i att inte köra i något av två möjliga diken. Det ena är att göra ondskan så andlig och övernaturligt att den blir främmande för det mänskliga. Det andra diket är att göra ondskan så mänsklig och jordisk att den blir för banal för att vara något att kämpa mot. Här finns en chans att slå ett slag för en realistisk människosyn som rymmer både ont och gott. Vilket inte ska förväxlas med *simul*

justus et peccator, att samtidigt vara syndare och rättfärdig. Det är en ut-saga om människan som är helt och hållet benägen att dras till det onda men genom Kristus ändå helt och hållet räddad från mörkrets makt.

Skriften

Läsningen ur profeten Jesajas bok är hämtad ur bokens senare del som har den babyloniska fångenskapen som bakgrund. Det är en hoppfull skrift som talar om Israels och Jerusalems kommande upprättelse. Samtidigt finns där en mörkare analys av sakernas tillstånd, om hur rätten och rättfärdigheten trängts undan. Blicken vänds då mot framtiden då Herren griper in för att ställa allt till rätta vilket med en kristen läsning också är en profetia om Kristus och hans verk.

Episteln knyter an till profetordet i Jesaja genom att använda profetens bildspråk. I kampen mot det onda ska vi klä oss i Guds rustning som inte är bokstavliga vapen utan sanningens bälte, rättfärdighetens pansar, trons sköld och frälsningens hjälm. Det är så jag som människa kan stå emot onskans lömska angrepp.

Berättelsen om kvinnan med blödningar finns hos alla synoptikerna och är hos dem alla en del av berättelsen om Jesus Kristus.

telsen om Jairos dotter. Det är på vägen hem till synagogföreståndaren som kvinnan kommer fram och rör vid Jesu mantel. Hon är dock på intet sätt en bifigur, tvärtom får vi veta mer om henne än om många andra som Jesus möter och helar. Vi förstår att hennes kamp mot sjukdomen varit både långdragen och kostat henne allt hon ägde utan att något kunnat hjälpa. Ändå har hon inte gett upp. Både i hennes uthållighet och hennes tilltro till Jesus – ”hon tänkte att om hon bara fick röra vid hans kläder skulle hon bli hjälpt” – är hon en förebild. Läsningens avslutande ord, ”du är botad från ditt onda”, placerar berättelsen i den här söndagens sammanhang.

I vår tid

Häromdagen fick jag väldigt ont i huvudet och medan jag låg i sängen och försökte kurera mig slog det mig vilket märkligt uttryck det är – ”ont i huvudet”. För inte tror jag att det är någon liten demon som far omkring därinne och ställer till med jävelskap, eller att Hitler och Stalin står och går loss på min pannlob med små hackor.

Ett liknande huvudbry drabbade mig när jag läste den här söndagens evangelium. För vad har egent-

ligen botandet av kvinnan med blödningsningar med kampen mot ondskan att göra? Ingen av synoptikerna som beskriver den här händelserna nämner något om att några onda andar skulle ha lämnat henne när hon rörde vid Jesus mantel.

Kanske finns gåtans lösning redan i Bibelns skapelseberättelse. Där ser vi nämligen att smärtan blir en del av människans liv först efter syndafallet. I smärta ska kvinnan föda sitt barn och mannen ska slita i sitt anletes svett. Smärta och sjukdom är en konsekvens av att ondskan gjort sitt intåg i världen. Att Jesus botar sjuka blir därmed något större än ett kroppsligt helande, det blir också en del i den andliga kampen mot ondskan som visar att godhetens makt, Guds makt, är starkare.

Budskap

Evangeliet blir i den här söndagens sammanhang en påminnelse om att kampen mot det onda förs på många olika plan och sätt. Men det blir också en påminnelse om att Jesus inte bara är med oss i kampen mot ondskan utan också att han delar det lidande och de smärtor som ondskan orsakar oss. För det är ju, de stora helandeberättelserna till trots, ett fak-

tum att de flesta av våra smärtor och sjukdomar inte blir mirakulöst helade. Därför kan det vara viktigt att komma ihåg att vi nu i fastan följer Jesus på Kärlekens väg. Den väg vid vars slut vi kommer att läsa Jesajas ord om Herrens lidande tjänare: ”det var våra sjukdomar han bar, våra plågor han led.”

Och samtidigt som korset visar på Jesu närvaro i våra lidanden är det ju också en påminnelse om att han, genom sitt eget lidande där, gav sjukdomen och smärtan, ja själva ondskan, ett dödligt sår. Hoppet handlar därför inte bara om här och nu utan är också eskatologiskt. När han en dag kommer tillbaka i morgonglans ska segern fullbordas: ”Döden skall inte finnas mer, och ingen sorg och ingen klagan och ingen smärta skall finnas mer. Ty det som en gång var är borta.”

I korthet: Ondskan angriper oss i många olika skepnader men Jesus är med oss i kampen och hans seger över ondskan är och ska en gång bli vår.

Veckans gudstjänster

I gudstjänster under veckan, särskilt vid kortare andakter där rubrik snarare än text lätt blir ämne, är det vik-

tigt att minnas de bägge dikena som jag nämner ovan under kyrkoåret.

Jungfru Marie

Bebådelsedag

Erik Keijser, stiftsadjunkt

Andra årgångens läsningar :

Mika 5:2-4

Romarbrevet 4:18-21

Lukasevangeliet 1:26-38

med alternativ predikotext i Lukasevangeliet 1:26-38

(Psaltarpsalm 147:7-15)

Rubrik i evangelieboken:

Guds mäktiga verk

Söndagens liturgiska färg:

Vit. I den följande veckan används grön och läsningarna för 4 söndagen i fastan.

Kyrkoåret

Bebådelsedagen hör liksom till flera tider på en gång. I kalenderåret har det kanske börjat våras, men ofta inte mer än att det känns som att vi är närmare vintern och julen som var än vad vi närmat oss sommaren som kommer. Kyrkligt betraktat är riktningen istället framåt. Bebådelsen är början på det julfirande som kommer när tiden är mogen. Rubriken i evangelieboken, Guds mäktiga verk, kan användas både med en blinkning mot

underberättelserna från trettondagstiden eller förevändning att vända blicken framåt. Detta genom kontrasten som ges i den tjänandets kraft som är ett genomgående tema på vägen från askonsdag till långfredag.

Skriften

Den gammaltestamentliga läsningen har sin betydelse i sitt ursprungssammanhang men finns med som läsning för bebådelsedagen eftersom kyrkan också läser den som en profetia om Kristus. Profeten Mika syftar på de förlorade stammar som skingrats när Nordriket Israel föll. När vi läser profetian går det att se det som att den pekar på en tid som är ännu längre fram än vår, när alla knän en gång ska böjas för Jesus.

Epistelläsningen lär oss att se på Abrahams tro som ett exempel. Det skulle ligga nära till hands att knyta Abrahams tro och Marias alldeles för nära varandras. Abrahams tro var en tro mot allt hopp. Det var uppenbart för alla att Sara, som efter alla år inte hade fått föda något barn, nog aldrig skulle få göra det. Det som Maria tror på och säger ja till är något större. Det är inte bara en händelse mot erfarenheten, utan en händelse som går utöver naturen som vi känner den, både i ett avlande

utan någon mans medverkan och i att Gud blir människa.

Karaktärläsningen, bebådelseberättelsen, är samma varje årgång men ändå så tät att den inte är svår att ösa ur så att det blir både mycken eller för mycket förkunnelse för ett tillfälle. Svårigheten består i att lyfta fram eller hitta vägen till det väsentliga. Det går till exempel att lyfta fram Marias möte med Gabriel. Maria blir förskräckt, men inte som så många andra som möter änglar av åsynen av själva ängeln, utan inför vad han säger till henne. Vad skall detta betyda? Det är lätt att fastna i hur möten med änglar brukar gå till i Bibeln, när vi behöver komma fram till det specifika med hennes möte för att göra något av det. Det ger en öppning för att peka på att även om Maria ofta framställs som en ung kvinna, rentav nästan ett barn, som är med om något stort, så är det någon med skinn på näsan och besinning som ängeln möter. Hon blir förskräckt men behåller sin fattning och sin kontroll i en till synes ohanterlig situation. Hon ifrågasätter inte vad Gud kan göra, utan är nyfiken på hur detta som låter otroligt ska kunna ske.

I vår tid

En lite väl bekväm feminism kommer för fort till slutsatsen att Maria är ett offer. I en sådan läsning blir hon bara någon som är ett objekt för en manlig värld och en manlig Guds vilja. Men i Maria finns något viktigt att finna för såväl feminister som läser berättelsen som mer än en variation på ett tema, som för sådana som värjer sig för det begreppet feminism. Alla som tar henne på allvar kan i henne se en stor kvinna att värdesätta henne som förebild. Maria bejakar både vad Gud kan och den uppgift som presenteras som hennes. Hon är inte ett offer utan någon som är stark nog att ges en mycket stor uppgift och att i ödmjukhet tacka ja till den. I det är hon en förebild för inte bara kvinnor världen över utan för alla människor. Att hålla Marias uppgift och värdighet högt är också ett vaccin mot risken att kvinnor förminskas till andra klassens människor. Ingen man har någonsin varit värdig att både föda Guds son och bära honom i sin egen kropp. För att Gud skulle inkarneras behövdes Maria som inte är en abstrakt princip eller ett sagoboksexempel utan en verklig människa att värdesätta.

För att inte varje år fastna i en utläggning om bebådelsen i strid med naturvetenskapen går det att sät-

ta det i kontrast med det som är ett ännu större underverk: Maria följer helt och hållet sin egen vilja och helt och hållet Guds vilja. Det är ett större Andens under än aldrig så många födelser utan mans medverkan. Sådant klarar vi idag inte mot utan med vetenskapen. Att kunna åstadkomma en vilja som är både fri och samstämmig med Guds är fortfarande förbehållet den heliga Anden.¹ Det är lätt att dras med i en helt naturvetenskaplig världsbild där undrens möjlighet eller omöjlighet blir den stora frågan. Men om Gud är Gud så är den stora frågan vad undren berättar, inte hur de gick till eller inte gick till.

Budskap

Möjliga budskap att bygga predikan kring skulle kunna vara "Gör som Maria, säg ödmjukt ja till det Gud vill med ditt liv!" eller "Det krävdes en kvinna för att Gud ska bli människa" eller "Det är inte så underligt med under".

Veckans gudstjänster

I år infaller bebådelsedagen på den söndag då vi annars skulle ha firat midfastosöndagen. Jungfru Marie bebådelsedag firas inte med oktav. Alltså används midfastosöndagens läs-

ningar i veckans gudstjänster. Sådana år är det tacksamt att via kyrkoårstematiken "Livets bröd" hålla samman Jesus som är livets bröd med jordiskt bröd både i läsningarna och i den våffelskepnad som kan tänkas spilla över också i veckan. Finns det ett oblatjärn bevarat i församlingen kan det tas med för att ge anledning att göra språnget från sötebröd till livets bröd.

¹ *Augsburgska bekännelsen*, artikel XVIII.

5 söndagen i fastan

Gustav Lundborg, enhetschef vid stiftskansliet i Växjö

Andra årgångens läsningar:

1 Moseboken 22:1-4

Apostlagärningarna 4:1-12

Markusevangeliet 12:1-12

(Psaltarpsalm 103:8-14.)

Rubrik i evangelieboken:

Försonaren

Söndagens liturgiska färg:

violett/blå

Kyrkoåret

Denna söndag inleder passionstiden och har ett eget namn som med fördel kan användas jämte det mindre fantasifulla 5 söndagen i fastan. Passionssöndagen (Dominica de passione) är porten till fastetidens två sista veckor under vilka berättelsen om Jesu vandring mot sitt eget lidande och död förtätas i läsningar och förslagsvis även i psalmval. Fokus ställs om från vårt eget liv och dess prövningar till att helt fokusera på Jesus, Guds lamm, som för varje dag kommer närmare det oundvikliga som vi vet ska möta honom. På passionssöndagen finns möjlighet att i kyrko-

rummet gestalta passionstidens ingång genom att (om så inte redan gjorts på askonsdagen) stänga altarskåp och täcka över skulpturer och bilder av heliga personer. Detta som ett tecken på att den heliga glädjen nu ligger dold under sorgens och lidandets täckelse. Gud låter sin makt och härlighet stå tillbaka. I passionstiden är Guds ofattbara kärlek till mänskligheten det helt centrala. Vi inbjuds att följa med i djupet av inkarnationens mysterium: berättelsen om Gud som så älskade världen att han utgav sin ende son, för att var och en som tror på honom ska ha evigt liv.

Skriften

Den gammaltestamentliga läsningen utgör berättelsen om Abraham och Isak. En text som inte är helt enkel och som väcker frågor: Vilken far låter offra sin egen son och vilken vuxen son låter sig offras av sin far? Det strider mot allt mänskligt förnuft och det upprör. Vem kan förhålla sig oberörd inför detta? Den predikant som helt bortser från den gammaltestamentliga texten denna söndag skulle utan svårighet kunna anklagas för att svika sin församling i predikotjänsten. På något sätt behöver frågorna som hänger i luften beröras.

Epistelläsningen återger gripandet av apostlarna Petrus och Johannes. De hade botat en lam man vid templet och därefter predikat evangeliet om Jesus Kristus för folket i Salomos pelarhall. När översteprästerna, de äldste och de skriftlärda frågade ”genom vilken kraft eller i vems namn” de gjort detta, fylldes Petrus av helig Ande och förkunnade att botandet av den lame skedde genom Jesu Kristi namn. Kärnbudskapet är att det är tack vare honom som de korsfäste och som sedan Gud uppväckte från de döda som mannen nu blivit frisk. I slutet av Petrus tal låter han för dem välkända ord ur psaltaren 118:22 tala i det han säger: ”Jesus är stenen som föraktades av er husbyggare men blev till en hörnsten. Hos ingen annan finns frälsningen, och ingenstans bland människor under himlen finns något annat namn som kan rädda oss.”

Evangeliet utspelar sig i tiden efter intåget i Jerusalem och tempelrensningen. Jesus talar till de skriftlärde och äldste och berättar liknelsen om arrendatorerna i vingården. När skördetiden var inne och ägaren skickade en tjänare för att hämta en del av skörden blev tjänaren dödad, sedan också nästa man och nästa och därefter ytterligare ett onumrerat antal. Till sist skickar han sin ende

älskade son som han tror och hoppas att arrendatorerna ska ha respekt för. Men också honom tog de fast och dödade. Även här i dagens evangelium återkommer hänvisningen till psaltaren 118 när Jesus citerar psalmversen i sin helhet: ”Stenen som husbyggarna ratade har blivit en hörnsten. Herren har gjort den till detta, och underbar är den i våra ögon”. De skriftlärda och de äldste förstod att hans liknelse var riktad mot dem och de hade velat gripa honom men lät honom gå.

I vår tid

Den gammaltestamentliga offerkulten är något som ligger långt bort från tids tankesätt. Därför blir berättelsen om Abraham och Isak dubbelt svår att förstå, kanske mest av allt för att Abraham var beredd att offra sin egen son. Samtidigt är offer i en vidare bemärkelse något som också vi människor på 2020-talet är bekanta med och känner igen i kulturyttringar, våra vanliga liv och framför allt i den kristna berättelsen, evangeliet. En fråga att ställa sig är om det finns verklig kärlek som är utan offer? Går det att älska utan att ge upp en del av sig själv till förmån för den andre? Till exempel Jürgen Moltmann skriver om lidandet och det att göra

sig sårbar som grunden i den kärlek som ger liv snarare än utövar makt.¹ Gud är all kärleks källa och Guds kärlek är därför alltid större än vår. Så kan också Gud offra det vi varken kan eller behöver genom Jesu död på korset. Passionstiden vi nu går in i handlar om hur Jesus älskar världen tillbaka till Gud (SvPs 62:2).

Söndagens tema eller överskrift, försonaren, kan också stämma till reflektion gällande offrets nödvändighet. Hur ser det ut i vår tid och i våra liv? Är det möjligt att nå försoning utan att offra något – att ge upp något av sitt eget? Detta kan vara en ingång i att ana hemligheten bakom Guds försoningsgärning i Jesus Kristus. Han gav upp allt för att nå den försoning som vi får del av (SvPs 62:3-4).

Budskap

Abraham behövde aldrig offra Isak. Det är viktigt att komma ihåg. Ibland talar vi om oss själva som Abrahams barn, många är vi som har sjungit den välkända sången om fader Abraham. Abraham var den förste patriarken, vår stamfader. Vi liksom Isak är Abrahams barn och det är du och jag som blir räddade från döden. Det är vi som lyfts ner från offeraltaret, det är vi som blir räddade undan döden

och gå fria. Istället tar Jesus vår plats. Gud själv offerar sig i vårt ställe i det att Fadern utger sin älskade son, Jesus, som det enda och nödvändiga offret för att vi ska gå fria. ”Stenen som husbyggarna ratade har blivit en hörnsten. Herren har gjort den till detta, och underbar är den i våra ögon”. Det offer som vi istället får ge Gud är oss själva. Vi uppmuntras varje gång vi firar gudstjänst att frambara oss själva och ställa våra liv i Guds tjänst som ett levande offer i Kristus (se kyrkohandbokens nattvardsbön 5)², genom att i vår vardag leva i hans utgivande kärlek för världens skull. I en mening kan budskapet alltså sägas vara: Gud har med sitt offer betalat hela min skuld – vi får med våra offer ge hela vår tacksamhet. Det går att koppla till gudstjänstens skeende. Varje gång vi firar eukaristin får vi göra det i tack-sägelse över Kristi försoningsgärning som vi rent fysiskt blir inbegripna i genom mottagandet av Kristi kropp och blod: Se Guds Lamm som borttager världens synder. Saliga de som är bjudna till Lammets måltid.

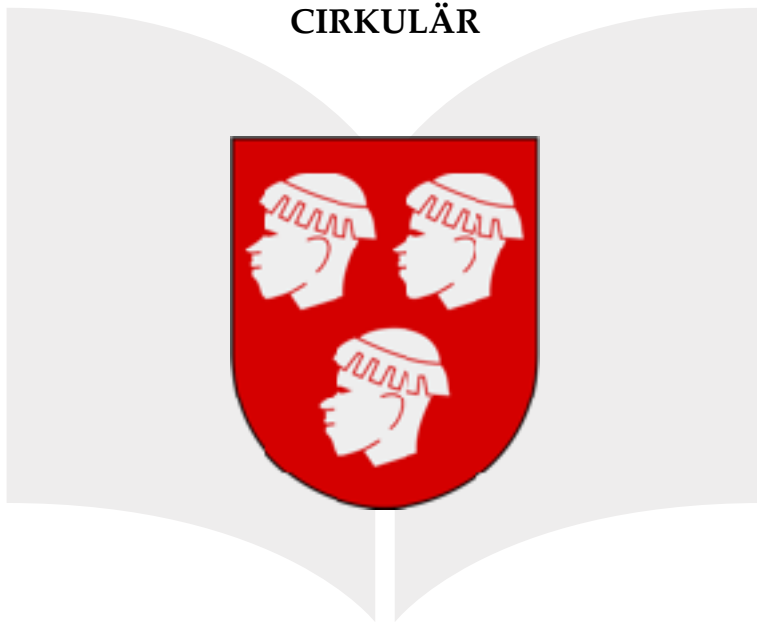
Veckans gudstjänster

Om tillgängligheten till bikt inte har utökats och synliggjorts i församlingen tidigare under fastan kan denna vecka vara en utmärkt tid för detta.

¹ Moltmann, Jürgen, 1972, *Der gekreuzigte Gott : Das Kreuz Christi als Grund und Kritik christlicher Theologie*, Gütersloh, s. 64

² Svenska kyrkan 2018, *Kyrokhandbok för Svenska kyrkan del I*, Stockholm, s. 110-111.

PASTORALTEOLOGISKT
CIRKULÄR

I VÄXJÖ STIFT

Årgång 1 : Nummer 2
1 april 2022

När den minste är störst (del II)	3
Den eviga döden	8
Gestalta skärtorsdag till påskdag	11
Impulser för predikan	14
Palmsöndagen	15
Skärtorsdagen	18
Långfredagen	20
Påskdagen	22
Annandag påsk	25
2 söndagen i Påsktiden	29
3 söndagen i Påsktiden	32

Pastoralteologiskt cirkulär i Växjö stift (PCVS) drivs ideellt och är (kyrko)politiskt obundet.

PCVS kommer ut den 1 i månaden på databasen

<http://pastoralteologisktcirkular.se>

En ansökan om ideellt utgivningsbevis är under förberedande. Tanken är att ansökan enligt följande:

Ansvarig utgivare: Erik Keijser

Ställföreträdande ansvarig utgivare: Gustav Lundborg

Ansvarig utgivare och ställföreträdare kommer att nås via e-post enligt nedan.

Redaktion: Elin Sundelin, Erik Keijser och Gustav Lundborg

Artiklar: tas emot från skribenter som tjänar eller tjänat i församlingarna i Växjö stift.

Manus och förfrågningar sänds till redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Genom att sända in manus godkänner skribent att materialet lagras och publiceras digitalt.

När den minste är störst (del II)

Om kärleken till den lilla församlingen och vad som händer när kyrkan byggs nedifrån och upp

Axel Fors, kyrkoherde i Ljungby pastorat

I det förra cirkuläret inledde skribenten genom att presentera en vision om värdesättandet av (den lilla) församlingen. Här följer ansatser till ett praktiskt program för att göra visionen till verklighet.

Framtiden

Vad säger allt detta jag beskrev i artikelns första del om framtiden? Ja, inte att den kommer att bli lätt. Men det säger att vi aldrig får se slaget förlorat. För då mister vi människor som behöver Jesus som allra mest. Vi får *aldrig* se gudstjänstfirandet ur ett ekonomiskt lönsamhetsperspektiv, eller räkna på deltagarantal som en kvalitetsmarkör.

Pengarna kan faktiskt sparas på annat, men inte på de två som sitter i Tegnérledan och gestaltar Guds rike en söndag. Att de är där, är så stort att det inte kan mätas i pengar. Där sitter de i bön och bär

fram en församling och ett helt pastorat inför Guds ansikte!

Några konkreta tips på hur

1. Låt församlingarna ha sin egen präst! En präst med arbetsledaransvar om det så är för bara några få.

En präst som sitter i församlingsråd, distriktsråd eller motsv.

Ur de små gemenskapernas perspektiv tycker jag det är rent smärtsamt att se hur prästen i många pastorat bara dyker upp som ceremonimästare i någon slags evigt snurrande gudstjänstkarusell eller gudstjänsttombola. Prästerna blir bara tillfälliga besökare utan ansvar. Församlingsborna lär aldrig känna någon av dem ordentligt. Prästerna lär inte känna församlingen.

Låt därför församlingarna ha sin egen präst. Helt enkelt därför att församlingslivet handlar om relation, inte om organisation – relation med Kristus och med varandra.

Det kanske är smidigt för kyrkoherden att samla makten och arbetsledaransvaret hos sig själv eller en personalchef, som kan fördela personal utifrån eget tycke, men det bygger inte församling. Och det är trots allt det som är vår uppgift.

Jag ska ta ett konkret och smärtsamt exempel:

I tre av våra församlingar i vårt pastorat har det varit så och så med kontinuiteten p.g.a. prästbristen. Vi har visserligen duktiga vikarier och vi försöker göra så att det rör sig om samma präster som kommer på ett ungefär. Men det här leder till att människor faller mellan stolarna och far illa.

Som t.ex. den äldre kyrkantan som varit engagerad hela livet i kyrkan. Hon har besökt de sjuka i församlingen, uppmuntrat andra, bätt för dem. Nu var hon gammal. Nu var hon sjuk. Hon hade hela tiden hört av sig till andra, men nu var det ingen som hörde av sig till henne. Det gjorde ont när jag fick reda på det.

Det är klart att sådant inte enbart hänger på prästen. Men att någon behöver finnas som en sammanhållande länk och ha ansvar för en helhetsblick är viktigt. Sedan är det inte prästen som *utför* allt som behöver göras. Men det finns någon att vända sig till: En herde.

2. Låt gudstjänstlivet och församlingens borna hamna i fokus, inte personalens schema.

Gudstjänsten är inte ett bihang till administrationen. Gudstjänsten är församlingens hjärta. Här tar Kristus gestalt och – för att citera Bengt

Pleijel – ”Runt altarbordet får vi höra kyrkans pulsslåg när nattvarden delas ut: för dig utgiven, för dig utgiven, för dig utgiven, *för dig utgiven... Kristi kropp för dig utgiven.*”¹

Att lägga ett gudstjänstschema handlar därför inte om att få det att gå ihop så smidigt som möjligt utifrån personalens behov. Nej, att lägga ett gudstjänstschema handlar om att se på den lilla församlingen, den lilla gemenskapen, med kärlek. Återigen: Detta är en attityd!

Personalen är till för församlingen. Hade inte församlingen funnits från början hade det inte behövts någon personal.

3. Låt gudstjänsten vara till för de som kommer till den. Inte för några andra som ändå inte kommer.

Jag känner t.ex. några tonåringar i en av Svenska kyrkans många församlingar, tonåringar som *vill* fira gudstjänst. Har ni hört? Tonåringar som vill fira gudstjänst. Det finns många församlingar som längtar efter att få ha fler tonåringar som de. Även församlingarna i Ljungby pastorat längtar efter det.

Men i den församling där de finns tar man inte särskilt väl hand om dem. När tonåringarna själva frågar varför ledningen i pastoratet utan att fråga den gudstjänstfirande

gemenskapen - plötsligt tagit bort syndabekännelsen, GT- och Epistel-läsning, samt trosbekännelsen ur gudstjänsten, får tonåringarna svaret att gudstjänsten inte är till för dem. Det ska vara en lågröskelgudstjänst för att *andra* ska komma. Då kan man inte ha så många traditioner, får de höra.

Tror ni tonåringarna som törstar efter mer av Jesus, inte mindre, känner sig välkomna i ett sådant sammanhang? Nej, inte så värst uppskattade i alla fall. Än så länge håller de ut, för att de älskar sin kyrka, älskar Jesus. Men en gudstjänst som inte är till för dem som är där, utan för några andra som inte är där, riskerar att bli en gudstjänst som inte är till för någon. Alltså: Låt gudstjänsten vara till för de som kommer till den. Inte för några andra som ändå inte kommer.

Om vi är vi fem personer i en gudstjänst så låt gudstjänsten vara till för dessa fem. De är de som är där för att möta Kristus. När de får känna att det är deras gudstjänst, då kan det sprida sig. Då kan det komma fler till gemenskapen.

4. Anställda som samordnare och möjliggörare.

Kyrkan är inte de anställda. I de små gemenskaperna blir det tydligt! Här

tar det kyrkliga livet gestalt. Det kyrkliga livet tar inte gestalt runt sammanträdesbordet i pastoratets kyrkoråd, som numera på många håll finns allt längre ifrån kyrkans gräsrotsnivå.

”Närhet och samverkan” hette visst strukturutredningen som genomfördes 2014.² Verkligheten har visat att ”avstånd och centralisering” hade varit ett mer passande namn.

I den lilla gemenskapen däremot är folket runt församlingens sammanträdesbord samma människor som på denna plats lever kyrkans liv. Det är den stora fördelen med den lilla församlingen. De förtroendevalda här lever i församlingen, är med och lever kyrkligt liv, ställer upp och gör det man beslutat om.

Visst kan det leda till viss friktion ibland. Anställda kan ibland uppleva det som att de förtroendevalda inkräktar på deras område. Men, återigen: De anställda är till för församlingen, inte tvärtom.

De anställda *är* inte församlingen och *bär* inte församlingen. Många av de anställda bor inte ens inom församlingens eller pastoratets gränser.

Vi som anställda hade inte funnits där om inte församlingen funnits där först. Låt perspektiven vara rätt!

Det är ett viktigt perspektivskifte för framtiden: De anställda finns för att hjälpa andra att komma i funktion. De anställda finns för att stötta förtroendevalda. De anställda finns för att stötta gudstjänstfirare.

Det betyder inte att anställda är oviktiga, tvärtom, men eftersom de i framtiden kommer att bli allt färre behöver de fokusera mycket mer på att utrusta andra än vad de gör idag och på så sätt hjälpa församlingen - den lilla gemenskapen - att leva vidare.

En slags sammanfattning

Finns det en smärtgräns? Ja, det gör det såklart. Men för mig är det också klart att jag inte tänker bidra till församlingssammanläggning förrän jag inte kan se några andra utvägar. Som kyrkoherde ser jag min roll som att uppmuntra och stötta så länge det överhuvudtaget är möjligt.

Även om det skulle visa sig att det inte går att fylla ett av församlingsråden nästa mandatperiod; Även om det visar sig att en gudstjänstsed med gudstjänst varje söndag bryts; så måste vi hela tiden uppmuntra och stötta våra små församlingar och gemenskaper.

Då får vi fundera på frågor som:

- Hur gör vi för att behålla gudstjänstglädjen i de gudstjänster vi firar, även om det inte kan vara en egen församling på pappret längre?

- Hur hjälper vi människorna från den gamla, lilla församlingen, in i det nya församlingsrådet som täcker ett större område, så att det lokala sammanhanget inte glöms bort?

Vi får inte tappa de små vi har. Om de skulle försvinna gör det stor skillnad för engagemanget i kyrkan. Då går det snabbare utför. Och det var ju inte det vi var kallade till! Jesus säger ju: Se till att ni inte föraktar någon av dessa små. Jag säger er att deras änglar i himlen alltid ser min himmelske faders ansikte. (Matt 18:10)

Samtalsfrågor

1. Vad av det som författaren föreslår (praktiskt eller som perspektivskifte) skulle vara lättast att förändra i min eller mina församlingar?
2. I grunden handlar det inte bara om praktiker utan också om kyrkosyn. Vilken eller vilka kyrkosyner märks av hos oss?

3. Vilka praktiker bygger den kyrkosyn vi vill ha, vilken kyrkosyn leder till de praktiker vi vill ha?

¹ Pleijel, Bengt, 2010, *Sångpostilla : en vandring genom tredje årgångens evangelieläsningar*, Helsingborg, s. 167.

² Svenska kyrkan, 2011, *Närhet och samverkan: betänkande från den av Kyrkostyrelsen tillsatta Strukturutredningen*, Svenska kyrkans utredningar 2011:2; SvKB 2012:14

Vill du få ett mejl när ett nytt cirkulär publicerats?
Anmäl dig till e-postlistan genom att mejla till
redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Den eviga döden

mer än liturgiskt pynt

Erik Keijser, stiftsadjunkt

Fastetiden är Litanians tid. Inte litanietid, utan tid för litanian med stort L, den som sjungs på den odödliga tonsättningen från 1894 års kyrkohandbok: Sv. ps. 700:1. Texten har i form och kärna förreformatoriskt ursprung. Den har utvecklats under århundradena men det är senare snarare än förr som den kommit att förknippas med fastetiden. Den är till exempel föreskriven också för domssöndagen och botdagen i 1942 års kyrkohandbok.¹

Jag tror att det är mycket tack vare tonsättningen som den överlevt och är fortsatt älskad, till skillnad från till exempel Olaus Petris syndabekännelse som är kvar i kyrkohandboken, men mer som en identitetsgrundande text än något som används eller förutsätts användas i någon större utsträckning.²

Orden kan ju inte anklagas för att vara helt i linje med de språkliga ideal som i övrigt präglat den nya kyrkohandboken. I och med klåfingrigheten i övrigt får det betraktas som ett verkligt under att Litanian kom så billigt undan att endast två

stavelser ströks i det att *fosterland* förkortades till *land*.

En bön med mycket under ytan

Jag har älskat den sedan första gången jag hörde den. En del i liturgin är lätt att älska för dess klarhet och omedelbara tydlighet och begriplighet: detta sätter ord på något och gör det möjligt för mig att gripa det. Annat är inte lätt men ändå älskvärt. Det bär på rymder som är större än det som är omedelbart tillgängligt. Det är texter och melodier att växa med, att ladda med mening och upplevelser och som laddar livet med mening och erfarenhet som är större än mitt eget. Det är böner som är som isberg – det döljer sig betydligt mer under ytan än det vi omedelbart kan se.

Risken är dock alltid närvarande att det med mer tuggmotstånd aldrig får chans att öppna sig. Antingen därför att det rensas bort för att det anses för svårt, eller för att vi inte håller förståelsen levande. Vi fortsätter att be och sjunga, men förstår inte vad vi ber och sjunger.

En textlig och musikalisk höjdpunkt i Litanian är när bedjaren landar på "...för den eviga döden" och församlingen svarar "[b]evara oss, milde Herre Gud." Det tog ganska långt tid av bedjande och sjungande

av denna passage tills jag fick verktyg att förstå den.

På Svenska kyrkans utbildningsinstitut fick öva oss på att sjunga denna teologi, men vi fick inte redskap att avkoda den eller förstå den. Inte heller i det levda kyrkolivet eller under universitetsutbildningen kan jag minnas att jag fått någon ledtråd. Fanns den där så såg jag den inte.

Trons liv är också här och nu

Nyckeln till att avkoda orden kom istället via ett köp på Tradera någon gång under studietiden. I ett paket med småskrifter kom jag över 1878 års katekesutveckling i en rar liten utgåva med hänvisningar till bibliska exempel.³ I utläggningen av den första trosartikeln frågas och svaras i katekesutvecklingen: "Varuti innefattas alla syndafallets följder för människan? Alla syndafallets följder för människan innefattas i döden, den lekamliga, den andliga och den eviga."⁴ I not förtydligar utgivarna för oss:

Den lekamliga döden = själens skilsmässa från kroppen.

Den andliga döden = själens skilsmässa från Gud i tiden.

Den eviga döden = kroppens och

själens skilsmässa från Gud i evigheten.⁵

Det öppnar för en mångfald i förståelsen av döden som går förbi och bortom sekularismens enfaldiga dödsbegrepp – som i trefalden ovan svaras bara av den lekamliga, den kroppsliga, döden.

Jag minns en enda gång när jag varit med om att det varit i närheten av detta perspektiv lyfts upp i förkunnelse eller undervisning i Svenska kyrkan. Det var vid en morgonmessa i Uppsala domkyrka där det betonades att det eviga livet ju som det framträder i Johannesevangeliet inte bara är där borta, utan något som börjar här. Predikanten använde inte begreppet "den andliga döden", men fenomenet lyftes i alla fall fram. Gud vill liv och gemenskap med oss, först här i tiden och sedan i evigheten. Det är rena dynamiten i det att det spränger bort grunden för möjligheten att bygga sin uppfattning om kristen tro på föreställningen att det är bara för evigheten som det spelar roll att leva i tro. Kanske förtjänar både begrepp och fenomen att lyftas fram något oftare för att utmana tron att livet bara är kroppsligt?

Samtalsfrågor

1. Om man direkt kan förstå varje ord och formulering i gudstjänsten, hur ska man då ge människor något att upptäcka och växa in i?
2. Om lite av ord och formuleringar i gudstjänsten är omedelbart tillgängliga och begripliga, hur kan man då arbeta för att göra gudstjänsten tillgänglig och begriplig?
3. Hur förkunnar, undervisar och talar vi i vår församling om den kroppsliga, den andliga och den eviga döden?

¹ Svenska kyrkan 1942, *Den Svenska kyrkohandboken : stadfäst av konungen*, Stockholm, s. 27.

² "Jag fattig syndig människa...", Bön om förlåtelse 8, se Svenska kyrkan 2018, *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del 1 : Antagen för Svenska kyrkan av 2017 års kyrkomöte*, s. 42.

³ Ch. Meurling, O. A. Ottander, 1931, *D:r M. Luthers Lilla Katekes med kort utveckling sådan den av Kongl. Maj:t den 11 okt. blivit antagen jämte hänvisningar till bibliska exempel, samlade och utgivna av Ch. Meurling och O. A. Ottander*, Jönköping.

⁴ Ibid. s 56.

⁵ Ibid.

Gestalta skärtorsdag till påskdag

*: rummet och orden behöver säga
samma sak*

Gustav Lundborg, enhetschef vid stifts-
kansliet

Ofta läggs stor tankemöda och mycket planeringstid på gestaltandet av gudstjänstlivet de heliga tre påskdagarna. (Skärtorsdag, Långfredag, Påskdag.) Det är dock inte alltid samma pietet och noggrannhet läggs vid vad kyrkorummet berättar för den person som händelsevis kommer till kyrkan mellan gudstjänsterna. För att ta ett konkret exempel: ur det egna minnet kan jag exempelvis plocka fram den gången då jag en långfredag vandrade på kyrkogårdsgången och plötsligt nåddes av glada trumpettoner och orgelbrus inifrån kyrkan. Det var kantorn som tillsammans med en vidtalad trumpetare övade ”Vad ljus över griften” vilket snabbt och effektivt skingrade den långfredagsstillhet som jag och de andra kyrkogårdsbesökare fram till dess hade befunnit oss i. Fyrtio minuter senare, när vi firade gravläggningsgudstjänsten, sjöngs psalmerna a

capella och definitivt utan trumpet. Kanske kan det tyckas småsint att irritera sig på en sådan fin sak som en påskpsalm, men de heliga tre påskdagarna utgör ett drama som vi bjuds att gå in i inte bara med vårt intellekt utan med hela vår kropp och vårt sinne. När vi gör det blir också de små detaljerna och nyanserna viktiga. Också för den människa som bara passerar kyrkan eller slår sig ner i bänken en kort stund. Öva ska man så klart göra - men allt har en tid och en plats.

Skärtorsdagen som satsbräda

Skärtorsdagen är en kyrkans festdag med vitt som liturgisk färg. Det startar en rörelse från högstämnd fest med ett stråk av allvar, via långfredagens svarta natt, till en väntan grå som griften som slutligen blommar ut i alla festers fest. Här gäller alltså att ta sats för dyket ned i mörkret. Redan inom gudstjänsten börjar vi sjunka mot botten; det liturgiska avklädandet av altaret i slutet av skärtorsdagsmässan blir en stark kontrast till festskruden. Den rörelse som finns i avklädandet berättar om Jesu utblottelse och väg till lidandet. Det tomma altaret är ett tyst vittne om ensamhet och det totala utlämnande av

sig själv i människors händer – händer som inte ville honom gott.

Att låta kyrkorummet inbjuda till stillhet, bön och vaka efter denna gudstjänst är naturligt. Så klart hänger det ihop med vad vi säger och gör. Eventuella pålysningar sker innan mässan för att inte störa. I samband med dessa kan också förklaring ges till att kyrkklockorna under Gloria ringer för sista gången innan de återigen ljuder i triumferande glädje vid påsknattens Gloria eller på påskdagens morgon. Att som avslutning på skärtorsdagens mässa, efter avklädandet, läsa Mark 14:26-50 låter oss följa Jesus mot de händelser som sedan präglar långfredagen. (Jämför impuls för predikan.) Genom att i samband med detta också helt släcka ner den dämpade belysningen i kyrkan och endast låta ett ensamt närvaroljus brinna på det nakna altaret accentueras skärtorsdagens händelser ytterligare; alla flydde och övergav honom.

Från stillhet till fest

Gällande Långfredagen har jag redan berört vikten av att låta stillheten prägla kyrkorummet hela dagen. Krucifixet, törnekronan, de röda rosorna och frånvaron av tända ljus eller bruk av instrument gör intrycken i kyrkorummet till något helt annorlunda.

Efter gravläggningsgudstjänsten kl 18.00 (om sådan firas) läses kyrkan och hålls stängd fram till påsknattsmässan eller påskdagens högmässa. En stängd och låst kyrka berättar också något, vilket vi bör tänka på de dagar det inte är långfredag eller påskafton!

Om påskdagen behöver jag kanske inte skriva så mycket. Särskilt inte om gudstjänst firats på påsknatten, då är ju rummet gestaltat och klart. Om så inte skett är det svåra avgörandet om man ska ta med sig allt i processionen in och fylla altaret och koret igen, eller om församlingen ska komma till ett dukat och gestaltat bord. Det finns en dramatik i att börja i det tomma och se det fyllas. Det tar också tystnaden på allvar, hur hela alltet skälver väntan på Guds svar där dödlighet kläs i odödlighet. Ska det göras behöver det ske rappt men utan att det blir stressat eller forcerat. Om inte förutsättningar finns för en gestaltning med flyt är det bättre att börja som orgeln och trumpeterna när "Vad ljus över griften" får ljuda i rätt tid: fullt blås!

Samtalsfrågor

1. Hur arbetar vi med att gestalta kyrkorummet i stilla veckan och påsk i gudstjänsterna?
2. Hur arbetar vi med att gestalta kyrkorummet i stilla veckan och påsk mellan gudstjänsterna?
3. Finns det andra tider på kyrkoåret som kan gestaltas lika medvetet?

Vill du bygga vidare på
eller invända mot någon av artiklarna?
Ge ditt bidrag till samtalet till
redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Impulser för predikan

Palmsöndagen

Elin Sundelin, tidigare komminister i Växjö
stads- och domkyrkoförsamling

Lukasseriens läsningar:

Jesaja 50:5-10

Romarbrevet 5:1-5

Lukasevangeliet 19:28-40

(Psaltarpsalm 118:19-29)

Rubrik i evangelieboken:

Vägen till korset

Liturgisk färg:

violett

Kyrkoåret

Palmsöndagen inleder stilla veckan. Dagen markerar slutet på fastetiden och passionstiden inleds. Nu närmar vi oss centrum i kristen tro. Rubriken för dagen kan ge oss hjälp att påminnas om vad denna dag i första hand kretsar kring, vägen till korset. Vi kommer de kommande dagarna att följa vår Herre i hans lidande och uppståndelse, vägen till korset, genom döden och slutligen till livets seger.

Att ha en palmsöndagsprocession med alla gudstjänstdeltagare bidrar till att liturgiskt gestalta den procession som evangelietexten talar om. Gudstjänstdeltagarna får gärna

hålla palmkvistar, eller sälkvistar i händerna.

Skriften

Det är inte bubbelgumsläsning vi finner hos Jesaja. Men vi är som sagt i passionstiden och alla känslor förstärks, framförallt lidandets. Jesaja talar om tjänaren, och texten vittnar på ett visst vis om vad som väntar Jesus. Korset som ligger framför honom går inte att värja sig för, inte heller allt lidande som han kommer att utstå. Som predikant bär vi ett ansvar inför hur vi talar om Jesu lidande och "vi och dom" när det gäller vem som åsamkar vem lidande.

Att ställa den gammaltestamentliga texten bredvid episteltexten kan hjälpa oss att få perspektiv på lidandet. På så vis lyfts Jesu lidande som Jesaja förebildligt visar på, in i ett större sammanhang. Lidandet är nödvändigt och episteltexten hjälper oss att ge några motiv till varför. Både Jesaja och Paulus talar om förhoppningar och förväntningar (Jes 50:8; Rom 5:5) som ska/har infriats. Ett hermeneutisk skifte äger rum som Peter Halldorf talar om, då vi nu ser samband som varit dolda, eftersom vi ser dom genom påsken.¹ För predikanten är det en delikat balans att

inte “jump to conclusions” utan att stanna kvar i den faktiska dagens händelse. Ett dike som är lätt att falla i, framförallt när lidandet som omnämns också kan ses i vår närhet och helt enkelt kan kännas för tungt eller svårt. Då är vi många som vill hoppa fram till påskdagens seger, men låt oss försöka att stanna kvar istället. Det finns ingen snabb lösning.

Psaltarpsalmen hjälper oss att stanna i intåget i Jerusalem och inte gå händelserna i förväg. En del av psalmen återfinns också i påskdagens psaltarpsalm, vilket bidrar till veckans inramning.

I vår tid

Att längta efter en ledare tror jag att vi är många som gör. Någon att vända sig till, någon som står för något, ett ideal, ett budskap som vi kan ställa oss själva bakom. Jesus är ledaren med stort L. För lärjungarna i sin närhet, men likväl för dom av oss som kallar Jesus för vår frälsare och räddare. Palmsöndagen innehåller så många förväntningar på denne ledare. Framförallt innehåller den många olika förväntningar. Vilka bär du? Vad hoppas du på? Vill du, likt Judas Iskariot, att Jesus ska vända på världens ordningen genom en revolu-

tion? Ja- jag vill det, jag vill att Jesus ska ingripa och göra rätt där orätt är. Skapa fred där konflikt råder. Och det är precis vad vi vet att Jesus gör, men inte på det sätt vilket Judas Iskariot och andra önskar, nej på ett helt annat sätt. På det gudomliga vis som endast är förbehållet Guds son och världens frälsare. På det gudomliga vis som inte skapar en kortvarig förändring, utan den som förändrar hjärtats innersta röst.

Palmsöndagens förväntningar talar om en längtan. En längtan efter förändring i en värld som är allt annat än vad den kan och borde vara. Och visst kan vi se direkta paralleller i vår tid.

I ett Europa som i skrivande stund brinner av krig där den humanitära katastrofen är ett faktum. Var är ledarna? Vi längtar, vi ber, vi ropar efter besinning, förändring och fred. Vem svarar på vår längtan, svarar på vårt rop?

I en värld där klimatkrisen är en fullfjädrad katastrof, där klimatflyktning är ett vedertaget begrepp, där vårfloderna blir större, där bränderna blir fler- var är ledarna? Vi längtar, vi ber, vi ropar efter samlande krafter, förändring för vår skapelses framtid, för våra barn och kommande generationer. Vem svarar på vår längtan, svarar på vårt rop? I Paulus ord vet

vi vem som är svaret, vem som visat vägen. I episteltexten finner vi ljus i mörker- ty hoppet sviker oss inte då Gud kärlek har ingjutits i våra hjärtan. Vi vet att hoppet lyser där framme, efter korsets dag. Men nu ska vi vandra vägen. Tillsammans med Jesus, vår ledare med stort L.

Budskap

- Förväntningar och förhoppningar. Vilka bär vi på?
- Jesus är ledaren som vi vandrar lidandets väg tillsammans med.
- Räddningen finns, Paulus visar oss på hoppet.

Veckans gudstjänster

Om det är möjligt att samlas för passionsläsningar fram till skärtorsdagens gudstjänst så är det att rekommendera. Överlag präglas veckan av stillhet och allvarsamhet.

¹ Halldorf, Peter, 2019, *Spåren till det fördolda*, Varberg.

Skärtorsdagen

Erik Keijser, stiftsadjunkt

Lukasseriens läsningar:

Andra Moseboken 12:15-20

Första Korintierbrevet 5:6-9

Lukasevangeliet 22:7-23

(Psaltarpсалm 111:1-5)

Rubrik i evangelieboken:

Det nya förbundet

Liturgisk färg:

Vit

Kyrkoåret

Mellan botens lila och sorgens svart så kommer skärtorsdagen med en strimma ljus. Kontrasten har blivit desto tydligare sedan evangelieläsningarna kortats något så att viktiga händelser rangerats ut. På många platser har skärtorsdagens mässa ett slags efterord i hur Psaltarens tjugooandra psalm läses under det att altaret dukas av och alla ljus släcks. Ett sätt att behålla den renodlade tematiken enligt nuvarande evangeliebok och ändå för församlingen och i gestaltningen bygga en narrativ brygga till långfredagen är att som övergång mellan den vanliga liturgin och altarets avklädande läsa Lukas 22:39-53.

Liksom läsningen av psaltarpсалmen görs det lämpligen från en plats i rummet där det är koret snarare än den som talar som kommer i fokus.

Skriften

Den gammaltestamentliga läsningen och epistelläsningen hålls samman genom en motsats. Berättelsen om påsken som det osyrade brödets högtid sätts i kontrast med en ny surdeg. Det är en stark bild som kan användas om hur nattvardens bröd, fastän osyrat, syrar oss med Kristus som en andlig surdeg i oss. Samtidigt gäller att vara uppmärksam så att det inte framstår som att predikanten menar att onskans surdeg är densamma som det gamla förbundets bröd. Det gamla förbundet är inte ogiltigförklarat i och med det nya. Guds löften gäller. Och genom det nya finns det underbara löften om att den som äter Kristi kropp ska bli vad den äter. I evangelieläsningen håller Jesus samman tre tider: det som sker där och då, ätandet och drickandet till hans åminnelse (Bibel 2000: "minne") och den fullkomliga festmåltiden när allt fullbordas i Guds rike. Predikanten har en chans att göra kopplingen mellan Jesu närvaro då, idag och i evighetens måltid. Alla dessa tre möts

när Jesu kropp och blod finns på vårt altare och ges till oss.

I vår tid

Den har några år på nacken nu, men många passar under påsken på att lyssna eller se på Andrew Lloyd Webber och Tim Rice rockopera Jesus Christ Superstar. Det är en utmaning att ta sig an spåret om Judas roll i passionsberättelsen när en schablonartad bild av hans ondska (tänk bara på hur djävulen tuggar på honom och andra förrädare i Dantes Inferno!) i folkmedvetandet ersätts av en bild av Judas som realist inför både politiskt och religiöst drömmande. Evangeliets ord "ve den människa genom vilken han blir förrådd" utmanar den som önskar sig en upplösning där det är självklart att det slutar väl för alla. Sakligt är det inte så anstötligt. Om Guds försyn har ett spel med i världen så kan det inte gå lika väl för alla. Båda sidor i ett krig ber om Guds hjälp och seger, men få är de krig där alla vinner och ingen dör. Alternativet till att Gud blir tvungen att vara orättvis för att verka för att det goda ska vinna i längden är att Gud inte alls är verksam i sin skapelse. Då räddas Gud från våra anklagelser och vår van-

makt, men världen förloras. Guds barns böner och våra känslor får vara enkla och barnsliga, starka och pubertala. (Se bara på psaltaren...) En predikant som går sakligt och varligt fram kan utmana att tänka ett steg längre. Jesus säger i Getsemane: "Detta är er stund, nu har mörkret makten." (Luk 22:53). Men för att tala som en *click-bait*-rubrik: "Mörkret kunde inte ana vad som hände sen..."

Budskap

1. Du blir vad du äter, Kristi kropp!
2. Nattvarvsbrödet är osyrat, men bildligt talat så finns där en Jesus som kan syra människor genom sin närvaro.
3. Himmelrikets måltid är inte bara där och då, utan också här och nu.

Veckans gudstjänster

Se predikoimpuls för långfredag och påskdagen.

Långfredagen

Anders Wejryd, tidigare biskop i Växjö stift

Andra årgångens läsningar :

Jesaja 53:1-12

Filipperbrevet 2:6-8

Lukasevangeliet 23:26-49

med alternativ predikotext i Lukasevangeliet 1:26-38

(Psaltarpsalm 22)

Rubrik i evangelieboken:

Korset

Söndagens liturgiska färg:

Svart.

Övrigt:

Efter den sista gudstjänsten på långfredagen står kyrkan tom fram till påskfirandet. Inga smågudstjänster, inga dop, inga vigslar, inga begravningar.

Kyrkoåret

Detta är passionstidens slut. Vår långfredag äger rum i ett hotande nu. Samtidigt har vi alla kunskap om korsfästelsens fortsättning och det hopp som detta bär till oss. En god ambition för långfredagsgudstjänsten är att försöka få med såväl dramaten vid korsfästelsen som vår skuld och oro nu samt en aning av det

hopp som ska tändas på påskdagen. Långfredagen ger möjlighet till diakrona upplevelser. Gudstjänsterna, förmiddag, omkring 15 och sedan vid 18 har, var och en, sina händelser. Om alla tre gudstjänsterna firas är det lämpligt att använda Luk 23:44-49 kl 15. Gudstjänsten på kvällen utgår från Luk 23:50-56.

Använd den särskilda ordningen för långfredagsgudstjänst. Detta är årets enda huvudgudstjänst då nattvard inte ska firas. Det finns flera goda skäl att inte låta långfredagens huvudgudstjänst vara ”som andra”.

Jag har alltid gillat improperierna. Eftersom jag varit så impregnerad av tolkningen att detta är anklagelser mot oss som lever nu, i vårt kristna sammanhang, så har jag inte sett det starka antijudiska draget. Om de alls ska sjungas längre så behövs numera väldigt ordentliga förklaringar! Crux Fidelis, Sv Ps 456, däremot, är för mig självklar på eftermiddagsgudstjänsten.

Att be ”litanian” (Evige allsmäktige Gud...) är för mig också förknippat med antingen för- eller eftermiddagsgudstjänsten, liksom den sjungna begravningsbönen alternativ 2, vid gravläggningsgudstjänsten kl 18. En tyst orgel fungerar även i stora kyrkor denna dag – med försångare.

Skriften

Jesajatextens lidande tjänare är den kristna kyrkans självklara förutsägelse om Messias. Filipperbrevstexten gör Messias tjänarmönster till livsmönster för oss. Lukastexten drar in oss och våra ställningstaganden i händelserna runt korsfästelsen. Försök att utforma gudstjänsten så att dessa samband bli tydliga och uppfordrande för deltagarna.

Se till att ha läst på evangelietexten ordentligt så att inget stör lyssnarnas lyssnande när du läser den. Det är inte dramatik genom utrop och utspel som gör gudstjänstläsningar bra. Det är när det hörs att läsaren själv lyssnar till texten – och vågar ta pauser på rätt ställe och av rätt längd.

I vår tid

Vad är försoning? Behövs det? Och ska inte kyrkan alltid förmedla förlåtelse? Tänk igenom ordentligt hur du ser på detta, annars kommer predikan att glappa. I diskussionerna efter obehörigförklaringen av biskopen i Visby märktes att flera inte tänkt så mycket på vad som hör till *coram Deo* och *coram hominibus*. Ingen av oss kan utgå från att folk förlåter oss det vi gjort fel, bara för att vi ber Gud om förlåtelse för det vi ställt till med.

Vi kan aldrig förtjäna Guds förlåtelse. Den ges av nåd. Människors eventuella förlåtelse får vi försöka göra oss förtjänta av om nu inte deras kärlek till oss ”överskyler en myckenhet av brister”. Guds förlåtelse hjälper oss att orka sträva efter att ställa till rätta för att förhoppningsvis bli förlåtna av människorna det gäller!

Ska du undervisa om försoningsteologi så kan det vara nyttigt att påminna sig om att kyrkan har haft rum för flera sådana sedan många sekler, alltså inte bara för den så kallade objektiva försoningsläran.

Budskap

Några förslag:

1. ”Genom min synd är jag skyldig till mer ont än jag själv förstår.” Ja, korset kan bidra till att hantera en så allvarlig insikt.
2. Förlåten rämnade. Vad ändrades och ändrades inte av den bilden/händelsen?
3. ”Fader förlåt dem, de vet inte vad de gör.” De = vi?

Veckans gudstjänster

Det blir inga fler. Påskdagen inleder den nya veckan.

Påskdagen

Erik Keijser, stiftsadjunkt

Lukasseriens läsningar

Hosea 6:1-3

Apostlagärningarna 3:14-16

Lukasevangeliet 24:1-12

(Psaltarpsalm 118:15-24)

Rubrik i evangelieboken:

Kristus är uppstånden

Söndagens liturgiska färg:

Vit

Övrigt:

Under påskoktaven fram till 2 söndagen i påsktiden används läsningarna för andnandag påsk.

Kyrkoåret

När påskens glädje firas med påskeld och/eller att en nedsläckt kyrka fylls genom att påskljusets eld delas från handljus till handljus så är gudstjänstens början som gryningen som bryter in. När årets viktigaste dag börjar med en bombastisk klockringning och allt vad kan uppbådas av musik så börjar det med ett fyrverkeri. Det där fyrverkeriet har sin poäng, men det är lätt att man kastas liksom oförberedd in i glädjen. På något sätt be-

hövs en startsträcka – om än kort – där det blir synligt att vi går från den den stilla påskaftonens tomhet till glädjen över den tomma graven. Ett sätt är att någon kvinna kläs i passande dräkt och med blommor i hand går till graven. Hon pratar stilla för sig själv om sin sorg. Och när hon kommer fram och kan se altaret utbrister hon: “han är inte här, han lever, han lever!”. Och medan hon springer altargången ned så brakar alla klockor lös, och bara en kort stund därefter orgelns fulla kraft under det att processionen går in.

För den som skulle se ett sådant skådespel som effektsökeri går det förstås att på mer stillsamt sätt få en satsbräda gå in med påskljuset och trefaldigt proklamera att Kristus är uppstånden och låta församlingen ju bland ropa “Ja, han är sannerligen uppstånden” och sedan låta gudstjänsten begynna. Men just denna söndag så är det inte “less is more” som gäller. More is more! Spara ingen glädje, inget jubel!

Skriften

Det är tydligt att den gammaltestamentliga läsningen från Hosea bör läsas som en profetia om uppståndelsen. Naturbilderna är en gammaltestamentlig profets, men det är svårt att

inte tänka på Grundtvigs eller Wallins psalmdiktning. Ska det fångas upp är det viktigt att gånga upp och tydliggöra kopplingen: gryningen, nådens sol (SvPs 34), är Kristus eller en bild för Kristus. Det är solen som berättar något om Kristus, inte Kristus som berättar något om solen.

Den man som detta korta utsnittet i perikopen syftar tillbaka på var en lam man som brukade sitta i Sköna porten i Jerusalem. Han hade väntat sig en gåva men Petrus sade: "Silver och guld har jag inte, men vad jag har det ska jag ge dig. I nasaréén Jesus Kristi namn: stig upp och gå." (Apg 3:6) På långfredagen lästes början på hymnen i Filipperbrevet (2:6-8). Petrus påbörjar det som hymnens fortsättning pekar på. (Fil 2:9-11). Billig men effektivt är att först lyfta upp kraften i att vi ber i just Jesu namn och sedan det att vi kallas för kristna för att vi hör samman med honom. Uppståndelsen är det som gör skillnad också för detta. Annars kunde vi lika gärna be i eget namn eller se tillhörigheten till skolbildningar och ideologier som viktigare än tillhörigheten till Kristus.

En fälla att gå i är att prata om någon detalj eller några detaljer och liksom göra dem till huvudpoänger. Därför tvekar jag inför att utveckla någon av dem. Det viktigaste

jag vill ha sagt om dem är ju just det att de bör användas för att bära fram huvudbudskapet och stödja det, inte sättas i vägen för det. Ska jag nämn något att lyfta fram så är det en impuls som kommer till mig om kvinnorna vid graven. Det är fantastiskt att vi får höra deras namn. För det första därför att det pekar så tydligt på uppståndelsen och deras upptäckt som en historisk händelse, ja, hela historiens Händelse! För det andra därför att det gör det möjligt att hålla ihop den tidiga kyrkans vittnesbörd som något annat än enkelsparigt och enkönat. Apostlarna gick ut och berättade för världen. Men Gud använde ett annat redskap för att apostlarna skulle få nys om detta stora som också vi har att fira och berätta om.

I vår tid

Påskdagen är samtidigt årets mest lättpredikade och svårpredikade dag. Om själasörjarens utmaning är att vara kvar i lidande och stå ut utan att tala, är påskpredikantens utmaning att stå kvar i glädjen och tala. Och tala om skälet för glädjen, inte göra bisakerna eller hjälpbilderna till huvudsak. Vi behöver det från vår tid som kan belysa och ge ett nytt perspektiv på påskens stora under. Men

allt för lätt är det att lägga så mycket krut på våra bilder ett Kristi uppståndelse hamnar i skuggan. På ett sätt är det förstås förklarligt varför det är så lätt hänt. Samma skäl finns i varför predikanter haft lättare att måla en avskräckande bild av helvetet än en tilldragande bild av himlen. I det dynamiska och färgstarka är det lätt att väcka känslor. När den statiska glädjen och tillfredsställelsen i himlen ska beskrivas blir det lätt som när ett litet barn skriver uppsats om en dag i djurparken. Det blir fint och glatt, men det är inte självklart att det är så roligt egentligen.

Uppståndelsen är den enda i sitt slag. Vi har inte något från våra liv att likna det med. Våra döda är fortfarande döda. En enda har kommit tillbaka till de levandes land. Det sätt som det angår oss på är att han är den första av de döda som besegrat döden med döden. Och genom hans seger finns det en påskdag för också oss. När evighetens påsk gryr över jordens gravar får vi av nåd uppstå till evigt liv, som det heter i den sjungna begravningsbön som förr kallades begravningsmässan. Döden är det som vi kan bidra med från vår tid för att förstå påskens storhet. Guds svar är uppståndelsen. Det går att börja i påskens glädje, fortsätta med hur det är i dödens värld, och

återkomma till påskan som svar på allt lidande och död. Det går att börja i hur det är ställt i vår värld, men då gäller det att se till att komma med ljuset före lyssnaren inre öga har slutit sig för det.

Budskap

Jesus Kristus uppstod ur graven och han lever; det betyder att dödens makt är bruten och att vi är kallade att följa honom från död till liv.

Veckans gudstjänster

Se annandag påsk för fortsättningen på påskdagen. Om det inte finns någon ytterligare gudstjänst i kyrkan eller någon som ser till den dagligen: städa undan blomsterutsmyckningar eller låt människor ta med dem hem. Levande blommor passar bättre än någonsin under påskveckan, men döda blommor däremot passar sämre än någonsin.

Annandag påsk

Stefan Sundelin, tidigare komminister i Växjö stads- och domkyrkoförsamling

Andra årgångens läsningar:

Femte Moseboken 18:15-18

Kolosserbrevet 3:1-4

Lukasevangeliet 24:36-49

(Psaltarpsalm 16:6-11)

Rubrik i evangelieboken:

Mötet med den uppståndne

Söndagens liturgiska färg:

Vit

Övrigt:

Se veckans gudstjänster för läsningar för tredje- och fjärdedag påsk.

Kyrkoåret

Annandag påsk riktas våra blickar mot dem som upplevde uppståndelsen på nära håll. De som grät på långfredagen, vakade i ovisshet och sorg på påskafton för att sedan få höra det omöjliga: graven är tom, han lever! Vi får möta deras chock och förundran inför det som hänt och förhoppningsvis också smittas lite av den själva så att vi i alla fall kan ana hur omvälvande mötet med den uppståndne verkligheten var. Men vi får

också påminna oss om hur den uppståndne på olika sätt möter oss här idag och hur vi precis som de första vittnena till uppståndelsen är kallade att berätta om det underbara som hänt.

Skriften

Den gammaltestamentliga läsningen är en del av Moses testamente som utgör huvuddelen av femte moseboken. I den aktuella texten syftas det tillbaka till när Mose tog emot de tio budorden vid Sinai och hur folket där räddes Guds mäktiga närvaro. Därför lovade Gud att istället sända dem en profet likt Mose att tala för honom. I Jesus blir det löftet uppfyllt och än mer. Den Gud som mötte israeliterna i åska och eld vid Sinai möter oss nu i människan Jesus.

Paulus ord i Kolosserbrevet påminner oss om hur påskens skeen- de också förändrat oss. Eftersom vi i dopet har dött och uppstått med Kristus lever vi redan ett osynligt liv med honom i himlen. Genom Jesu närvaro på jorden och hans uppståndelse blir gränsen mellan himmel och jord suddig. Guds rike bryter in här och nu och ska fullkomnas den dag då Jesus kommer åter.

Lukas är i sitt evangelium tydlig med att uppståndelsen är kroppslig. Att lärjungarna trodde att han var ett spöke är svårt att hålla emot dem. Jesus var död, de vet att han verkligen var död, och så står han plötsligt mitt ibland dem. Men det är en människa av kött och ben som står där och, som för att verkligen understryka det, gör han något så vardagligt som att äta en bit stekt fisk. Sedan undervisar han dem än en gång om allt som stod skrivet om honom i Skriften. Sådant som förr var för abstrakt och orimligt kan först i mötet med den uppståndne falla på plats.

I vår tid

När jag prästvigdes en kyndelsmässodag uppmanade biskop Jan-Olof oss nyvignade att aldrig sluta tala om barnet. Hade jag hållit ett prästvignings-tal på annandag påsk i andra årgången hade jag nog istället sagt: ”glöm inte att tala om den stekta fisken”.

Paulus skriver ju att ”talet om korset är en dårskap”, men frågan är om inte talet om den kroppsliga uppståndelsen är en större dårskap för vår tid. Många hade nog haft lättare att acceptera en ande som återvänder efter döden snarare än en kropp som fått liv igen. Och just därför måste

vi tala om den stekta fisken som den uppståndne Jesus äter i lärjungarnas åsyn.

För vi är inte andevarelser som lever fångna i en fysisk kropp utan vi är både kropp och själ i en enhet. Paulus uppmanar oss förvisso att hålla blicken riktad mot vårt verkliga hemland som är himlen och att inte låta köttets drifter få makten över oss. Men det betyder inte en nedvärdering av kroppen eller materien. Gud skapade oss med fysiska kroppar eftersom det var hans vilja att göra så och Johannes Damaskenos skriver: ”förtala inte materien, den är inte skamlig [...] ingenting av det Gud har skapat är skamligt.”¹

På så sätt är Gud materialist. Och i inkarnationen blev han själv materia och han, än en gång med Damaskenos ord, ”utverkade min frälsning genom materia.”² Jesu uppståndelse innebär inte heller att han plötsligt blivit helt väsensskild från oss utan vid Faderns högra sida sitter en människa med kött och ben, och med spikhål i händer och fötter. Någon som jag och ändå förstås så mycket mer. Det är också vårt hopp om framtiden bortom tid och rum.

I fastans inledning fick vi höra ”kom ihåg, o människa, att du är stoft och stoft ska du åter bli.” Det är sant, i döden skiljs kropp och

själ och materian som varit jag ska bli stoft igen. Men på uppståndelsens dag ska enheten återställas. Något annorlunda förstås, men redan nu är jag på det stora hela vad jag en gång ska bli.

I vår ibland lite förändligade tid kan just detta vara värt att lyfta. Våra kroppar är, efter Guds kärleksfulla vilja, en del av de vi är och vårt hopp är att vi i både kropp och själ ska få möta Gud ansikte mot ansikte. Allt detta skulle man kunna kalla den stekta fiskens evangelium.

Budskap

- Den här söndagen kan man till exempel, utifrån den stekta fiskens evangelium, lyfta fram hur uppståndelsens kroppslighet också ger en riktning för hur vi bör leva. Tar vi den gudsgivna enheten i kropp och själ på allvar innebär det också en kallelse till att mätta de hungriga, ta hand om de hemlösa och klä de nakna.

- Man kan också lyfta fram hur Jesus på olika sätt möter oss än idag och, just utifrån den stekta fiskens evangelium, kanske framförallt hur han fortsätter att möta oss i materien, i brödet och vinet som också är hans uppståndna kropp och blod.

- Med koppling till både episteltexten och evangeliet kan man också framhålla hur livet på jorden och i himlen genom inkarnationen, uppståndelsen och himmelfärden, är sammanflätat. Redan här och nu smakar vi och anar det himmelska livet.

Veckans gudstjänster

Tredje- och fjärdedag påsk försvann med Gustav III:s helgdagsutrensning 1772 men det finns förstås inget som hindrar att man firar dem ändå. Tredjedagens evangelium är detsamma som andra årgångens på annandagen. Därför skulle man då förslagsvis istället kunna läsa om Emmausvandringen. Läsningen för fjärdedag påsk är Joh 21:1-14.

OBS! Församlingens firande av tredje- och fjärdedag påsk kan i år påverkas av Växjö stifts präst- och diakonmöte som hålls då. På mången plats kan det kanske vara ett skäl så gott som något för att pröva vilket allvar som finns bakom det gångna årets önskemål om fler lekmanaledda gudstjänster...

¹ Damaskenos, Johannes, *Tre försvarstal mot dem som förkastar de heliga bilderna*, Artos & Norma 2008, s. 53.

² Ibid. s 52.

2 söndagen i Påsktiden

Elin Sundelin, tidigare komminister i Växjö stads- och domkyrkoförsamling

Andra årgångens läsningar:

Jeremia 18:1-6

1 Joh 5:1-5

Joh 21:15-19

(Psaltarpsalm 145:1-7)

Rubrik i evangelieboken:

Påskens vittnen

Söndagens liturgiska färg:

Vit

Kyrkoåret

Söndagens latinska namn *Quasimodogeniti* "såsom nyfödda", är hämtad från inledningen av söndagens gammalkyrkliga introitus hämtat ur 1 Petr 2:2. De nyfödda som det gäller är de som genom att döpas på påsknatten eller påskdagen fötts till ett nytt liv i Kristus. Den första veckan som döpta gick de dagligen i sina nya dopkläder och först från denna söndag togs vardagskläderna på igen. Ett beredelseord på denna söndag kan med fördel använda frågan "hur lever en

döpt människa värdigt Kristi uppståndelse?" som spegel.

Skriften

Läsningen ur Jeremia kan vara utmanande för vissa åhörare. Det naturliga är ju att inte bara ta det som en bild för Israel, utan antingen för mig personligen eller för kyrkan. Vem vill vara ett misslyckat lerkärl? Vem vill eller törs erkänna kyrkans fel och brister som behöver reformeras? Här gäller att få fram det att vi är lera i krukmakarens händer som formas efter krukmakarens händer är ett löfte snarare än ett hot.

Även epistelläsningen rymmer motiv som kan vara frånstötande för den som vill en troslära utan vassa kanter. Orden om att kärleken till Gud är det att vi håller hans bud kan vara en stötesten både för den lutheran som väljer att bortse buden likväl som för den moderna människa som har svårt att se en koppling mellan ordet lydnad och ordet kärlek. Nyckeln till befrielse från dilemmat finns i vad som besegrar den värld som har svårt att verka efter kärlekens lag: tron. Och inte vilken tro som helst...

Tre gånger förnekade Petrus och tre gånger får han frågan av Jesus efter uppståndelsen om han verkligen älskar Jesus. Och varje gång

Petrus svarar så vidhåller Jesus att han ska ha uppdraget att ta hand om fåren. Utöver att det kan framstå som tjtatigt från Jesus sida, så visar han på parallellen till herdarnas trofasthet och deras kärlek blir prövade. I det är Jesus och hans kärlek trofast. Visserligen hör psalmen 449 till fastan, men verserna 5 och 6 kan ändå hjälpa som läst ingång eller sammanfattning i predikan.

Psaltarpsalmen talar också om trofasthet, såväl Guds trofasthet som min trofasthet till Gud. Ett löfte om trofasthet och kärlek hjälper när vi i bekännelsen ska be, en god ingång till beredelseorden.

I vår tid

Ringaren i Notre Dame bär sitt namn Quasimodo därför att han föddes denna söndag. Hugos roman är visserligen från 1831 men genom Disneys filmatisering är det ändå på många som har en aktuell relation till den. Ett bärande tema i boken är att fulhet och ondska inte nödvändigtvis hänger ihop – och omvänt gäller att det sköna inte alltid är det goda. Det kan ge en ingång till att betona att efter de åtta dagarna som vackert vit är det tid att ta på sig kläderna som får bli lortiga och ta sig an att leva i världen. Att leva ett rent kristet liv

är inte att aldrig få skit under naglarna. Det är att liksom Kristus kunna ta både spott och spe för rättfärdighetens skull. Att stå för sanning och rätt, i vissheten om att Gud är trofast.

Vi vet också att de kommande veckorna handlar om livet som kristen. Att följa Jesus kanske var lätt när han levde, men hur är det nu när han dött och uppstått? Att verkligen stå kvar, trofast vid Jesu budskap och ord, när han nu inte finns kvar – vad betyder det? För många i vår värld så betyder det förföljelse. Men också i vår närhet så kan det i dag betyda förlöjligande. Att vara kristen i Sverige kan ibland betyda detsamma som att vara ointellektuell, okunnig, vilsen. I allt detta lever vi, alla vi döpta. Vad behöver vi för att våga vara kristna? Vad behöver vi för att våga tala om trofastheten, rättfärdigheten och kärleken från Gud? Svaret är att Jesus har gett oss allt vad vi behöver – men vi måste tro det.

Budskap

- Kristna vittnar genom sina liv om Kristus – lev så att du vittnar sant om honom!

- Jesu kärlek och trofast står fast. Våga!

Veckans gudstjänster

Med konfirmander eller i andra grupper som träffas under veckan finns en utmärkt chans att med anledning av mötespunkten mellan rubrik i evangelieboken och episteltexten ta sig an hur dop, nåd och kallelse att försöka följa buden hänger samman.

3 söndagen i Påsktiden

Gustav Lundborg, enhetschef vid stiftskansliet

Andra årgångens läsningar:

Hesekiel 34:23-31

Hebreerbrevet 13:20-21

Johannesevangeliet 10:11-16

(Psaltarpsalm 23)

Rubrik i evangelieboken:

Den gode herden

Söndagens liturgiska färg:

Vit

Kyrkoåret

I påskens efterfirningstid (*pentekosté*) firas sedan medeltiden denna söndag med ett av kyrkoårets mest konsekventa motiv, så också i nu gällande evangelieboks samtliga årgångar. Söndagens traditionella namn, *Misericordias Domini*, betyder Herrens nåd (Ps 33:5-6).

Skriften

Herdemotivet är starkt bärande i söndagens samtliga läsningar. Guds folk leds av Herren Gud, först genom

herden David (Hesekiel) och sedan genom Jesus som för sitt folk genom dödens mörker ut i uppståndelsens frihet. Påskens evangelium lyser genom söndagens tema och läsningar vilket sammanfattas i epistelläsningen från Hebreerbrevet.

Evangeliet är hämtat ur Johannesevangeliets tionde kapitel vilket domineras av liknelserna om grinden, fåren och herden. Som så ofta består åhörarna både av den hängivna kretsen runt Jesus och de kritiska fariséerna. Jesus pekar på ett ömsesidigt kännande, en djup gemenskap – närmast en enhet, mellan herden och fåren och likställer den med relationen mellan sig själv och Fadern.

Jesus säger om sig själv i dagens evangelium att han är den gode herden, inte en herde vilken som helst. Till skillnad från alla andra herdar så vet han precis hur det är att vara ett lamm – därför att han är både lamm och herde på samma gång. Sann Gud och sann människa, han har levt vårt liv, han vet allt, han vet vad vi behöver och han kan ge oss det. Han har till och med gett oss sitt liv. Det är dessa saker som skiljer den gode herden från alla andra herdar.

Det finns några saker i dagens evangelium som väcka obesvarade frågor. En sådan fråga är vad

Jesus menar med att han har andra får. Vilka är dessa? Att här anknyta till den kontext i vilken Jesus befinner sig i kan vara en hjälp att förstå något av det han kan mena. Jesus talar till lärjungarna som var judar, Guds utvalda folk som varenda "herde-får-bild" i gamla testamentet handlar om. Bilden av herden och fåren som en bild av Gud och sitt folk var välkänd för de som lyssnade. Den finns presenterad bl a i psaltaren och hos profeterna. När Jesus talar om sig själv som den gode herden så är det naturligtvis utifrån den judiska identiteten som Guds folk detta tas emot. Men Jesus pekar på sitt uppdrag att vara en herde också för dem, för oss, som inte är en del av det gamla förbundets folk. Hans död och uppståndelse sker för alla människor och den kommande hednamsionen gör det möjligt för alla att genom dopet bli tillhörig honom, bli ett får i hans hjord. Kanske kan en god uppmaning vara att inte fundera så mycket på vilka de där andra fåren är, det är inte de andra – det är vi.

I vår tid

Herden och fåren är en välkänd bild av Gud och sitt folk i den judekristna kontexten. Men samtidigt som

många känner igen bildspråket är bilden inte självklar för oss att anknyta till i vår tid. Våldigt få av oss har erfarenhet av fårskötsel samtidigt som bilden av oss själva som får går stick i stäv med det självständighetsideal och frihetsideal som präglar vår kultur. Vi vill vara fria och självständiga men samtidigt ställer vi högre krav på ledarskapet än vad vi kanske har gjort någon gång tidigare i historien. Vi vill vara fria och samtidigt vill vi bli ledda – hur går den paradoxen ihop egentligen?

Men sett i relationen Gud – människa så är faktiskt detta inte alls någon paradox, tvärtom. Gud skapade människan till frihet och när människan förlorade sin frihet och blev slav under sig själv och synden, under det som förstör och bryter ner, har Gud hela tiden försökt leda människan tillbaka till friheten.¹ Det är faktiskt det som stora delar av GT handlar om, och sedan kommer Jesus. Gud sänder sin son till världen för att slutgiltigt vinna segern över döden och ondskan och genom dopet blir vi en del av denna seger. Gud vill leda oss, sin hjord, till frihet. Frihet undan det som bryter ner och fångslar, frihet från synd och ondska. Detta frihetsbudskap är lika aktuellt för oss årets alla dagar oaktat om det som idag råkar vara 1:a maj eller ej!

Budskap

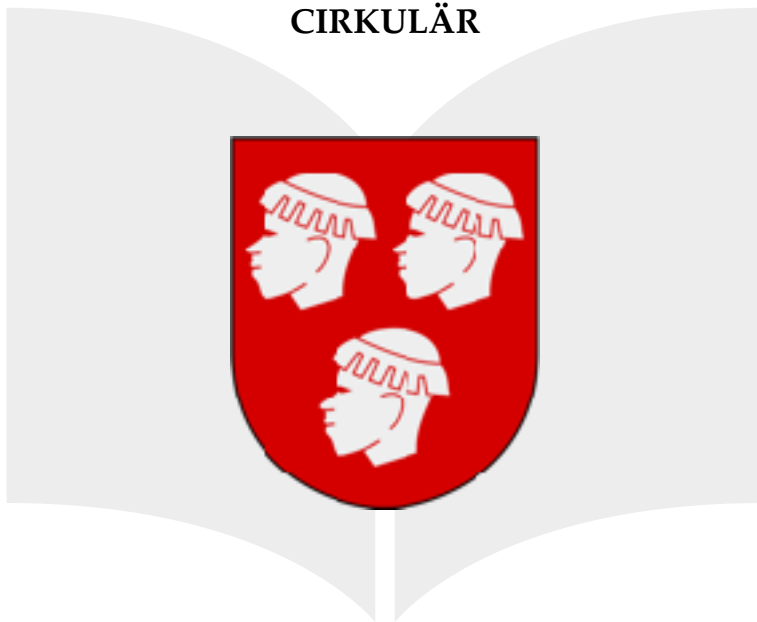
- Jesus är den gode herden som ger sitt liv för fåren (långfredagen).
- Jesus är den gode herden som leder sin hjord ut ur döden in i uppståndelsens ljus och frihet (påskdagen).
- Jesus är den gode herden som känner oss (våra tankar, våra liv), vandrar med oss och ger oss den föda vi behöver genom ordet och sakramenten (annandag påsk).
- Vi är de andra fåren men genom dopets nåd får vi vara hans – en hjord och en herde.
- Vad innebär det i våra liv att låta Jesus vara vår herde – hur kan vi följa honom?

Veckans gudstjänster

Det som inte får plats i söndagens predikan av stoff som dyker upp under predikoarbetet kan med fördel användas under veckans förkunnelse då tematiken går igen i samtliga av evangeliebokens texter för denna söndag.

¹ Se vidare Augsburgska bekännelsen XVIII. Människan kan av egen kraft åstadkomma det som är gott i världslig mening, men inte förändra sin relation till Gud. Människans verkliga frihet förutsätter frihet från synden vilket i sin tur förutsätter Guds ingripande.

PASTORALTEOLOGISKT
CIRKULÄR

I VÄXJÖ STIFT

Årgång 1 : Nummer 3
1 maj 2022

Uppsnappat	3
Bygg med byggande	5
Impulser för predikan	9
4 söndagen i påsktiden (Jubilate)	10
5 söndagen i påsktiden (Cantate)	13
Bönsöndagen (Rogate)	16
Kristi himmelfärdsdag	20
Söndagen före pingst (Exaudi)	22
Pingstdagen	26

Pastoralteologiskt cirkulär i Växjö stift (PCVS) drivs ideellt och är (kyrko)politiskt obundet.

PCVS kommer ut den 1 i månaden på databasen

<http://pastoralteologisktcirkular.se>

En ansökan om ideellt utgivningsbevis är under förberedande. Tanken är att ansöka enligt följande:

Ansvarig utgivare: Erik Keijser

Ställföreträdande ansvarig utgivare: Gustav Lundborg

Ansvarig utgivare och ställföreträdare kommer att nås via e-post enligt nedan.

Redaktion: Elin Sundelin, Erik Keijser och Gustav Lundborg

Artiklar: tas emot från skribenter som tjänar eller tjänat i församlingarna i Växjö stift.

Manus och förfrågningar sänds till redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Genom att sända in manus godkänner skribent att materialet lagras och publiceras digitalt.

Uppsnappat

från Präst- och diakonmötet

Det var starkt att också biskopen förnyade sina löften. Då blev det konkret hur det treledade ämbetet hänger ihop.

Präst i Kalmar-Ölands kontrakt

Liksom förra mötet hölls mötets bästa predikan av en diakon. Talande!

Diakon i Växjö domkyrkokontrakt

Fantastiska mässor! Men var var påskpsalmerna? Vad ljus över griften håller längre än en dag.

Präst i Allbo-Sunnerbo kontrakt

Sofia Camnerin sa bra oneliners men det hängde inte ihop. Jag fattar fortfarande inte vad hon ville ha sagt.

Präst i Växjö domkyrkokontrakt

Hon diakonen [Elinn Leo Sandberg] som pratade hade bra poänger man jag får inte ihop hur hon landade i

den där lösningen att kommunism är svaret på frågan om kyrkans ansvar för medmänniskan.

Präst i Stranda-Möre kontrakt

Bra med framåtblickande anda i ämbetsberättelsen. Men utan andats i vad som hänt blir det ingen kraft i det. Oerhört svagt att inte ta sig an att säga något om vad pandemin innebär.

Präst i Södra Vätterbygdens kontrakt

Jag saknade att få bearbeta saker tillsammans. Nu blev det skedmatning som på en annan fortbildningsvecka. Var var överläggningarna för oss som kollegium? Prästerna och diakonerna borde få vara subjekt snarare än objekt för det som händer.

Präst i Växjö domkyrkokontraktet

Suveräna minnesteckningar.

Präst i Östbo-Västbo kontrakt

Nästa gång måste också diakonerna minnestecknas! Den bollen behöver

spelas nu, inte om tre år om det ska bli något.

Diakon i Njudung-Östra Värends kontrakt

Jag är stolt över att vi är ett stift där biskopen inviger olja. Det är lutherskt och allmänkyrkligt! Men någon reformert retar det väl alltid...

Präst i Södra Vätterbygdens kontrakt

Det var förfärligt att det skulle invigas olja den här gången också – är vi inte protestanter?

Präst i Njudung-Östra Värends kontrakt

Hans Boeryd gjorde ett förträffligt jobb i att hålla ihop mötet.

Diakon i Södra Vätterbygdens kontrakt

Tråkigt att så få ekumeniska gäster var på plats och lika tråkigt att våra emeritibiskopar osynliggjordes. Jag fattar att bara en kan hålla i kråklan åt gången, men vi hänger ihop!

Präst i Allbo-Sunnerbo kontrakt

Erik Eckerdal var en frisk fläkt som utmanade Svenska kyrkans självtill-

räcklighet. Fram för större integrering i Borgå-gemenskapen!

Präst i Växjö domkyrkokontrakt

Maten var väl god men kunde tro att det var portioner för höns, inte herdar.

Präst i Östbo-Västbo kontrakt

Skönt att slippa gruppsamtal.

Präst i Kalmar-Ölands kontrakt

Det ska någon utifrån till för att kunna säga att kyrkans språk har något att tillföra allas språk istället för att kyrkans språk ska göras allmänmänskligare. Björn Wiman släppte en atombomb på nya handboken!

Präst i Växjö domkyrkokontrakt

Vill du få ett mejl när ett nytt cirkulär publicerats?

Anmäl dig till e-postlistan genom att mejla till

redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Bygg med byggande

en LEGO-fallstudie

Erik Keijser, stiftsadjunkt

Det var den 7 april 2019 och den 5 söndagen i fastan. Klockan är 09.20 och vi behövdge oss av 09.25 för att hinna i tid till högmässan. Ordinarie ledare var sjuk och jag hade att improviserat hoppa in som ledare för söndagsskolan. Några söndagsskolmaterial att rådfråga hade jag inte hemma. Genomsnittsåldern på barnen gjorde det mer än självklart att ämnen i riktning försoningen eller försonaren utan mer än genomsnittligt bra innehåll skulle falla platt. Jag började att gå runt i huset och se mig omkring för impulser: finns det något här som går att ta på som går att använda till hjälp?

Räddad av en bit på golvet

Då slog mig igen en tanke som redan drabbat mig förut när jag bläddrat i materialen tidigare år. Inget av dem hade något för skärtorsdagen och i förlängningen därmed inte heller något som behandlar nattvarden. Här fanns alltså något närliggande och viktigt men mindre abstrakt tillhands.

Men hur skulle jag göra för att ta upp det på en lagom nivå? Balansgången är den vanliga: det kan antingen bli så abstrakt att barnen börjar göra bakklängeskullerbyttor från sittande av ren uttråkning, eller, om det blir för konkret så blir det visserligen begripligt, men tillför dem inget utöver att de fått höra en trevlig berättelse. Rädd för att det skulle bli antingen hopplöst abstrakt eller överkonkret och utan koppling mellan bordet där och då och altaret här och nu intensifierade jag mitt spanande. Klockan tickade vidare och stress och misströstan ökade för varje sekund.

Då hände det. Där framför mig låg en legobit, liten, platt och vit. ”En oblat!”, utbrast jag i mitt inre. På några minuter rev jag ihop allt LEGO vi skulle behöva i en påse. Sedan på söndagsskolan gick det lätt att inför häpna ögon börja duka upp. Vi hjälptes åt, och snart satt hela lärjungaskaran till bords.

En värld som förenar världar

I berättelsen blev det levande det som Jesus gjorde där och då. Och längs hela vägen behöll vi en tvillingtråd: samma sak gör vi där uppe i kyrkorummet när vi kommer tillbaka från söndagsskolan. “Detta är min kropp”, sa Jesus, och prästen kommer

att säga likadant idag och alla söndagar.

Väl uppe märktes det att de hade varit med i det vi gjort tillsammans. Jag har aldrig förut sett barnen så förväntansfulla och öppna inför instiftelseorden. Och fler blev inbjudna i vad vi hade varit med om. Under offertoriet hade ett barn kommit fram och ställt vårt bygge på altaret, snett framför där måltiden dukades. Det blev ovanligt konkret att vuxendelen av ordets gudstjänst och barnens samling hängde samman. Och den som kanske inte tänker på det varje söndag, fick anledning att påminnas om det större sammanhanget.

Det började som en nödlösning från en nödlösningssledare. Sedan växte det något ur det. Det blev riktigt bra, men varför blev det så bra? I grunden tror jag det finns en komponent i att Gud ville att det skulle ske. Men för det behövdes munnar, öron och händer. Jag tror att följande förklarar det som blev bra av det som berodde på oss som var där: Legot gav oss något gemensamt. Både bildligt och rent konkret byggde vi en värld och en berättelse. Men det var inte ett planlöst byggande och

ett berättande som bara var för den intressanta berättelsens skull

Jag som ledde både visste vad jag ville ha sagt, vilken poängen jag ville lyfta fram var och följaktligen vad som var huvudsak och vad som var bisak.

Man måste vara öppen för och intresserad av vad barnen vill komma med som sitt. Annars tappar de lätt och fort intresset. Genom att vet vart man ska så går det att fånga upp och bygga vidare på det barnen säger eller frågar – om det går att fånga upp eller bygga vidare på. Ibland måste man nöja sig med att konstatera att ”ja, din farmor bakar också bröd ibland”. Och sedan tillbaka till huvudsåret.

Barnen fick i vårt berättande och vår lek möta en berättelse som

hjälpte dem att få upp ögonen för hur Jesus kommer till oss varje söndag och vad han ville ge oss i nattvarden. Berättelsen spelar roll när de hör instiftelsen i mässan, och jag vågar tro när de närmar sig det mysterium som ingen av oss fullt kan förstå men som de öppnat sig lite mer för.

Bonusföljder

Ett par positiva bieffekter förtjänar att nämnas som avslutning:

Anvisningarna i nuvarande kyrkohandbok riskerar att leda till att människor uppfattar att de enda gåvor som bärs fram till nattvardsbordet är penninggåvor.¹ En god gestaltning betonar nattvardsgåvorna (och oss själva!) som det centrala som bärs fram. Offertoriet blev denna söndag med barnens offer ännu tydligare i att kollekten bara är en av gåvorna vi bär fram.

Den andra bieffekten var att bygget öppnade för samtal mellan yngre och äldre och till samtal om nattvarden också hos de som inte hade byggt. Det förstärktes av att bygget helt okommenterat ställdes på altaret. Nyfikenhet är en god läromästare för både äldre och yngre.

Kanske borde jag titta igenom legolådan oftare när något ska

förberedas? Nåja, det får kanske vänta tills den dag jag kommit tillbaka i församlingstjänst. Jag är rädd att vare sig domkapitlet eller stiftsstyrelsen skulle se poängen med en föredragning med hjälp av ett konkret bygge i plast...

Samtalsfrågor

1. Vad har vi tillgång till för material som vi kan använda för att skapa en gemensam värld?
2. När det är andra som ska vara berättare, hur kan jag stötta dem i förberedelserna så att de kan klara balansgången mellan öppenhet för deltagarnas impulser och att ha en poäng att ge till deltagarna?
3. Finns det fler sammanhang än söndagsskolor och barngrupper där sättet att arbeta skulle kunna öppna upp för samtal?

¹ Svenska kyrkan, 2018, Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I, Stockholm, s. 91.

Är du trött på artiklar av Erik Keijser?
Skicka in en egen!
Ge ditt bidrag till samtalet till
redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Impulser för predikan

4 söndagen i påsktiden (Jubilate)

Peter Lundborg, tidigare kyrkoherde i Kalmar pastorat (pensionerad domprost)

Andra årgångens läsningar:

Jesus Syraks vishet 28:3-7

Andra Korinthierbrevet 4:16-18

Johannesevangeliet 14:1-14

(Psaltarpsalm 147:1-7)

Rubrik i evangelieboken:

Vägen till klivet

Liturgisk färg:

Vit

Kyrkoåret

Söndagens latinska namn *Jubilate* – jubla, hylla, sjung glatt, inledningsorden i dagens traditionella introitusen från Psaltaren 66. I påskpsalmen 470 står det ”Året vänder nu mot ljus, borta allt det bittra.” Det är precis det som den här söndagen handlar om. I och med den fjärde söndagen i påsktiden vänder det, nu handlar det mer om vad som ska hända än vad som har hänt. Genom Kyrkans texter och böner förbereds vi inför himmelfärden och pingsten. Vad får Kristi uppståndelse för följder när det gäller

våra liv? Nu börjar pilgrimsvandringen. I vår vanliga vardag får vi i Kyrkans gemenskap vandra mot uppståndelsens land. Nu gäller psalmens ord våra egna liv: ”Skön är själarnas pilgrimgång” och ”Genom de fagra riken på jorden gå vi till paradiset med sång.”

Skriften

Den första läsningen är hämtad från det som i vår bibel kallas för ”Tillägg till Gamla testamentet. De apokryfa eller deuterokanoniska skrifterna.” I Svenska kyrkans evangeliebok förekommer det endast fem läsningar från dessa böcker. Dagens text är hämtad från Jesus Syraks vishet som på många sätt påminner om Ordspråksboken. Texten handlar om människans ofrånkomliga villkor, att livet hela tiden går mot sitt slut. Därför uppmanas vi att alltid tänka på det och leva i ett gott förhållande med Gud och våra medmänniskor. En text som i sin ohöljda lagiskhet borde kunna väcka en längtan och törst efter evangeliets löfte och gåva hos de flesta.

I episteltexten möter vi samma realism vad gäller människolivets förgänglighet. Men till skillnad från den första läsningen får vi här möta en pilgrim, aposteln Paulus, som under sin livsvandring mött Kristus och

som genom nåden förnyas dag för dag. Jag ger inte upp utbrister han. ”Även om min yttre människa bryts ned”. I livet med Kristus möter Paulus på sin pilgrimsfärd lidanden och svårigheter utan att tappa modet. Han vet att det synliga är förgängligt, men att det osynliga är evigt.

Evangelietexten från Johannesevangeliet är hämtad från det som kallas för Jesu avskedstal och som saknar motsvarighet i de andra evangelierna. Den 14 verser långa evangelietexten är fylld av ord om tron, hoppet, bönen, våra liv, Fadern, Sonen, himmelen och himmelens många rum. Inledningsorden är som en öppen dörr där vi bjuds in till livet, ”Känn ingen oro. Tro på Gud, och tro på mig.” Ett av de mest kända och omdiskuterade Jesusorden finns i dagens evangelium: ”Jag är vägen sanningen och livet. Ingen kommer till Fadern utom genom mig.” Vad betyder dessa ord för mig, i mitt liv? Vad betyder dom i mötet med människor som har en annan religion?

I vår tid

Vilka mål vill du sätta upp? Frågan ställdes vid ett av mina barns utvecklingssamtal i lågstadiet. I vår tid lär sig redan barnen att om det ska bli

något måste mål sättas och sedan går livet ut på att prestera så att målet kan nås. På samma sätt är det sedan i yrkeslivet med alla dess målskrivningar och när det gäller den personliga träningen. Mål som ska uppfyllas snabbt som i politiken eller på börser. Personliga mål som kanske aldrig blir verklighet. När livets slut börjar anas då kommer frågorna. Var det inte mer än så här? Varför tog jag inte vara på det liv som mötte mig? Jesus säger: ”Jag är vägen”. Vägen, livet är viktigt. Det är där jag möter mig själv, mina medmänniskor, Guds goda gåvor i skapelsen. Det är livet med Jesus Kristus. Det är att vara pilgrim, vara människa på väg, att våga vara mitt i livet med en längtan efter att veta mer, upptäcka mer och leva mer.

Budskap

I sin dikt ”I rörelse” skriver Karin Boye (1900-1941):

*Den mätta dagen, den är aldrig störst.
Den bästa dagen är en dag av törst.*

*Nog finns det mål och mening i vår färd -
men det är vägen, som är mödan värd.*

*Det bästa målet är en nattlång rast,
där elden tänds och brödet bryts i hast.*

*På ställen, där man sover blott en gång,
blir sömnen trygg och drömmen full av sång.*

*Bryt upp, bryt upp! Den nya dagen gryr.
Oändligt är vårt stora äventyr.*

Veckans gudstjänster

Söndagens pilgrimstema kan inspirera till pilgrimsvandringar i församlingen med bibeltexter, böner och pilgrims-sånger. Det är lätt att anpassa vandringen till deltagarna. Fick berättat för mig om en påskvandring på Annandag Påsk runt äldreboendet i en liten landsbygdsförsamling. Det korta avstånd som det handlade om fick stor betydelse för de boende på äldreboendet och kanske ännu mer för alla andra församlingsbor som deltog och som ansvarade för bibeltexter, böner, sånger och kaffe.

5 söndagen i påsktiden (Cantate)

Emelie Wettermark, komminister i Jönköpings församling (Kristine kyrka)

Andra årgångens läsningar:

Hosea 14:5-9

Första Johannesbrevet 3:18-24

Johannesevangeliet 15:10-17
(Psaltarsalm 98:1-8)

Rubrik i evangelieboken:

Att växa i tro

Liturgisk färg:

Vit

Kyrkoåret

Söndagens latinska namn *Cantate* är hämtat från det första ordet i söndagens psaltarsalm – ”sjung!” Det är en påminnelse om att vi fortsatt är i påskens sjungande glädje, en glädje som också återkommer i dagens evangelietext.

I en av dagens böner ber vi ”Sänd oss Hjälparen, din heliga Ande” som ett framåtblickande mot pingsten, men också en påminnelse om att Helig Ande är Hjälparen som får oss att växa i tro i nuet.

Skriften

Genomgående i samtliga söndagens texter berättas om en Gudsrelation som ständigt har sitt källflöde hos Gud.

Hosea framhåller att Gud är den som älskar först, och det är Gud som botar från trolöshet. Det är också Gud som ger frukt. I Första Johannesbrevet är Gud större än vårt eget hjärta och förstår allt. Genom sin Ande ger Gud oss förvissningen om att han förblir i oss. I Johannesevangeliet är det likaså Gud som utväljer oss först.

Det är också genomgående i samtliga tre texter att tro och handling hör ihop, och att det får konsekvenser för våra mellanmänniska relationer. Det blir extra tydligt i hur profeten Hosea genom sitt liv också rent konkret lever ut det han också profeterar om, genom att gifta sig och vara trofast i en trolös relation.

I Första Johannesbrevet är kopplingen mellan tro och handling extra viktig då texten troligtvis går i polemik gentemot doketismen och dess skarpa åtskiljande mellan gudomligt och mänskligt. Johannesbrevet och orden från Jesu avskedstal i Johannesevangeliet är båda tydliga med att Jesu kärlek till oss får konsekvenser i våra mellanmänniska relationer – älska varandra!

I vår tid

Det är något speciellt med popplar, Hosea väljer en trädart som har en ohanterlig förmåga att sprida sig och skjuta nya skott. Poppelskott poppar gärna upp lite varstans, och inte alltid där man förväntat sig, eller kanske ens önskat sig, och de är oerhört svåra att sätta stopp för.

Temat att växa i tro skulle kunna bli ett prestationsprojekt, i vår ibland begränsade förståelse för vad det är att tro. Men om man för en stund byter ut tro med Gudsrelation, så kanske det blir enklare.

En tro som växer, skulle kunna vara en Gudsrelation som blir synlig i allt fler aspekter av livet. Likt en poppel som får skott lite överallt, så är relationen med Gud i allt, i alla aspekter av livet, också i det vi inte tänker är andligt.

För också i vår tid, och inte bara i den tidiga kristna kyrkan vars kontext Första Johannesbrevet finns i, tenderar vi att dela upp tillvaron och oss själva i andligt och mänskligt, genom att reducera evangeliet till att enbart handla om existentiella frågor i teori, eller genom att förminska tron till att vara en inre känsla.

Ibland skyggar vi för trons konsekvenser av rädsla för att bli anklagade för att låta tron bli politisk, eller så har vi invaggats i tron

att tron är en privatsak. Eller så kan trons praktiska konsekvenser få stå tillbaka för oron att framstå som överandliga eller paradoxalt nog världsfrånvända när vi låter Gud, skaparen av världen själv, få vara med i alla delar av våra liv (Gud är ju det ändå, men vi kan ju alltid inbilla oss att det är möjligt).

Ett liv som i sin helhet, med sår, brister, mänsklighet, intelligens, handlingar får mötas av Guds kärlek, får konsekvenser. Med Astrid Lindgrens bevingade ord ”Ge barnen kärlek mera kärlek och ännu mera kärlek, så kommer folkvettet av sig själv”.

Men hur svårt är det inte att älska varandra? Hosea får rent konkret i sitt liv uppleva hur svårt det är. Jesus säger att han har låtit lärjungarna veta allt. Att det är därför de inte längre är tjänare utan vänner. I det öppna och sanna finns platsen för växt och det öppna förutsätter kärlek, och kärleken kommer från Gud.

Alla de gånger vi tänker att det där inte är en fråga för mig och Gud att hantera tillsammans, eller att något är en del av livet som inte har med Gud att göra - då får vi påminna oss om Hoseas popplar som slår rot lite överallt. Tron får vara en grönskande trädgård där vi får vandra

frimodigt tillsammans med Gud som inte dömer oss hårdare än våra egna hjärtan gör.

Budskap

- Guds kärlek är alltid först och trofast även om vi är trolösa.
- Är tron en tankekonstruktion eller levd verklighet?
- Gud vill röra vid allt. Vill vi låta Gud röra vid allt?
- Gud är den som ger frukten – till befrielse från det egna självförverkligandet och till befrielse från mindervärdeskomplex.

Veckans gudstjänster

Att i veckans enklare gudstjänster och mindre sammanhang dela i samtal i smågrupper – vad får min tro att växa?

Eller kopplat till *cantate* – vilka sånger har fått min tro att växa?

Bönsöndagen (Rogate)

Melina Blomqvist, komminister i Växjö
stads- och domkyrkoförsamling, universi-
tetspräst

Andra årgångens läsningar :

Jeremia 29:11-14

Första Johannesbrevet 5:13-15

Lukasevangeliet 11:1-13

(Psaltarsalm 13)

Rubrik i evangelieboken:

Bönen

Söndagens liturgiska färg:

Vit

Kyrkoåret

På bönsöndagen firar vi gudstjänst med vitt som liturgisk färg, påskljuset framme och med sex ljus och liljor på altaret. Rummet och riten utstrålar fest och glädje. Vi träder in i efterklangerna av påskens lovsång samtidigt som vardagens verklighet – dagarna som ligger bakom oss och veckan som väntar – präglas av oro över än det ena, än det andra, stort

som smått. Livet är många gånger en kamp och Gud vet det.

Skriften

Dagens gammaltestamentliga läsning inleds med att Gud tröstar, på förekommen anledning. Vi får veta att Gud är med och har koll, trots att det inte alltid känns så. Som förkunnare ska vi inte väja för att bekräfta det som är våra gemensamma erfarenheter av sådant som är svårt med att leva, eller undvika sätta ord på vad som sker i samhället och världen, men predikan bör inte bli ett upprådande av allt vad elände vi erfar utan i stället vara ett konstaterande av just det; att Gud vet hur vi har det. Att Gud har sett och hört och har andra planer än de vi ser iscensättas, andra planer än våra planer. Från död till liv. Bönen är ett sätt att komma närmare Gud, för att kanske både ställa Gud till svars och låta Gud komma till tals inför oss, för att kunna lyssna och ana något av det som är Guds plan för mänskligheten. För att förstå hur vi är en del av den. För att förstå vår plats i den, som individer och som kristna, som församling, som kyrka i världen.

Bönsöndagens latinska namn, *Rogate* (fråga eller undersöka) ger en finger-visning om vad det är att leva och växa i tro: att upptäcka allt mer av Gud och om att försöka följa Jesus i vår tid, i de sammanhang vi befinner oss. Om att genom bön fråga Gud om mål och mening och att hjälpas åt med att tyda svaren.

Detta är ju dock inte okomplicerat. Det finns alltid en risk att vi lägger in våra mänskliga anspråk och snarare tolkar vårt eget eko än Guds röst och därför måste vi låta ord och handling prövas mot nåden och förlåtelsen genom Jesus Kristus, mot Guds kärlek. Med yngre barn och konfirmander använder vi ibland stoppljusbilden när vi pratar om bönesvar för att förklara att somligt får vi grönt ljus för ganska omgående, somligt får vi vänta med och somligt upplever vi att Gud nekar oss. Gud har andra perspektiv än vi och vår kunskap eller förståelse är ännu begränsad.

Författaren till dagens epistel uttrycker en frimodig förvisning om bönesvar ”om vi ber honom om något efter hans vilja” (1 Joh 5:14b) medan psalmisten ropar ur förtvivlans djup till en Gud som dröjer. Båda texterna bemöter funderingar som ”Får man be om vad som helst? Får man be hur som helst?” och medger bönen som det småttigas och trivialas

fristad, en tillflykt för det orimliga och till synes omöjliga.. Det är inte upp till någon av oss att avgöra, väga eller döma. Också besvikelse, frustration och ilska blir ett sätt att adressera Gud. Det är inte att ta avstånd, utan ett innerligt uttryck av längtan efter förändring och närvaro att otåligt kräva Guds uppmärksamhet.

I vår tid

Bönen är hjärtats samtal med Gud – hur som helst, var som helst, när som helst, med eller utan ord. Bön kan vara en stund av koncentration och fokus som kanske avslutas med det lilla ordet ”Amen.”, vilket är hebreiska och betyder ungefär ”Så är det.” eller ”Må det bli så.” Men även mitt medan livet pågår, när tankarna och kroppen irrar runt ber vi. Vi ber när vi gråter och skriker för att vi är ledsna, besvikna, arga eller trötta. när vi med hela vårt väsen protesterar mot hur det blev eller är. Vi ber när vi skrattar, när vi jublar och studsar av glädje. Att sjunga och spela vilken sång eller melodi som helst kan vara bön. Att tända ett ljus är ett sätt att be. I bönen överlåter vi våra tankar, känslor och frågor, vår tro och våra tvivel åt Gud, så att vi får

vila en liten stund. Gud hör och har tålmod med oss, fastän Gud redan vet hur vi har det. När vi överlämnar oss själva får vi många gånger uppleva att Gud bär oss och att relationen mellan oss och Gud blir närmre och starkare (åtminstone just där och då).

När vi under pandemin på många håll begränsades i vårt fysiska gudstjänstfirande höll vi ändå gärna våra kyrkor öppna för enskild andakt och sökte nya former att mötas i bön. Å ena sidan är bönen bland det enklaste och mest tillgängliga vi har – det som kunde bestå och fortgå trots allt – å andra sidan blev det för många tydligt att bönen är något vi längtar efter att dela med andra. Vi behöver likt de första lärjungarna få prova och öva tillsammans, därav deras uppmaning till Jesus att lära dem be. (Luk 11:1).

Även våra sjungna psalmer reflekterar vår bön eller speglar vad bön kan vara. SvPs 213 lär: ”Att bedja är ej endast att begära, att själviskt ropa: Giv mig, Herre, giv! Att bedja är att komma Gud så nära att han blir livet i vårt eget liv.” (S. Anderson) SvPs 399 uttrycker att vi ber för dem som inte kan eller vill vågar tro, för dem som inte kan eller vågar hoppas, att vi ber för dem vi saknar, för dem som står oss nära,

för dem vi har svårt för, för dem vi svikit. Det är en av många psalmer som förmedlar hur bönen är både ett rop om hjälp, en önskan att Gud ska visa omsorg och ett förlåt. SvPS 522 förklarar att ”I Guds tystnad får jag vara ordlös, stilla, utan krav.” och att jag i bönen ”övar mig i barnets tillit, prövar höjd och djup och bredd.” (J. Jonsson). Vi blir inte färdiga med bönen och det är som det skall vara...men genom bönen får vi vishet, värme, styrka och livsmod (se till exempel SvPs 524).

Vår samtid har sedan länge utmålats som individualistisk – och oavsett hur vi ser på den bilden finns det något oerhört värdefullt i att utveckla sitt böneliv. Det är ett hedersuppdrag att berätta och påminna om bönens möjlighet. Nummer 888 i Psalmer i 2000-talet menar ”Att be är att vara hos Gud, med tvivel och tro i hans famn. Att vila i det som är och lyssna på andens röst. Att be är att lita på Gud, och vänta i stillhet på svar. Att tro på en soluppgång, när natten är tung och svart. Att be är att sjunga till Gud, trots röst som är sprucken och svag. Att lovsjunga Kristi namn, trots ångestens hammarslag. Att be är att kännas av Gud, att vara i Gud den man är. Att formas av Andens vind, att bli var man ämnats till.” (L. Westberg)

Och det fina med att fördjupa den egna bönen är att det faktiskt inte konkurrerar med möjligheten och rikedomen i att på olika sätt samlas till bön med andra, utan tvärtom. Den egna bönen är på sätt och vis trons modersmål. När vi ber tillsammans möter vi både Gud och varandra – vi berikas med ord och uttryckssätt, vi andas tillsammans som en enda kropp och anar hur vi hör samman med fler även om bönetraditioner kan se väldigt olika ut och bönespråk passa olika väl. Den gemensamma bönen utgör ett motstånd och motkraft till sådant som fjärrar oss från varandra och konstituerar ett större och vidare vi än just vi som samlats. Bortom vår tid fanns, finns och kommer finnas fler som undrar och frågar hur det egentligen funkar, det där med bön, som vill lära sig be. Bortanför detta rum finns fler som söker, fler som enträget bultar och bankar på dörrar. Och Jesus utlovar inga snabba svar, men han har lovat att vi inte ber förgäves. Gud hör och tar oss på allvar, Gud lyssnar och vill oss väl.

Budskap

Be. Sök. Bulta. Ge inte upp.

Veckans gudstjänster

Låt bönen prägla veckan genom att exempelvis lyfta olika delar av församlingen som böneämnen. Att be för konfirmanderna en dag, den diakonala verksamheten en annan osv.

Kristi himmelfärdsdag

Richard Grügiel, vik komminister i Växjö stads- och domkyrkoförsamling och Hemmesjö-Furuby församling

Andra årgångens läsningar:

Jesaja 61:10-11

Apostlagärningarna 1:1-11

Lukasevangeliet 24:49-53

(Psaltarpsalm 110)

Rubrik i evangelieboken:

Herre över allting

Söndagens liturgiska färg:

Vit

Kyrkoåret

Kristi himmelfärdsdag är den dag i påsktiden då Jesus kliver ut ur tiden för att kunna vara med oss alltid. Det gör evighetsperspektivet nära. Om det tvunget ska firas friluftsgudstjänst så är kanske kyrkogården därmed en lämplig plats?

Skriften

Läsningarna från Jesaja och Lukasevangeliet som ramar in karaktärstexten från apostlagärningarna gör himmelfärden till liksom ett avstamp. Vårlyuset och grönskan kan göra det svårt att se det, men motivmässig finns det ett nära släktskap till alla helgons dag, alla själars dag och domssöndagen. Han går ut tiden och skall komma tillbaka för att avsluta den. I tiden däremellan lever vi. Från Jesaja går det att plocka upp grönskan, festen och glädjen. Evangeliet kan användas för att markera vår tid. Slutet av läsningen ur Apostlagärningarna pekar vidare på räkenskapsens dag. I vårlyuset får vi be att det blir oss en festdag.

I vår tid

Jesus ger före sin himmelfärd tillkänna sin sista vilja på jorden. Den viljan gäller oss. Han gav sig för oss och vill att vi ska ge oss åt honom. Han är med oss alla dagar och han vill att vi ska vara där han är. Han visade oss sin härlighet, och han vill att vi ska följa honom till härlighetens land. (SvPS 159.) Det kanske inte tycks så dagsaktuellt, men evigheten som ju är all tid är alltid aktuell.

Budskap

Jesus sitter på Faderns högra sida men är nära den som har en ödmjuk och förkrossad ande. Så nära är vägen mellan himmelen och jorden!

Veckans gudstjänster

Kristi himmelfärdsdag är en av veckans gudstjänster.

Söndagen före pingst (Exaudi)

Hanna Stark, pastoralchef i Växjö pastorat

Andra årgångens läsningar:

Femte Moseboken 31:6-8

Romarbrevet 8:31-39

Johannesevangeliet 16:23-33

(Psaltarpsalm 33:18-22)

Rubrik i evangelieboken:

Hjälparen kommer

Söndagens liturgiska färg:

Vit

Kyrkoåret

Söndagen före pingst bär det latinska namnet *Exaudi*, sprunget från inledningsordet i det medeltida introitus. Betydelsen av ordet kan likväl vara svar som hör (*Deus exaudi orationem meam* = Gud hör bön). Vi befinner oss mitt emellan Kristi himmelfärdsdag och Pingstdagen. Som vid andra dagar som ligger "mellan" så är det lätt att fokusera alltför mycket på det som vi vet ska komma och inte stanna kvar i det som är. Ett mellanrum.

Skriften

Ovisshet är vad som kan sägas prägladagens texter, men samtidigt trygghet. En svår kombination kan tyckas, paradoxal i det närmsta, men låt oss titta lite närmare.

Den gammaltestamentliga texten kommer från Mose sista tid, han förbereder folket inför hans död. Det är en text som fylls av uppmuntran inför en främmande framtid. Mose ger inte bara Josua ett uppdrag, utan hela folket - var inte rädda! tappa inte modet! Herren sviker aldrig, ett löfte som vi behöver påminna oss om, gång på gång.

Också Paulus ord ger trygghet i den ovissa tiden av förändring. En visshet och förtröstan som spränger genom dödens och livets universum. Inget står emellan oss och Gud, det är ingen slump att episteltexten delvis finns föreslagen som bibelord i handboken vid begravningsgudstjänsen. Orden ger inte bara tröst utan talar om löftet om Guds kärlek. Då den gammaltestamentliga texten talar om löftet om trofastheten från Gud, så kan man säga att Paulus fördjupar Guds löfte till att också inbegripa kärleken från Kristus.

Evangeliet liknar i sin narrativa framställning den gammaltestamentliga texten då den också är Jesu

ord inför sin död. Jesus ger löftet om bönhörelse och genomgående i texten finns tröstande ord till förtvivlade, förvirrade lärjungar.

I vår tid

Stå stilla i smärtan,

Rotad i det som är ljus i dig.

Låt svärdet gå genom dig.

Kanske det inte alls är ett svärd.

Kanske det är en stämgaffel.

Du blir en ton. Du blir den musik

du alltid längtat efter

att få höra.

Du visste inte att du var en sång.

Ylva Eggehorn (1950-)

De nio dagarna mellan Kristi Himmelfärdsdag och Pingstdagen präglas av en stämning som andas lite av ett vakuum. På håll kan de se ut som en slags växtvärk. Jesus hade lämnat dem och stigit upp till Fadern. Lärjungarna visste mycket litet om vägen framåt. Det var helt visst en tillvaro präglad av osäkerhet. Vilsenhet. Att inte se vägen särskilt klart. Söka och bygga tillit mitt i kaos. Vem skulle dem nu luta sig mot? Kanske kan vi få låta detta vakuum tala till oss en stund. Är det ett vakuum som vi

känner igen i vår tid, i våra egna liv?

Att söka en hållbar väg i det till synes stiglösa. Att söka det som är av liv – att hålla sig vid liv när livet blir hotat. När vi ser att våldet världen över faktiskt får sista ordet. Ibland. Vad ger oss kraft och mod att fortsätta – trots att vi möter dessa brutala svek och slutpunkter? Och vilken skillnad gör en stillsam bön mitt i allt?

Möjligen andades detta vakuum tomhet och livlöshet till en början. Så behöver det vara. Sorgen är i sig själv en kärlek och en längtan till livet. Därför behöver sorgen få sitt utrymme. På så vis är väl nio dagar en kort tid särskilt med tanke på att dem till skillnad från oss inte visste något om vägen vidare. Att den fanns.

Ett vakuum. Tomhet. Isande tystnad. Kanske är det inte bara ett tomrum. Hålla sig stilla i smärtan och se att svärdet kanske är något mer än det. Kanske det i själva verket är en stämgaffel?

Det tänkte nog inte lärjungarna på. De gjorde bara det de lärt sig av sin mästare Jesus. De sökte sig till varandra. De bad ständigt. Det är ett fantastiskt mönster för livet. En god vana, när livet drabbar och gör ont. Att vända sig till varandra i en

god anda. Visst är det andlighet i dess bästa bemärkelse?

Jesus sa: Jag ska be Fadern och han ska ge er en annan hjälpare, som ska vara hos er för alltid; sanningens Ande (Joh 14:16-17). Pingssten lyfter fram Anden som vår hjälpare. Jesus hade gett dem något att hålla sig till, något att luta sig i och ett förhållningssätt. Att söka den anda som har med ett djupare lyssnande att göra. Jag är nog inte den enda som erfarit just lyssnandet som något mycket kärleksfullt, en grundbult för bön och tillitsfulla samtal.

Bönen ter sig ganska lågmäld i relation till vad det onda gör med oss. I en härjad och på många sätt intensiv värld är det en utmaning att välja den stilla börens rörelse och den skillnad den gör med ett inre. Det är mycket omkring oss som är akut och kräver vårt direkta agerande. Men världen och vi själva har också behov av det som går utöver det akuta åtgärderna. Ibland händer det att man råkar på de kvinnor och män som man märker bär de långa tankarna. Då märker man mer än hör att dessa människor har grävt ett tag och uthärdat den första växtvärken.

D a g H a m m a r s k j ö l d (1905-1961) har satt ord på detta i Vägmarken: ”Pröva icke vart ditt steg

för dig: endast den som ser långt hittar rätt.”

Det är smått olyckligt hur vi ibland förleds att tänka att den kristna omvändelsen skulle betyda att rent fysiologiskt gå från blindhet till seende. Men ett kristet liv handlar inte så mycket om att se som att tro. I själavården möter vi ofta detta, ett sökande och en längtan efter en Gud som bär när vägen visar sig kartlös, bortom vår förmåga att se och veta.

Vi är många som bär sår efter svek och svåra livshändelser också där vi tillfogat andra skada. Det var nio dagar från det att Jesus försvann ur lärjungarnas åsyn till att hjälparen skickades. Nio dagar. Det är inte särskilt länge ändå kan det vara tillräckligt med tid för att slungas tillbaka till de händelser och inre sår som gör oss rädda och modlösa. Vi blir inte av med det svåra i våra liv och vi är inte förskonade från smärta och kamp. Men anden visar oss till tron på Kristus i vars kärlek vi finner den frihet som hjälper oss att leva igenom och vidare genom sprickorna. Anden visar oss till den öppningen, till tron på att det är en verklighet. Helige Ande, hjälp oss att dröja och inte så snabbt fly de växtvärkar som hjälper oss att skilja viktigt från oviktigt. Hjälp oss till ett kärleksfullt lyssnande så att vi kan urskilja din

röst som kallar – ofta där vi minst anar det. Korset är verkligen upptaget. Kristus är uppstånden. Inget kan längre hindra Kristi kärlek att flöda över världen. Helige Ande, outtröttligt fortsätter du visa oss den väg som hjälper oss leva och dö. Amen.

Budskap

Anden kan tala också i tystnaden – om vi lyssnar.

Kristi kärlek är öppningen mellan vår smärta och Guds helhet - Anden visar vägen dit.

Veckans gudstjänster

Om predikan utlägger det att Anden kan tala i tystnaden så kan kyrkorummet gestaltas så att tystnaden och stillheten lyfts fram som en närvaro och en röst snarare än en frånvaro och en tystnad. Om det finns en förbönsbok eller liknande kan den under veckan få en mer framträdande plats. På samma sätt kan tystnaden lyftas fram på ett särskilt sätt inom ramen för gudstjänsterna under veckan, i bönen och efter läsningar ur Bibeln.

Pingstdagen

Marco Aldén, komminister i Två systrars församling

Andra årgångens läsningar:

Joel 2:28-29

Apostlagärningarna 2:1-11

Johannesevangeliet

(Psaltarpсалm 104:27-31)

Rubrik i evangelieboken:

Den heliga Anden

Liturgisk färg för pingstoktaven:

Röd

Kyrkoåret

Pingsten avslutar kyrkans Påskfirande. Jesu löfte om Andens utgjutande över kyrkan skapar de förutsättningar för kyrkans liv som vi nu lever under. Vi har en annan Hjälpare som stöder och leder och är garanten för att kyrkans tro och liv är och förblir apostoliskt. Ursprunget för pingstens firande finns i det judiska året, 50 dagar efter påsk fullgör 7 veckor och på så sätt blir pingstveckan (den åttonde veckan) ”oktavvecka” för hela påsken. Att Annandag Pingst upphörande som helgdag förminskar naturligtvis inte festens storhet även om vi

kan bli bättre på att markera den med att också vara noga med att fira annandagens mässa med värdighet. Just i år är annandagen dessutom helgdag då det är nationaldag. Det liturgiska moment som sker är påskljusets flyttande, från sin plats i koret/altaret till dopfunten. Finns möjlighet att flytta påskljuset i mässan kan det ske vid utgångsprocessionen. Den som bär påskljuset går då före kors och ljus till platsen där det ska vara antingen under en särskild hymn eller under den avslutande psalmen. Används rökelse berörs påskljuset. Ljuset släcks först när församlingen lämnat kyrkan. Sedan tänds det under dop, begravning och sön- helgdagar men det flyttas aldrig fram i koret igen. Annandagens mässa firas med röd liturgisk färg men från tisdagen grön.¹

Skriften

Pingstdagens karaktärstext är hämtat från Apostlagärningarna och läses varje årgång. Om söndagens alternativa text läses sker det som inledning på predikan. När pingstdagen kom var alla församlade, apostlar, Jesu mor, lärjungar och de löfte Jesus gett dem och som de bett om och väntat på går i uppfyllelse. Det är viktigt

att påminna sig om att vi lever i samma uppfyllelsens tid, Andens tid. Profetian från Joel gick inte i uppfyllelse en gång i Jerusalem utan det sker också nu, hos oss. Andens tid är en realtid, en nutid. Vårt firande och vår predikan måste klargöra detta. Samtidigt finns spänningen från Jesu avskedstal att världens inte kan ta emot Anden. Världen hos Johannes står i vår perikop för det som är bortvänt från Gud, i opposition till Gud. Därför avslutar Petrus det tal han håller denna första Pingstdag med uppmaningen att vi måste omvända oss, döpas och få förlåtas våra synder, 2 av 3 måste ske dagligen...! Evangeliet hämtat från Jesu avskedstal förbereder apostlarna på det som ska ske och ordet för Hjälpare, paraklet, betyder ordagrant tillkallad, den som tillkallas som motpart till åklagaren och löftet till oss är att vi har denne Hjälpare att kalla på.

I vår tid

Jag fick tidigt lära mig att söndagens tema aldrig är något annat än Jesus. Handbokens mer eller mindre tydliga rubriker eller teman är ett sent påfund och sällan till någon riktig hjälp. Söndagens tema är alltid Jesus, även på Pingstdagen när det är den

Helige Ande! Andens uppgift är att peka på Jesus, leda oss till Jesus, få oss att omvända oss till Jesus, tro på Jesus. En tydlig påminnelse om att Jesus är Herre är avgörande i varje tid, inte minst vår.

Budskap

Jesus är Herre! Den Helige Ande visar oss det.

Omvänd dig och tro Evangelium. Den Helige Ande hjälper dig

Veckans gudstjänster

Eftersom annandag Pingst i år infaller 6 juni och blir helgdag kan möjlighet till en större samling göras, en eumenisk bönesamling med bön för vårt land.

¹ Anmärkning från redaktionen: Om tredjedag och fjärdedag firas ska naturligtvis dessa firas i rätt. Sådan observans kan vara argument för att iaktta hela pingstoktaven som röd. Läsningar för tredjedag och fjärdedag anges i anslutning till impuls för annandag pingst i cirkulär för juni.

*Try, please try.
Impress me.*

Känner du likt Luther all något saknas?
Är du inte heller imponerad så här långt?
Säg vad du tycker!

Ris, ros, allt däremellan- låt samtalet
flöda*. Vi vill veta vad du har att säga.

Välkommen på en digital AV med oss i
redaktionen.

I all enkelhet ses vi över zoom och
snackar om allt mellan himmel och jord!

När? 24 maj start 20.00

Hur? Anmäl dig via mail till

redaktionen@pastoralteologiskt.cirkular.se
så kommer en länk.

*Dryck för kvällen får var och en ordna åt
sig själv. Tips: WWMLD (what would
Martin Luther drink?)

(Bilden är hämtad från Wikipedia)

**PASTORALTEOLOGISKT
CIRKULÄR**

I VÄXJÖ STIFT

Årgång 1 : Nummer 4
1 juni 2022

Eukastistin: kyrkolivets centrum?	3
Ska vi offra offertoriet?	9
Impulser för predikan	12
Annandag pingst	13
Heliga trefaldighetsdag (Missionsdagen)	15
1 söndagen efter trefaldighet	18
Midsommardagen	21
Den helige Johannes döparens dag	28
3 söndagen efter trefaldighet	32

Pastoralteologiskt cirkulär i Växjö stift (PCVS) drivs ideellt och är (kyrko)politiskt obundet.

PCVS kommer ut den 1 i månaden på databasen

<http://pastoralteologisktcirkular.se>

En ansökan om ideellt utgivningsbevis är under förberedande. Tanken är att ansöka enligt följande:

Ansvarig utgivare: Erik Keijser

Ställföreträdande ansvarig utgivare: Gustav Lundborg

Ansvarig utgivare och ställföreträdare kommer att nås via e-post enligt nedan.

Redaktion: Elin Sundelin, Erik Keijser och Gustav Lundborg

Artiklar: tas emot från skribenter som tjänar eller tjänat i församlingarna i Växjö stift.

Manus och förfrågningar sänds till redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Genom att sända in manus godkänner skribent att materialet lagras och publiceras digitalt.

Eukastistin: kyrkolivets centrum?

Reflektioner post pandemi

Mikael Löwegren, föreståndare för Laurentiistiftelsen i Lund, tidigare komminister i Ljungby Maria församling.

Texten är en förkortad och bearbetad version av en artikel i Svensk Kyrkotidning 11/2021.

I kristider som en pandemi tycks det fungera så att förändringsprocesser som redan är igång accelereras. Denna tid har tydliggjort olika tendenser som funnits länge i Svenska kyrkan, och linjerna framstår idag klarare.

Gudstjänsten konstituerar kyrkan

På Laurentiistiftelsen i Lund, där jag är föreståndare sedan 2020, var frågan aldrig om vi skulle fortsätta med mäsas och tidegärd utan hur. Vår grundövertygelse finns formulerad i inledning till kapitlet om Svenska kyrkans gudstjänstliv i Kyrkoordningen: "Gudstjänsten är kyrkolivets centrum, där församlingen möter Gud i Ordet och sakramenten. Kyrkans dag

för huvudgudstjänster är söndagen, eftersom Jesus Kristus uppstod på söndagen, Herrens dag. Gudstjänsten är hela församlingens gåva och uppgift. Alla i församlingen är kallade att delta i gudstjänsten ..." (17 kap. KO)

1. Gudstjänsten är kyrkolivets centrum. Den evangeliska traditionens magna charta, Augsburgska bekännelsen definierar den sanna kyrkan som "de heligas samfund, i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas" (art. V). Den fullödiga gudstjänsten framför alla andra med evangelieförkunnelse och sakramentsförvaltning är (hög)mässan. Mässans firande har därför en konstitutiv karaktär för kyrkans existens. Eller med den sentens som går tillbaka på den franske jesuiten Henri de Lubac: "Kyrkan gör eukaristin, och eukaristin gör kyrkan."¹ Om nattvardsfirandet upphör, upphör i någon mening kyrkan att existera som kyrka.

2. Kyrkans dag för huvudgudstjänster är söndagen. Det handlar dels om de teologiska skäl som KO anger: söndagen är som uppståndelsedagen för oss kristna en alldeles särskild dag. Men det fanns under pandemin även pastorala skäl: att hjälpa de troende att i görligaste mån fortsätta med sin kyrkogång. Det är bara alltför lätt att

tappa de goda vanorna, med långtgående konsekvenser på andra sidan pandemin för såväl den enskilde som församlingen.

3. Gudstjänsten är hela församlingens gåva och uppgift. Kyrkan är ett gudstjänstfirande folk, och prästens uppgift är inte att ensam fira liturgin utan att leda det som är allas bön och tillbedjan. Även då inte alla kan, vill eller vågar komma till kyrkan måste denna gudstjänstens offentliga och gemensamma karaktär värnas så långt möjligt.

Maximera möjligheterna

När det gällde en gräns på femtio ”deltagare” vid offentliga sammankomster utöver ”medverkande”, kunde de som inte fick plats inne i S:t Laurentii kyrka följa högmässan live via Facebook och ta emot kommunionen på kyrktrappan vid slutet av nattvardsgången. Vi lade även in en kompletterande högmässa kl. 18 på söndagskvällen. Under terminerna firas i kyrkan dessutom en läst mässa på tisdagsmorgnar och en lovsångsmässa på torsdagskvällar; för en del av våra gudstjänstfirare blev detta deras primära mässa under veckan. Terminstid beds också dagligen tidegården i kyrkan och för ytterligare några blev

detta sättet att delta i kyrkans gemensamma bön.

När restriktionerna skärptes ytterligare till åtta deltagare gjorde vi två saker. För det första började vi fira vi en daglig enkel läst mässa med upp till sex deltagare utöver präst och en ministrant och med föransmälan via sms till mig; detta för att bereda plats för så många som möjligt att åtminstone en gång i veckan få kommunicera i kyrkan. För det andra fick på söndagarna åtta personer representera församlingen i en livesänd högmässa med förlängd kommunion.

Ställföreträdande församling

De åtta som rymdes i kyrkorummet var ett slags ställföreträdande församling som bokstavligen representerade hela gudstjänstfolket – det vill säga ”gjorde närvarande”. Den kristna gudstjänsten har alltid ett sådant ställföreträdande drag: de som samlas och ber i Jesu namn gör det aldrig bara för sin egen skull. Jesus talar vid eukaristins instiftande om ”förbundsblodet som blir utgjutet för många” (Mark 14:24). När vi firar Kristi åminnelse gör vi det alltid med dessa många i åtanke. Människorna i vår egen närhet – i familjen, trakten, stadsdelen – lyfts fram inför Gud i

förbön och tacksägelse. Som det formuleras i en av våra nattvardspsalmer: ”Vi bär så många med oss i bön när vi går fram” (Sv. ps. 399:1). Denna bibliska tanke på ”den heliga resten”, ”återstoden” eller ”kvarlevan” – den lilla gruppen som bär hela folkets tro, identitet och kallelse – blev under pandemin tydlig.²

På många håll kom församlingens arbetslag att fungera som den ställföreträdande gemenskapen. Gudstjänster dit bara de anställda hade tillträde firades bakom stängda dörrar. Där sattes tendensen likställa kyrkan med det anställda medarbetarlaget i blyxtbelysning.³ I den mäs­sa som sändes live från S:t Laurentii kyrka framträdde däremot församlingen som en gemenskap av vanliga människor som lever sina liv i världen men kommit samman.

Förlängd kommunion – en nödlösning

Efter sändningens slut kunde de som firat mässan i realtid via skärmen komma till det som är deras hemma­kyrka och ta emot sakramentet. En sådan förlängd kommunion är inte ett ideal, utan vi såg det hela tiden som en praktisk nödlösning. Det var inte att betrakta som en egen fristående

kommunionsgudstjänst, utan en fortsättning av församlingsgudstjänsten i kyrkan. Mässan är ett sammanhållet helt, och den som deltog digitalt hade det sammanhanget när han eller hon i direkt anslutning till högmässan begav sig till kyrkan för att kommunicera. Förlängd kommunion är därför något annat än en ”drive in-nattvard”. Den är också något annat än en sjukkommunion, som sker därför att någon inte *kan* komma till kyrkan på grund av fysiska eller psykiska hinder; förlängd kommunion handlar däremot om en församling som inte får komma samman i sitt fulla antal.

I mässan är alla deltagare i ett pågående skeende, och vi deltar i det med hela vårt jag: kropp, själ och ande. Av nödtvång blev det under den här perioden med förlängd kommunion så klart lite halvdant: under en del av gudstjänsten för de flesta på distans och medierat via internet. Så långt det låter sig göras var det dock att vara i ett gemensamt ”nu”. Bättre haltande på det sätt som gick än inte alls.

Budskapsorienterad eller sakramental syn på gudstjänsten

Det hade ett mycket starkt symbolvärde att vi värdesatte och värnade mässans och tidegårdens firande.

Även om vi blev färre så var det hela tiden ett offentligt och maximalt tillgängligt gudstjänstliv som upprätthölls. Också de som inte kunde eller ville delta kunde dagligen höra klockarna ringa och visste att kyrkans bön fortgick och inneslöt också dem.

När jag i efterhand reflekterar över våra vägval och ser hur andra gudstjänstfirande församlingar gjorde, uppfattar jag en helt avgörande skiljelinje mellan å ena sidan en budskapsorienterad syn på gudstjänsten och å andra sidan en sakramental.

Den budskapsorienterade synen på kyrkan och hennes gudstjänst utgår just från att kristen tro är ett budskap som skall förmedlas. I centrum kommer då naturligtvis predikanten och dennes undervisning. Hela gudstjänsten kan förstås som ett pedagogiskt verktyg för att väcka intresse och engagemang och för att kommunicera med åhörarna. Kyrkorummet får gärna karaktären av lärosal, med en mer eller mindre tydlig uppdelning mellan sändare och mottagare. Grundkategorin kan sägas vara läran: Jesu lära och läran om honom.

Den sakramental synen på kyrkan och gudstjänsten utgår istället från Jesus som person och hans närvaro. Jesus Kristus själv är Ursakra-

mentet. Han ”har tagit mandom genom den helige Ande av jungfrun Maria och blivit människa”, som det heter i trosbekännelsen. Sakramentaliteten kommer av att kristendomen är inkarnatorisk. Genom Sonens nedstigande har gudomligt och mänskligt förenats, ”utan sammanblandning, åtskillnad eller förvandling” (konciliet i Kalcedon 451). Frälsningen vanns genom Jesu kropp som offrades för vår och hela världens skuld, och förmedlas till den troende genom de kroppsliga medel vi kallar sakrament. Kyrkan har såsom varande Kristi kropp (1 Kor 12:27) och Andens tempel (1 Kor 6:19) kallats grundsakramentet och ”en förlängning av inkarnationen” (Charles Gore).⁴

På frågan vad ett sakrament är svarar 1878 års katekesutveckling: ”Sakrament är en helig av Kristus instiftad handling, där han genom synliga och jordiska ting meddelar osynliga och himmelska gåvor” (fråga 214). Den sakramental principen består i föreningen av det materiella och det andliga. Det är en huvudpunkt i luthersk nattvardsuppfattning att Herren instiftat altarets sakrament ”till att äta och dricka”. Luther säger i Lilla katekesen: ”Orden ’För er utgiven och utgjutet till syndernas förlåtelse’ är tillsammans med det lekamliga ätandet och drickandet hu-

vudsaken i sakramentet.” Genom att ta upp nattvardens bröd och vin i vår egen kropp, förenas vi med Kristi kropp och blod.

Den materiella sidan av saken är inte bara en symbolik man kan ha eller mista. Det skulle innebära en spiritualisering av sakramentet som är främmande för de svenska reformatörernas teologiska tradition.

Pandemin som prövosten

Under 1900-talet har det i Svenska kyrkan växt fram en djupare förståelse av eukaristin.

Den förnyade liturgivetenskapliga forskningen och en fördjupad ekumenisk dialog har hjälpt oss att återerövra vårt katolska arv på den här och flera andra punkter. Många församlingar har åter börjat fira mässa varje söndag som normal ordning, och för en hel del svenskkyrkliga är det en naturlig del av det andliga livet att kommunicera varje vecka. De insikter som Svenska kyrkan fått, kom under pandemin att prövas. Att under en kortare period, säg några veckor, upphöra med nattvardsfirandet skulle nog låtit sig göras. På flera håll lades mässan dock ner under oöverskådlig tid. Signalen var tydlig att eukaristin när allt kommer till allt inte är kyrkolivets centrum.

Samtalsfrågor

1. Det sätt som vår församling mötte pandemin på, vad berättar det om vår syn på kyrkans uppdrag?
2. Det sätt som vår församling mötte pandemin på, vad berättar det om vår syn på vad kyrkan är?
3. Finns det något annat område av församlingens arbete där något ställdes i blyxtbelysning genom pandemin? (På vilket sätt?)

Finns det något vi skulle behöva prata igenom tillsammans?

Ge ditt bidrag till samtalet till redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

¹ Henri de Lubac, SJ *Corpus Mysticum*, Aubier: Paris, 1949, och dens. *Méditation sur l'Église*, Aubier: Paris, 1953.

² Martin Thornton skrev en hel pastoralteologi utifrån tanken på den gudstjänstfirande församlingen som en i biblisk mening "rest" (eng. *remnant*). Se M. Thornton *Pastoral Theology: a Reorientation*, SPCK: London 1956.

³ Jfr Jan Eckerdal, *Folkkyrkans kropp: Einar Billings ecklesiologi i postsekulär belysning*, Artos: Skellefteå, 2012, särskilt s. 333ff.

⁴ Charles Gore *The Incarnation of the Son of God*, London: John Murray, 1893, s. 219.

Ska vi offra offertoriet?

Gustav Lundborg, enhetschef

Vart har offertoriet tagit vägen? De gångna två åren med restriktioner för allmänna sammankomster i varierande omfattning har påverkat vårt sätt att gestalta liturgin på olika sätt i församlingarna. Olika former av liturgisk praxis som växte fram under pandemin var många gånger färgade av pragmatiska lösningar för att under mycket speciella förutsättningar ändå kunna möjliggöra kyrkans uppdrag i en tid full av hinder. Den gudstjänstfirare som tidigare varit van att genom praktisk delaktighet få delta i liturgin fick finna sig att bli ”bänkad” och vi förpassades på många plan raskt tillbaka till tiden innan den liturgiska förnyelsen fått sitt genomslag i Svenska kyrkans församlingar. De tekniska hjälpmedlen var supermoderna, men gudstjänstgestaltningen var bitvis mer som på spanska sjukans tid.

Celebranten i centrum

Ett av gudstjänstens moment som effektivt avlövdades viktiga uttryck var

offertoriet. Där man tidigare både tagit upp kollekt och låtit gudstjänstfirare bära fram bröd och vin samt möjliggjort för andra än celebranten att ansvara för dukning av altaret blev det plötsligt endast prästen som ensam stod för det liturgiska agerandet. Offertoriets perspektiv som ett moment där hela församlingen är delaktig genom många människors liturgiska aktion i frambärande och dukning försvann, liksom allas möjlighet att få delta i kollektgivandet.

När vi nu lämnat restriktionerna bakom oss och återigen har möjlighet att gestalta liturgin på ett fullödigt sätt har jag noterat att vissa av pandemibruken lever kvar på sina håll. Särskilt vanligt gäller detta möjligheten för alla att praktiskt delta i offertoriet genom kollektgivandet. Det kan tyckas praktiskt att slippa springa runt med kollekthovar och undvika fipplandet med swishappen under offertoriepsalmen, men att förlägga kollekten till utgången eller på annan plats i gudstjänsten fördunklar hela poängen med både kollektens teologiska innebörd och offertoriets funktion som ett symboliskt frambärande av oss själva och allt vad vi är och har – en överlåtelse av våra liv i Skaparens händer.

Förskjutning mellan handböckerna

Redan i KHB 2017 ser vi en förskjutning av offertoriets teologiska innebörd då den föreslagna offertoriebönen föregås av anvisningen ”Bön kan förekomma då kollekten bärs fram, med följande eller liknande ord”.¹ I 1986 års kyrkohandbok föregås offertoriebönen av anvisning gällande både nattvardsgåvornas och kollektens frambärande. Denna förskjutning av offertoriebönens funktion ses även i skillnader uttryckta i böneformuleringarna.

I 1986 års KHB föreslås bönen ”Herre, av ditt ger vi åt dig. Tag emot oss och våra gåvor för Jesu Kristi skull. Amen”²

I KHB 2017 finns två alternativ: ”Gud, välsigna de gåvor vi nu bär fram i Jesu namn. Amen.” eller ”Tag emot oss och våra gåvor i Jesu namn. Amen.”³

I den förra handboken (1986) inneslöt den enda föreslagna bönen på ett tydligt sätt både församlingens frambärande av sig själva samt de jordiska gåvorna (kollekt och bröd och vin) till att i den nu gällande handbokens ena förslag endast bli till en bön om välsignande av kollekten.

Vi kan alltså konstatera att det i kyrkohandbokens föreslagna formuleringar skett en förskjutning i

offertoriets innebörd, från en påminnelse om att allt är en gåva från Gud och att vi i gudstjänstens firande får bära fram oss själva (Rom 12:1), bröd och vin samt kollekt, i bön om att Fadern tar emot oss för Jesu Kristi skull – till att endast kunna vara en plats för kollektens frambärande utan andra motiv än att be om Guds välsignelse över våra gåvor.⁴ Det är en motivmässig självkastration utan ordentlig motivering. Men det är värre än så. Det går att se med hjälp av en fråga: Om nu dessutom kollekt inte upptas, vad är det då kvar av offertoriet?

Somliga detaljer spelar större roll

Det kan tyckas småaktigt att i detalj dissekera ett så, av några menat, tillsynes oväsentligt moment som offertoriet samt lägga detaljerad vikt vid offertoriebövernans formuleringar. Men liturgin är både till rit och språk något att verkligen både värna, vårda och utveckla. Det stora lever också i detaljerna. Alla detaljer är inte lika viktiga men särskilt när mycket smått förändras samtidigt kan det tillsammans ge stora effekter. Därför måste förändring göras inte hur som helst, utan med kyrkans fulla tro och be-kännelse samt med teologisk och

språklig noggrannhet.⁵ Det vi uttrycker i liturgin med ord och konkreta liturgiska handlingar bär evangeliets hemlighet och kyrkans erfarenhet och förståelse av den gudomliga uppenbarelse under 2000 år. Allt som sägs och görs inom ramen för kyrkans liturgi är ett uttryck för kyrkans tro, det är till och med det tydligaste och mest offentliga uttrycket vi har fått. Därför ska vi inte låta en pandemi (eller olyckliga anvisningar i kyrkohandboken) beröva oss gudstjänstfirare viktiga motiv som hjälper oss att lyfta in våra jordiska liv i liturgins skeende och djupna i våra liv som kristna. Låt oss inte obetänksamt offra offertoriet utan istället fundera över hur vi än tydligare kan uttrycka det i liturgins gestaltande.

PS. Jag har också hört om goda exempel. Om kollek tas upp vid ingången istället för utgången går den att bära fram under offertoriet. Så kan man göra - men ta gärna frågorna till hjälp att tänka större! DS

Samtalsfrågor

1. På vilket tydliggörs hela församlingens inbegripande i offertoriet hos oss?
2. Använder vi någon offertoriebön?
 - 3a. Om inte – varför det?
 - 3b. Om vi gör det – hur uttrycker bönen offertoriets hela motiv?

Vill du få ett mejl när ett nytt cirkulär publicerats?
Anmäl dig till e-postlistan genom att mejla till
redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

¹ *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan*, Verbum 2018, s. 91.

² *Den svenska kyrkohandboken*, Verbum 2006, s. 33.

³ *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan*, Verbum 2018, s. 91.

⁴ Notera: *föreslagna formuleringar*. Andra ord får enligt anvisningarna lyckligtvis användas vilket ger möjligheter att på ett tydligare sätt uttrycka offertoriets innebörd.

⁵ Se 1 kap. 1 § KO.

Impulser för predikan

Annandag pingst

Gustav Lundborg, enhetschef

Andra årgångens läsningar:

Hesekiel 11:17-20

Apostlagärningarna 11:19-26

Johannesevangeliet 3:31-36

(Psaltarpsalm 68:10-14,20-21)

Rubrik i evangelieboken:

Andens vind över världen

Liturgisk färg:

Röd

Kyrkoåret

Den 15 december 2004 beslutade Sveriges regering att slopa annandag pingst som helgdag till förmån för Sveriges nationaldag den 6 juni. I år råkar annandag pingst infalla just den 6 juni vilket ger anledning att fira extra!

Skriften

Evangelieboken innehåller i vanlig ordning bibelläsningar för att kunna fira en fullständig högmässa med tre läsningar. Eftersom firningen av annandag pingst av praktiska skäl, sedan helgdagsreformen 2005, brukar förläggas till kvällen är det inte van-

ligt att en fullständig högmässa firas. Snarare är veckomässans form troligtvis det mest utbredda firningssättet vilket i de flesta fall innebär en läsning istället för tre. Jag kommer därför enbart att fokusera på dagens evangelium som innehåller Johannes döparens sista vittnesbörd i Johannesevangeliet.

Döparen var som bekant inte en man som lindade in det han ville säga utan tillhörde snarare den sorts människa som utan omsvep *spat it out*. Hans sista vittnesbörd till mänskligheten slutar med tal om Guds vrede, vilket för övrigt också är enda gången i Johannesevangeliet som detta begrepp används. Det sägs inte sällan mot slutat av ett föredag att det sista man hör oftast är det man först kommer ihåg. Därför kan det vara både klokt och själavårdande att ägna lite uppmärksamhet åt just detta begrepp istället för att ängsligt hasta förbi. Johannes döparen uttrycker sig som vanlig tämligen rättframt men framför allt pekar han som alltid på Jesus. Det han säger är egentligen precis samma sak som Jesus själv uttrycker några verser tidigare i Joh 3:16. Budskapet är detsamma, att den som ser Sonen och tror blir räddad till evigt liv. Guds vrede handlar alltså om det som är motsatsen till till att gå in i det eviga livet hos Gud,

d v s något som hör ihop med den slutliga domen. Det handlar alltså om konsekvenserna av att inte välja det liv som Gud vinner åt oss genom att utge sin ende son av kärlek till världen, konsekvensen av att ställa sig utanför den försoning som erbjuds alla människor. C. S. Lewis sätter valet i ett sammanhang: ”There are only two kinds of people in the end: those who say to God, ’Thy will be done,’ and those to whom God says, in the end, ’Thy will be done.’”¹

I vår tid

På annandag pingst finns möjligheten att bygga vidare förkunnelsen från pingstundret då Anden utgjöts över den nyfödda kyrkan in vår tid. Var märker vi Andens verk idag, i kyrkan och i våra egna personliga liv som enskilda kristna? För predikanten kan dagen ge upphov till egenreflektion gällande i vilken omfattning den egna förkunnelsen brukar behandla och beröra Andens betydelse och verk för trons och kyrkans liv. Kanske blir slutsatsen att den egna predikan i högre grad bör omfatta också den tredje personen i gudomen?

Budskap

Gud ger Anden utan att mäta (Joh 3:34). Anden utgjöts över kyrkan och är inte någon personlig ”egendom” till den enskilde kristne. Genom dopets sakrament har vifått ta emot den heliga Anden i våra liv. I tro kan vi låta Andens verk ske i världen genom oss som är Kristi kropp på jorden. Pingstens under är inte att förstås som endast en historisk händelse utan som ett pågående skeende där vi är indragna.

Veckans gudstjänster

Pingsten är en av de tre stora högtiderna och bör firas med oktav. Den som vill fira rejält kan plocka upp bruket att högtidlighålla tredjedagen och fjärdedagen.

Läsningar för tredjedag pingst är Apostlagärningarna 8:14-17 och Johannesevangeliet 10:1-10

Läsningar för fjärdedag pingst är Apostlagärningarna 5:12-16 och Johannesevangeliet 6:44-51

¹ Lewis, C.S., 2010 [1946], *The Great Divorce*, kapitel 9,

Heliga trefaldighetsdag (Missionsdagen)

Stefan Sundelin, från den 25 juli kyrkoherde i Dörby-Hossmo pastorat

Andra årgångens läsningar:

Andra Moseboken 3:1-15
Romarbrevet 11:33-36
Matteusevangeliet 28:16-20
(Psalmsalm 113:1-6)

Rubrik i evangelieboken:

Gud – Fader, Son och Ande

Liturgisk färg:

Vit (eller röd om pingsten firats med oktav)

Kyrkoåret

Med heliga trefaldighets dag inleds en ny tid i kyrkoåret. Söndagarna nästan hela vägen till advent räknas i vår tradition från den dagen och den liturgiska färgen är, med några undantag, grön. Samtidigt hör trefaldighetstiden nära samman med påsken och pingsten. Det är det kristna livet i ljuset av uppståndelsen, himmelsfärden och Andens utgjutelse som står i fokus. På heliga trefaldighets dag är förstås den treenige guden i centrum men också vårt uppdrag som kristna

att göra honom känd på varje plats, i varje tid.

Skriften

Berättelsen om Mose möte med Gud i den brinnande busken är väl en av de bibelberättelser som överlevt sekulariseringen och som många fortfarande är någorlunda bekanta med. Berättelsen knyter an till heliga trefaldighets dag på framförallt två sätt. Dels som ett exempel på hur Gud, den outgrundlige och evige, gör sig känd för oss. I varje sådant möte med Gud där han på något sätt (bokstavigt talat) ”avslöjar” sig så får vi ännu en liten pusselbit att lägga till vår bild. Men den handlar också just om en människas kallelse att göra Gud känd i världen. Mose kallas, som en del av sitt uppdrag att leda israeliterna till frihet, att ge dem en ny pusselbit av deras Gud: hans heliga namn, ”jag är”.

Epistelläsningen ur Romarbrevet skulle man kunna se som en lov-sjungande varning för att hamna i ett av de diken som är en av den här söndagens risker, att säga för mycket. För även om Gud på olika sätt har gett sig till känna för oss så är han fortfarande den störste och den ofattbare. Alla våra bilder och förklaringsmodeller har en gräns och ingen av dem kan fullt ut fånga honom. Alla bilder missar målet på minst

någon punkt. Därför behövs alltid flera bilder.

I evangelieläsningen möter vi liknande motiv som i berättelsen om Mose möte med Gud i den brinnande busken. Också här handlar det om kallelse när Jesus sänder lärjungarna att gå ut och göra alla folk till lärjungar. Men vi får också en ny pusselbit till Guds väsen när Jesus befäller dem att döpa i Faderns, Sonens och den heliga Andens namn. Det är den treenige guden, som förstås är samma Gud som Mose mötte i den brinnande busken, som vi sänds ut att göra känd och samla människor hos.

I vår tid

I en tid där vi gärna vill veta allt om allt så är heliga trefaldighets dag lite av en nagel i ögat. För den påminner oss om att det finns något, eller snarare någon, som är så väldig, så annorlunda, så outgrundlig att vi inte kan veta och förstå allt. Redan i dagens rubrik möter vi den lika heliga som omöjliga ekvationen som är Gud, att Gud är en i tre och tre i en.

Guds mysterium, att Gud alltid är större och aldrig helt greppbar, är en viktig aspekt av heliga trefaldighets dag. Uttryck som ”Guds

vägar äro outgrundliga” ses av vissa, och ibland säkert med rätta, som ett sätt för troende människor att slippa att på allvar ta tag i svåra frågor om lidande och ondska. Men det är samtidigt en sanning som vi inte kommer undan. ”Kunde vi begripa Gud skulle vi ha anledning att misstänka att han är en produkt av vårt tänkande”, som Bo Giertz (1905-1998) ska ha sagt. Men lika viktigt att lyfta fram är att Gud ändå på olika sätt gjort sig känd för oss. Han har uppenbarat sig genom historien, han har gett oss Bibeln och framförallt så har han själv blivit människa i Jesus från Nasaret.

Ett nyckelord för att närma sig allt detta tror jag är ”relation”. För det första därför att Gud själv i sitt väsen är relation. Redan innan något annat fanns så var Gud ändå relation eftersom han, i ett väsen, är tre personer: Fader, Son och helig Ande. Skapelsen i allmänhet och människan i synnerhet finns alltså inte till för att Gud kände sig ensam. Snarare är vi ett resultat av Guds egen kärlek.

För det andra så är det bara genom relation som vi kan lära känna den treenige Guden. Det som så sakteliga väckte kyrkans insikt om treenigheten var ju trots allt inte de djupa filosofiska teorierna utan mötet med Jesus. S:t Thomas ord när han

fick stå ansikte mot ansikte med den uppståndne, ”min Herre och min Gud!”, är grunden, det andra är försök att förklara den insikten. Och alltihop kokar på ett sätt ner i dopet. För när vi döps i Faderns, och Sonens, och den heliga Andens namn så dras vi på ett särskilt sätt in i den relationen. Genom att göra oss till en lem i Kristi kropp, i kyrkan, så drar Gud oss genom dopet också in i en närmare relation med våra medmänniskor. ”Så är vi, fastän många, en enda kropp ty alla får vi del av ett och samma bröd”, som vi proklamerar i vårt nattvardsfirande.

En av kyrkans stora uppgifter är därför att gå ut och visa vägen in i den relationen, och att genom dopets nåd innesluta människor i det kärlekens mysterium som är Fadern, Sonen och den heliga Anden, en enda Gud från evighet till evighet.

Budskap

Man kan förstås välja olika eller flera saker att lyfta i predikan den här dagen. Att grundligt förklara treenigheten kan vara en men då kan det också vara värt att tänka på den gamla tumregeln som säger att den som predikar längre än två minuter om treenigheten kommer att predika åtminstone en villolära... men att

lyfta fram någon eller några aspekter torde kunna vara både uppbyggligt och riskfritt – om man kommer ihåg att det viktigaste ordet i beskrivningar av Gud är *och*. Att peka på hur Gud är *både* outgrundlig och uppenbarad, avlägsen och nära, osynlig och synlig, är endimensionella sätt att visa på treenighetens natur.

Det går också att fokusera på det sammanhållande: hur Gud själv är relation och vad det kan innebära för oss och för vår förståelse av Gud.

Det går förstås också att lägga mycket fokus på missionsaspekten av dagen, med allas vår kallelse och sändning att förkunna evangeliet om Jesus Kristus. Däremot kan man med fördel spara det stora dopkrutet till kommande söndag...

Veckans gudstjänster

Heliga trefaldighets dag firas inte med oktav och veckans gudstjänster firas därför med grönt som liturgisk färg.

1 söndagen efter trefaldighet

Linda Ottosson, kyrkoherden i Virestad-Härlunda församling

Andra årgångens läsningar :

Andra moseboken 14:21-22

Titusbrevet 3:4-8

Johannesevangeliet 1:29-34

(Psaltarpsalm 66:5-12)

Rubrik i evangelieboken:

Vårt dop

Söndagens liturgiska färg:

Grön

Kyrkoåret

Det känns rätt att första söndagen efter trefaldighet har temat Vårt dop. Trefaldighetstiden handlar om andlig växt och fördjupning av vår tro och det är naturligt att vi tar avstamp i dopet. Vi döps i den treeniga Gudens namn och jag har alltid tyckt om att inleda dopgudstjänsten med psalm 21 där första versen lovsjunger Fadern – Skaparen av allt, andra versen lovsjunger Sonen, ”Jesus Guds son levde och dog för alla, för oss” och den tredje versen ”Anden vår tröst, levan-

de varm”. En högtidlig och trosbekännande psalm att inleda med denna söndag som är i början av en lång rad av trefaldighetssöndagar.

Skriften

Det finns flera viktiga och intressanta trådar att dra i – jag nöjer mig med några korta reflektioner. Det finns kristologiska motiv. Johannes talar om Guds lamm, Herrens utvalde och att Anden kommer ner över honom (Jesusaja 42). Detta är klassiska uttryck för Johannes döparen att förkunna att Jesus är Messias. Att bli döpt i hans namn är att få del av både hans död och uppståndelse, det ger oss syndernas förlåtelse och helig Ande. Allt detta är en ofattbart rik gåva som utgör grunden för ett kristet liv.

Det är också intressant med duvan, som vi alla har sett bokstavigt avbildad i konsten och inte sällan över predikstolen i våra kyrkor. Johannes skriver ”Jag har sett Anden komma ner från himlen som en duva och stanna över honom” (Joh 1:32). Betyder detta att Anden kom över Jesus ungefär som när man hör och ser en duva flaxa med vingarna innan den slår sig ner?!. Synen av Anden som en duva och rösten som talar om att ”Han är Guds utvalde” be-

kräftar för Johannes döparen att Jesus är Messias.

I vår tid

Med risk för att verka självcentrerad vill jag ändå säga något om vad dopet har betytt för mig, i mitt liv. Jag är uppvuxen i en familj som inte är kyrklig och där vi aldrig har talat om tro eller bätt aftonbön tillsammans. På julafton läste mamma alltid Viktor Rydbergs "Tomten" istället för julevangeliet. Men jag har ändå, alltid trott på Gud och haft bönen som ett naturligt och självklart sätt att leva. Jag är också (ibland tyvärr) något av en problematiserande och skeptisk personlighetstyp – jag vill inte bli lurad, jag vill inte ha Gud som en tröst eller feelgood-lösning. Mitt dop har därför haft en grundläggande betydelse när jag har utforskat, ifrågasatt och blivit provocerad av Bibeln och livet självt. Dopet har gett mig tryggheten att våga ifrågasätta, vrida och vända och till och med klaga väldigt mycket på Gud. Vetskapen om Guds löfte till mig i dopet – att vara med mig alla dagar till tidens slut – har gett mig en grundmurad förvisning om att jag är Guds eget barn som aldrig kommer att bli övergiven. Jag har aldrig haft någon räds-la eller något prestationskrav när det

gäller mitt förhållande till Gud och jag är övertygad om att det bottnar i förvisningen om att jag har ett löfte i dopet att falla tillbaka på.

Vår tid präglas av oro och den psykiska ohälsan är rekordstor. Jag tror att det handlar om en andlig vilsenhet. Dopets löfte är ett svar på denna vilsenhet. Vi har ett hem hos Gud och dopet är ett tecken på vår tillhörighet och något att luta sig emot när världen känns främmande och skrämmande. Vi behöver gång på gång återvända till vårt dop för att påminna oss om att vi har ett hem, vi är döpta till gemenskap med Kristus och har livets ljus.

Budskap

Jesus är Messias och det är på hans uppdrag och befallning som vi döper. Det är oklart varför dopet behövs – men eftersom Jesus mycket tydligt ger uppdraget, är det egentligen inget att fundera över. Dopbefallningen (Matt 28:18-20) är inte söndagens text men utgör själva tolkningsgrunden till allt som rör vårt dop.

Veckans gudstjänster

I gudstjänster och andra verksamheter under veckan är det tacksamt att utgå

ifrån det livgivande vattnet som symbol när man talar om dopet. (Det gäller både vid för mycket och för lite regn...)

¹ Verbum förlag 1986, *Kommentar till Evangelieboken*, Stockholm, s. 76.

Midsommardagen

Jonas Löhn, stiftsadjunkt

Andra årgångens läsningar:

Job 12:7-13

Apgostlagärningarna 17:22-31

Matteusevangeliet 6:25-30

(Psaltarpsalm 104:1-13)

Rubrik i evangelieboken:

Skapelsen

Söndagens liturgiska färg:

Grön

Kyrkoåret

I nästan alla länder som firar midsommardagen, är det den 24 juni den infaller. Samma dag firar man Johannes döparen, som enligt Lukasevangeliet föddes just sex månader före Jesus. I Finland och Sverige har midsommardagen emellertid fått flytta på sig. Midsommarafton firas i Sverige alltid på en fredag och på söndagen firas Johannes döparen, även om Johannes namnsdag fått ligga kvar på den 24 juni, oavsett veckodag. Lördagen mellan midsommarafton och Johannes döparens dag är alltså den rörliga helgdag som med fullt fokus ägnas åt skapelsen.

Att den liturgiska färgen är grön ger särskilt många kopplingar till temat för helgdagen, som symbol för livet, växandet och naturen.

En dansk psalm finns i vår psalmbok, med en text som fungerar särskilt väl på midsommardagen - nr 642. Eftersom den är både lång och på danska bjuder jag här på en svensk bearbetning, som möjligt alternativ:

*Stäm upp allting som Gud har gjort,
hans härlighet att prisa!*

*Det minsta skapade är stort
och kan hans kraft bevisa.*

*Hur räcker ord till det jag ser,
av livets frodiga vimmel,
på mark, i hav, ja allt som sker
och fåglars flykt på vår himmel?*

*Det gräs min fot får landa på,
i både skogar och dalar,
o, vilken visdom kan jag få
om blott det till mig talar?*

*En så fantastisk vacker jord,
samtidigt väldig och bräcklig.
Jag blir som stum, ja utan ord,
förundrad och otillräcklig.*

*Så mänsklighet, stäm upp den ton,
gestalta liv och din handling,
som i allt prisar himlens tron,
vårt upphov och vår förvandling.*

Skriften

Tidigare (före 2003) var rubriken för midsommardagen både skapelse och frälsning. Då gjordes ofta kopplingen till Johannes döparen och sådana texter som verserna ur Jobs bok utlades gärna som naturens vittnesbörd om Gud, liksom Johannes döparen vittnade. En uppmaning till samtidens åhörare att också bli vittnen låg nära till hands.

Jobs ord kan också locka till naturromantik och en koppling göras till årstidens grönska, där allt skapat utgör en lovsång till Gud.

Ser man texten i sitt sammanhang så är den en del av ett gräl mellan Job och de vänner som kommer till honom i hans eländessituation och som lyckas ganska dåligt med att ge honom tröst. De blir mästrande och förebrående, eftersom Job uttrycker sin besvikelse över hur orätt Gud gjort mot honom. Texten är Jobs svar till vännerna, där han ifrågasätter deras klokskap, understryker Guds ansvar för tingens ordning och därefter ställer Gud till svars för den orättvisa som råder. Det är en text som är svårare än den verkar, men kunde Job vara så stursk att han gick till rätta med Gud kan vi nog också känna frimodighet att inte väja för utmaningarna.

Vi vet att både vännerna och Job efter ett tag får svar, men att det inte lägger allt till rätta, utan mer konstaterar hur långt bortom deras förnuft och förmåga att förstå som Gud befinner sig. Allt som är obegripligt löser vi inte och det säger väl något om tron - att den är något annat och mer än ordens bekännelse, en viss förståelse eller ett försanthållande.

Epistel är Paulus tal inför areopagen, strax utanför Aten. I staden och dess hamn Piréus samlades människor från många platser och det uppfördes altare, bilder och statyer av både kända och okända gudar. I detta mångkulturella sammanhang berättar Paulus dagligen om sin tro, både på torg och i synagogan. Nu är det emellertid några filosofer som blivit nyfikna och tar honom med till en mer avsides plats, där de vill få svar på vad han egentligen vill. De har tydliga livsåskådningar, men var i egentlig mening inte religiösa.

Det kan noteras att Paulus tal ser ut att inte en enda gång nämna Jesus vid namn, men desto mer innehåller en undervisning om skapelse och frälsning, som helt rymms inom den judiska tron – så när som på slutet, då den yttersta domen ska komma genom en man, som Gud låtit uppstå från de döda.

Reaktionerna var blandade – några skrattade åt det hela, andra var avmätt intresserade och kunde tänka sig höra mer en annan gång. Men det fanns också några som genast valde att följa Paulus.

Paulus pedagogiska grepp, att knyta an till den tro som åhörarna utövade och deras föreställningsvärld, har ofta fått tjäna som förebild för kyrkans mission. Det kan också vara intressant att konstatera att medan Paulus valde att tala om det som knöt an till sådant som var bekant, blev han också nästan summarisk om det som var kontroversiellt. Får man göra så? Sådant pragmatism var kanske nödvändig och det kan ge oss frimodighet i att inte nödvändigtvis göra tron till en stridsfråga. Vi kan förstås inte heller förvänta oss att alla kommer att tro precis så som vi.

Evangeliet är Jesu utläggning av varningen för att försöka tjäna både Gud och mammon. Budskapet att inte bekymra sig är inte en uppmaning till passivitet och att fly ansvar. Det är en uppmaning till att lita mer till Guds nåd än till en lätt överskattad förmåga att vara sin egen lyckas smed. Jesus uppmanar åhörarna att inte vara alltför fästa vid det materiella och villfarelsen att vi kan äga något. Vad värderar vi högst, vad

sätter vi i första rummet – vad är det vi upphöjer till att vara vår gud?

Som ofta uttrycker sig Jesus radikalt och kompromisslöst. Inte sällan konstaterar vi att vi därigenom leds till behovet av nåd, när vi inser vår oförmåga att leva upp till högt ställda krav. Men det medför också risken att nåden blir en ursäkt för att helt bortse från det Jesus faktiskt uppmanar oss till.

Med ett lutherskt arv har den egna frälsningen fått ett starkt fokus i vår förkunnelse. Den fråga som Luther brottades med var hur han skulle finna en nådig Gud, eller – ur ett annat perspektiv – hur han skulle finna nåd inför Gud. Han reagerade på sin samtids avlatshandel, som skapat en marknad för förlåtelse, som i princip kunde köpas med utvalda gärningar. Kritiken hade bäring, men lösningen med att nåden allena frälser har fått en bieffekt till följd; att nåd och gärningar ofta ställts fram som motpoler. Konsekvensen blir att en etisk förkunnelse avfärdas som lag och moralism, medan bekännelse och intellektuellt försanthållande räknas som frälsande. I vår tid kan vi närma oss frågan om frälsning från en annan vinkel, som inte lika mycket utgår från isolerade individer, utan mer hur vi är en del av det sammanhang som har gemenskap med Gud, och

därmed omfattas av den räddning som räcker oss.

Det Jesus talar om är livet, hur det levs för en som sällat sig till gemenskapen med honom och som söker Guds rike och hans rättfärdighet. Och som förebilder pekar han på förbundenheten med Gud för både fåglar och blommor - harmonin i naturen som vi är tänkta att vara en del av.

Psaltarpsalmen är en lovsång tillägnad Guds storhet. Den värld som vi upplever som så enormt mäktigt blir till ett tecken på hur ofattbart mycket större Gud är, som närmast leker med sin skapelse. Naturens kraft och inte minst vattnets grandiosa kretslopp ställs i relation till skaparens vishet och storhet. Skapelsen blir ett tecken på Guds godhet och människans möjlighet att leva ett gott liv i denna värld.

I vår tid

Med naturvetenskapens upptäckter av hur komplicerade system i naturen fungerar blir det allt mer relevant att beskriva jorden som en levande organism. Vågar vi det? Vi måste inte undvika synsättet för att andra formulerat sig så före oss. Vi vet att människor idag söker efter andlighet, fast gärna sätter andra ord på sina upplevelser. Inte sällan är det i naturen

som det heliga liksom smyger sig på. David Thurffjells bok *Granskogsfolk* har förtjänstfullt satt fingret på detta.¹

I kyrkans sammanhang kan vi behöva bekräfta sådana upplevelser och se naturen som ett altare till den Gud som fortfarande är okänd för många. Annars uppstår ingen relation, utan det religiösa ses allt mer som ett fenomen som man är ytligt bekant med på distans och rent teoretiskt, som något att iaktta med avmätt intresse. Man värjer sig för att tala om en Gud som enbart står utanför det skapade och man mister långsamt traditionens språk för det andliga.

I vår tid växer insikten att helighet och kroppslighet hör ihop. Genom kyrkans historia har denna förståelse av världen mest odlats bland mystikerna, men sällan fått framskjuten plats i dogmatiken, som tillmätts större tyngd. Idag sätter flera teologer, som professor Petra Carlsson, ord på en teologi som utgår från det vardagliga, relationella och kroppsliga. En andlighet som handlar om påtaglighet lyfts fram. I det sammanhanget formas också den tanke om människan som uttrycks med ”skapade medskapare”, som idag används flitigt i vår kyrka, inte minst när det gäller omsorgen om medmänniska, miljö och klimat. Påtaglighetens andlighet gäller vardagen och

våra relationer, det inkluderar det kroppsliga och materiella.

Något av det innersta mysteriet i vår tro är att Gud inte bara inkarnerats i sin skapelse genom Jesus Kristus, utan också så att skapelsen i sig är en inkarnation, där Gud genomströmmar och upprätthåller den verklighet som vi finns med i. När vi bejakar detta förstår vi bättre bibelord om alltings återställelse och om hur skapelsen ropar på sin befrielse eller suckar som i födslovåndor - och hur det skapade kan lovsjunga Gud.

Det ger också perspektiv på det som vi tillskriver extra helighet, som Bibeln, sakramenten, kyrkan, kyrkorummet – allt sådant som riskerar att plötsligt ses som frälsningsavgörande och som kan degradera den helighet som vi möter i det skapade till något sekundärt. Istället för en dikotomi kan det få bli en rikedom att Gud inte begränsas av allt som vi behöver för att bättre förstå, ledas till större samhörighet, åskådliggöra det som inte är uppenbart för oss och så vidare. Riten behövs, men för vår skull – inte Guds.

Att Jesu död på korset öppnade vägen till det allra heligaste för var och en är viktigt att komma ihåg, så att vi inte ställer krav som bygger nya förhängen eller placerar oss själva i vägen.

Trots all uppenbarelse som Gud ger oss ser vi ännu allt som en suddig reflektion. Vi vet att vi inte kan omfatta Gud med vår tro, än mindre med ord och läror. I en tid då globaliseringen skapar närhet till olikheter blir frågan om att se Gud i medmänniskan extra aktuell. Kan vi acceptera att vår spegelbild inte är hela sanningen så måste vi också kunna acceptera att den vi möter, som tror annorlunda än vi, också kan dela samma strävan och reflektera samma helighet, även när bilderna ser annorlunda ut än våra egna.

Kanske är just skapelsen en gemensam grund att stå på – vi lever i samma verklighet, delar samma klot, består av samma stoft, kan lära av varandra och göra gemensam sak för en god och hållbar värld. För det är världen som är så älskad av Gud att vi som finns i den kan bli räddade. Det är en väldigt inkluderande insikt.

Utifrån detta kan predikan eller dess förberedelser gärna reflektera kring:

Vad lär oss skapelsen om skaparen?

Vad lär oss skapelsen om oss?

Om Gud möter oss i skapelsen och i medmänniskan – hur tar vi den närvaron på allvar?

Vad innebär det om frälsningen består i att finnas i det sammanhang som är

Guds rike?

Hur visar vi tillit till att Gud verkar, även när vi inte säger eller gör allt rätt?

Budskap

Paulus ord till oss alla: ”I Gud är det som vi lever, rör oss och är till.”

Veckans gudstjänster

På midsommardagen firar man gärna gudstjänst utomhus – det är god idé. Att kyrkorummet är en resurs råder ingen tvekan om, men det kan också vara nyttigt att betona heligheten i det som möter oss i naturen och i vardagen - något som många upplever men inte alltid vågar säga högt. Naturen som heligt rum kan också förstärka upplevelsen av förundran och tacksamhet, som vi gärna talar om.

Kanske kan man även våga skapa lite dialog i predikan, åtminstone så att deltagarna med varandra får dela tankar om de klurigheter som man kan hitta i texterna och om konsekvenserna för våra liv idag.

Eftersom Johannes döparens dag följer så snart efter midsommardagen kan en tråd från skapelsetemat få spinnas vidare in i den efterföljan-

de dagens omvändelsebudskap. Att ändra sitt sinnelag kan ju vara att söka sin uppgift i Guds rike och att bejaka vår symbiotiska relation till vår omgivning.

¹ Thurfjell, David, 2020, *Granskogsfolk : hur naturen blev svenskarnas religion*, Stockholm.

Den helige Johannes döparens dag

Richard Thörn, kyrkoherde i Södermøre
pastorat

Andra årgångens läsningar:

Jeremia 22:1-4

Apostlagärningarna 13:16-25

Lukasevangeliet 1:57-66

(Psaltarpsalm 96)

Rubrik i evangelieboken:

Den Högstes profet

Söndagens liturgiska färg:

Vit

Kyrkoåret

Med den helige Johannes döparens dag, förlagd på söndagen i midsommarhelgen, kliver vi in julkretsen. Det gröna byts mot vitt för en dag. Dagen ses som festdag, inte martyrdag. Döparens dag är den enda födelsedag vi firar liturgiskt förutom Herrens egen. Firandet av Döparens dag lades snabbt efter fastställandet av julens firande i december till 24 juni. Vid kalenderreformen 1953 placerades dagen på lördagen i veckan 20-26 juni, dvs midsommardagen. Kritik fanns

över att döparen försvann i midsommarsurret och att midsommarglädjen smolkades av allvaret i döparengestaltens liv, predikan och öde. I och med evangelieboken 2003 återfinns den på söndagen efter midsommar. På altaret ängsblommor och fyra ljus. Johannes ses som den sista gammaltestamentliga profeten. Hans närhet till Kristus framgår med all önskvärd tydlighet i den ikonografiska kompositionen Deisis - Kristus Pantokrator på tronen flankerad av jungfru Maria och Johannes Döparen. Och i det att han också återfinns i centrum av tredje söndagen i advent nära målet på vägen fram till Jesu födelse. Profet kommer ur grekiskans *pro* (framför, före, i stället för) och *phämi* (säga). Tolkas antingen som den som säger framtiden eller den som är (gudomens) talesperson. Hebreiska ordet för talesperson Navi, översätts oftast med profet.

Bönerna för dagen plockar in motiven med Johannes som den som visar vägen till Kristus och den som skärper vår blick för nödlidande och väcker vreden över orättfärdighet och hyckleri. Båda återfinns i profet- och johannesberättelserna.

Skriften

Det finns en spännvidd som skaver i dagens texter. Jeremia plockar upp omsorgen om invandraren, den faderlöse och änkan. Teman vi gillar och möter flertalet gånger under året, inte minst i fastetidens inledning och kring kyrkoårets slut. Däremot återger Lukas Paulus tal i Apostlagärningarna och verkar inte lägga någon sorts värdering i det faktum att Gud utrotar sju folk för att Israels folk ska kunna ta deras land i besittning. Hur får vi ihop dessa vitt skilda förhållningssätt? Episteltexten tycks ha sin plats i idag endast i att Johannes nämns som förelöparen och den som pekar på Kristus. Frågan är om inte Johannes själv hade varit rätt härsken på det förtryck dessa folkmord torde ha inneburit? Hur ser Gud på folken egentligen, sitt eget och de andra. Hur ska vi förhålla oss? Jesus talar ju om andra får utanför den här fållan. Hela världen, varje människa är skapad av kärlek till Guds avbild. Eller?

Evangelietexten visar på en frihet i Guds plan som går bortom traditioner och vanor. Namnet Johannes har aldrig funnits i släkten och likväl får pojken heta det. Pojkens egen person och kallelse står över familjens. Namnet betyder Gud har förbarmat sig. Att koppla Johannes

till kyriet ligger mig nära till hands. Dock är det inte namnets innebörd utan snarare linjen från hans utpekande av Jesus som Guds lamm via Agnus Dei som sjunger ”Förbarma dig över oss!” till Kyrie Eleison. Sackarias lovsång i samband med Johannes födelse som återfinns i tredje årgångens evangelium besjunger ju också Guds barmhärtighet och mildhet.

Den stumme Sakarias skriver namnet på en tavla. Vilket är det ett tecken på att Johannes kommer från en bildad familj, pappa kan läsa och skriva, men det är väl klart om man agerar präst i templet. Vi kan här fundera på det där med att kommunicera i text och att kommunicera kärnfullt. Sakarias skrev: ”Hans namn ska vara Johannes, punkt. ” I dagens digitala flöden kommuniceras i text i mängd, men inte alltid koncist och heller inte alltid av godo eller ens bildning. Kanske det mer sparsmakade kan vara värt att fundera på. Tystnad kan vara bättre och kommunikation utan krusiduller är det säkrligen. Associationen till Thomas Tranströmers (1931-2015) dikt Från mars -79 är inte långsökt.

I Sakarias tjänst som präst i templet läser också vi in position och aktning i familjen Johannes växer upp i. Kan man här då jämföra Johannes vägval i livet med Franciskus, Ber-

nard av Clairvuax, Ignatius av Loyola med fleras? Att lämna den trygga välbärgade och utstakade vägen till en i Herrens tjänst i försakelse och fattigdom. Jfr den rike ynglingen som har hållit allt men fattas just försakelsen från rikedom.

I berättelsen om Elisabeth som blir havande i högre ålder än normalt efter många år i barnlöshet är en berättelse, tillsammans med Sarajs och Rebeckas, om hur Gud skapar liv i det ofruktsamma.

I vår tid

Johannes berättelse och budskap manar till omvändelse och försakelse. Är det så att kärleken till Gud per definition leder oss till detta? Hur står det då till med denna kärlek hos oss? Vi som lever i den rika bekväma världen och har alla möjligheter och skäl att lätta på egoism och klimatavtryck genom försakelse och självutgivande kärlek.

Elisabeths grannar och släktingar gladdes sig med henne i den barmhärtighet Gud visat henne. Idag finns många diskussioner om familjebildning och barn. Är det per definition en välsignelse att få barn. Är det en ovälsignelse att inte få? Måste man få barn och kärnfamilj till varje pris? Kan man inte leva i Guds

barmhärtighet och välsignelse ändå? Samtidigt som vi vet hur stor sorgen och smärtan är för dem som längtar och inte kan få biologiska barn. Vilka är i så fall alternativen? Är alla lika bra?

Nämn saker vid rätt namn och bundenheten lossnar. För vår del handlar det väl om att tala klarspråk. Formulera det som ligger på hjärtat. Håll inte inne utan ventiler och pys ut. Ps 32 säger i fråga om synder: ”Så länge jag teg tynade jag bort”. Det gäller egentligen det mesta. Men det kräver ett visst mått av varsamhet och *Fingerspitzengefühl* om var man slutar tiga. Det är inte barmhärtigt att lägga sina mockor var som helst.

”Vad ska det inte bli av detta barn?” häpnar folket över Guds under vid Johannes födelse. Vilken tyngd av förväntan man lägger på det stackars barnet. Vad förväntar vi oss av våra barn, eller för den delen oss själva och varandra? Risken finns att vi efter ett ögonblick av häpnad och oanad höjd tror mer än vad som är rimligt om den som lyckas. Fallet kan bli hårt. Gå varsamt fram med den som tar lyckosamma steg. Det är lätt att inbilla sig man måste överträffa sin fullträff för att befinnas värdig framöver. Prestationsångest och utbrändhet lurar runt hörnet där.

Budskap

När det är som ljusast med fest och frodighet kliver asketen och öknen fram med lite tillnyktrande tyngd och tuggmotstånd:

- Var inte rädd, Gud är barmhärtig -
Omvänd er! Visa barmhärtighet!
- Säg som det är - Babbla inte mer
än nödvändigt
- Lyft hellre bördan än lägg på mer
- Tro inte att det döda är dött
- Alla är kallade att gå sin väg, inte
någon annans, men heller inte på
bekostnad av någon annan

Veckans gudstjänster

Johannes Döparens dag har ingen oktav och då den har trängt undan Andra söndagen efter trefaldighet med temat Kallelsen till Guds rike kan man med fördel fördjupa tanken med att föra in de texterna i mässor och andakter under veckan. Det behöver inte ens märkas att man gör det efter som i år är evangelietexten där från Johannes 1 där Döparen just pekar ut Jesus som Guds lamm och lärjungarna kallas att följa med och se.

3 söndagen efter trefaldighet

Erik Keijser, stiftsadjunkt

Andra årgångens läsningar:

Jesaja 51:1-3

Efesierbrevet 2:1-20

Lukasevangeliet 15:8-10

(Psaltaren 119:170-176)

Rubrik i evangelieboken:

Förlorad och återfunnen

Söndagens liturgiska färg:

Grön

Kyrkoåret

Trefaldighetstiden är svårpredikad. Fokus på växt gör att det lätt blir självcentrerat och gärningscentrerat. Det är i och för sig inte svårt att klämma ur sig något att säga, men det blir lätt mycket krav och lite nåd. Den kan behöva sökas. I den jakten är det lätt att hamna i den wingrenianska fallgropen att allt som känns skönt och befriande på sätt och vis är ett evangelium. Men det är skillnad på ett evangelium och Evangeliet. Ärendet i Evangeliet är Kristus. Det är utmaningen mellan påsktid och adventstid: var i det som

läses och behöver kan predikanten hitta det mynt att visa upp som får Guds änglar att jubla över förkunnelsen?

Skriften

Jesajaläsningen ger en viktig påminnelse: rättfärdigheten är bra, den ska ni söka, men grunden kan vi inte göra själva. Det är Guds nåd och Guds löften som allt vilar på. Samma tråd fortsätter i epistelläsningen. Det var inte genom något exemplariskt leverne som vi blev frälsta, inte för vår förträfflighets skull som Gud kom att älska oss. Först kommer gåvan och när vi erkänner det som en gåva kan vi också ge den vidare. Det är i det ljuset som vi får se liknelsen om kvinnan och hennes enda silvermynt. En vanlig tolkning är att mynten (lik-som fåren) svarar mot människor, som Gud söker efter. Nio mynt är i börsen och ett är borta. Gregorius av Nyssa (c 330- c 395) ger i kapitel 12 i *de Virginitate* en intressant uttydning.¹ I Gregorius tolkning sker letandet i en enda person. Nio dygder har hon, men hon söker efter den tionde. Gregorius menar att detta med myntet anspelar på Konungens – Jesu egen – avbild i henne. Den är inte helt och hållet försvunnen men dold i smutsen och oredan. Att finna sig

själv, den man djupast är, kan i den tappningen vara att återupptäcka vems bild som är präglad på hjärtat. Det är som att hitta plånboken i soffan när man letat i hela kvarteret. Den var där den hörde hemma hela tiden, men jag visste det inte.

I vår tid

Jag hörde för inte så länge sedan på Språket i P1 ("Så kan myndigheter skriva så vi förstår", sänt 17 maj). Där tog man upp fenomenet att det blivit vanligt att tala om *utmaningar* istället för *problem*. Man kan fråga sig om rubriken "Missunsamhet" bättre hade ramat in vad liknelserna bearbetar. Också i andra årgångens läsning när kvinnan som funnit myntet liksom försvarar sig mot en outtalad anklagelse. Problemet är vår inkrökt-het i oss själva. Den kommer vi inte ifrån och den får benämnas som just ett problem. Utmaning i att leva med det problemet är att kunna glädja sig med den som är glad, även om det kan tyckas väl orättvist att jag tycker att det är oförtjänt eller att jag förtjänat bättre. Gud ger av sin nåd till oss oberoende av förtjänst och prestation. Och i förhållande till det kan det vara bra att vara uppmärksam på ett experiment som gjordes för några år sedan.² I experimentet spelades

försökspersonerna Monopol och spelet gjordes orättvist. De som hade medvind förstod det som att de skickliga och angav att de förtjänat framgången och att de fattiga på motsvarande sätt förtjänat sin belägenhet. De som hade motvind hade en tendens att vara mer ödmjuka och givmilda och se realistiskt på sin prestation. Det stämmer till eftertanke, dels i förhållande till våra jordiska ägodelar men också i förhållande till vår relation med Gud. Allting vi har har vi fått, på ett eller annat sätt. Bland Martin Luthers (1483-1546) sista bevarade ord finns det ödmjukt från en annars bombastisk retoriker: *Wir sind Bettler, hoc est verum.*³ ("Vi är tiggare, det är sant.") Det är en utmanande tanke i en tid då vi lätt förleds att tro att vi har rättigheter som är vår trygghet. Problemet är att rättigheterna till skillnad från Guds nåd är mänskligt hittepå. Rättigheterna som människor lovar oss kan svika. Det kan inte Gud. Därför bör vi sätta vår tillit till Guds gåvor snarare än människor som ingen hjälp kan ge. (Ps. 146.)

Budskap

Det är inte det vi gör som räddar oss, utan vad Gud gjort. Det är att vi inget kan göra för att vinna frälsningen som vi ska hitta, inte hitta på

något att göra fört att förtjäna det som är gratis.

Veckans gudstjänster

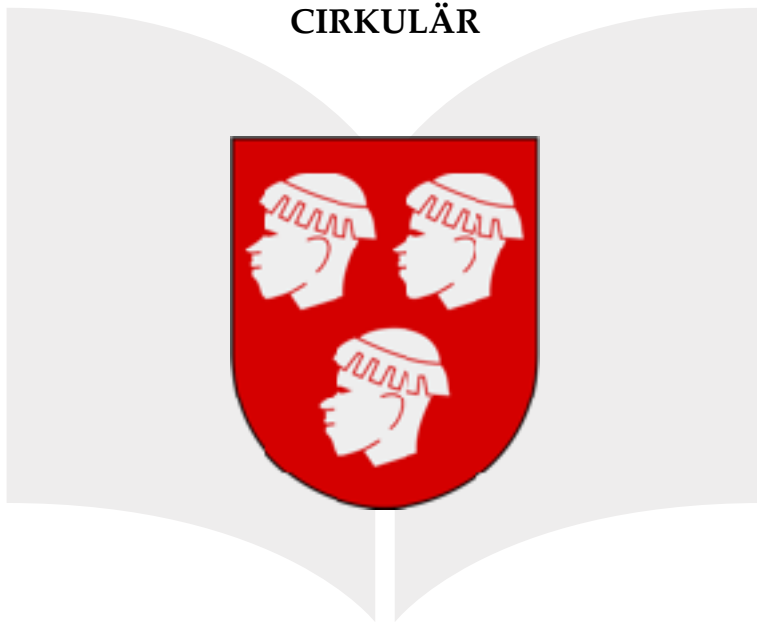
Vid gudstjänster i veckan står predikanten som vill använda evangelieläsningarna i en dubbel klämma: den lyssnare som hört dem många gånger förr vill höra något annat än det gamla vanliga, och den som aldrig hört dem kan behöva en god hjälp in i liknelserna. Man hinner inte bägge delar i en kortare gudstjänst. Satsa därför på tredje årgångens gammaltestamentliga läsning. Man får passa på när Jesaja använder så folkliga och lättfattliga bilder!

¹ Översättning till engelska finns till i följande pdf-fil: <https://www.ccel.org/ccel/s/schaff/npnf205/cache/npnf205.pdf>, se s. 663 f.

² Experimentet har genomförts i flera varianter. Det går att söka på "monopoly rigged inequality" för att läsa mer. Följande artikel tar upp frågan på ett populärvetenskapligt sätt: <https://nymag.com/news/features/money-brain-2012-7/>

³ WA 48,241.

**PASTORALTEOLOGISKT
CIRKULÄR**

I VÄXJÖ STIFT

Årgång 1 : Nummer 5
1 juli 2022

Att formas	3
Tacksamhetsskuld som stötesten	7
Impulser för predikan	11
Fjärde söndagen efter trefaldighet	12
Apostladagen	15
Sjätte söndagen efter trefaldighet	18
Kristi förklarings dag	23

Pastoralteologiskt cirkulär i Växjö stift (PCVS) drivs ideellt och är (kyrko)politiskt obundet.

PCVS kommer ut den 1 i månaden på databasen

<http://pastoralteologisktcirkular.se>

Redaktionen har ansökt om ideellt utgivningsbevis för databas enligt följande:

Ansvarig utgivare: Erik Keijser

Ställföreträdande ansvarig utgivare: Gustav Lundborg

Ansvarig utgivare och ställföreträdare kommer att nås via e-post enligt nedan.

Redaktion: Elin Sundelin, Erik Keijser och Gustav Lundborg

Artiklar: tas emot från skribenter som tjänar eller tjänat i församlingarna i Växjö stift.

Manus och förfrågningar sänds till redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Genom att sända in manus godkänner skribent att materialet lagras och publiceras digitalt.

Att formas

(del 1 av 3)

Elin Sundelin, tillträdande komminister i
Södermöre pastorat

*”Ministry is not personal property and carries no entitlement of its own. It is held and supported within a wider framework of accountability: the ministry of the whole Church”*¹

Försommarens präst- och diakonvigningsdagar har nyss passerat och för många av oss har de möjligen påmint om dagen då vi vigdes för tjänst i Kristi kyrka. För egen del har reflektionen kring min roll som kyrkans tjänare varit levande under många år. Vad är det egentligen att vara präst? Att stå till tjänst? Utifrån de frågorna går jag här i dialog med biskopen av York, Stephen Cottrell och hans senaste bok kring ämnet: *On Priesthood: servants, shepherds, messengers, sentinels & stewards* (2020).

Cottrell beskriver i sin bok de olika delarna av kyrkans vignings-tjänst så som den ser ut i Church of England. Det är viktigt att påminna sig om att ämbetsstrukturen i Church of England skiljer sig från den vi har i Svenska kyrkan, framförallt vad

gäller diakonatet. Den stora skillnaden är att i Svenska kyrkan ses ämbetet utifrån EN vigningstjänst med tre uppdrag, medan Church of England har tre vigningar för tre grader i ämbetet. Först vigs kandidaten till diakon, därefter präst och senare biskop. (Här finns inte utrymme att gå in på finliret. Fördjupning om både grundläggande skillnader och likheter finns i BEM-dokumentet och borgåöverenskommelsen.) Trots de skillnader som finns så kan Cottrells ord ändå vara inspirerande för alla oavsett vignings-tjänst.

Låt oss ta avstamp i en fråga: varför måste vi vara präster/diakoner? Varför inte leva våra kristna liv men arbeta med något annat? Varför måste *du* vara präst? Jag fick denna fråga av min biskop i samband med antagningen som prästkandidat och Cottrell får samma fråga av en vän som är lekman. Enligt hennes analys var kyrkans problem “the clergy”, och då inte människorna som sådana utan själva principen med vigningstjänst. Hon menade på att det tillhörde gamla testamentets värld, med överstepräster o.s.v., men att en av de radikala saker Jesus kom med istället var det allmänna prästadömet. Så varför har vi då präster, diakoner och biskopar?

Två snabba svar funna ur bibeln:

- Jesus utsåg tolv lärjungar (Mark 3:13)
- som i sin tur utsåg sju män (Apg 6)

Cottrell påtalar risken med att endast se till dessa två bibelpassager och framförallt att välja det ena framför det andra. Den första ger intrycket av en upphöjd position, en som ledare. Den andra av en praktisk, verkställande tjänare, eller administratör (någon måste ta hand om kyrkkaffet!). Båda delar är definitivt del av vigningstjänsternas innehåll, men det måste innefatta båda delar, och fler menar Cottrell. Hur får vi ihop det allmänna prästadömet med det särskilda?

I detta fall åsyftas det allmänna prästadömet på idén om att alla döpta har fått uppdraget att möta sin nästa med evangeliet. Vi kan alla tala om Gud, om Jesus. I det vidare begreppet *ministry* i Church of England så uppfattas det dessutom som en skyldighet. Vi ska som döpta tala om evangeliet.² Det särskilda prästadömet definieras som att omfatta de som är särskilt kallade att förmedla evangeliet och förvalta sakramenten. Som Cottrell också uttrycker det: "The priest is not the one who does all the ministry, but the one who ensures all the ministry gets done"³. Om dessa prästadömen, både det allmänna och det särskilda finns det

många spaltmeter skrivna men när Cottrell närmar sig frågan så handlar det också om frågan: på vilket sätt är vi präster/diakoner?

Tjänaren

I Church of England vigs en person först till diakon. Under ett års tid praktiseras diakonatet och sedan (oftast) vigs vederbörande till präst (den tidigare vigningen som diakon kvarstår dock alltid, till skillnad från i Svenska kyrkan).⁴ Det är svårt att jämföra med det diakonat som vi har inom Svenska kyrkan, men en viktig aspekt som Cottrell lyfter upp är tjänandet. Det finns en poäng att börja sitt prästliv som tjänare. Cottrell belyser med emfas att detta inte endast ska ses som ett steg på vägen eller en transportsträcka utan som den grund på vilken prästerskapets liv senare ska stå. Om vi inte i första hand ser oss själva som tjänare så kommer inte vårt liv i vigningstjänsten vara hållbart i längden. För Cottrell handlar diakonatet om att se bortom det egna, om att ödmjuka sig och inte i första hand fokusera på vad som har åstadkommit utan hur. Har det skett med öppet sinne, ödmjukt förhållningssätt och varit grundat i Guds kärlek, eller finns det andra skäl bakom, de som ofta hand-

lar om att upphöja sin egen förträfflighet?

En egen reflektion kring tjänandet är att inte förväxla det med ett upplösande av jaget. Ibland uppfattar jag att diskussionen landar i en fråga om att alltid vara i tjänst. Det är inte vad det handlar om, det handlar inte om arbetstimmar osv. För den som vill läsa om arbetstimmar, vila mm så finns det god läsning om detta i den Codex Ethicus som Växjö stift tagit fram.

Det jag är ute efter, och som jag också förstår att Cottrell vill betona, är tjänandets förhållningssätt. Att vara beredd med olja i lampan (Luk 12:35), minnas Jesu ord om att inte komma för att bli tjänad utan tjäna (Matt 20:28) och framförallt att göra detta som ett synligt tecken för Guds kärleks kraft. En inställning, ett förhållningssätt.

Samtalsfrågor

1. Varför är jag satt i tjänst?
2. Vad betyder ett tjänande förhållningssätt?
3. Hur visar vi i vår församling att vi är en tjänande gemenskap i vårt samhälle?

¹ Stephen Cottrell 2020, *On Priesthood: servants, shepherds, messengers, sentinels & stewards*, s.31.

² Taget ur The Ordinal (vigningsgudstjänsternas) början: "God calls his people to follow Christ, and forms us into a royal priesthood, a holy nation to declare the wonderful deeds of him who has called us out of darkness into his marvellous light" Benämningen "royal priesthood" återkommer i dopgudstjänsten och är hämtat från 1 Pet 2:9.

³ Cottrell 2020, s.19.

⁴ Ur ett svenskt kyrkorättsligt perspektiv kvarstår *vigningen* till diakon när en diakon prästvigs, däremot blir den personen *obehörig* att utöva *uppdraget som diakon*. (32 kap. 1 § KO) Utöver att personen inte kan vara anställd som diakon är det oklart vad det innebär i praktiken.

Finns det något vi skulle behöva prata igenom
tillsammans?

Ge ditt bidrag till samtalet till
redaktionen@pastoralteologiskcirkular.se

Tacksamhetsskuld som stötesten

– *appropå #swedengate*

Erik Keijser, stiftsadjunkt

För en tid sedan var det en rejäl twitterstorm i det digitala vattenglasat. Hashtaggen hette #swedengate och kontroversens epicentrum var ett inlägg om ett traumatiskt minne av att någon som barn ha fått vänta hungrig på kompisens rum medan kompisens familj åt mat. Själva skandalen (det har vi ju lärt oss att det är när det slutar på -gate) ledde till flera ”avslöjanden” om saker som förutsattes solka bilden av Sverige.

Ibland blev det lite fånigt när vi alla förutsattes förfäras över avslöjandet av historiska fakta som både före och efter #swedengate aldrig varit längre än en googling bort. Bland alla inlägg och trådar så fanns det en tankväckande twittertråd som jag ångrar att jag inte sparade.

Spaningen var att att nordeuropéers och särskilt svenskar har svårt för det här med gåvor och att stå i tacksamhetsskuld. Skribenten menade att detta rotades redan i det fornnordiska samhället och dess kultur. Att ta emot en gåva var – till skillnad

från till exempel den frikostiga bronsålderskultur som skymtar i Illadien och Odyssén – att sätta sig i skuld till den andre. Och att stå i skuld är förknippat med skam. Skribenten menade att detta också är grunden för socialdemokratin och den socialdemokratiska statsindividualismens framgång i norra Europa, särskilt Norden och särskilt Sverige. Staten blir garanten för att vi blir fria människor i den meningen att vi inte står i skuld till någon människa. Göran Persson sade det om staten, men det gäller i världsbilden också mellanmänniskt: den som är satt i skuld är icke fri.¹

Om skribenten vars tweet-tråd jag inte längre hittar har rätt vet jag inte. Uppriktigt talat tvekar jag inför att kolla upp det – man ska ju aldrig kolla upp en bra story. För när tråden kommit så långt ville jag spinna vidare. Och kanske är den spaningen intressant (avslöjande?) alldeles oavsett sanningshalten i något av de första avslöjandena.

Ids svensken stå i skuld till Gud?

Vi kan göra det som en tankelek. Om det är sant att det i kulturen i vår del av världen och särskilt i vårt land är fullt att stå i skuld, också tacksamhetsskuld, vilka konsekvenser skulle det kunna få vad gäller rela-

tion till Gud? Vi kan i leken också tolka världen så att vi byggt ett samhälle delvis utifrån en allmän rättvisetanke, men också utifrån driften att inte behöva stå i (tacksamhetsskuld). Vad gör en sådan kultur och ett sådant samhälle med vår vana och förmåga att stå i tacksamhetsskuld?

Jag har länge burit på antagandet att det största kulturella hindret att närma sig en sund gudsrelation för svenskar i allmänhet är motståndet mot att Gud redan genom att vara Gud har berättigade krav och förväntningar att ställa på oss och att vi kan hållas ansvariga för om vi inte gör det goda som Gud kräver av oss. Kanske är det fortfarande det största hindret – till och med i kyrkan har vi svårt att benämna detta på annat sätt än i formelartade och slentrianmässiga böner om förlåtelse som i takt med gudstjänstspråkets modernisering får en allt oklarare syftning. Men nu vill jag pröva tanken om det är första hindret. Tänk om det första hindret istället är redan det att erkänna Gud som den vi är tacket skyldig för att vi och allt annat finns? Det kan inte vara riktigt naturligt och bekvämt att tacka Gud för allt i ett land som byggt en samhällsordning för att slippa ha någon att tacka för något.

Befrielsen ger mer tacksamhetsskuld

Kristen tro blir då plötsligt mer radikal och på tvärs mot samhälls- och tidsandan än vi anat. Om det finns en Gud som skapat världen och som givit oss livet: vad kan vi göra annat än att tacka? Om Gud är alla goda gåvors givare: kan jag göra något annat än att stå i tacksamhetsskuld? Här kan alltså behövas redskap för att tacksamhetsskulden ska bli något annat än en upplevd boja eller skampåle.

Men det blir inte lättare för om vi skulle ta oss så långt. Då kommer nästa hinder, det kanske största hindret. Kopplar vi på den andra trosartikeln blir det värre: en grundförutsättning i kristen tro är ju att Gud har rätt att ställa krav på oss och gör det. Vi står i skuld till Gud i det att vi inte lever upp till detta. Och ännu värre blir det för den som vill stå fri från all tacksamhetsskuld: För att befria oss från skulden ges vi ytterligare en gåva: Jesus Kristus.

En svensk kyrka på tvärs mot det svenska

För den som varken vill stå i vanlig skuld eller tacksamhetsskuld måste kristen tro blir riktigt svårt och stötande, ja, outhärdligt. Vi står i tack-

samhetsskuld till alltings skapare. Vi kunde inte själva betala skulden för allt vi ställt till i den goda skapelsen. Och vad gör Gud då? Ökar på vår tacksamhetsskuld genom att i vårt ställe betala vår räkning. Vi är befriade från skulden och det borde leda till en oändlig frihetskänsla. Men det tvingar in oss i något som förskräcker: att vara tacket skyldig.

Det är på modet att i den fisförnäma P1-religiositetens anda lyfta fram arvet efter Hedenius som grund för det inbyggda motståndet mot att beskriva sig som kristen i Sverige idag. Det töntiga och irrationella med kristen tro i vår kulturkrets görs till det stora problemet. Jag tror inte att kyrkorna fylls eller människor kommer till tro för att vi blir mindre töntiga eller mer rationella på det sätt som behagar kulturredaktioner.

Tesen att tala om är denna: Vanligt folk med vanliga liv och vanliga problems första hinder är att de upplever att den tro som befriar dem från döden och syndens makt sätter dem i skuld och skam. Där finns uppslag för något att prata om och ta tag i: hur ska gåvan kunna bli en befriande gåva till ett folk där det inte går att bjuda någon på en öl utan att sätta denne någon i en tacksamhetsskuld som får mottagaren att maniskt försöka bjuda igen och på så

sätt bli fri igen? Går det att lära människorna här att en gåva kan få vara en gåva och att tacksamhetsskulden inte är något att skämmas för? Det om något är dopets livshållning när barndopet vittnar som bäst om vad tro är. De spädate barn kan inte göra något annat än att ta emot, och de kan inte skämmas för sitt beroende till sin förälder. Det kristna livet är att födas på nytt och ha en sådan relation till sin himmelska förälder. Om det är sant är Svenska kyrkans kallelse att peka bortom, ja, rentav göra motstånd om den tacksamhetsfobi som kan vara bland det svenskaste som finns.

Samtalsfrågor

1. Hur borde vi i vår församling tala om tacksamhet mot Gud?
2. Hur borde vi i vår församling tala om skuld mot Gud?
3. Går det att öva sig att ta emot gåvor utan att gåvan blir en börda? (Är det i så fall något vi borde lära ut?)

Vill du få ett mejl när ett nytt cirkulär publicerats?

Anmäl dig till e-postlistan genom att mejla till redaktionen@pastoralteologisktckirkular.se

¹ Göran Persson 1997, *Den som är satt i skuld är icke fri: min berättelse om hur Sverige återfick sunda statsfinanser*, Stockholm.

Impulser för predikan

Fjärde söndagen efter trefaldighet

Elin Sundelin, tillträdande komminister i Södermöre pastorat

Andra årgångens läsningar:

Sakarja 7:8-10

Romarbrevet 14:11-14

Johannesevangeliet 8:1-11

(Psaltarpsalm 62:2-9)

Rubrik i evangelieboken:

Att inte döma

Liturgisk färg:

Grön

Kyrkoåret

Vi befinner oss i början av trefaldighetstiden, den period av kyrkoåret då Jesus undervisar oss om hur vi lever med varandra och i relation med Gud. Trefaldighetstidens gröna färg talas ibland som "växandets färg" och vi får växa och lära av Jesu ord och undervisning också denna söndag.

Skriften

Sakarjas ord är klart och tydligt. Guds vilja är klar och tydlig. Var rättfärdig! Visa kärlek och barmhär-

tighet! Förtryck inte! Tänkt inte ut onda planer mot varandra! Det är upplagt för en profetisk predikan för den som så önskar. Profetens ord kretsar kring de mest utsatt och marginaliserade i samhället och är en påminnelse om att vi alla står inför den slutgiltiga domen hos Gud. Det handlar om tanken i första hand.

På liknande vis skriver Paulus klart och tydligt. Men ett steg längre är taget än Sakarja, vi ska inte bara låta bli att tänka ont om varandra utan också med vårt liv försöka undvika att ont drabbar våra syskon. Paulus har vandrat från tanken till handling. Återigen lyfts den slutgiltiga domen fram, på liknande vis som i den gammaltestamentliga texten.

Slutligen är det i söndagens evangelietext som de båda möts på sätt och vis. Genom Jesus uppmaning till folkhopen väcks tanken som Sakarja är ute efter. Aktionen eller handlandet som Paulus påminner oss om, blir egentligen den utlämnade, den som inte blev, stenkastningen. Men också samtalet mellan Jesus och kvinnan. Denna Jesus berättelse kan möjligen klassas som en av de medtänkta av Jesu liknelser. Inte sällan gestaltas texten av konfirmander under undervisning eller konfirmationsgudstjänsten.

I vår tid

Det är lätt att tro att dagens text handlar om att inte moralisera. Alla har vi säkerligen någon gång i vårt liv hamnat i den moraliserande fällan. Då, när vi håller på våra moraliska principer så hårt att det blir svårt att ändra uppfattning oavsett argument. Att vara moralisk är i sig inte dåligt, men att moralisera kan ibland betyda att läxa upp, eller uppfostra.¹ Det är inte alltid vår roll gentemot varandra. Texterna idag försöker alla tre peka mot Gud. Gud är den som dömer, inte vi. Det är inte vår uppgift att döma varandra. Men ändå gör vi det, många gånger om dessutom. För det är lätt att moralisera, att se sin grannes flisa men inte sin egen bjälke.

I februari fällde ansvarsnämnden för biskopar den tidigare biskopen i Visby stift. Han får inte längre verka som biskop eller präst, i varje fall inte utan en bifallen ansökan om att återfå behörigheten. I samband med domen exploderade sociala medier och i många kommentarsfält återfanns en del av söndagens evangelietext. Framförallt strofen "Den som är utan synd kan kasta första stenen". De som använder denna strof i detta fall tror att ansvarsnämnden är de som dömer. Inte Gud. Och visst dömer ansvarsnämnden, men det är en världslig dom. Domen om våra

liv, den tillhör Gud. Det är inte en världslig domstols roll att förlåta – en slags sådan får vi ju säga att ansvarsnämnden är – det är till och med kommentarsfälten eniga om. Dess roll är som Sakarja uttrycker det, att fälla rättfärdiga domar. Om inte de världsliga domstolarna gör det, vem gör det då? Sakarja uppmanar till rättfärdigheten som följer av att följa lagen, i detta fall skulle det kunna tolkas som att helt enkelt inte bryta mot det sjätte budet. Men jag är rätt övertygad om att ansvarsnämnden inte enbart läst Sakarjas ord och agerat utifrån dessa. Ärendet handlar inte i första hand om brottet mot det sjätte budet, utan om ledarskap och förtroende. Vad gäller de avseendena blir det därför inte bara svårt utan rent av felaktigt att lyfta fram berättelsen om äktenskapsbryterskan på det sätt som gjorts. Skillnaderna är för många och parallellerna blir därför för långsökta.

Vad som dock är gemensamt för de bägge skeendena och i allas våra liv är att vi alla syndar men att vi också alla omfattas av den rättfärdiga domen, av förlåtelsen som kommer efter insikten om våra egna brister. Nåden är vetskapen om rättfärdigheten som Gud ger trots våra fortsatta synder. Men det betyder inte att vi inte ska försöka att inte synda.

Ständigt i den kristna människans liv finns strävan efter en relation med Gud. Den relationen gynnas inte av synder eller tankar om onda planer om sin nästa. Som Paulus uttryckte det i episteln så ska vi inte bara inte döma utan också aktivt hjälpa så att ingen kommer på fall. Ett kristet liv är ett liv som både handlar om den egna relationen till Gud, likväl som den gemensamma relation som vi som mänsklighet har. Låt oss hjälpa varandra i detta.

Att inte döma varandra, att inte moralisera, är en god start. Överlåt de rättfärdiga domarna till de som är satta till att utföra domar. Se din nästa och se dig själv, men framförallt se Jesus. Han som tar alla våra synder, alla stenar och bär för att vi ska kunna leva. Leva i relation med varandra, med honom och med Gud.

Det är alltför lätt att döma. Det gör vi gång på gång. Men Jesus förlåter och utmanar oss att försöka ändå. Ständigt och idogt försöka följa honom. Titta inte på flisan, kasta inte stenen och framförallt, vet att du alltid har din tillflykt hos Gud. Den starka klippan som bär allt.

Budskap

- Gud är den som dömer, inte vi (tack och lov).
- Jesus ser syndaren och den rättfärdige på samma gång.
- Lyssna på profets ord. Följ Jesus.

Veckans gudstjänster

Om möjligheten finns, pilgrimsvandra gärna mellan församlingens kyrkor med veckans texter som tema. Kanske kan samtal uppstå kring följande frågor: Hur kan vi aktivt hjälpa våra medmänniskor så de inte kommer på fall? Hur talar vi med någon i vår närhet som vi vet inte lever på ett bra eller sunt vis, men utan att moralisera eller uppfostra? Hur skulle jag vilja att någon talar med mig om detta?

¹ Se gärna SAOB: https://www.saob.se/artikel/?unik=M_1261-0257.fydN för fler

Apostladagen

Håkan E Wilhelmsson, prästvigd för Växjö stift (även tidigare domprost i Lund)

Andra årgångens läsningar:

Jesaja 6:1-8

Första Petrusbrevet 2:4-10

Matteusevangeliet 16:13-20

(Psaltarpsalm 40:6-12)

Rubrik i evangelieboken:

Sänd mig

Liturgisk färg:

Röd (grönt i veckan som följer)

Kyrkoåret

I den tidigare evangelieboken (före 1983) hette söndagen helt enkelt Femte söndagen efter Trefaldighet. Men man hade även då gjort den till firandet av Petri och Pauli dag (egentligen 29 juni), som det står inom parentes under söndagens namn. Och temat var detsamma även om formuleringen är ändrad från "Lärjungaskapet" till "Sänd mig". Färgen var röd.

Denna dag kan ge tillfälle att berätta om Petrus med rejäl djupdykning i evangeliet. Vi behöver göra de stora sammanhangen tydliga, de stora berättelserna behöver göras levande.

Röd, martyrfärgen, är befogad om Herrens apostel Petrus är i fokus. Om fokus ligger på Andersson och Pettersson och Lundström och mig själv, dvs om lärjungaskapet nu, förefaller grön färg mer motiverad. Veckan är i alla händelser grön.

I många kyrkor finns ikoner med Petrus. Bär den i processionen!

Skriften

Få texter i skriften beskriver Gud som *tremendum et fascinosum* som Jesajas upplevelse i sjätte kapitlet. En helighet som förbränner och utplånar för att rena det ädla. Guld framträder när slagg bränns bort. Ett kol bränner mig. Låt slaggen brinna! Då händer det. Guld, skapelsen, blir tydlig. Och uppdraget kan bejakas: sänd mig. Just detta sker när vi firar mässa. Heligheten är outhärdlig. Men den Välsignade kommer mig till mötes och rör vid mina läppar. Och jag sänds med/på ett uppdrag.

Episteltexten från Första Petrusbrevet fokuserar på spänningen mellan det generella och individuella. Frälsningens huvudperson är en enda. Lärjungaskapets uppdrag är individuella, vi är alla huvudpersoner i våra uppdrag. Men tillsammans är vi levande stenar i ett andligt husbygge.

Tillsammans är vi ett heligt prästerskap. Tillsammans är vi ett heligt folk, ett Guds folk. Våra medeltida sockenkyrkor är byggda av individuella stenar som tillsammans gestaltar det andliga husbygget. Senare tiders formgjutna stenar, alla lika, tål inte alltid tidens nötning.

Evangelietexten från Matteus 16 handlar om relationen mellan Kristus och hans kyrka. Vem säger ni att jag är? Frågan har fått och får olika svar av kyrkans olika grenar. Om du i nutiden skulle spela Petrus roll och besvara frågan – vad skulle du säga? Petrus svar gav oerhörda följder: himmelrikets nycklar och makt över dödsrikets portar. Den första frågan: Vem säger människorna att Människosonen är? får många svar men Jesus kommenterar dem inte. Han ställer en annan fråga. Till oss som är kyrka. Som blivit kyrka just på grund av bekännelsen ”Du är Kristus, den levande Gudens son”. I glädjen över att vara Guds kyrka, just här och just nu, låt oss ställa frågan självkritiskt till oss själva. Inte bedöma andras svar, inte recensera kyrkliga talespersoners svar. Vem säger ni att jag är?

I vår tid

Apostladagen infaller mitt i högsommaren. Det betyder att det är en förhållandevis okänd församling i kyrkan. Många är på semester. Flera är här på besök. Det leder till att predikan nog ska ta fasta på GT- och episteltexterna utifrån tankarna ovan. Den lokala kyrkan eller församlingen kanske inte är det mest aktuella just denna dag.

Även om lärjungaskap är individuellt kan det vara läge att tala om personliga och familjära rutiner: bordsbön, korstecken, Herrens bön varje morgon (på Luthers rekommendation), kroppsspråk i högmässan, psalmsång. Lärjungaskap handlar både om att följa Herren och att berätta om honom.

Vi behöver berätta mer. Och diskutera mindre. Samtala med andra, inte om andra.

Budskap

Det hämtar jag från dagens Psaltarsalm: ”Stora är de ting du har gjort, dina under, Herre, min Gud, och dina planer med oss. Ingen kan mäta sig med dig. Jag vill tala och berätta om dem, men de är fler än jag kan räkna.”

Veckans gudstjänster

Ha en fast rutin för texternas användning i veckan. Lunds domkyrka tex använder påföljande årgångs GT-text på måndag, epistel på tisdag och evangelium på onsdag; vidare nästnäs-ta årgångs GT på torsdag, epistel på fredag och evangelium på lördag.

Helgon- och andra minnesdagar kan komplettera kyrkoårsrytmen. Denna vecka noteras Maria från Magdala 22 juli och S:ta Birgitta 23 juli (i Kjell O Lejon, Helgon, Tro och tanke 1998:4). Andra lämpliga är Markus Leandersson, 2000 år av storsyskon, GAudete 2017, Bönboken tradition och liv, Verbum 2003, The Penguin Dictionary of Saints, 1965 och framåt, Torsy-Kracht, Det grosse Namenstagskalender, Herder 2003, med många fler.

Sjätte söndagen efter trefaldighet

Katarina Hedqvist, komminister i Växjö
stads- och domkyrkoförsamling (Skogslyc-
kans kyrka)

Andra årgångens läsningar :

Amos 7:10-15

Första Thessalonikerbrevet 2:1-8

Matteusevangeliet 16:24-27

Rubrik i evangelieboken:

Efterföljelse

Söndagens liturgiska färg:

Grön

Kyrkoåret

Den här söndagen ligger mitt emellan två söndagar som bryter trefaldighets-tidens gröna färg, Apostladagen vars liturgiska färg är röd och Kristi förklarings dag som är vit. Det liturgiska färgspråket påminner oss om att det kristna livet levs i spänningen mellan martyrium och fest, mellan passion och uppståndelse. Vi sänds ut i världen att vara Kristi efterföljare, samtidigt är Kristus den som möter oss just där.

Skriften

Amos är den av profeterna som kanske tydligast profilerar sig som rättvisans profet. Han verkade på 700- talet före Kristus i nordriket Israel, även om han ursprungligen kom från sydriket Juda. Amos utmärker sig genom att i sin kritik av omgivande folk också inkludera de våldshandlingar de gör mot varandra, inte bara hur de handlar mot Israel och Juda. Amos synliggör att Gud är hela världens Gud och har omsorg inte bara om ett utvalt folk utan om alla.

Amos har gjort sig obekvämd genom att profetera mot Israels kung Jerobeam. I de kapitel som föregår dagens läsning framgår hur han gång på gång fördömer det system av orättvisor som bidrar till att förtrycka de fattiga: ”Ni som trampar på den fattige och tar hans säd i skatt”, ”era brott är många och era synder otaliga, ni som förtrycker oskyldiga och tar mutor och hindrar de fattiga att få sin rätt”, ”Jag avskyr era fester, jag hatar dem, jag står inte ut med era högtider [...] Låt mig slippa dina psalmer, jag vill inte höra ditt strängospel! Men låt rätten välla fram som vatten och rättfärdigheten som en ousinlig ström.”

Amasja, översteprästen, gör vad han kan för att tysta honom. Han låter honom förstå att han är oönskad i Israel och att han bör återvända till därifrån han kommit. Han går så långt att han förbjuder honom att profetera i Israel.

Amos svarar med att tydliggöra skillnaden mellan honom och de av kungen anställda profeterna. Till skillnad från dem tjänar han inte sitt uppehälle genom att profetera, det är endast Gud som är hans uppdragsgivare. Att förbjuda honom att profetera är därför att förbjuda honom att utföra det Gud har kallat honom till. Om vi läser texten utifrån temat efterföljelse så hjälper den oss att se att gudstro inte är något som bara har med vår egen själs salighet eller inre frid att göra. Tron på Gud visar sig i hur vi väljer att leva våra liv. Hur vi behandlar den fattige, den som riskerar att hamna utanför gemenskapen, har direkt att göra med vår relation till Gud.

Första Thessalonikerbrevet är en av de äldsta nytestamentliga texterna. Vi befinner oss i tid nära Jesu liv och gärning, redan nu har den unga kyrkan erfarenheter av motstånd. Frågan om efterföljelse är själva brevet ärende. Vad betyder det att följa Kristus? Liksom Amos understryker Paulus att han inte förkunnar för

den egna vinningens skull utan för att han är kallad av Gud. Att ord och liv hör ihop är också här ett genomgående tema. Efterföljelsens liv är ett liv i kärlek, till alla människor, skriver Paulus. Men i det han skriver blir det också tydligt att efterföljelsen kan komma att innebära lidande och svårigheter. Hela brevet genomsyras av omsorg, tröst och uppmuntran till en kämpande församling.

Den perikop som utgör dagens evangelietext är, liksom även hos de övriga synoptikerna, placerad mitt emellan förutsägelsen av Jesu lidande och texten om Jesus på förklaringsberget. Det är dock endast Matteus som berättar om hur Petrus protesterar mot att Jesus ska lida. Sedan Jesus har tillrättaviserat Petrus, för hans försök att få Jesus att undkomma lidandet, så fortsätter han här att beskriva lärjungaskapets innebörd. Att vara efterföljare handlar om att liksom Jesus själv, leva sitt liv för andra. Det krampaktiga fasthållandet av det egna livet gör att vi förlorar det, medan vi däremot i det utgivande livet kommer att finna det.

Vi kan höra ett budskap också i perikopens placering. Efterföljelsens väg kommer att innebära uppoffringar och lidande men också förklarade stunder!

Perikopen avslutas med ord om den yttersta domen- något som Matteus fortsätter att utveckla i kap 25.

I vår tid

Vad betyder det att vi ska bära vårt kors?

I den lutherska kyrkan i Costa Rica, ILCO, så utmynnar ofta predikan i ett samtal. När jag där predikade över den här evangelietexten så kom samtalet att handla om vad det innebär att ”ta sitt kors och följa”. Det visade sig att flera i församlingen bar på erfarenheter av hur de här orden använts på ett sätt som gjort dem illa. Någon som levt med en miss-handlande man hade fått höra att hon bar sitt kors genom att stanna kvar i sitt äktenskap, någon annan hade fått höra att han som homosexuell skulle bära sitt kors genom att förneka sin identitet och istället leva med en kvinna. Ytterligare någon berättade om smärtsamma vandringar på knä, för att genom lidande sona sina synder.

Att texter kan missbrukas vet vi. Vi behöver därför alltid i mötet med texten söka efter det som är befriande – det som ger liv! Vi är ansvariga inte bara för vad vi säger

utan också för vilka konsekvenser orden leder till.

När vi talar om kors vi uppmanas att bära så behöver vi vara tydliga med att Gud inte vill lidande! Lidandet i sig är inte helgande. När Jesus i Nasarets synagoga själv beskriver sitt uppdrag så talar han om hur han kommit för att bryta bojor och befria från förtryck. Det är det uppdraget vi som hans efterföljare också har. Att bära sitt kors kan därför aldrig handla om att uppsöka lidandet för lidandets egen skull eller att utstå onödigt lidande. Vi är kallade att som Jesus göra vad vi kan för att lindra människors lidande.

Samtidigt tror jag att risken i våra sammanhang snarare är att vi undviker att överhuvudtaget tala om efterföljelse som kostar oss något. I rädsla att hamna i lagiskhet och gärningslära tappar vi kontakten med både skapelseteologi och visionen om Gudsriket. Evangeliet reduceras till att handla om vår egen själv frälsning och vårt eget välmående.

Det skapelseteologiska perspektivet påminner oss om vårt ansvar för livet, att vårda och värna. Kallelsen att förkunna Guds rike är en kallelse att också gestalta det!

Vad betyder det att ta sitt kors på när vi tänker på det klimat-hot som riskerar att förgöra det liv vi

är satta att förvalta? Vilka uppoffringar är vi beredda att göra för att skydda livet? Vad betyder det att ta sitt kors på i en värld av orättvisor, där människor dör av svält medan andra dör av överflöd? Vad betyder det att ta sitt kors på när det gäller vårt engagemang att stoppa kriget i Ukraina?

Att ta sitt kors på handlar aldrig om att söka lidandet för dess egen skull, det handlar om att som Jesus gå kärlekens väg- även när det leder till ett kors. Vi kallas ut ur oss själva- till varandra!

I den lutherska kyrkan i Costa Rica talar man ofta om Korsets teologi, som något av det mest centrala i den lutherska teologin. Detta att Gud blir synlig på särskilt sätt i den korsmärkte, också idag. Vi som kyrka är kallade just dit – till den som lider – för att också möta Gud där. Hur Gud själv identifierar sig med den som på olika sätt lever i utsatthet. ”Jag var hungrig och ni gav mig att äta”. (Matt 25)

Att Korsets teologi inte fått så stort utrymme i vår Svenska kyrka finns orsak att fundera över. Vi kan i vårt arbete med predikan låta oss utmanas av Amos. Vad betyder det att vara profetisk kyrka idag? Riskerar vi att bli som de avlönade profeter som bara säger det som förväntas eller

vågar vi säga också det som är obekvämt för oss själva? Jag vill också dela en bön skriven av Luis Leiva från Costa Rica. En bön jag tycker sammanfattar dagens tre läsningar:

Bön för alla kyrkor

GUD, ge oss kyrkor

som är mer djärva än på sin vakt,

som inte bara är en trygghet för de hotade

utan också utmanar de alltför trygga,

som inte bara älskar världen

utan också kräver rättvisa,

som inte tiger still

när folket ber att någon upphäver sin röst,

som inte bara går förb

när en sårad mänsklighet väntar att bli helad,

som inte bara samlar oss till gudstjänst

utan också sänder oss som vittnen,

som följer Kristus

även när vägen leder till ett kors.

Till allt detta bär vi fram oss själva

i namnet av Den som i kärlek gav sitt liv för oss.

Amen.

Budskap

Att följa Kristus är att gå kärlekens väg- också när den leder till ett kors. Vi är kallade ut ur oss själva-till varandra.

I det utgivande livet- i livet för andra- finner vi livet.

Tro och liv hör ihop!

Veckans gudstjänster

I episteltexten finns spännande trådar att ta tag i: Vad är våra drivkrafter? Drivs vi av egna fördelar, att bli omtyckta och ärade eller drivs vi av kärlek?

Vad betyder det att ge av våra liv till varandra?

Kristi förklarings dag

Erik Keijser stiftsadjunkt

Andra årgångens läsningar:

Andra Moseboken 34:27-35

Andra Korintierbrevet 3:9-18

Markusevangeliet 9:1-13

(Psaltarpsalm 89:12-18)

Rubrik i evangelieboken:

Jesus förhärligad

Söndagens liturgiska färg:

Vit (grönt i den följande veckan)

Kyrkoåret

Kristi förklarings dag är en kontrasternas dag insprängd i sommarens jämna kyrkoårslunk. Trots att den i namnet har ordet ”förklaring” har den i vart fall för mig visat sig vara en av de mest svårförklarliga rubrikerna. Jesus förklaras men inget tycks bli klarare av det. Utmaningen är att inte försöka förklara för mycket i intellektuell mening. Antingen är det så varmt att ingen orkar med sådana utredningar, eller är sommaren så sval och regnig att bildspråket inte bär. Hemligheten är att å ena sidan göra ljuset tillräckligt starkt och blän-

dande och å andra sidan sätta det djupaste mörket som kontrast.

Skriften

Evangelieläsningen sätter Jesus i ett sammanhang. Med sig har han Petrus, Jakob och Johannes, men på förklaringsberget finns det två till som möter upp. Mose och Elia. På Jesu tid fanns det förväntningar om att Elia skulle komma tillbaka och att Gud skulle sända en ny profet lik Mose. Lärjungarna får se Jesus i sammanhanget av Mose och Elia.

Den viktigaste poängen vi kan hämta från det sammanhanget är så självklar och banal att det är lätt att gå förbi den: Vem Jesus än är, så är han inte Mose, och han är inte Elia. Han vistas uppenbarligen gärna i deras sammanhang, men hans ande är en annan. Men vem är han då? Lärjungarna är inte riktigt betrodda med att själva komma på vem han är, de får hjälp av en himmelsk sufflör. En röst gör klart att: ”Detta är min älskade Son, lyssna till honom.”

Och kvar att beskåda finns bara Jesus. Kan det bli klarare än så? Nej, förmodligen inte. Och just därför ger Jesus instruktionen att vad de just sett, det ska de vänta med att berätta.

Det där lät motsägelsefullt. Det är det bara på ytan: överdriven klarhet är nämligen bländande - vi

förstår ju att vi inte ska stå länge och stirra rakt in i solen, vare sig med eller utan kikare.

Även om lärjungarna kan återge vad de varit med om, beskriva ljuset, återberätta vem rösten sa att Jesus var, så hade de inte ett tillräckligt sammanhang för att verkligen se klart. I ett stort bländande ljus är det svårt att se klar, särskilt när man kommer nära. Det behövs kontraster, och kanske ett vidare perspektiv.

Paulus ger ett i episteln. Viktigt att hålla i minne för att inte få fel perspektiv på Pauli perspektiv är att Paulus blev kristen, men heller aldrig upphörde att också vara jude. När han i anspelar på den gammaltestamentliga läsningen (mer om den nedan) i brevet till de kristna i Korint om slöjan som ligger över Mose lag försöker inte Paulus säga att Mose lag är något dåligt: Tvärtom. Den är så bländande helig och god att det inte går att befatta sig med den utan ett hjärtat bär handskar – om ni förstår och ursäktar hur jag blandar samman bilderna. Vi kan inte se klart genom att stirra rakt in i ljuset. Då behövs andra strategier, som ett filter, eller ett annat perspektiv. Paulus menar att om vi ser på Jesus, ger det en klarare bild av Gud än om vi använder ett filter.

Paulus perspektiv kan beskrivas på olika sätt. Det sätt som jag kommer att använda har jag inte kommit på själv. Det har jag stulit från Martin Luther.¹

Luthers tankegång utgår ifrån och fångar upp ifrån tanken att Guds ljus är så brännande klart, att inte någon levande människa kan uthärda att se rakt in i det. Mose fick möta Gud på berget, men han fick inte se Guds ansikte. Mose fick del av Guds strålgång bara av ett se en bit av Guds rygg på avstånd, när Gud gick förbi. Det är att se Gud i storheten och kraften. Vi kan se det som en bild av hur vi kan se spåren av Gud i allt som är vackert, gott och rätt. Den förundran och bävan som kan gripa oss när vi inte får se Gud på ett direkt sätt, men ändå förnimmer att vi är på helig mark.

Detta berättar oss något om vad Gud är, vad Gud har förmåga att göra. Hur stor och underbar är inte den som kan göra allt detta: från alla byggstenar som bygger det minsta korn – till allt vi kan se och allt som ligger bortom våra ögons förmåga när vi betraktar stjärnhimlen!

Men det säger oss inte just så mycket om vem Gud är, det säger platt inget om Guds vilja eller avsikt. Världen finns och den är stor, och vi är så små och obetydliga.

Allt det där stora och utforskandet av det, det kallar Luther för härlighetens teologi. Det är att se Gud på ryggen – ett perspektiv som är så stort att det lätt blir både bländande och svindlande.

Våra ögon kan inte se Guds ansikte i dess bländande strålgans och urskilja något, det skulle bara vara ljus. Men ändå kan vi se Guds ansikte, inte i ljuset, utan där det slocknar. Guds ansikte, menar Luther, vem Gud är och Guds vilja och avsikt, får vi se på ett annat ställe.

I Jesu ansikte. Inte på förklaringsberget, där får vi se vad han är. I Jesu ansikte, på korset, där får vi se vem han är, vem Gud är.

På förklaringsberget ser vi i skenet kring Jesu ansikte vad Jesus kan göra på korset ser vi i hans ansikte vad han är villig att göra, för mänskligheten och lika mycket för varje människa. När du för dina ögon ser det ansiktet, i lidandet, smärtan, förnedringen. Då ser du Gud. I sin förmåga, men i ett annat slags förmåga än vad vi vanligen kallar härlighet.

Det du ser är Gud som älskar. Som älskar inte bara människan som en abstrakt storhet, utan som älskar dig och är beredd att göra allt för att mörkret inte ska ha någon

makt över dig. Detta ansikte, var lärjungarna tvungna att se, innan de kunde få riktig klarhet om det ansikte som förklarats så att det strålade om det. Det är densamme:

Vad han är: Guds älskade son.

Vem han är: den som trots att han med rätta kallas alla kungars kungar, är den herde som trotsar alla faror, allt mörker och allt lidande när han söker efter mig, ett litet obetydligt får, och när han finner mig lyfter mig på sina axlar och bär mig med glädje.

I vår tid

Människor tenderar att längta efter klarhet. Vi vill att det ska vara tydligt. Vår samtid har på kort tid blivit otydligare och osäkrare. Mer krig, mindre alliansfrihet, högre räntor och levnadsomkostnader. I ett historiskt perspektiv är det det normala. Vår del av världen har levt i en förhållandevis enkel tillvaro så länge att vi kommit att tro att det är det normala. När allt annat visar sig flyktigt och instabilt gäller det att erbjuda människor något som är beständigt. Gud är det enda beständiga, och från Gud kommer Guds Ord till oss. Han lägger av sig glansen för att vi ska kunna se honom och närma oss honom. Genom honom räcks oss något

beständigt att lita på när allt rämnar.
Detta är en söndag att sjunga de två
avslutande verserna på svensk psalm
201!

Budskap

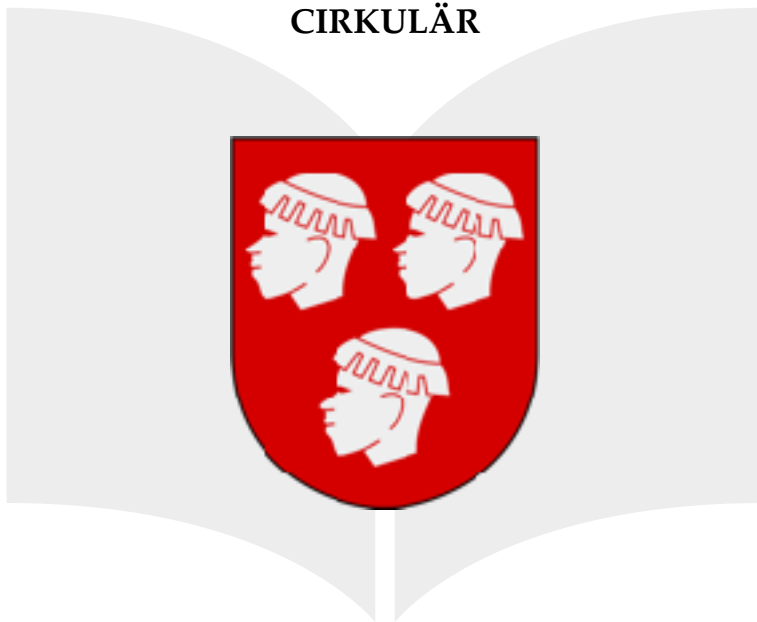
Mörkret behövs som kontrast till lju-
set för att berätta vem Gud är: på
förklaringsberget får du veta vad Je-
sus kan göra, på korset får vi veta
vad Jesus är villig att göra av sin
kärlek till dig.

Veckans gudstjänster

Om veckogudstjänster firas som mu-
sikgudstjänst kan kopplingen mellan
förklaringsberget och vad musik kan
göra för själen göras. Vi förstår inte:
men Gud kan visa sig och tala till
oss i det som inte går att se.

¹ Se t ex <https://bookofconcord.org/other-resources/sources-and-context/heidelberg-disputation/> för Luthers teser med försvar.

**PASTORALTEOLOGISKT
CIRKULÄR**

I VÄXJÖ STIFT

Årgång 1 : Nummer 6
1 augusti 2022

Att formas	3
Impulser för predikan	7
Åttonde söndagen efter trefaldighet	8
Nionde söndagen efter trefaldighet	11
Tionde söndagen efter trefaldighet	14
Elfte söndagen efter trefaldighet	18
Tolfte söndagen efter trefaldighet	24
Månadsblad för Knäckebröhults kyrkliga samfällighet	27

Pastoralteologiskt cirkulär i Växjö stift (PCVS) drivs ideellt och är (kyrko)politiskt obundet.

PCVS kommer ut den 1 i månaden på databasen

<http://pastoralteologisktcirkular.se>

Databasen Pastoralteologiskt cirkulär tillhandahålls av Erik Keijser och har utgivningsbevis enligt Myndigheten för press radio och tvs beslut 22/01832.

Ansvarig utgivare: Erik Keijser

Ställföreträdande ansvarig utgivare: Gustav Lundborg

Ansvarig utgivare och ställföreträdare kommer att nås via e-post enligt nedan.

Redaktion: Elin Sundelin, Erik Keijser och Gustav Lundborg

Artiklar: tas emot från skribenter som tjänar eller tjänat i församlingarna i Växjö stift.

Manus och förfrågningar sänds till redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Genom att sända in manus godkänner skribent att materialet lagras och publiceras digitalt.

Att formas

(del 2 av 3)

Elin Sundelin, komminister i Södermøre
pastorat

Artikelns första del publicerades i
Pastoralteologiskt cirkulär 1:5.

Herden

En herde är en person som vallar betande kreatur, ofta får. Ordet har en viktig metaforisk betydelse inom kristendomen, bland annat i psalmen Herren är min herde och uttrycket kyrkoherde. Ett annat ord för herde är getare.¹

Runt advent- och jultid predikas det inte sällan i kyrkorna om herdar. Denna yrkesgrupp som inte längre existerar naturligt runt omkring oss. Jag (och säkert en hel del andra) har predikat om dom som var först med att få budskapet om Jesus födelse. Vi vet inte mycket om hur det är att arbeta som herde så som det beskrivs i citatet ovan, men återkommer relativt frekvent till her-

den som en bild för ledarskap i vår kyrka. Grunden till detta är inte bara talet om Jesus som den gode herden, ett flertal bibelställen knyter an till herdens egenskaper som beskyddare av flocken.² Biskop Cottrell ägnar ett längre kapitel i sin bok om Herden. Han ger en lång utläggning kring det gamla yrket och landar i slutsatsen om herden som ett föredöme för ledarskap. Men inte i första hand som den enda typen av ledarskap som går att utöva för de som är i vignings-tjänst. Återkommande i detta kapitel pekar dock Cottrell på prästen som ledare, oavsett om det står beskrivet i en arbetsbeskrivning för den tjänst som prästen innehar. Att vara kallad till präst är att också vara kallad till tjänst som ledare, herde för kyrkan.

Det ligger dock inte så nära till hands att idag kalla sig för herde, främst för att många av oss inte längre arbetar i närheten av de ursprungliga herdarna. Cottrell menar att vi idag har vänt oss från begreppet herde till det mer populära pastoralt. Ett pastoralt ledarskap som han menar också har blivit misstolkat som ett handlingsmönster där vi tror att syftet i första hand är att hålla folk nöjda och glada. För vi vet helt enkelt inte vad det betyder att vara herde i sin fulla bemärkelse.

För att få någon ledtråd till herdens egenskaper ser Cottrell till de olika beskrivningar som återges i bibeln. Herdepojken David som i första Samuelsboken är modig och utsätter sig för livsfara för att rädda ett får ur flocken (1 Sam 17:34) och Jesus som den gode herden som på samma vis ger sitt liv för sin flock (Joh 10:15). Ett pastoralt ledarskap beskriver Cottrell som ett liv med flocken, för flocken. Det är att leva nära sin flock, att känna den och veta vad den behöver innan det uttrycks i ord. Det är att beskydda från splittring, från faror. Det hela kan för många av oss låta fullkomligt ouppnåeligt, eller rimligt, så länge flocken inte blir alltför stor. Det finns dock en fara förenat med herden som förebild för ledarskap.

Herden och pastoralt ledarskap

Biskopen berättar genom en egen upplevelse hur hans syn på sitt pastorala ledarskap höll på att få honom att gå in i den berömda väggen. Cottrell startade sin karriär som ledare för en församling i tron om att han i detta ledarskap delvis skulle leda ett arbetslag, men främst vara så nära sina församlingsmedlemmar att han skulle känna dom alla vid namn, veta hur deras liv såg ut och vara

Finns det något vi skulle behöva prata igenom tillsammans?

Ge ditt bidrag till samtalet till

redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

väl förtrogen med var och en av dom. Det gick till en viss gräns. När församlingen, till mångas glädje, började växa- växte också stressen för herden Cottrell. Plötsligt visste han inte vad alla hette, hur deras liv såg ut och vad de hade för behov. Skulle han begränsa församlingens antal? Eller var han helt enkelt tvungen att finna fler timmar på dygnet än de redan befintliga 24 för att anstränga sig mer? Ekvationen var minst sagt ohållbar.

Cottrell kommer fram till att det hela handlade om hans egen misstolkning av begreppet om att känna sin flock samt få människor att känna sig sedda och känna att man tillhör. Han hade lagt för stor vikt vid att folk skulle känna sig sedda, igenkända i bemärkelsen vid namn. Att därför istället betona tillhörigheten gav honom möjligheten att se att detta inte görs av en ensam herde. En församlingen är en flock, den är flera människor som tillsammans tar ansvar för att skapa en känsla av tillhörighet. Herden kan och ska möjliggöra detta. Ta hjälp av andra medlemmar i flocken för att öppna för nya. Att

vara ledare med Jesus som förebild är att delegera det som kan delegeras menar Cottrell: ”To be a shepherd is to be a leader in the Church, but it is also to be a leader who is constantly investing in others.”³

Avslutningsvis talar Cottrell om kombinationen av tjänaren och herden. Det tjänande ledarskapet som är grunden även för herden. Att vara kallad till tjänst för andra. För kyrkan och Gud. Om denna grund inte är lagd, konstant och återkommande i herdens utövande av ledarskap så finns det stora risker för kyrkor som enbart är till för de vigda och deras förträfflighet. Ödmjukheten och tjänandets instinkt är a och o för Guds synliggörandet på jorden. Om detta vet vi mycket, menar Cottrell och vi ska inte vara rädda för att tala om för andra att vi faktiskt också gör det. Vet en hel del om Gud och tjänandet, alltså. Cottrell talar om risken med nyvigda i vår kyrka som inte vågar stå för sin teologiska kompetens. Att många har en tendens att tro att det inte är intressant, eller förväntat från församlingsmedlemmar, att vi som präster faktiskt är teologer. Vi kan teologi- men har fått en bild av att teologin är intressant enbart för oss som vigda, inte för församlingen, för kyrkan. Att vara en ledare för kyrkan (i dess vidaste bemärkelse) är

också att vara väl förtrogen med skriften och läran. För det är flockens grundläggande tillhörighet. Herden känner sina får, sin flock- vi som är kallade till tjänst för kyrkan måste känna kyrkan och dess får för att kunna leda den, skydda den och tillsammans göra den synlig på jorden.

Samtalsfrågor

1. Hur får vi vår församling till att bli en inbjudande gemenskap där människor känner en tillhörighet?
2. Finns det några direkta faror eller risker som vi kan identifiera för vår församling? Exempelvis minskat ideellt engagemang, utflyttning från församlingen osv.
3. Hur omfattas de teologiska resurserna i församlingen? På vilket vis tillgodoses förväntningarna på teologisk kunskap?

¹ Hämtat från wikipedia: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Herde>

² e exempelvis Jer 23:2-4 samt Hes 34:2-8, där talas om de egenskaper en herde bör och inte bör ha. Både goda och dåliga herdar. Apg 20:28 talar om den herde som fått uppdrag genom Helig ande (exempelvis Biskopen)

³ Cottrell 2020, s. 53.

Vill du få ett mejl när ett nytt cirkulär
publicerats?
Anmäl dig till e-postlistan genom att
mejla till
redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Impulser för predikan

Åttonde söndagen efter trefaldighet

Erik Keijser, stiftsadjunkt

Andra årgångens läsningar:

Ordspråksboken 7:1-3

Första Korinthierbrevet 3:10-15

Matteusevangeliet 7:22-29

(Psaltarpsalm 119:30-35)

Rubrik i evangelieboken:

Andlig klarsyn

Liturgisk färg:

Grön

Kyrkoåret

Det går att tvista om huruvida den åttonde söndagen efter trefaldighet med *Andlig klarsyn* fick en tydligare rubrik än den tidigare *Sanning och sken*. Ordspråket att "skenet bedrar" känner vi ju ändå igen, medan andlig klarsyn behöver utläggas för att förstås. Under det postmoderna tillståndet var så klart detta med sanningen en stöttesten - sanningen sades ju inte finnas, utan endast olika perspektiv. Den klarsynte tar denna söndag som en chans att tala om det klarhetens perspektiv som (vägen) sanningen (och livet) ger.

Skriften

Sällan finns det en så röd tråd mellan läsningarna som i den andra årgångens läsning på den åttonde söndagen efter trefaldighet! Evangelieläsningen är byggd kring liknelsen om den kloke som byggde sitt hus på berggrunden och dåren som byggde sitt hus på sand. I evangelieläsningen är det att handla efter Jesu ord som är i centrum. Jesu lära är en underbar lära. Kärlekens lag är en lag som bygger på snarare än bryter med den lag och den lära som kallas Torah. Jesu ord står inte i motsats till orden och buden som ges i Gamla testamentets böcker – däremot är det inte alla bud som gäller kyrkan. Buden om ceremonier, renhet och så vidare är givna specifikt till det judiska folket, dessa är inget för kyrkan att följa. Genom läran/buden i vidare mening än så lär vi känna Jesu Kristi Fader och hans vilja också med oss. Se inte bara upp med den som hävdar att laggärningar är den kristnes väg till frälsning, se också med den som hävdar att Gud inget gott förväntar av oss.

Epistelläsningen ger en liknelse som kompletterar evangelieläsningen genom att tala om inte bara tala om var och ens liv, utan också om kyrkans gemensamma liv. Grunden är

inte bara Jesu ord i betydelsen allt som han sade; det är också hans gärning i livet, i döden och i uppståndelsen. Han som är själva Ordet, han är grunden. Utan den grunden kan inte kristen teologi göras. Det är inte en tro som kan frikopplas från vad Gud ger i Kristus och från att treenig Gud vid tidens slut ska sammanfatta allt i honom. Skapelseteologi är på modet och i en tid präglad av oro för skapelsen är det i sin ordning att ta fasta på den första trosartikeln, både i vad kyrkan behöver bearbeta och vad hon har att bidra med i det gemensamma samtalet i samhället. Det kan i sådana tider finnas anledning att varna för skapelsetro som inte räknar med Sonen – eller som osynliggör Anden. När Sonen och Anden osynliggörs eller suddas bort så är faran att vägen leder bort från snarare än till treenig Gud. Är du predikant, pröva dig själv: är Kristus den grund som är lagd för det jag säger? Låter jag det synas? Ge gärna dina åhörare att perspektiv att se klarare med. Lär dem att lyssna uppmärksam: Är detta förkunnelse byggd på Kristus eller är det en lära byggd på sand? Att våga ställa sådana frågor kan kasta ett avslöjande ljus på såväl sådant som sägs som sådant som skrivs.

I vår tid

När jag läser om de slemma figurerna i evangelieläsningen så kommer jag att tänka på begreppet *Astroturfing*. AstroTurf är ett varumärke för konstgräs. I verbform syftar det till ett listigt trick som organisationer eller andra med intresse i en viss fråga använder. Det som görs är att det frammanas en falsk bild av att det finns en gräsrotsrörelse för den sak som intresseorganisationen vill. Tanken är att ge trovärdighet och försvåra möjligheten att, som det heter på god amerikanska, *follow the money*. Ett exempel från svensk kontext är när ekonomiska intressen som står bakom de aktiebolagsägda friskolorna startar en tankesmedja som startar en faktasida som sedan kan användas för att prångla ut uppgifter som sedan kan användas för att genom ett opinionsinstitut med kopplingar till samma intressen slå fast att aktiebolagsägda skolor är viktiga för den valfrihet som alla älskar. Hängde du med? Inte det? Det är just det som är poängen med astroturfing.

Det är ju valår så det åskådliggörande exemplet bör användas med försiktighet om predikanten väljer att använda det. Det kan behöva markeras att exemplet inte är till för att säga något om hur folk borde rösta eller om aktiebolagsägda frisko-

lor är bra eller dåligt, utan om fenomenet astroturfing, som det är bra att vara på sin vakt för i både världsliga och andliga frågor. Begreppet är modernt men företeelsen är inte ny. Jesus varnar ju för det i evangelieläsningen. Oavsett om man tror att lögnens fader, denna världens furste, är verksam eller inte så kan man konstatera att den som vill gå hans ärenden i astroturfingen har en finurlig strategi. Det ser ut ungefär som kristendom, låter ungefär som kristendom och kan till och med smaka ungefär som kristendom. Och den som själv är bedragen med det kan lätt bedra andra utan att själv veta att den bedrar. Att lära sig skilja den äkta varan från den falska är svårt när lögnen utformas för att vara sanningen lik. Det är också svårt på egen hand. Ensamt eller i en för liten gemenskap kan det lätt spåra ur, antingen så att det friska förkvävs av rädsla och försiktighet, eller så att det osunda genom grupptänkandet får fritt spelrum. Det kräver mod att våga se världen som den är och öppenhet att lyssna till sanningens ande, och inte minst fasthet och tilltro till kyrkans gemensamma erfarenhet.

Budskap

- Att hålla sig till sanningen är att hålla sig till Kristus.
- Det krävs övning för att skilja kyrkans tro från det som ser ut som kyrkans tro.
- Sanningen ges av Anden och söks bäst i gemenskap med andra.

Veckans gudstjänster

Den gammaltestamentliga läsningen är hämtad från Ordspråksboken. En predikan under veckan kan bjuda in till att ägna tid i hängmattan åt att kontempera över ord ur Ordspråksboken, Salomos vishet eller Jesus Syraks vishet. Anordnas sommarcafé eller liknande går det att bygga en gemensam aktivitet utifrån material ur vishetslitteraturen. Vem kan hitta det klokaste ordspråket, det svåraste att följa, det svåraste att idag förstå?

Nionde söndagen efter trefaldighet

Elin Sundelin, komminister i Södermøre
pastorat

Andra årgångens läsningar:

Ordspråksboken 3:27-32

Efesierbrevet 4:20-28

Lukasevangeliet 12:42-48

(Psaltarpsalm 8)

Rubrik i evangelieboken:

Goda förvaltare

Liturgisk färg:

Grön

Kyrkoåret

Trefaldighetstiden – kyrkans vardags-tid som den ibland kallas. Denna söndag är inget undantag, den handlar om det vardagliga livet, om förhållandet mellan Gud och människan. Om relationen mellan människan och det hon har fått i uppdrag att förvalta. Söndagens tema är hämtat från första årgångens episteltext “goda förvaltare av Guds nåd i dess många former” (1 Petr 4). Med orden från dagens bön så är det lätt att tro att det enbart handlar om förvaltande av skapelsen. Sommarens värmebölja och

torkan i delar av världen bidrar till vikten av att lyfta skapelsen och vårt bristande förvaltarskap av densamma. Men inte enbart.

Skriften

Orden från ordspråksboken är av typen goda råd. Eller rak och ärlig undervisning. De olika sätten att se på skriften sätter tonen för den fortsatta utläggningen. Om vi ser ord av erfarenhet som vishet och något vi kan lära av så finns det mycket att hämta, men om vi i stället läser texten som förmaningar och oombedda råd så är det svårt att ta till sig det de försöker förmedla. I detta avseende handlar orden om trohet, om ärlighet. Både vad gäller livet i stort, men i kopplingen med de övriga texterna så kan den ärlighet som framhävs i ordspråksboken syfta på ett ärligt förhållningssätt i förvaltarskapet.

Episteltexten talar om det gamla och det nya livet, när en människa lärt känna Kristus och vilka konsekvenser detta får i livet. För de första apostlarna måste det varit av vikt att känna skillnaden mellan det gamla och det nya livet. Det nya livet som enligt Paulus ord är självklart

utifrån två aspekter, att ära Gud och hjälpa medmänniskan.

Avslutningen på episteln påminner om de gärningar som sankt Laurentius avslutade sitt liv med, att ge till de som inget har, till de som behöver. Kopplingen mellan Laurentius som den gode förvaltaren kan med fördel lyftas fram, då söndagen ligger i anslutning till hans dödsdag den 10 augusti.

På samma tema om trohet läser vi evangeliet som ger denna söndag en allvarligare ton. Liknelsen är svar på Petrus fråga från versen innan vår perikop och svaret kan sammanfattas med att vi döms och behandlas olika utifrån vad vi fått anförtrott åt oss. Om de tidigare texterna ger en bild av förvaltarskapet som något som vi förväntas ta oss an med viss glädje och förväntan, så blir den andra delen, den ansvarsutkrävande sidan synliggjort i söndagens evangelium. De avslutande orden i evangelietexten, "Av den som har fått mycket skall det krävas mycket, och den som har anförtrotts mycket skall få svara för desto mera" (Luk 12:48) ger oss en antydning om hur vi står olika inför förvaltarskapet av tron.

I vår tid

"De som har flest saker när den dör vinner" – ett högst oklart uttryck, men som jag tror att många av oss känner till. Det finns ibland en besatthet av ägandet i vårt samhälle. Äga bostad, bil och miljoner olika serviser (det sistnämnda är min man en glad anhängare av). Listan kan göras lång. Jag tror också de flesta av oss har någon del i ägandet i stort. Idag är det dock förvaltande som det handlar om, inte ägandet. Att förvalta handlar om att känna till vad man fått, att det är till låns och få det att bli något mer, att växa på något vis. Inte i primärt syfte för avkastning, utan snarare att en effekt uppnås. Det ska märkas i våra liv att vi är förvaltare. I bästa fall goda förvaltare. Men vad är det då vi ska förvalta? Det enkla svaret skulle vara allt. Vi ska förvalta vår skapelse, våra relationer till våra medmänniskor, vår tro och våra liv. Allt har vi fått till låns, inget är för evigt och vi är inga ägare, inga husbönder som evangelietexten talar om. Vi är tjänare satta att förvalta, inte förvärva.

Idag finns det många goda exempel på hur ägandet kan göras om till något annat. Genom tjänster som hygglo, hackyourcloset och bilpooler så blir vi inte ägare av någonting men får använda det vi fått till låns.

Tjänsterna går också ut på att ingen kan köpa loss verktyg, kläder eller bilar för eget ägande. Det är en gemenskap av förvaltare till förmån för överdådet av ägodelar. Vi har mycket att lära genom dessa enkla tjänster, de bidrar alla tre till att minska konsumtionen och minska belastningen av vår redan belastade skapelse ännu mer. Men de är inte fullkomliga exempel för det förvaltare som Jesus försöker tala om för Petrus.

Våra liv är i första hand en del av Guds stora skapelse, givna till oss genom Guds nåd och den nåden, den tron har vi som kristna ett ansvar för att förvalta. Leva våra kristna liv i tron och vetskapen om att vi inte är husägaren, utan tjänare till den husägare som äger allt- Gud. På något vis synliggör vi detta, på något vis bör vi synliggöra detta. För oss själva, för varandra och för vår värld. Och vi har alla fått exakt vad vi förmår att förvalta, utifrån det krävs vi också på det ansvar vi skall krävas på. Inte mer, inte mindre.

Budskap

1. Gud är husägaren och vi är tjänarna. Vi har fått uppdraget att för-

valta våra liv på bästa möjliga vis med Guds nåd.

2. Ägande är inte alltid av ondo, men försvårar resursbristen i vår skapelse. Hur kan vi se nya vägar där vi förvaltar istället för äger?

3. Gud vet vad var och en av oss har fått att förvalta och kräver ansvar utifrån det. Inte mer, inte mindre. Gud är rättfärdig.

Veckans gudstjänster

Svenska kyrkan är förvaltare av det levande kulturarv som våra kyrkorum är. Låt dom vara öppna! För sommarens resenärer är det gott att stanna till och finna ett svalt och öppet kyrkorum. För pilgrimen på vandring är rastplatsen viktig. Våra vägkyrkor är föredömliga tecken på det goda förvaltarens skapelse, av såväl generositeten mot medmänniskan som av kulturarvet. Låt det präglas, om möjligt några veckor under sommaren (men gärna oftare).

Tionde söndagen efter trefaldighet

Karl-Henrik Wallerstein, kyrkoherde i Göteryds pastorat

Andra årgångens läsningar :

Andra Moseboken 19:3-8

Romarbrevet 12:3-8

Matteusevangeliet 18:18-22

Rubrik i evangelieboken:

Nädens gåvor

Söndagens liturgiska färg:

Grön

Kyrkoåret

Denna söndag är för kyrkofolket i Växjö stift stark förknippat med Peter Lorenz Sellergren (1768-1843) som den tionde söndagen efter Trefaldighet år 1814 stod i predikstolen i Hälleberga kyrka och ”bad under tårar Gud och människor om förlåtelse för sitt tidigare liv.”¹ Denne präst hade tidigare levt ett utsvävande liv i dryckenskap och omoral, men just denna söndag omvände han sig och Gud mötte honom med sin nåd. Så fungerar kristen tro idag också. Ef-

tersom det är Andens gåvor som är just denna söndags tema och dessa gåvor ges genom tro och av nåd och inte genom förtjänst och redlighet så är Sellergrens liv urtypiskt för hur Gud verkar. Det är aldrig i detta liv för sent att vända om till vår Herre.

Skriften

2 Mos 19:3–8: I kapitlet efter ges de 10 budorden (2 Mos 20:1–17). Buden kan vi och en kristen får kraft genom Anden att följa Guds bud. Israels folk får innan de får budorden kallelsen och löftet att specifikt vittna om Gud. Folket uppmanas att komma ihåg hur mäktig deras Gud är, han räddade folket från egyptierna och ”hela jorden” tillhör honom. Därför skall Israels folk frukta Gud. Folket vill göra allt vad Herren vill att de skall göra. Men vi vet att Israels historia utgör en serie misslyckanden i att följa Guds vilja. Ändå förblir de Guds utvalda folk. Gud har inte tonat ner på budorden och Israels Gud har inte upphört att vara barmhärtig. Gud kan allt, också lösa dikotomin mellan Guds helighet och Guds barmhärtighet. Lösningen stavas ”omvändelse och tro på syndernas förlåtelse.” När vi omvänder oss likt Sellergren och Israels folk blir vi ett kyrkfolk som

verkligen börjar älska Gud för hans barmhärtighet..

Romarbrevet 12:3–8: Paulus beskriver i tre punkter hur vi kristna bör tänka om oss själva: 1) vi utgör en gemenskap som var för sig har olika gåvor som kommer från en och samma källa. 2) Dessa gåvor är till för varandra. Eftersom Andens gåvor är till för att bygga upp varandra är kristna till för varandra. 3) Det är bra att inte ha för höga tankar om sig själv för då faller man inte så högt när man väl faller. Eftersom det är Paulus som skriver, han som förföljde kristna innan han omvände sig har vi här en autentisk beskrivning av hur vi bör betrakta oss själva.

Matt 18:18-22: Kyrkan är den enda organisationen i samhället som har auktoritet att förlåta synder. I dagens evangelium blir detta extra tydligt. Varje synd som inte bekänns blir bunden, och varje synd som bekänns blir förlåten. Kyrkan kan alltså under vissa omständigheter anse det befogat att inte förlåta en synd eftersom personen ifråga inte vill omvända sig.

Det är intressant att Jesus nämner budskapet om binda och lösa i samband med ”där två eller tre är samlade i mitt namn är jag mitt ibland dem.” I bikten är man just tre

personer. Den som biktat sig, prästen och Jesus.

Jesus älskar det som världen ser ned på, dvs få människor som bekänner och tror på syndernas förlåtelse. Petrus är som vanligt rak på sak och lösningsorienterad. När han dra till med att en broder kan få förlåtelse sju gånger om han eller hon har gjort orätt mot mig så svarar Jesus med sjuttiosju gånger. Budskapet är glasklart. Vi kan alltid få förlåtelse när vi ber om förlåtelse eftersom Jesus på korset betalat priset för alla skulder och eftersom Jesus på korset besegrat alla fiender.

I vår tid

I vår tid är den stora utmaningen att inte tona ner Guds rättfärdighet, dvs. vad Gud kräver. Männsklighetens starka dragningskraft till det världsliga, våra begär och vår oförmåga att följa Guds vilja är stor. Insikten om att vi människor är svaga men att Gud ändå vill ge av sin nåd till oss kan formuleras så här: tvivla aldrig på Guds barmhärtighet”. Gud har en god vilja som visar sig i budorden. Budorden är utifrån Jesu undervisning svåra att hålla men Gud är barmhärtig och när vi omvänder oss och uppriktigt ber om förlåtelse sker ett

mirakel, vi får gemenskap med levande Gud. Det är också så att Sällergren genom sin omvändelse fick kraft att lämna sitt omoraliska liv.

Mänsklighetens begär står i öppen dager genom sociala medier. Kyrkan har kanske aldrig varit mäktigare än i vår tid eftersom synden aldrig varit synligare än nu, både innanför kyrkan och utanför kyrkan. Kyrkan är som mäktigast nu eftersom mänsklighetens synder behöver möta Guds barmhärtighet. Många funderar över kyrkans svaghet i dessa tider men jag kan i mötet med dagens texter inte annat än slås av kyrkans enorma styrka i dessa tider, eftersom kyrkans enda makt, är det som mänskligheten söker, syndernas förlåtelse. När jag är svag, då är jag stark. Gud nåd är det enda vi behöver.

Budskap

Budskapet denna söndag lyder: Tvivla aldrig på Guds barmhärtighet.

Veckans gudstjänster

Bikten är en gudstjänst och bikten är som regel mellan två personer plus Jesus, dvs tre personer. I bikten har

vi de bästa möjligheterna att besegra synden. Kanske bör vi denna söndag åter påminna gudstjänstbesökarna om att bikten är nödvändig i den kristnes liv, för att bryta destruktiva mönster och bli fri från synder, små som stora.

¹ <https://sok.riksarkivet.se/sbl/mobil/Artikel/5860>

Elfte söndagen efter trefaldighet

Anton Jalnefur, kyrkoherde i Månsarps församling

Andra årgångens läsningar:

Amos 5:21-24

Romarbrevet 7:14-25

Matteusevangeliet 21:28-31

(Psaltarpsalm 143:6-10=)

Rubrik i evangelieboken:

Tro och liv

Söndagens liturgiska färg:

Grön

Kyrkoåret

Vi befinner oss i en tid som jag skulle vilja kalla "den långa Trefaldighetstiden" som i mångt och mycket börjar med åttonde söndagen efter trefaldighet och fortsätter fram till den helige Mikael's dag. Trefaldighetstiden präglas ofta av frågor kring hur vi som människor och kristna ska leva våra liv. Nåden, att vara buren av Gud, är viktigt för att inte fastna i gärningslära under dessa veckor.

Skriften

Amos som verkade som profet under 700-talet f.kr. verkar främst rikta sina budskap mot Israel (nordriket) och den rika eliten. Hans budskap måste ha varit lika irriterande för rika att höra som det måste varit underbart för fattiga. Hans text innehåller många starka ord. Profeten talar både om avsky och hat. Han säger att Herren inte vill veta av några gåvor, utan det är rätten som ska få flöda fram. Det är när rättvisa skipas som Gud är glad, det är offer nog för honom. Uppenbarligen så fanns det en ordnad tempelkult i nordriket Israel som frambar offer inför Gud, psalmer sjöngs och ett upphöjande av Gud var viktigt. Amos får oss att implicit ställa frågan "Vad är psalmer, offer och gåvor till Gud värt om Guds budskap inte har någon mening utanför templets rit, i människors vardag?"

Paulus ord om kött och ande i Romarbrevet kan få oss på villovägar och få oss att se på det kroppsliga och det världsliga med avsky. Inom den kristna gnosticismen var detta tankesätt självklart. Världen är ond och själen, eller anden, är god. Kyrkan har dock inte kunnat acceptera ett sådant tankesätt. Gustaf Wingren gör en väldigt tydlig tolkning av kyrkans "ja" till det kroppsliga

liga i sin skrift "Människa och kristen". Han skriver att den främsta anledningen till att trosbekännelsens första artikel har formulerats som den gjort är för att "mota Olle i grind" och en gång för alla hindra talet om det kroppsliga som något ont.

[D]etta – att Gud älskar kroppen och vill dess hälsa – har vi aldrig förkastat, det vill vi tvärtom [genom trosbekännelsen] bekänna.¹

Det "köttsliga" får vi alltså snarare tänka som "det inom oss som är ont" än "det kroppsliga". Paulus talar om lagen. Alltså det gamla testamentets lag som något som uppenbarar för honom vad som är rätt och fel. Han kan med sina ögon och öron läsa och höra lagen. Men kroppen är ändå oförmögen att leva upp till lagens bud. Det är som om det som går in i kroppen "in i det andliga" inte kan förenas med hur kroppen handlar. Lagen kan alltså inte i sig hjälpa människan att handla rättfärdigt. Lagen kan till och med göra synderna större (Rom 5:20). Dagens episteltext avslutas i en fråga utan riktigt svar. "...vem skall befria mig från denna dödens kropp?" Läser vi endast episteltexten utan att kommentera att Paulus faktiskt besitter svaret på sin fråga kan vi hamna fel. Svaret

som Paulus sitter på är: Nåden är det som befriar snarare än lagen.

Eva-Lotta Grantén skriver om den brottnings som sker i människan när vi har förmågan att kunna föreställa oss en paradisisk värld, samtidigt som världen runtomkring oss inte är sådan. Hon skriver:

Det är i relation mellan denna förmåga att kunna föreställa sig och längta efter det fullkomliga och det goda, och människors erfarenheter av motsatsen – ofullkomlighet och ondska som 'arvssyndens tolkningsrum' finns.²

(Vill man fördjupa sig i tolkningar i arvssynden som kan rymmas inom en luthersk teologi är hennes bok väl värd att läsa!)

I Evangelietexten för söndagen befinner sig Jesus i templet i Jerusalem. Han har redan varit där en dag tidigare och skapat massa liv när han drivit ut "alla som köpte och sålde där" och nu är han där för att undervisa. Han hinner inte mer än börja innan översteprästerna kommer till honom och ifrågasätter hans mandat att undervisa. En verbal dans börjar mellan dem som kommer att fortsätta hela dagen. Jesus ställer dem frågor som de inte vågar svara på och han ger dem liknelser. Allt detta sker på tempelgården på en plats som alla i Jerusalem hade tillträde till och dit

folk från många platser kom för att tillbe Gud. "Liknelsen om de båda sönerna" som vår perikop har som överskrift följer två andra liknelser med liknande, men med stegrande hemska inslag. Dagens liknelse kan alltså ses som en del av en helhet. Vårt att påpeka att texten i evangelieboken får oss att tänka att det är Jesus egna bud som prästerna inte har följt och att "tullindrivare och horor ska komma före [dem] till Guds rike." Men läser vi vers 32 blir det tydligt att det är Johannes undervisning som Jesus menar att översteprästerna har ratat. Under hela dagen då Jesus undervisar i templet riktar han udden av sitt budskap mot den styrande eliten i Jerusalem och framförallt den religiösa eliten. De har inte förmått sig själva att lyssna till Guds profeter (Johannes) eller ens Gud själv (Jesus).

Det blir uppenbart att det Jesus säger är att det eliten har valt att göra inte bara kommer att drabba dem utan hela Israel. Det är ett budskap om att det som skedde under det första templets tid när först Israel gick under för Assyrien och senare när Juda gick under för Babylon kommer att ske igen. Vi hör Amos ord upprepa sig igen, först genom Johannes och sedan genom Jesus.

Läser vi dagens evangelietext med en allt för inzoomad lupp kan vi falla på snöret flera gånger. Det är lätt att tolka liknelsen som riktad till varje enskild individ. Och det går att göra den tolkningen. Varje individs val påverkar världen om kring den individen. Men stannar vi där menar jag att vi inte gör Jesus ord rättvisa. Jesus vänder sig till en elit med makt långt större än de folkskaror han annars brukar vända sig till. Detta är människor som styr och vars ord får stora konsekvenser för andra. Den makten gör att deras omvändelse näst intill blir omöjlig. De har för mycket världsligt att förlora på att erkänna Jesus för den han är. Men genom att argumentera med eliten så belyser han också deras problem inför folket. Jesus tvingar fram deras korrumpa sidor i dagsljuset, inför alla som är på tempelgården att se. Att avslöja eliten för vad den är, är dock farligt och kommer med ett pris. Det är efter denna dag som översteprästerna samlas och kommer överens om att Jesus måste dö.

I vår tid

Denna vecka öppnas det upp för att prata om löften och betydelsen av löften i vårtid. Vi människor ger

varandra och oss själva löften som vi tar på oss att hålla. Det kan vara små och stora saker som får olika konsekvenser för oss. På en individnivå kommer jag att tänka på alla nyårslöften som vi ger oss själva varje år. "Jag ska träna mer!" är väl klassikern. Eller för min egen del, alla de löften jag gett Gud när jag var student: "Jag lovar Gud, bara du hjälper mig att klara tentan så ska jag bli en bättre kristen!" Det är löften som är lika lätta att ge som de är svåra att hålla. Gymen är fulla under januari månad, men få orkar hålla sina nyårslöften när våren kommer. Vi ger varandra löften. Löfterna vi ger till den andre när vi gifter oss. Löften vi ger vår arbetsgivare när vi börjar ett nytt jobb. Det är mycket vi lovar till varandra. Både uttalat och outtalat.

Vi vet att vi bryter löften mot oss själva och mot andra och då kan man fråga sig varför vi håller på med dem? Kanske är löften en längtan att bli ett bättre jag. Vi har förmågan att se oss själva som perfekta och löfterna blir vårt sätt att uppnå vår vision. Löfterna blir som lagen som Paulus pratar om i episteltexten. De hjälper oss inte till förändring, de belyser bara våra oförmågor när vi bryter dem. På samma sätt som lagen är verkningslös utan nåden från Gud

så får vi kanske tänka om våra löften idag. Vad vi säger till varandra, vad vi lovar, blir endast verkansfullt om det avges inom en ram av förlåtelse. Om relationen (ett äktenskap, en anställning, en vänskap) bryts endast på grund av att löftet till varandra inte håller så är det en tom relation. Men går vi in i relationen med en medvetenhet om att löfterna som ingåtts kommer att brytas så öppnar vi upp för att förlåta varandra och se varandra för dem vi verkligen är och inte dem vi önskar att vara.

En bredare läsning av söndagens texter öppnar också upp för en mer maktkritisk läsning. Håller våra ledare vad de lovar? Finns det en tendens att makt korrumpierar än idag? Jesus och Johannes konfronterade den tidens maktelit och fick lida för det.

Ingen uppe på toppen brydde sig när de predikade omvändning för folken. Men när de börjar belysa maktens korruption inför folket då tar det inte lång tid för dem att fängslas och mördas. Det finns liknande berättelser i vår värld idag. Aleksej Navalnyj är det första namn som kommer upp i mitt huvud, vars kritik av den ryska eliten följdes av mordförsök och sedan fängslande. Människor som vågar belysa maktens korruption

är värda våra böner och värda att bli lyssande till.

Kyrkans uppgift, i en värld där ord om upptrappning och aggressivitet hörs mer och mer, är att vara en förlåtelsens och försoningens förespråkare. Det är otroligt svårt när fredens löften har brutits eftersom konsekvenserna av detta är ett ofantligt lidande och död. Det kommer komma en tid då rösterna om bestraffning och ropen om att "de ska få lida för det de har gjort" blir höga. Då får inte kyrkan vackla. För hur svårt det än är så är det bara genom förlåtelse och nåd som fred, kärlek och gemenskap kan spira.

Budskap

Vår förmåga att se paradiset öppnar upp för att se oss själva och samhället runtomkring oss i dess verkliga ljus. Det belyser synden inom oss och inom våra samhällen.

De löften vi ger varandra, oss själva eller Gud kommer att brytas. Så länge vi är medvetna om detta så öppnas en förlåtande relation till varandra upp – en nådens relation.

Det finns profeter runtomkring oss som tar riskerna det kostar att kritisera makten. Låt aldrig deras ord dö bort.

Det är bara genom nåd och försoning som vi hittar vägen till förståelse, kärlek och gemenskap.

Ve

ckans gudstjänster

Kanske kan det vara fruktbart att låta gudstjänstfirare skriva ner löften som de lovat andra, sig själva eller Gud som de vet att de har brutit och bära fram dem till altaret inför Gud som en del i syndabekännelsen eller som en del i förbönen. Då ges en möjlighet att överlämna det som vi önskar oss själva vara men som vi vet att vi inte klarat av. Genom det öppnas förlåtelsens och nådens rum upp för oss.

¹ Wingren, Gustaf, 1983, *Människa och kristen : en bok om Irenaeus / Gustaf Wingren*, Älvsjö, s. 20.

² Grantén, Eva-Lotta, 2013, *Utanför paradiset : arvsyndsläran i nutida luthersk teologi och etik*, Stockholm, s. 13.

Tolfte söndagen efter trefaldighet

Gustav Lundborg, enhetschef

Andra årgångens läsningar:

Jesaja 38:1-6

Romarbrevet 8:18-23

Lukasevangeliet 13:10-17

(Psaltarsalm 145:13b-18)

Rubrik i evangelieboken:

Friheten i Kristus

Söndagens liturgiska färg:

Grön

Kyrkoåret

Efterföljelsen får under denna del av trefaldighetstiden – se bara hur denna söndag är inklämd mellan rubrikerna “Tro och liv” och “Medmänniskan – lätt en tyngdpunkt på gärningar. Här kommer en chans att bottna i att nåden kommer först och befriar oss till att göra det vi inte kan av egen kraft. Ta vara på den evangeliska satsbrädan!

Skriften

Dagens texter tar upp olika dimensioner av den frihet som Gud vill ge oss. Frihet från dödens fängelse, den slutliga totala frihet när hela skapelsen en gång skall befrias från allt vad ondska och synd heter, frihet från sjukdom och frihet från det som hindrar oss att göra kärlekens gärningar.

Jesus visar att han är befriaren, frälsaren, när han lägger sina händer på en kvinna och befriar henne från den sjukdom som hon plågats av och som har haft kontroll över hennes liv i 18 år. Samtidigt visar han att friheten inte nås genom laggärningar utan endast genom honom. Det som Paulus hela tiden talar till oss om och försöker förklara på olika sätt. Att hålla sabbatsbudet hade inte gjort den sjuka kvinnan fri från sin sjukdom. Det var genom Kristus hon blev fri och det gäller oss alla. Vi kan aldrig frälsa oss själva genom att leva ”rätt” och genom att göra ”rätt”. En sådan tro blir snarare till ett fängelse som det hade blivit för en del av de skriftlärdade och fariseerna. De var så inriktade på att följa lagen att de inte såg människan som behövde hjälp, att de inte kunde glädjas över det under som skedde mitt framför deras ögon. Istället anklagar de Jesus för att bryta mot la-

gen när han botade på en sabbat. Jesus svar där han anklagar dem för att vara hycklare och avslutas med orden "[s]kulle hon inte få lösas från sin boja på sabbaten?" leder lätt tankarna till den svenska ordet "frälsa". Ni vet ordet som kommer från att "frihalsa", att befria från den boja som trälen var bunden med till sin ägare.

I vår tid

Frihet är det bästa ting skrev biskop Tomas i Strängnäs (c. 1380-1 för länge sedan. Det kan nog de flesta skriva under på. Men vad är frihet egentligen?

Vi bär alla olika svar på den frågan utifrån den livssituation vi befinner oss i. Den friske har många önsningar men den sjuke har endast en. Den här söndagen ger möjlighet att uppmanas till egen reflektion gällande vad mitt fängelse är, vad min boja är och samtidigt visa på Kristus som frälsaren, befriaren. I dessa valtider, med alla vallöften som välplacerat riktas mot olika samhällsgrupper för att appellera till den tänkta målgruppens önskan om ett bättre välstånd eller frihet att välja, kan det vara viktigt att påminnas om att friheten i Kristus inte har något att göra med

våra egoistiska drivkrafter. Utlämnade till våra begär är vi inte fria, vi är slavar under synden. Som trälar under Jesu kärlek är vi inte i fångenskap utan fria att göra oss själva och andra gott.¹

Budskap

Budskapet är snarlik söndagens rubrik: Vår frihet är i Kristus!

Följande ska alltså utvecklas: Det är inte en naiv och idealistisk *Laissez-faire*-frihet. Det som är gemensamt för alla definitioner av frihet är att friheten ofta har ett pris, det visar världshistorien med all tydlighet. Så är det också med den frihet som Gud vill ge oss och som det handlar om idag, friheten i Kristus. Den frihet som inte bara är för stunden utan den allra största friheten, den som sträcker sig in i evigheten och som befriar oss från vår egen egoism. Den har också ett högt pris, men det priset har Jesus betalat för oss. Vi kan aldrig förtjäna den eller på annat sätt med våra gärningar nå den. Vår kallelse är att ta emot den och leva i den.

Jag föreslår att det görs i den här dispositionen:

1. Dopet är födelsen in i friheten i Kristus då vi ”frihållas”. Anknytning till befrielsebönen kan göras.
2. Att leva som döpt är att ständigt och på nytt låta Kristus lösa oss från våra bojar
 - a) som fångslar oss och bryter ner
 - b) som hindrar oss att göra kärlekens gärningar
3. Att leva som döpt är att bäras av honom som inte ens låter döden fångla oss och därför kan vi trotsigt stämma in i trosbekännelsens ord: ”Jag bekänner ett enda dop, till syndernas förlåtelse, och förväntar mig de dödas uppståndelse och den tillkommande världens liv. Amen.”

Veckans gudstjänster

Veckans gudstjänster ger stora möjligheter att via evangelieboken texter, inte minst episteltexterna, låta både prästens egen fördjupning och förkunnelsen behandla de svåra men viktiga begreppen lag och evangelium. Vad betyder dessa centrala och återkommande begrepp egentligen?

¹ Den uppmärksamme läsaren anar i den här formuleringen ett eko av huvudbudskapet i *Om en kristen människas frihet*. Det är en kortskrift av Martin Luther som passar väl för hängmattan eller en kortläsecirkel i församlingen. Kanske går den att dela ut vid kyrkkaffet och sedan samtalas om vid kyrkkaffet följande söndag? Texten finns i översättning till svenska till exempel här: <https://www.biblicum.se/undervisning/kampen-for-tron/om-en-kristen-manniskas-frihet/>

Månadsblad för Knäckebröhults kyrkliga samfällighet

– Femfaldigen nekad att få delas ut som samhällsinformation – Augusti 2022 –

Ordföranden har orden

Det kan knappast ha undgått någon att det nu är jaktsäsong på konfessionella frikyrkor. Då kan den mer än genomsnittligt intresserade medlemmen fråga sig hur det påverkar kyrkorådets planer på att starta en grundskola. Vi har börjat undersöka saken närmare och ser två möjliga vägar framåt. Vi skulle kunna framhäva att vi är ett pastorat i Svenska kyrkan och att inte ens det konfessionella är särskilt religiöst. Mot detta har både kamreren och kyrkoherden haft invändningar. Den andra vägen skulle kunna vara att öppna en konfessionellt sekulär skola. Arbetsnamnet är *Fritänkarskolan* och vi filar på en ansökan där det framgår att vi helhjärtat ämnar utexaminera flåbusar och hundhedningar. Det kan på sikt bereda väg för det skolprojekt vi från början tänkte oss samtidigt som vi kan göra lite vinst längs vägen.

Elof

Kyrkoherden har ordet

Snart är sommaren till ända och vi får hoppas att alla har haft det bra. Om man inte haft det bra så är det också bra för redan när jag var barn lärde jag mig att man måste ha tråkigt för att ha roligt ibland eller om det var tvärtom. Hursomhelst så står hösten för dörren välkommen till alla våra verksamheter som vi nu äntligen ska få igång om inte apkopporna ställer till det men vi är ju snart regnbågs-certifierade så det ska nog gå bra och trevligt.

Francesca

Saxat

Knäckebröhults kyrka

7 augusti, 19.00

Musik i sommarkväll:

Tut i luren

Oförarglig andakt

ur

Knäckebröhults kyrka

14 augusti, 19.00

Musik i sommarkväll:

Operettpärlor för svin

Oförarglig andakt

församlingsbladen

Knäckebröhults kyrka

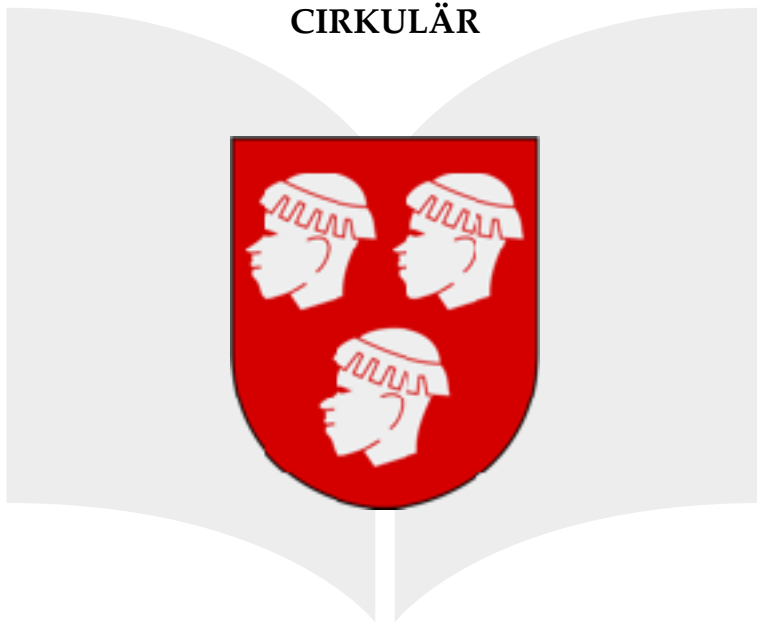
21 augusti, 19.00

Musik i sommarkväll:

Videogramförevisning av inslag från sommarens bästa sommarkvällar

Andakt

**PASTORALTEOLOGISKT
CIRKULÄR**

I VÄXJÖ STIFT

Årgång 1 : Nummer 7
1 september 2022

Att formas	3
Bort med GUDM!	7
Impulser för predikan	14
Trettonde söndagen efter trefaldighet	15
Fjortonde söndagen efter trefaldighet	18
Femtonde söndagen efter trefaldighet	21
Den helige Mikael's dag	25
Månadsblad för Knäckebröhults kyrkliga samfällighet	30

Pastoralteologiskt cirkulär i Växjö stift (PCVS) drivs ideellt och är (kyrko)politiskt obundet.

PCVS kommer ut den 1 i månaden på databasen

<http://pastoralteologisktcirkular.se>

Databasen Pastoralteologiskt cirkulär tillhandahålls av Erik Keijser och har utgivningsbevis enligt Myndigheten för press radio och tvs beslut 22/01832.

Ansvarig utgivare: Erik Keijser

Ställföreträdande ansvarig utgivare: Gustav Lundborg

Ansvarig utgivare och ställföreträdare kommer att nås via e-post enligt nedan.

Redaktion: Elin Sundelin, Erik Keijser och Gustav Lundborg

Artiklar: tas emot från skribenter som tjänar eller tjänat i församlingarna i Växjö stift.

Manus och förfrågningar sänds till redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Genom att sända in manus godkänner skribent att materialet lagras och publiceras digitalt.

Att formas

(del 3 av 3)

Elin Sundelin, komminister i Södermøre
pastorat

Det är den tredje och sista delen i artikelserien med anledning av ärkebiskop Stephen Cottrells bok *On Priesthood*. Artikelns första del publicerades i Pastoralteologiskt cirkulär 1:5 och den andra i 1:6

Budbäraren

När biskop Cottrell talar om prästen som budbärare menar han i första hand att prästen ska vara bärare och förkunnare av det glada budet, av evangelium. Det är enligt Cottrell en av de främsta av uppgifter en präst står i, förkunnelsen. Inget överraskande för de flesta, men Cottrell väljer i detta avsnitt att tala om budbärarens uppgift som evangelisation snarare än mission. Att missionera i syfte för omvändelse, som på vägen till Damaskus, är snarare den helige Andes uppgift än prästens, menar Cottrell. Vi kommer alltid att komma till korta vad gäller att åstadkomma omvändelse. Vårt uppdrag ligger i förkunn-

det, att berätta om vad evangelium är. Cottrell liknar det vid glädjen över att berätta för omvärlden om ett barns födelse, på samma sätt ska vi berätta om evangeliet och vad det betyder för oss.¹ Omvändelsen, om den ska ske, sköter Gud. Vårt uppdrag som budbärare, som berättare, kan vi finna inspiration till i Emmausvandringen menar Cottrell. Det handlar om samtal, om det goda samtalet.

Glöm dock inte predikan! Biskop Cottrell stärker predikanten i detta avsnitt genom att ge denne en betonande roll. Vi är satta att förkunna, att predika – då ska vi göra det och göra det bra. Genom olika självupplevda situationer betonar Cottrell predikans roll och vår uppgift som predikanter. Predikanten får en uppmuntrande skjuts men också hårda förmaningar av Cottrell i detta avsnitt. Delvis är han övertygad om att människor kommer till kyrkan för att lyssna till något, till någon, till evangeliet. Underskatta inte detta! Om folk betalar för att gå på 2 timmars stand-up show så klarar de av att lyssna på minst 15 minuters predikan, skriver Cottrell. Men det ligger såklart en tyngd på hur vi förmedlar det glada budskapet:

Remember: the Holy Spirit only speaks local dialects. So everyone who wishes to tell the story of Christ must learn the languages of the different cultures of the parishes they serve.²

Cottrell pekar igen på vikten av att känna och leva med sin församling. Precis som herden som känner sina får och vet vad de behöver.³ Predikan är en av budbärarens bärande delar, men budbärarens arbete känns och märks också i många andra delar. Det handlar om att berätta, kommunicera och leva på ett vis som talar om evangeliet.

Väktaren

Nästa aspekt i vigningstjänsten är väktaren (det engelska ordet Cottrell använder sig av är *sentinel*). Att vara väktare innebär flera saker enligt Cottrell. Delvis innefattar det att vara en väktare av tron, alltså stå i en tro och lära och vara fast och grundad i den, likväl som det handlar om att hålla vakt men också hålla utkik. Cottrell talar om två delar som prästen och diakonen skall hålla vakt kring. Först och främst, slå vakt kring det egna bönelivet och den egna gudsrelationen. Prioritera det viktiga rum som bön och samtalet

med Gud är. ”The priest who is a sentinel will be a person of prayer, someone who makes space for God to be God.”⁴ Cottrell, likväl som många biskopar i Svenska kyrkan, talar tydligt om hur viktigt det egna bönelivet är för människan som står i vigningstjänst.⁵ Det handlar delvis om trovärdighet, men framförallt om en källa till kraft och klarhet. Cottrell menar att genom att leva i bön och vara öppna för Guds ingripande i våra liv så ser vi klarare vad Gud vill – då står vi likt väktare i vaktornen och håller utkik och kan ana vad som väntar oss.

Den andra delen är att väktaren på många vis liknar profeterna. Väktaren talar sanningen, gentemot makthavare, likväl som gentemot kyrkans ibland stelbenta förhållningssätt. På många sätt liknar Cottrell väktarens roll med den vi i flera sammanhang har kallat för ett profetiskt synsätt. Väktaren är dock inte att likställa med de ibland hetlevrade profeterna, då den har två delar som tidigare nämnt. Den första är den som ser: den kontemplativa. Den andra är den som efter att ha sett, tolkar och talar: den profetiska.⁶ Att agera och tala ut är lätt för en del av oss, menar Cottrell, men att tala profetiskt kräver spets. Det kräver att vi vet grunderna

bakom vad vi säger. Gregorius den store skrev:

The mind of the priest is often seduced by the approval of those below him, and consequently he is exalted beyond himself. While he is outwardly surrounded with immense favour, internally he becomes empty of truth. Forgetful of how he is, he scatters himself among the voices of others and believes what he hears all around him rather than what he should discern about himself from within.⁷

Vad är det vi talar om? För vem eller vilka talar vi? Precis som på Gregorius tid så brottas vi med samma frågor idag menar Cottrell. De kan dessutom kännas igen i Paulus ord i till folket i Galatien.⁸ Därför är väktaren viktig. Den kontemplativa som lyssnar först, som försöker spetsa öronen för att verkligen höra Guds röst och sedan tolka för att sedan tala. Oavsett hur obekvämt eller impopulär man kan komma att bli. Avslutningsvis lyfter Cottrell fram vikten av prästen som väktare i relation till de tidigare nämnda rollerna. Väktaren är inte den som vi talat om främst, många gånger då språket för att förklara väktarens roll inte varit populärt under de senaste decennierna i Church of England menar Cottrell. Men med emfas betonar han att tiden

för att lyfta fram väktaren är nu. Att återerövra språket om väktaren och allt som hör till det skulle kunna vara enormt fruktbart och befriande för de i vinningstjänst och på ett bra sätt balanserar vissa av de mer förvaltnings- och målstyrda ledarskapsmodellerna: ”Let our key performance indicator be this: time spent looking at God and looking at the world.”⁹

Samtalsfrågor

1. På vilket sätt gör vi tid för bön i vår församling?
2. Finns det ”väktare” i vår församling och vad säger de? (Lyssnar vi på dem?)
3. A (för präster och diakoner:) Vilka redskap har jag som vigd för att urskilja Guds röst i en värld av röster, för att ge Ord och handling åt den rösten?
B (för alla döpta:) Vilka redskap har jag som döpt att urskilja Guds röst i en värld av röster?

¹ Cottrell 2020 s.72.

² Cottrell 2020 s.74.

³ Se gärna artikel del 2 i cirkulär 1:5.

⁴ Cottrell 2020 s.95.

⁵ Exempelvis i Växjö Stifts Codex ethicus (2019) går det att läsa om vikten av det egna bönelivet, likväl som den egna själavården för präster, diakoner och biskopen.

⁶ Cottrell 2020 s. 97.

⁷ Gregorius I Pastoral rule (Regula Pastoralis).

⁸ Se Gal 1:10.

⁹ Cottrell 2020 s.105

Vill du få ett mejl när ett nytt cirkulär
publicerats?
Anmäl dig till e-postlistan genom att
mejla till
redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Bort med GUDM!

– om att börja i uppdraget snarare än i uppgiften

Erik Keijser, stiftsadjunkt

Först när människans miljö blev en sak och naturen en annan så behövde vi ett namn för naturen. Sen i efterhand, lite sent påtänkt, inser vi att vi kanske ändå är en del av naturen. Vi kan inte göra oss oberoende av den. Men när naturbegreppet väl finns där kommer vi inte riktigt ifrån det. Vi är fast i paradoxen.

Därmed inser jag att appellen i den här artikeln i en mening är fåfång. Ordens makt över tanken är stor, men jag vill ändå stångas lite med begrepp som vi kanske håller för lite för självklara. Men före jag kommer till mitt skändliga förslag behövs det en kort bakgrundsteckning. Bakgrunden är lite torr, men det lönar sig att ha läst den före den rivigare fortsättningen...

Bakgrunden

Före 2000 var församlingarna i Svenska kyrkan rättsligt betraktat ett slags kommuner. De hade beskattningsrätt och det behövde definieras vad de utdebiterade medlen fick användas till. Vi kan använda 1992 års kyrkolag som exempel. I det 11 kapitlets första paragraf står det att “en församling får själv eller i samverkan med andra församlingar sköta sina angelägenheter”.¹ Paragrafen fortsätter med en uppräknning av församlingsangelägenheter. Den stora majoriteten i uppräknningen handlar om egendom och personal. Den första punkten i paragrafen sticker ut. Det är den som är intressant för oss. Där framgår att församling får ägna sig åt “frågor om främjande av kyrkans gudstjänstliv och undervisning samt diakoni och mission”.

Först en parentes om detta med främjandet. Vi känner det idag som en del av stiftets grundläggande uppgift. Det är i kyrkolagen frågan om främjande i en annan mening. Det här med främjande markerar här att den lokala församlingens kyrkokommunala organ inte hade ett obegränsat självstyre. Med i matchen är en prästerlig organisation som på ett sätt var självständigare än idag. Den hade i sin tur, liksom de kyrkokommunala organen, att inordna sig i

Finns det något vi skulle behöva prata igenom tillsammans?

Ge ditt bidrag till samtalet till redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

vad överordnade statliga organ som domkapitlet reglerade, i till exempel tjänstgöringsföreskrifter.² Liksom idag fanns det en maktdelning mellan kyrkans förtroendevalda och kyrkans vinningstjänst och mellan församlingar och stift, men mekanismerna och maktbalansen var annorlunda.

Men tillbaka från parenteserna om detta med främja. Till huvudärendet! Det som ska framhållas är de angelägenheter som vi känner igen som den grundläggande uppgiften.³ En väsentlig skillnad mot den reglering som införandet av kyrkoordningen innebar var att i kyrkolagen var detta saker som församlingen får använda skattemedel till. I världen som vi känner den efter år 2000 har församlingen en grundläggande uppgift i fyra aspekter. Gudstjänst, undervisning, diakoni och mission är inte längre vad församlingarna får använda medel till, det är vad de ska ägna sig åt. Min hypotes är att den glidningen har större påverkan på oss än vi anar och inte bara till det bättre.

Problemet

Efter 2000 ersattes de gamla tjänstgöringsföreskrifterna med den nya uppfinningen församlingsinstruktion. Regleringen av församlingsinstruktionerna

i kyrkoordningen har sedan dess genomgått en del justeringar och över tid så går det att se att prägeln av tjänstgöringsföreskrifternas regelstyvningsvärld som fanns i de tidigaste versionerna har ersatts av vad som mer låter sig beskrivas som ett dokument ägnat åt att fånga gemensam identitet och riktning för arbetet. Ska man vara mindre generös kan man säga att det blivit fluffigare och mer abstrakt över tid. Större organisationer har, på gott och ont, också inneburit att församlingsinstruktionerna blivit både mer övergripande och mer oprecisa. En konstant är ändå regleringen att församlingsinstruktionen ska innehålla "ett pastoralt program för församlingens grundläggande uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission".⁴ I praktiken har detta kommit att uppfattas som att församlingen ska redogöra för och planera för dessa fyra aspekter som vore de fyra separata arbetsfält.

Som om det inte var illa nog så har församlingarna i snart ett decennium varit ålagda att i den så kallade verksamhetsindelningen redovisa församlingsekonomi så att det framgår hur mycket pengar som läggs på respektive aspekt. Kyrkokansliet har försett oss med ett bra analysverktyg i VisA. Där går det att bota-

nisera bland, visualisera och jämföra all möjlig statistik vad gäller både verksamhet och ekonomi. Där går det också att följa till exempel kostnadsutveckling och fördelning mellan aspekterna enligt verksamhetsindelningen. Här blir det ännu tydligare, det som redan var galet när uppdelningen gjordes i församlingsinstruktionstexten.

Vi kan ta en kyrkokör som exempel. Det spelar ingen roll om det är barn, ungdomar eller vuxna, för frågan blir densamma: hur många procent av kostnaderna för den bör härröras till gudstjänst, till diakoni, till undervisning, till mission? En kyrkokör bidrar genom att vara just en kyrkokör till alla dessa aspekter av församlingens grundläggande uppgift. Det hade varit illa nog om det bara hade varit en harmlös tankeövning där det stora problemet är slöseriet i att vi ägnar tid och andra resurser åt att hitta på schabloner med lös eller ingen koppling till verkligheten. Men det är värre än så. Det vi ägnar oss åt är direkt skadligt.

Varför vi borde bry oss

Det första sättet det är skadligt på är lite enklare att sätta fingret på: dåliga underlag ökar risken för dåliga beslut.

Församlingarnas ekonomi kommer att bli svagare. Prioriteringar kommer att behöva göras och även om det otäckaste många förtroendevalda och kyrkoarbetare kan tänka sig är att ställa grupper mot varandra så kommer det att finnas mindre kaka att dela på. I den situationen är det riskabelt att komma dragande med kostnadsfördelningsnycklar med så svag koppling till verkligheten. Det kan rentav leda till beslut som motverkar syftet. Om vi återvänder till kyrkokören som exempel kan en djupare analys av vår kyrkokör visa att den är den viktigaste mötesplatsen både för undervisning och diakoni – och ändå är det där neddragningen kommer för att nyckeltalen visar att gudstjänsterna kostar för mycket. På ett mer övergripande plan kan det bli riktigt tokigt när beslutsfattare utifrån de galet konstruerade fördelningsnycklarna börjar rumstera om i resursfördelningen för att resursfördelningen på pappret ska återspegla hur prioriteringar i verkligheten borde se ut. Det kan med andra ord bli hur tokigt som helst.

Det andra sättet det är skadligt på är lite svårare att beskriva men över tid har det ändå börjat bli ganska tydligt. De fyra aspekterna av den enda uppgiften tenderar att mer och mer bli sina egna domäner. Det

förstärks också av att de tre av dem som tar mest resurser i anspråk företräds av varsin funktionselit som särskilt förknippas med att vara kompetensbärare inom respektive område: diakonen i diakoni, församlingspedagogen i undervisningen och prästen i gudstjänsten. Genom att dela upp den enda uppgiften i tre kompetens- och resursrevir så uppstår varsitt kungarike att rumstera i – och skydda mot andras klåfingrighet. Sfärerna överlappar varandra allt mindre och glider ifrån varandra allt mer. Därmed uppstår mötesytor som kan skava. Till en del skaver det redan, men det kommer att skava mer när det blir mindre resurskaka att fördela, snarare än samma eller lite större än i fjol.

Det handlar inte bara om resurser. Det handlar också om hur aspekterna blir något annat när de inte längre hänger samman. Ett exempel på detta är enkelt att se i vad som händer med gudstjänst och diakoni när de separeras från varandra. Utan dubbelriktningen dem emellan kan ingen av dem existera. Död tro är en tro utan följder i livet. På samma sätt finns det en död gudstjänst. När rörelsen från gudstjänsten ut i världen saknas, när den inte leder till diakoni, då är det fråga om en död gudstjänst. Den brister i kontakt, inte bara med den värld Gud

har skapat, utan med treenig Gud själv. Brist är det fråga om också när diakonin inte har gudstjänstens liv som sin andliga källa. I allvarliga fall, när bristen är total, går det inte längre att tala om diakoni. Det kan så klart vara fråga om ett mycket framgångsrikt och skickligt socialarbete, men utan sändningen från Gud är det heller inte mer än så. Och det räcker det ju inte med. Diakonins kallelse är ju inte bara riktad till den materiella och den sociala nöden utan också den andliga. De första två finns det andra som är med och tar ansvar för, men som ska ta ansvar för den andliga om inte Guds kyrka?

Går det att göra något åt det?

Det som i teorin är aspekter av en uppgift, men i verkligheten allt mer blir olika verksamhetsområden, smälter i förståelsen lätt samman med de verksamheter som råkar finnas. Verksamheterna blir då syfte och mål i sig själva. Så kan kanske grundproblemet beskrivas. Om det är det som är problemet ligger en ansats till lösning rakt framför näsan på oss: hur vore det om vi lät syfte och mål vara syfte och mål? Ta bort verksamhetsindelningen och återgå till

uppdraget. I sin kortaste form beskrivs det av Jesus i dopets instiftelseord: gör lärjungar! Döp! Lär dem att hålla buden!⁵ Ska det sägas med något fler ord kan vi gå till ett av kyrkoordningens vackraste och mest förtätade avsnitt, inledningen till andra avdelningen: “syftet är att människor ska komma till tro på Jesus Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas”.⁶ Den grundläggande uppgiftens tvångströja behövs inte för att ringa in vad det är vi ska göra. Ägnar vi oss åt målet och syftet ger det sig självt att de aktiviteter vi kallar gudstjänst, undervisning, diakoni och mission behövs.

Vår organisationsform lurar oss att tro att förutsätta kyrka och församling, att organisationen och dessa våra verksamheter som kommer först. Så är det inte. Det är “Anden [som] kallar, församlar, upplyser, helgar och bevarar hela kristenheten på jorden [...]”.⁷ Ordet bär fram Anden och gör det möjligt för den att verka så att orden blir ett levande ord och sakramenten verksamma. Ur denna källa flödar sedan församlingens liv och den enskildes kristna liv: bönen, tjänsten för nästan, längtan efter kunskap och annan fördjupning. Det är grunden för och bandet som håller

samma gemenskapen mellan kristna på en plats och över hela jorden. Inte bara när kristendomen en gång kom till vårt land, utan i varje generation, ja, varje dag. Att kallas in i kyrkans liv är inte att gå in genom porten för att stanna där. Väl där sänds vi ju ut till ett liv i världen – när det fungerar som det rimligen borde. Väl där ute märker vi att vi klarar oss inte bara med entusiasm. Och om inte gudstjänsten ska tyngas ned och bara bli en söndagsskola behövs också andra arenor för undervisning och växt. Det ger också sig självt, alldeles utan att vi behöver någon aspekt av den grundläggande uppgiften som heter undervisning. Uppdraget är givet. Källan är Ordet som föder den gudstjänst i vilken kyrkan får kropp och från vilken vi sänds ut. Utöver att det är en teologisk utgångspunkt som grundar sig i hur kyrka sker, så har det potential att göra det enklare att odla en kyrkokultur där det inte mest är den ställföreträdande församlingen som räknas med. Kyrkans liv är inte verksamheterna. Kyrkans liv är det som de döpta i gemen gör i världen, som ett utflöde från gudstjänsten, den plats där kyrkan blir till och blir synlig. Till stöd för detta liv finns det sedan olika aktiviteter och verksamheter

som finns till för att tjäna och bygga det gemensamma livet.

Glöm bort GUDM. Börja i det enklare. Gud har kallat oss. Vi är kyrkan. Vad är vi sända att vara, att göra på den här platsen? Uppdraget är som sagt givet. De fyra aspekterna till trots – ”uppgiften” och verksamhetsfälten är inte så givna som vi vant oss vid att föreställa oss. En möjlig, eller kanske rentav given, utgångspunkt för en sådan återstart är dopet. Det skulle på sätt och vis sluta cirkeln. De tidigare nämnda tjänstgöringsföreskrifterna är ju bara halva sanningen om det som blev det vi kallar församlingsinstruktion. Den andra halvan finns i det upplägg för pastorala program som presenteras i skriften *Dop och kyrkotillhörighet – ett pastoralt program*.⁸ Den som söker där hittar ett konkret och enkelt upplägg för vad som över tiden blivit allt mer abstrakt och komplicerat.

Mycket som möter oss är svårt på riktig och det kan vi inte göra så mycket åt. Annat borde vi sluta göra mer invecklat än vad det behöver vara. Så enkelt är det att Bort med GUDM inte är en parallell väg till, utan en delsträcka på vägen, vägen bort från det byråkratiska trasslande som i alla delar av organisationen kyrkan blivit ett pyssel att hålla sig sysselsatt med istället för det

verkliga arbetet för Guds rike. Det hette: *vi ställer inte in, vi ställer om*. Radikalare än så behöver det bli på den organisatoriska fronten. Töm pärmarna och börja med ett blankt papper! Vad följer det av vårt uppdrag att vi ska ägna oss åt här? Med den ingången kan de förändrade ekonomiska förutsättningarna visa sig vara mindre hot och mer möjlighet än vad man kan tro vid en första anblick...

Samtalsfrågor

1. Hur syns och märks det i våra gudstjänster att de sänder oss ut?
2. Hur syns och märks det i församlingsverksamheter att de
 - a) rustar för ett liv som kristen i vår värld idag?
 - b) bjuder in till och tillgängliggör den gemensamma gudstjänsten?
3. Hur skulle vår församlingsinstruktion och våra verksamhetsplaner se ut i fall vi utgick ifrån uppdraget snarare än den grundläggande uppgiften?

¹ 11 kap. 1 § KL 1992.

² Tjänstgöringsföreskrifterna kan sägas vara församlingsinstruktionens föregångare. Föreskrifterna fanns på två nivåer: allmänna som gällde alla präster i stiftet, och särskilda som gällde innehavaren för en specifik tjänst. Föreskrifterna både styrde prästerna i ämbetsutövningen och gav dem ett tydligt frihetsrum gentemot de kyrkokommunala organen.

³ Ordet Evangelisation kom att ersättas med Mission. Den justeringen har sin egen historia vilken inte kommer att föräras ytterligare en utvikning i den här artikeln.

⁴ 57 kap. 5 § 2 pt. KO 2000.

⁵ Matt 28:18-20.

⁶ Inledning till andra avdelningen kyrkoordningen.

⁷ Lilla katekesen, andra huvudstycket, tredje trosartikeln.

⁸ Svenska kyrkans församlingsnämnd 1995, *Dop och kyrkotillhörighet : ett pastoralt program*, ingår i *Mitt i församlingen* (1995:4), Uppsala.

Impulser för predikan

Trettonde söndagen efter trefaldighet

Magnus Pettersson, pastorsadjunkt i Norrahammars församling.

Andra årgångens läsningar:

Femte Moseboken 15:7-11

Romarbrevet 13:8-10

Matteusevangeliet 5:38-48

(Psaltarpsalm 103:1-6)

Rubrik i evangelieboken:

Medmänniskan

Liturgisk färg:

Grön

Kyrkoåret

Trefaldighetstidens gröna färg får än en gång påminna oss om växandets tid då vi får ta till oss av Jesu undervisning. Här mellan rubrikerna ”Friheten i Kristus” och ”Enheten i Kristus” hittar vi ”Medmänniskan”. Ganska passande placering eftersom det är i mötet med våra medmänniskor som vi också möter Kristus.

Skriften

Det är inte ovanligt att jag fastnar i den gyllene regeln när jag funderar

på hur vi ska vara mot våra medmänniskor. När jag läser den gammaltestamentliga texten så får jag vatten på min kvarn och tänker – ja, det är just så jag vill att andra ska göra mot mig i en liknande situation – och då passar den väldigt bra. Episteltexten uppmanar oss att älska varandra. En villkorslös kärlek utan krav på motprestation där vi gärna får stå i skuld till varandra. Vi ska älska vår nästa som vi älskar oss själva och då passar den gyllene regeln ganska bra även här men i evangelietexten, passar den där? Nja, jag är inte helt säker, inte till att börja med åtminstone. När jag läser slås jag av att det inte alls är så som jag vill att andra ska göra mot mig. Jag uppfattar det som att här är det snarare frågan om att samla glödande kol på min medmänniskas huvud, inte göra som jag själv vill bli behandlad. Så klart vill jag att andra ska möta mig med respekt men det finns något mer här:

Syftet är att vi ska förstå hur vi ska göra motstånd mot ondskan, inte att vi ska finna oss i att bli förnedrade. När någon slår dig på din högra kind så finns det en förväntan och kanske en förhoppning hos din motpart att du ska slå tillbaka. I det romerska samhället var det ett sätt att förnedra en annan människa, att med

utsidan av handflatan slå den med lägre rang på dennes högra kind i ett lavettliknande slag. Genom att låta bli att slå tillbaka bryts förnedringen till seger och den som slog får i stället skämmas. På samma sätt är det om du endast äger en skjorta. Om någon vill processa med dig om den så ge också din mantel, det är inte du som behöver skämmas när du står där naken utan han som står där med dina kläder. Vad ska du ta på dig om du inget har? På Jesu tid var det inte skamligt att vara naken och den som inga kläder hade behövde inte skämmas. Däremot fick den skämmas som gjorde någon klädlös. Hur var det då med att be någon gå en mil? En romersk soldat kunde kräva att en judisk bonde skulle bära hans packning i en mil men hur blir det om bonden fortsätter att gå? Den romerske soldaten måste då få stopp på bonden så att han själv inte får problem med lagen. För om det framstår som att soldaten krävt mer av bonden än vad han har rätt till så är det han som kan straffas.¹

I fortsättningen av evangelieläsningen uppmanas vi att göra det där lilla extra som de ”orättfärdiga” inte gör. Kanske ett av det svåraste uppdragen som Jesus ger oss. ”Älska era fiender och be för dem som förföljer er; då blir ni er himmelske

faders söner”. Om det är så att vi inte förmår att göra gott i alla situationer så kan vi åtminstone välja att inte göra något ont. Det kan vara en bra början som kan leda till att vi också ber för dem som hatar oss. När vi gör det – ber för dem – så investerar vi också av vår kärlek i den människan, vi ger upp något av oss själva för fiendens skull och sakta med säkert formas vi att börja älska och göra gott mot den som hatar oss.

I vår tid

Det är inte så lätt att översätta evangelie-texten rakt av till dagens samhälle och kanske har du hört ”vi som kristna ska vända andra kinden till”, något som kan göra mig lite lätt ilsken ibland. Hur många har inte varit illa genom historien med den kommentaren och fastnat i destruktiva förhållanden där ondska och våld förekommit? Vår uppgift är inte att låta våra medmänniskor behandla oss illa. Vi ska stå upp för kärleken och aldrig acceptera ondska och förnedring. Om någon slår dig på din högra kind idag så gör en polisanmälan, ingen ska behöva ta emot våld oavsett om vi är kristna eller ej.

Budskap

Budskapet till oss är till stor del det som sägs i den gyllene regeln men också att förstå vårt och våra medmänniskors värde och att vi ska göra motstånd mot ondskan. Ingen förtjänar våld och förnedring och om det inte hjälper att säga ifrån och förklara, ja, då kanske det kan hjälpa att samla lite ”glödande kol” på våra medmänniskors huvuden.

Veckans gudstjänster

I veckans gudstjänster finns det plats för olika tolkningar av de föreslagna texterna och jag hoppas att jag förmedlat lite inspiration till att tänka vidare. En sak att påminna oss om är att det är i mötet med våra medmänniskor som vi också möter Kristus.

¹ Hadin, Tobias & Lignell, Kristoffer, *Efter Kristus: att följa Jesus med hjälp av Didaché*, Argument, Varberg, 2015 s. 32–33.

Fjortonde söndagen efter trefaldighet

Emanuel Sedeborn, pastorsadjunkt i
Virestad-Härlunda församling och Växjö
stifts just nu yngsta präst

Andra årgångens läsningar:

Jesaja 11:10-13

Filipperbrevet 2:1-5

Lukasevangeliet 22:34-27

(95:1-7)

Rubrik i evangelieboken:

Enheten i Kristus

Liturgisk färg:

Grön

Kyrkoåret

Vi befinner oss i trefaldighetstiden, vilket är en tid för helgelse – att få växa in i Kristi liv. Det vittnar kyrkan om på många sätt under denna period. Söndagens tema 'Enheten i Kristus' syftar både till Gudsfolkets kallelse att leva i enhet då vi bekänner samma Herre och till att personligen omformas efter Kristi likhet till ett liv i Hans efterföljd.

Skriften

Låt det sinnelag råda hos er som också fanns hos Kristus Jesus.

I min läsning av Episteltexten förstår jag Pauli omvända ordning ("Kristus Jesus") som betydelsefull för söndagens tema "enheten i Kristus" och inte bara tungvrickande för den kyrkvane. "Kristus" här i dess betydelse "den Smorde". Smörjelsen symboliserar inte bara en utkorelse utan är också ett tecken på den Helige Andes närvaro och välsignelse. Vår smörjelse med den Helige Ande blir oss givna i dopet och i konfirmationen. Denna smörjelse är en förutsättning för att leva ett liv i Kristi efterföljd. Det är inte av egen prestation som vi kan leva det liv som Herren Jesus Kristus har kallat oss till utan genom Honom och i Honom får vi kraft att leva ett helgat liv. Liv i Jesu Kristi efterföljd är liv i och genom Anden. Det är denna 'Kristi Ande' som omformar vår inre människa till att bli mer lika Kristus och utan den är vi andligt döda (Rom 8:6–11).

Ett återkommande nyckelord i denna helgelseprocess är ödmjukhet. Vilket föregår versen i Filippobrevet och är tillsammans med vikten av att vara en god tjänare det huvudsakliga

ärendet i Jesu liknelse i Lukasevangeliets text.

Den dagen skall folken söka sig till Jishajs rot, till honom som står som ett fälttecken för alla folk, och platsen där han tronar skall bli ärad.

I denna profetiska text syftar ”Jishajs rot” till Jesus och ”fälttecknet för alla folk” till Kristi kors (Se Rom 15:12; Upp 5:5; John 2:13-17; 12:32-33). Det är med blicken på korset som vi förstår vad Kristus menar med ödmjukhet och att vara en tjänare. Kristi tron är korset som bär Honom, Hans död blir vår ära. Att dö ifrån oss själva för att kunna få liv genom honom är ibland en plågsam och ytterst konkret sak men det är genom att dö ifrån oss själva och löpa loppet som vi vinner Livets segerkrans (1 Kor 9:24-25). Dyrbar och dyrköpt är vår frihet, låt oss därför ära Jesu Kristi offer genom vårt levnadssätt.

I vår tid

Ödmjukhet och tjänande, att vara den yngsta (den som enligt sed tjänade sällskapet), är inte modeord eller åtminstone inte levnadssätt som värdesätts i vår tid av självförverkligande. Det framhålls att vi själva skall hitta vår egen väg och att ingen annan har

någon auktoritet till att bestämma över vårt liv.

I denna tid kan Skriftens ord om att ödmjuka sig – bli en tjänare och överlåta sig själv till att bli formad av Kristi sinnelag – vara impopulära budskap, närmast fientliga mot friheten.

Men det är inte så vi bör se på detta. Livet i Kristus producerar inte en stel likformighet utan i Kristi liv ryms hela mänskligheten som blivit till genom Honom och återskapas i dopet genom den Helige Ande till Kristi likhet. Gud utplånar inte vår individualitet eller vår unika karaktär utan blåser liv i de döda benen och det liv som vi givits får blomma ut i dess fulla färg och form. Detta är en av kristendomens stora paradoxer: hela mänsklighetens mångfald och rikedom ryms i dopet men ges i och genom dopets samma form och mål: att tillhöra Kristus och bära Hans namn.¹

Jag blev för ett och ett halvt år sedan pappa. Det är mindre sömn, mer jobb och mer stress, ytligt sätt är det en svårare tillvaro. Samtidigt har det format tålmod, mognad och kärlek. Ett liv helt levt för mig själv under mina egna regler är kortsiktigt och ytligt sätt ett enklare liv men det är också ett liv som är mindre än ett liv i gemenskap med andra och långt

mycket fattigare än ett liv efter Kristi sinnelag. För från ett liv efter Kristi Jesu sinnelag, ett liv i Anden, växer kärlek, glädje, frid, tålamod, vänlighet, godhet, trofasthet, ödmjukhet och självbehärskning fram i oss själva och runt omkring oss (Gal 5:22-23). En oerhörd rikedom finns i att förlora sig själv för att vinna Kristus.

Budskap

Låt er omformas av Kristi Ande så att ni får Kristi sinnelag och lev efter detta sinnelag i församlingen.

Veckans gudstjänster

Varför inte bjuda in till gudstjänst med efterföljande måltid, som ett sätt att dela gemenskap med varandra och missionera våra vänner tillsammans?

¹ Efter Maximos Bekännaren i Schmemmann A., *The World as Sacrament*, London: Holt, Rinehart & Winston, 1966. S, 124.

Femtonde söndagen efter trefaldighet

Petter Bäckman pastorsadjunkt i Anderstorps församling.

Andra årgångens läsningar:

Första Kungaboken 17:8-16
Apostlagärningarna 4:32-25
Matteusevangeliet 11:28-30
(Psaltarpsalm 123)

Rubrik i evangelieboken:

Ett är nödvändigt

Liturgisk färg:

Grön

Kyrkoåret

Det är fortfarande Trefaldighetstid. Vardagstid. Men till skillnad från så många söndagar efter Trefaldighet, där temat är olika varianter av ”skärper”, kommer nu en söndag som mer handlar om att ta emot och vara hos Gud. I de olika årgångarnas texter är de manna från himmelen, gör er inga bekymmer, mjölet i krukan och oljan i kruset räcker, ta på er mitt ok och Maria som har valt det som är bäst för henne.

En impuls, som inte i handlar om liturgisk gestaltning, men väl om den liturgiska dräkten, är att nämna

stolan som en symbol för Kristi ok. Man kan hålla ut stolen så att oket – bärhjälpen – blir tydligt.

Skriften

Elia är tillsammans, med Mose, en av de största profeterna i Gamla testamentet och verkade under kung Achavs tid i början av 800-talet f Kr. I verserna före dagens läsning har Elia sagt till kung Achav: ”Så sant Herren lever, Israels Gud som jag tjänar, under de närmaste åren skall det varken falla dagg eller regn annat än på min befallning.” (1 Kung 17:1) Det är torkan som så småningom leder fram till ”Elia och baalsprofeterna på Karmel”. (1 Kung 18:16ff) Sen har Elia levt i en bäckravin och Gud har sänt korpar med bröd och kött till honom. När bäcken sinar sänder Gud Elia till Sarefat i Sidon. Sidon var icke-judiskt land, folket där tillbad Baal.

Änkan som Elia möter verkar inte ha någon släkt, vilket gör att hon och hennes son saknar socialt skyddsnät. Ändå går hon med på att ge Elia lite av det sista hon har. Mjölet och oljan tryter inte – man kan dra paralleller till mannat i öknen och ”ge oss i dag det bröd vi behöver”. I verserna efter dagens

textsnuitt dör sonen, vilket änkan beskyller Elia för. Och det är först när Elia uppväcker sonen – inte för mjölet och oljan – som hon litar på honom: ”Nu vet jag att du är en gudsman och att det verkligen är Herren som talar genom dig.” (1 Kung 17:24)

I evangelietexten säger Jesus att hans ok – hans bärhjälp – är skonsamt och bördan lätt. Han ska skänka vila och vi blir likare honom. Tidigare i kapitlet har Johannes döparen skickat frågor till Jesus och Jesus har svarat att Johannes är Elia som skulle komma och att sedan Johannes dagar tränger himmelriket fram. Och precis innan dagens evangelium säger Jesus: ”Allt har min Fader anförtrott åt mig. Och ingen känner Sonen, utom Fadern, och ingen känner Fadern, utom Sonen och den som Sonen vill uppenbara honom för.” (Matt 11:27)

I judisk tradition talar man om att ”ta på sig himmelrikets (= Guds) ok”. Det gör man när man morgon och kväll ber Shema Yisrael. Bärhjälp är alltså att sluta in dagen i påminnelsen att Gud är Gud, att vi ska älska Gud av hela hjärtat, själen och kraften och alltid vittna om Gud. Jesus vill vara den bärhjälp. Jag vill stanna upp vid ordet ok, ζυγός (zugós) på grekiska. Ordet har

med att förena att göra och kan bland annat betyda balansvåg och ok – både sådana ok som människor använder och ok för djur. I nutida grekiska kan det även betyda ”tvilling” som i ”tvillingkärnor” och ζυγά-ζυγά (zygá-zygá) betyder två och två/i par. (Och ζυγός har samma indoeuropeiska ursprung som svenskans ok och engelskans yoke.) Ζυγός finns också i svenskan som ”zygot”, alltså fostrets allra första skede när det bara är en äggcell och en spermie som förenats.

Ok kan låta tungt, som en börda, men är ju egentligen en bärhjälp. Min farfar brukade säga att får man bara upp bördan på axlarna bär man nästan hur mycket som helst. Oket som bärhjälp blir än tydligare om man tänker på djurok. Då är oket det som binder samman två hästar eller oxar så att de kan dra bördan tillsammans. Det kräver att de är någorlunda samspelade och går i takt.

Om vi tänker på djuroken kan Kristi ok handla om att gå sida vid sida med Jesus och dela bördan med Jesus. I morgonbönen tar vi på oss oket tillsammans med Jesus, ställer in oss så att vi kan gå tillsammans med Jesus genom dagen. När man kör med ett oxpar har man en högeroxe och vänsteroxe – de har bara lärt sig att svänga åt varsitt håll och den

andra följer också med. Jag följer Jesus, men Jesus är också med dit jag går. Vi är förenade och varje morgon får jag ta på mig himmelrikets ok

I vår tid

Höstterminen har kommit i gång, men än är det långt kvar till juledigheten. Solbrännan har börjat blekna och man funderar på om man ska skaffa en kalender för nästa år redan nu. Då är det skönt att höra att "ett är nödvändigt", att Jesus hjälper dig att bära.

Samtidigt finns det en ton av provocerande ansvarslöshet i texterna och temat, man vill protestera och ropa "lätt för dig att säga". Jag tror inte att texternas budskap är "allt löser sig", men det är bra att vara medveten om nyansen så att det inte låter som att man propagerar för ansvarslös världsfrånvändhet.

Budskap

Gå med Gud – om att vara parhäst med Jesus.

Veckans gudstjänster

Retreatdag kan man ha den här veckan för att ge människor möjlighet att öva sig i tidebönsrytmen och att sluta in dagen i bön. Och över huvud taget sinnesroiga andakter.

Den 24 september är "alla svenska skyddshelgons dag" enligt Katolska liturgiska nämnden, en dag att till exempel lyfta Sigfrid, Unaman, Sunaman och Vinaman.¹

För andakter under veckan kan man också använda sig av klassikern "Spår i sanden". Populära andaktsberättelser slits ibland ut, men det betyder också att de kan göra comeback när alla har varit trötta på dem ett antal år.

¹ Katolska liturgiska nämnden har föreslagit helgon för alla årets dagar: <http://www.kln.se/att-fira-gudstjanst/helgon/>

Den helige Mikael's dag

Julia Jonsson, komminister i Växjö stads- och domkyrkoförsamling

Andra årgångens läsningar:

Daniel 10:15-19

Uppenbarelseboken 12:7-12

Matteusevangeliet 18:7-10

(Psaltarpsalm 103:19-22)

Rubrik i evangelieboken:

Änglarna

Liturgisk färg:

Vit. (Efterföljande veckan grön)

Kyrkoåret

Den helige Mikael's dag bryter en lång period av trefaldighetssöndagar, som sträcker sig från åttonde söndagen efter trefaldighet fram till idag. Efter en tid med teman som handlar om att växa som människa och som kristen kastas vi denna söndag in i kampen mot det onda, där änglarna är en viktig del i kampen och därför utgör dagens tema. Mikael, som gett namn åt denna dag, är en av ärkeänglarna som det berättas om i Bibeln, inte minst i dagens epistelläsning. En av utmaningarna denna söndag är att förena temat med budska-

pet i textläsningarna, eftersom läsningarna ger en annan beskrivning av änglarna än den ofta romantiska föreställningen av dem.

Skriften

I dagens textläsningar lyfts olika berättelser om änglar fram och på så sätt olika perspektiv på dem.

I den gammaltestamentliga läsningen ur Daniels bok möter vi en ängel som påminner om det som ibland kallas för skyddsängel. Daniel själv är troligtvis mest känd för att han blev kastad i en lejongrop som straff för att han vägrade sluta att tillbe Gud, men han fick också syner, drömmar och profetior som finns nedtecknade. Han bär också på erfarenheten av att möta änglar, både i lejongropen dit Gud sände sin ängel för att stänga gapet på lejonen (Dan 6:22) och när han i dagens gammaltestamentliga läsning får kraft och styrka från en ängel i en av sina syner. Efter en lång tid av sorg, då han vid åsynen av ängeln säger "Mina krafter är slut och jag kan inte längre andas", rör ängeln vid honom och uppmanar både att vara stark och att inte vara rädd. "Allt ska gå dig väl" (Dan 10:19). Textläsningen ur Daniels bok lyfter fram änglarnas roll som sändebud från Gud, ett

uppdrag vi känner igen från Lukasevangeliet både när ängeln Gabriel bär bud till Maria om att föda Guds son och när änglarna bär bud till herdarna om den stora glädjen att Jesus fötts i Betlehem. För Daniel blir mötet med ängeln avgörande eftersom han i den stunden återfår både kraft och frimodighet att fortsätta verka för Guds rike.

I epistelläsningen är änglarnas roll en annan. I en av Johannes synner i Uppenbarelseboken möter vi ärkeängeln Mikael som med sina änglar ger sig i strid mot draken, som fungerar som symbol för Djävulen och det onda. Texten läses varje årgång på den helige Mikael's dag. I den kosmiska kampen som utspelar sig mellan ängeln Mikael och draken fungerar Mikael som Guds representant i striden för det goda.¹ Draken övermannas, besegras och störtas ner från himlen på jorden. Jublet i himlen efter änglarnas seger är stort (Upp 12:12), men Johannes uttrycker vanda över jorden och havet dit Djävulen stigit ner. Även om Djävulens tid är kort och hans dagar räknade kan han fortsätta vara verksam i sin ondska och förförelse i världen. Kampen mot det onda pågår än idag och vi får, likt änglarna, leva nära Gud, vars kraft är starkare än draken.²

Berättelsen om Mikael och de andra änglarna beskriver inte änglarna som de fridfulla bokmärkesänglar med huvudet på sned som vi är vana vid att se. Istället är de kraftfulla, stridbara och gränsöverskridande andeväsen som kämpar, ja, strider för Guds sak.³ Bilden vi får av änglarna som kämpar, som de gör i dagens episteltext, kan bredda vår bild och förståelse för änglarnas väsen och uppdrag.

Just före dagens evangelieläsning ur Matteusevangeliet har lärjungarna frågat Jesus vem som är störst i himmelriket. Jesus ger, som alltid, ett svar som vänder upp och ner på alla förväntningar när han tar fram ett barn och säger att de som gör sig själva små som detta barn är störst i himmelriket. Blir vi inte som barn kommer vi aldrig ens in i himmelriket. Längre fram i Matteusevangeliet (Matt 25) blir det tydligt att Jesus inte bara menar barnen när han talar om de minsta eller de små, utan de fångslade, nakna, hungriga, ja, utsatta människor på olika sätt. Jesus skräder inte orden när han beskriver vad som väntar de som förleder dessa små. Han uppmanar också lärjungarna att inte förakta dessa små, för: ”Jag säger er att deras änglar i himlen alltid ser min himmelske faders ansikte” (Matt 18:10). Här bekräftade

Jesus den judiska tron att Gud utsett änglar, en för varje människa, som hade två uppgifter: att ständigt vaka över människorna och föra deras talan inför Guds ansikte.⁴ Människans ängel har direktkontakt med Gud och kan alltså vittna om vårdslöshet och förförelse mot någon av de små. För de människor som av olika utsatta anledningar räknades till de små och som sällan kunde föra sin talan eller göra sin röst hörd torde Jesu ord om personligt änglabeskydd ha varit tröst-terik.

Detta perspektiv på änglarna blir en blandning av både en så kallad skyddsängel och en ”kämparängel” som epistelläsningen vittnar om: en ängel som kämpar mot det onda, mot allt det som förleder och förför de små i världen.

I vår tid

När någon beskrivs som en ängel associeras det oftast med godhet, vänlighet och vänskap. ”Du är en ängel” hörs oftast när någon gjort något riktigt fint och godhjärtat mot någon annan. Sällan är det en kraftfull, stridbar och kämpande person som beskrivs som en ängel. Men mot bakgrund av Bibelns många texter om änglar i kamp och strid, inte minst

dagens episteltext, vore det korrekt att även benämna en person med dessa egenskaper som en ängel. Det finns många i vår värld som likt änglarna kämpar mot ondskan i alla dess former, människor som kämpar för en framtid utan krig, våld, klimathot, mobbning, näthat m.m. Bilderna från kriget i Ukraina och i andra krigsdrabbade områden sitter fast på näthinnan: barn, äldre, gravida, sjuka och handikappade som försöker fly för sina liv, utsatta människor som blir än mer sårbara i krigets förödande konsekvenser. Många arbetar hårt för att hjälp ska nå fram, många tar av sina egna besparingar till insamlingar för att ekonomiska resurser ska nå människor i nöd, och många demonstrerar och protesterar mot regimer och maktgalna ledare med risk för sina egna liv. Kampen mot ondskan i dess olika former pågår här och nu, och många människor skulle kunna ses som änglalika i sin kamp och strid för att det goda ska segra.

I denna pågående kamp som (tyvärr) är ständigt aktuell och viktig att föra finns änglarna både som förebilder från Bibelns berättelser och som budbärare om tröst, styrka och meningsfull kamp. Precis som änglarna är sändebud från Gud är vi alla sända att göra gott för varandra och i

världen. Vi får be Gud om änglarnas hjälp i kampen mot det som skadar och dödar människor, djur och natur.

här och psalm 745 Dansa med änglarna.

Budskap

Bibeln berättar om flera viktiga funktioner hos änglarna: beskyddare, tröstare, sändebud och kämpe. Vi är alla sändebud från Gud att kämpa den goda kampen. På så sätt får också vi vara änglar för varandra till tröst och hopp.

Veckans gudstjänster

Eftersom Den helige Mikael's dag inte har oktav fortsätter inte änglatemat under veckans gudstjänster. Istället är det sextonde söndagen efter trefaldighets texter som är i fokus på temat "döden och livet". Här finns dock möjlighet att utveckla sina predikotankar från Den helige Mikael's dag eftersom döden och livet är ett tema som även kan föra tankarna till änglarna. Ett exempel är änglarnas kamp mot det onda som på många sätt är en kamp på liv och död. Vissa psalmer som ofta sjungs på Den helige Mikael's dag kan även passa att sjunga till temat från sextonde söndagen efter trefaldighet, till exempel psalm 16 *Kom, låt oss nu förenas*

¹ L. Carlsson, *Tröst och trots : Uppenbarelseboken* (Örebro: Libris, 2007) s. 152.

² *Ibid.*, s 156.

³ M. Modéus, *Tradition och liv* (Stockholm: Verbum, 2000), s. 192.

⁴ T. Hägerland, *Messias och hans folk : Matteusevangeliet* (Stockholm: Libris, 2020), s. 260.

Månadsblad för Knäckebröhults kyrkliga samfällighet

– Femfaldigen nekad att få delas ut som samhällsinformation – September 2022 –

Kyrkoherden har ordet

Nu är det uppstartens tid! Vi har något för alla- från vaggan till graven så att säga. Vi finns med i hela livet, varje dag. Vi finns där människor finns. Vi är både din hembygd och för dig som besökare. Vi är för alla, men framförallt för dig. För du är unik. Precis som alla andra. Välkommen till våra verksamheter! *Same procedure as every year*, som en vis man lär ha sagt en gång.

Elof

Insamling avslutad

Knäckebröhults förening för inre mission har snart samlat ihop till en Bibel till alla ledamöter i kyrkomötet och kyrkostyrelsen. Ordföranden konstaterar att nästa sak är att få dem att läsa dem ”men vi får ta det ett underverk i taget”.

Saxat

Sport kyrka

11 september, 11.00

Mässa på vårt sätt med tema medmänniskan

Diakonissan Amper förklarar hur vi borde bete oss.

ur

Församlingshemmet i Ruta

14 september 19.00

Sångkväll för tondöva

Förstärkt fika. Eventuell chaufför tar med egna öronproppar.

Incidenten i Ruta

Då det kommit att pratas en del på byn om ”incidenten” i Ruta vill samfälligheten föra fram några faktauppgifter. Hörbarheten var inte fullt tillfredsställande då personen i andra änden av luren viskade, och personen som tog emot bokningen antog att det var ett swing-sällskap som alltså ägnade sig åt att musicera tillsammans. Bokningen borde inte tagits emot. Damerna i sykkretsen som gick in i lokalen för att hämta psalmboksvagnen har hämtat sig väl och verkar i och med de rykten som kommit att florerat ha haft god möjlighet att ”prata av sig”.

församlingsbladen

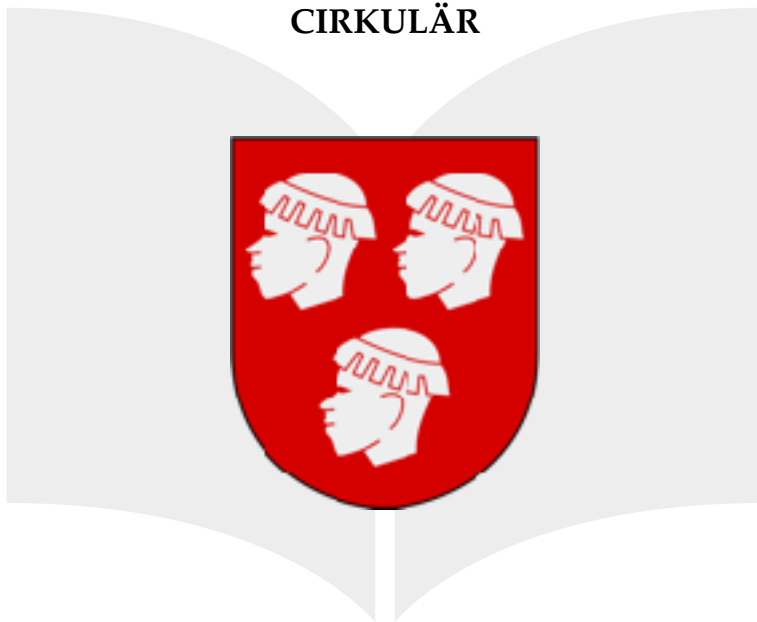
Knäckebröhults kyrka

2 oktober, 11.00

Lekmannaedd Familjegudstjänst utifrån Öppenbarelseboken.

Från 11 år eller i vuxens sällskap.

**PASTORALTEOLOGISKT
CIRKULÄR**

I VÄXJÖ STIFT

Årgång 1 : Nummer 8
1 oktober 2022

Växjö stift 850 år	3
Brevvän sökes!	5
Impulser för predikan	9
Tacksägelsedagen	10
Artonde söndagen efter trefaldighet	14
Nittonde söndagen efter trefaldighet	16
Tjugonde söndagen efter trefaldighet	19
Alla helgons dag	22
Alla själars dag	25
Månadsblad för Knäckebröhults kyrkliga samfällighet	28

Pastoralteologiskt cirkulär i Växjö stift (PCVS) drivs ideellt och är (kyrko)politiskt obundet.

PCVS kommer ut den 1 i månaden på databasen

<http://pastoralteologisktcirkular.se>

Databasen Pastoralteologiskt cirkulär tillhandahålls av Erik Keijser och har utgivningsbevis enligt Myndigheten för press radio och tvs beslut 22/01832.

Ansvarig utgivare: Erik Keijser

Ställföreträdande ansvarig utgivare: Gustav Lundborg

Ansvarig utgivare och ställföreträdare kommer att nås via e-post enligt nedan.

Redaktion: Elin Sundelin, Erik Keijser och Gustav Lundborg

Artiklar: tas emot från skribenter som tjänar eller tjänat i församlingarna i Växjö stift.

Manus och förfrågningar sänds till redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Genom att sända in manus godkänner skribent att materialet lagras och publiceras digitalt.

Växjö stift 850 år

ur agendan för jubileumshögmässan den 25 september

Lars Aldén, ordförande i Växjö stiftshistoriska sällskap

Ett stiftsjubileum innebär att på väg mot framtiden medvetet se efter i backspegeln, tacka för det som varit, hämta lärdomar och ge rum för glädje och lovsång. Det är ju ungefär det som sker varje söndag, då vårt nu kopplas samman med Kristi kyrkas fundament i Ord och sakrament. Det förflutna är inte bara en räkka händelser. Det handlar om frälsningshistoria.

I backspegeln anno 2022 anar vi i fjärran den engelske biskopen Sigfrid, Smålands apostel, och hans missionsgärning. Legend och tradition för oss tillbaka till 1000-talet. Men tillkomsten av Växjö stift är inte knuten till honom utan till biskop Balduin, enligt källorna nämnd omkring år 1170. Det då bildade stiftet omfattade folklandet Varend. Det var en utbrytning ur det väldiga Linköpings stift och minst av alla i kyrkoprovinnsen under ärkebiskopen av

Uppsala,. Hur det gick till, vet vi inte. Inte heller känner vi den exakta tidpunkten. Följaktligen är det avgörande med ett 850-årsjubileum inte när det markeras utan att!

I backspegeln ser vi människor som i tro byggde kyrkor, till vilka bygdens folk sökte sig. Sockenmönster lades över land och även över vatten. På 1550-talet och i början av 1600-talet fördes delar av Linköpings stift över till Växjö stift, så att det kom att omfatta större delen av Småland. År 1915 lades stiftet samman med dåvarande Kalmar stift, till vilket hörde också Öland. Sedan dess har skett ytterligare några smärre förändringar.

I jubileumperspektiv vill man gärna lyfta fram kontinuiteten. Vid stiftets begynnelse och fram till reformationen var det en del av den romersk-katolska kyrkan, efter reformationen en evangelisk-luthersk nationell kyrka men med anspråk på att bära det katolska arvet vidare.

Växjö stifts historia har betecknats som ”ganska säregen” (Yngve Brilioth). Enhetlighet har ju inte varit Smålands, de små ländernas, signum. Ofta har man förenklat talat om de sentida länen som kyrkligt profilerade i frikyrklighet (F-län), gammalkyrklighet (G-län) och högkyrklighet (H-län), det sistnämnda

uttryck för en äldres tid kyrkotänkande, inte vår egen tids högkyrklighet. Det mönstret försvagas alltmer.

Glödpunkter har genom sekulerna funnits på vissa platser. Men stiftshistoriskt sett är det framför allt vissa människor som betytt mycket, biskopar såsom Petrus Jonae Angermannus, Olof Wallquist, Esaias Tegnér, Sam Stadener och Yngve Brilioth, präster såsom Anders Elfving, Peter Lorentz Sellergren, Pehr Nyman och Peter Wieselgren och lekmännskor såsom Emilie Petersen (Mormor på Herrestad), Lina Sandell och Eva Spångberg. Listan kan göras lång... Men allra viktigast har varit de många för eftervärlden okända bärarna av kristen tro och tradition. Det var genom dem som stiftet fick namn om sig att vara ett av landets mest kyrkliga eller – som någon uttryckte det – ”minst okyrkliga”!

Efter en blick i backspegeln måste vi konstatera: missionsuppdraget som en gång ledde den helige Sigfrid till Växjö är inte avslutat. Kyrkan är en pågående rörelse. På biskop Fredriks mitra finns ett stort S (som i Sigfrid) med tre kors (martyrerna Unaman, Sunaman och Vinaman). Missionen fortsätter!

Samtalsfrågor

1. Kan den gemensamma historien vara en resurs för att orientera oss i eller verka för ett gemensamt nu?
2. Vad är det som skapar kontinuiteten i vår församling? Hur förhåller de sig till helheten i stiftet?
3. Vilka brytpunkter finns i vår församling historia? Hur förhåller de sig till helheten i stiftet?

Vill du få ett mejl när ett nytt cirkulär publicerats?

Anmäl dig till e-postlistan genom att mejla till

redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Brevvän sökes!

Elin Sundelin, komminister i Ljungby församling (H-län), Södermøre pastorat

Strax efter valet lyssnade jag på ett av många goda avsnitt av radioprogrammet *Nordegren & Epstein i P1*. Precis som i många andra medier analyserades valresultatet ur olika vinklar och aspekter. Programledaren Louise Epstein talade om den stora skillnaden på valresultatet mellan stad och landsbygd. Hon menade på att ungdomar i Stockholms innerstad har mer gemensamt med ungdomar i andra storstäder utomlands än ungdomar på den svenska landsbygden. Utifrån hennes horisont så såg hon här en risk till ett ökande problem, polariseringen mellan människor. Då föreslog hon något som jag gärna vill adressera (pun intended) – brevvänner. Hon berättade om hur hennes skolklass brevväxlat med en dansk eller norsk klass i syfte att få mer kunskap om omvärlden och föreslog att det kanske skulle kunna vara ett sätt för att få ökad förståelse för varandras livssituationer. Brevväxling mellan Vilhelmina och Örgryte, för att ta ett exempel. Detta kan låta

naivt, men tänk en brevväxling mellan församlingar?

I den stora fb-gruppen *Prästkollegor* blir ibland den åtskillnad som Epstein talar om tydlig anser jag.¹ Det är svårt att ibland hålla sig från att skriva “men så kan vi inte göra här!” eller “När skulle denna situation kunna uppstå?”, när (i mitt tycke) irrelevanta och oförståeliga resonemang förs. Skillnaderna mellan våra pastorat och församlingar är stora- finns det en medvetenhet om det? Ibland kan jag uppleva att önskan om att kyrkan ska vara en har fått en konstig vinkling där det snarare blivit tolkat som att Svenska kyrkan ska vara en. Och med detta också vara en gemenskap där allt är lika överallt. Det är en omöjlighet. Vi är inte lika, varken som människor, i församlingen, präster, diakoner eller sett till resurser.

Konfirmandriktlinjerna vittnar

Ta konfirmandriktlinjerna som exempel. De kan i mångt och mycket likställas med funktionen av BVC (barnavårdscentralen). Det handlar om att i första hand fånga upp de sammanhang som inte funkar. Att försöka se till varje konfirmand och dennes enskilda konfirmandsupplevelse. Detta särskiljer också de senast reviderade riktlinjerna från de tidigare. Det finns

ett större fokus på den enskilde konfirmanden. Jag vill understryka att intentionen är god, men att dokumentet tappar sin funktion om det inte är tillämbart

Ambitionen att försöka likforma konfirmationstiden ställer jag mig också tveksam till. Vi är olika. Som församlingar, varje sammanhang är sitt eget: Det finns ingen rimlig chans att de ca 24 000 ungdomar som konfirmerades 2021 har haft samma upplevelse.² Det är omöjligt och är egentligen att lika omöjligt som orimligt mål. Med erfarenhet från Visby stift följer några tydliga exempel: Varje konfirmand ska exempelvis få både bibel och psalmbok enligt rambestämmelserna i konfirmandriktlinjerna.³ Detta blev en orimlighet i några av de små församlingarna på Gotland där jag tidigare tjänstgjorde. Ekonomin fanns helt enkelt inte. En prioriteringsfråga kan tyckas, absolut – men riktlinjerna var redan antagna av domkapitlet och det blev då istället ett flertal ansökningar om dispens från riktlinjerna. Är det syftet? På samma vis fick domkapitlet i Visby stift formulera en lydelse kring konfirmandarbetslaget. Det finns helt enkelt ett flertal församlingar och pastorat där varken diakon, pedagog eller musiker finns att tillgå för konfirmandarbetet.⁴ Ett flertal kyrkoherdar

på ön uttryckte just det faktum att riktlinjerna var skrivna för en annan verklighet. En verklighet som absolut existerar, självklart, men som var främmande för dem. Skillnaderna mellan stift, pastorat och församlingar är stora, ibland till och med enorma. Då är det inte heller så konstigt om förvirring och oförståelse kan uppstå, inte minst som styrdokumentet snarare än att förändra de grundläggande skillnaderna i förutsättningar gör dem desto mer synliga när allt ska stöpas i samma form.

Sammanhang sökes

I ett försök att ändå närma oss varandra, närma oss för att förstå varandras olikheter, så finns det redan ett flertal goda sammanhang. Kontraktskonvent är ett, stiftssamlingar är ett annat och rikstäckande konferenser är ett tredje. Men för det där vardagliga delandet, det där om svårigheterna och glädjeämnen i det samhälle som församlingen är satt att tjäna, för det delandet finns det inga givna sammanhang. Brevväxling med en annan församling kan vara ett. Kanske kan svårigheter få lösningar och glädje delas vidare i ett sådant sammanhang? Kanske kan en ungdom i Ljungbyholm få kontakt med en ungdom på Södermalm och i denna kontakt finna något? Precis som in-

tentionen varit (och i vissa sammanhang fortfarande är) med vänförsamlingar i vänstift så handlar det om lärande och förståelse för varandra. Skillnaden nu är dock att vi inte behöver sträcka oss utanför rikets gränser för att se hur stora dessa skillnader är. Dessutom är brevväxling en biblisk tradition, kanske något att ta upp igen?

Samtalsfrågor

1. Vilka poänger finns det med att intressera sig för en annan församling i en annan del av Sverige? (Vad kan vi lära? Vad har vi att ge?)
2. Vilka grupper i vår församling (konfirmandgrupp, ungdomsgrupp, föräldrar vid öppen förskola, kyrkvårdar osv.) skulle kunna vara intresserade av att komma i kontakt med en annan församling?
3. Vad skulle vara mest intressant att brevväxla med, en församling som är väldigt olik eller väldigt lik den egna?

¹ Gruppen har idag (26/9-22) 2 183 medlemmar. Alla medlemmar ska vara prästvigda i Svenska kyrkan.

² Statistik hämtad från <https://www.svenskakyrkan.se/statistik> den 27/9-2022.

³ Se *Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete*, 2020 finns att läsa på: https://www.svenskakyrkan.se/filer/587768/SK20274_Riktlinjer%20konfirmandarbete.pdf s.9

⁴ Konfirmandarbetslagets sammansättning anges på sida 10 i riktlinjerna. Också Växjö stifts domkapitel har antagit riktlinjerna med ett förtydligande kring konfirmandarbetslagets uppsättning och det faktum att kompetenserna i verkligheten inte alltid finns att tillgå så som de eftersöks i riktlinjerna. Se *“Tillägg till rambestämmelserna i Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete”* domkapitlets protokoll 2021-02-15 §20 , Bilaga 2.

Finns det något vi skulle behöva prata igenom
tillsammans?

Ge ditt bidrag till samtalet till
redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Impulser för predikan

Tacksägelsedagen

Nina Lundborg, komminister i Kalmar S:t Johannes församling

Andra årgångens läsningar:

Jeremia 31:3-6

Uppenbarelseboken 4:8-11

Matteusevangeliet 15:29-31

(Psaltaren 65:9-14)

Rubrik i evangelieboken:

Lovsång

Liturgisk färg:

Vit

Kyrkoåret

Tacksägelsedagen har sedan mitten av 1700-talet haft som sin särskilda karaktär att det varit dagen då församlingen tackade Gud för årets skörd. När 1983 års evangeliebok infördes avskaffades de rörliga böndagarna, av vilka tacksägelsedagen var den fjärde under året. Numer har tacksägelsedagen en fast plats i det svenska kyrkoåret och infaller alltid den andra söndagen i oktober.¹ Rubriken ”Lovsång” anspelar på tredje årgångens epistel från Kolosserbrevet med uppmaningen ”sjung Guds lov i era hjärtan”.²

Tacksägelsedagen är en av höstens stora festdagar. Kanske firas i

församlingen en höstfest eller skördefest denna söndag? Kanske finns en tradition med lotteri eller auktion av skördealster? Låt detta synas i kyrkorummet, och utgå från era lokala förutsättningar; det blir lika vackert i landsbygds- som i stadsmiljö. I vår lilla stadsdelskyrka byggd i rött tegel smyckar vi sedan ett par år tillbaka med närodlade pumpor och långa rankor av murgröna.

Skriften

Den gammaltestamentliga läsningen från profeten Jeremias bok kommer från det avsnitt som kallas för tröstekapiteln eller Trösteboken (kap. 30-33).³ I Trösteboken finns Guds hälsningar till sitt folk i fångenskap i Babylon. Mitt i deras hopplöshet och uppgivenhet kommer Gud med sitt löfte: ”Det finns hopp för din framtid, säger Herren, dina barn ska vända hem till sitt land” (Jer 31:17). Med konkreta bilder målar profeten upp en vision av innebörden i att få komma hem: Guds folk ska återigen få plantera, skörda och njuta av frukterna, återigen få fira livet, återigen dansa och smycka sig till fest. Guds ord genom profeten är ett löfte om återvändande till landet, till glädjen, till odlingen och till gudstjänsten.

Värt att notera är också att i Nya testamentet blir bilden av hemlandet en bild för den himmelska tillvaron (jmf t ex Fil 3:20). Löftet om land förs av Jesus vidare till den himmelska världen. På samma gång visar han gång på gång på rikets framträdande redan här och nu, men mer om detta längre fram.⁴

Söndagens episteltext från Uppenbarelseboken är ett öppet fönster mot den ständigt pågående himmelska lovsångsgudstjänsten inför Guds tron. Vår och församlingens jordiska lovsång är en försmak och en föraning av den himmelska lovsången. Det är den Gud som har skapat världen och vill dess liv (Upp 4:11), som är verksam när Jesus helar och upprättar dem som kommer till honom (Matt 15:29-31). Det är den Gud som kommer med ett löfte om upprättelse till sitt folk (Jer 31:3b-6) som är den trefalt helige (Upp 4:8).⁵ För den liturgiskt orienterade församlingen finns här en möjlighet att i predikan eller kanske i mässans inledningsord knyta episteltexten till mässans Helig.⁶

Så till söndagens evangelietext. De två verserna i Matteus femtonde kapitel är en summering, placerad mellan de två berättelserna om en kanaaneisk kvinna och hennes tro (Matt 15:21-28) och hur Jesus ger

mat åt fyra tusen (Matt 15:32-39). I Matteus uppräknings av dem som förs fram till Jesus hörs ett tydligt eko från profeten Jesaja (Jes 35:5f). När Jesus sedan botar dessa människor, häpnar folket inför vad de är med om: det är profetierna om den messianska tiden som uppfylls inför deras ögon.⁷ Denna häpnad och förundran föder deras lovsång; de prisar "Israels Gud" (Matt 15:31).

Det är inte första gången människor känner häpnad i Jesus närhet. Det grekiska ordet θαυμάζω betyder även "förundra sig", och i svensk översättning används de båda. Matteus har tidigare berättat om hur folket häpnar och frågar sig vem Jesus är, när han hutar åt vindarna och sjön, och allt lägger sig till ro (Matt 8:27). Jesus föräldrar känner häpnad och förundran när de håller det nyfödda barnet i sina armar; först när herdarna kommer och berättar vad de hört (Luk 2:18) och sedan i mötet med Symeon i templet (Luk 2:33).

Människor som befinner sig nära Jesus känner förundran när de ser vad som händer i hans närhet. Kärnan i dagens korta evangelietext, sett genom tacksägelsedagens tematik, är hur människors lovsång föds när de känner förundran över och ser spåren av Guds aktiva och levande

närvaro mitt ibland dem – då som nu.

I vår tid

Jag tror inte att jag är ensam om att känna mig oändligt tacksam över mycket i livet, samtidigt som oron för både samtid och framtid stundtals kan vara stor. Tacksamhet, oro, tillförsikt, vånda och sprittande glädje. Allt detta, huller om buller, är levande liv.

Marie Tonkin Reda skriver:

I Jesu spår följer häpnad, vidgade ögon. Det inträffar vid hans samtal med de lärda i templet som tolvåring, vid Hans helande mirakel i evangelierna, vid hans proklamation i Kafarnaums synagoga. Han är oväntad i det han säger och gör, efterlängtat genom seklerna av sitt folk. Att älska honom kan betyda att få se hans spår överallt.⁸

Att älska honom kan betyda att få se hans spår överallt. Häpnaden och förundran slår oss, när vi i våra, så ofta huller-om-bullriga liv, ser hans spår; ibland på platser och i sammanhang där vi vet att vi ofta möts, ibland i det helt oväntade. När vi får syn på detta känner vi, likt människorna i

dagens evangelium, förundran. Detta föder vår lovsång till Gud själv.

Som kristen tänker jag att hela mitt liv är en ständig övning i att se Guds spår och Guds aktiva och levande närvaro i mitt liv och i min vardag. Det är naturligt, och det är på samma gång något som vi ständigt får öva oss i. Den ignatianska traditionen kan vara till stor hjälp i detta. Det är en generös tradition att kliva in i och smaka på oavsett var man befinner sig på trons väg. Jag är säker på att läsaren av denna tidskrift själv är bekant med den ignatianska traditionen mer eller mindre, och vet var du kan både söka information och inspiration (t ex www.forening-enkompass.se). Vill du ha ett boktips på temat kan jag ändå rekommendera *Söka och finna Gud i allt* av James Martin utgiven på Libris förlag. Vill du att predikan denna söndag ska handla om häpnad och förundran, den som föder lovsångens ljud? Tidskriften *Pilgrim* har ett helt temanummer om just förundran.⁹

Till sist: i texten från Jeremia knyts lovsången samman med en hemkomst. Kanske är det i lovsången och förundran, ja när vi vänder oss till Gud och öppnar vårt hjärta för honom som vi på riktigt kommer ”hem”, och kanske är det så nära det himmelska hemmet vi kommer här på

jorden. Att vända sig till Gud i tacksamhet och lovsång är att få träda in i glädjedansen inför Guds ansikte.

Budskap

- Förundran föder lovsång.
- Lovsång som hemkomst.

Veckans gudstjänster

Tacksägelsedagen firas inte med oktav, och den vita färgen byts till grön på söndagskvällen. I veckan som följer läses texterna för Sjuttonde söndagen efter trefaldighet med temat ”Rik inför Gud”.

¹ LO Eriksson och N-H Nilsson, *Evangelieboken i gudstjänst och förkunnelse* (Stockholm: Verbum, 2003), s. 442.

² *Ibid.*, s. 446.

³ P. Halldorf, *Alla himlens fåglar har flytt: Profeten Jeremia i sin egen tid och vår* (Skellefteå: Artos, 2017), s. 729.

⁴ LO Eriksson och N-H Nilsson 2003, s. 443-444.

⁵ *Ibid.*, s. 444.

⁶ Vill du läsa något kort om detta, se K-G Ellverson, *Handbok i Liturgik* (Stockholm: Verbum, 2003), s. 120.

⁷ T. Hägerland, *Messias och hans folk: Matteusevangeliet* (Stockholm: Libris, 2020), s. 225.

⁸ M. Tonkin Reda (2011), ”I mig finns himlens port: Är förundran ett lackmustest på hjärtat där Gud bor?” i *Pilgrim: en tidskrift för andlig vägledning*, [2011:1], s. 16.

⁹ *Pilgrim: En tidskrift för andlig vägledning*, 2011:1

Artonde söndagen efter trefaldighet

Mattias Östborg, stiftsadjunkt

Andra årgångens läsningar:

Femte Moseboken 30:11-16

Jakobsbrevet 2:8-13

Markusevangeliet 10:17-27

(Psaltaren 19:8-15)

Rubrik i evangelieboken:

Att lyssna i tro

Liturgisk färg:

Grön

Kyrkoåret

Artonde söndagen efter trefaldighet vill hjälpa oss att lyssna i tro. Jesus talade, undervisade och handlade på ett sätt som fick människor att lyssna i tro. Det får vara vår bön att också vi lyssnar i tro, och att vi som hans Kyrka här på jorden förmår tala om honom, och visa på honom, så att även andra människor i vår tid lyssnar i tro.

Skriften

Något har för den rike mannen väckt en oro för hans eviga väl. Hur ska

det bli för mig? Han insåg, att bara för att han hade det bra här i denna värld, så betyder det inte att han slipper undan döden. Av någon anledning dras han till Jesus i sina funderingar, han tror att Jesus kan ge honom svar på livets stora frågor.

Buden tycker han att han håller. Jesus gör både mannen och lärjungarna bestörta med sitt svar. *Ett fattas dig*. Jesu svar betyder att det är omöjligt, eller nästan omöjligt, att vinna evigt liv.

Inte en enda människa kan vinna det eviga livet av sig själv. Det spelar ingen roll hur rik du är, eller hur snygg du är, eller hur stark du är, eller hur smart du är, eller hur snäll du är, hur många goda gärningar du gör. Vi kan inte komma till Gud av vår egen kraft.

Vi kan inte hoppa till Gud. Vi kan inte tänka oss, eller be oss, till Gud. Vi kan inte charma eller fjäska oss till Gud. Vi klarar det inte. *För människor är det omöjligt*.

Däremot kan Gud komma till oss! Och det är precis vad han gör. *För människor är det omöjligt, men inte för Gud*.

Guds kärlek gör det möjligt. Gud älskar dig så mycket att han vill att vi ska vara hos honom – alltid. Så han kommer till människorna, han kommer till oss genom Jesus, och

han har inte lämnat oss sen dess. Jesus öppnar vägen till det eviga livet för oss. Gud öppnar famnen för oss! *Ty för Gud är allting möjligt.*

Det enda vi behöver göra är att ta emot. Och tyvärr har det ju visat sig att det inte är så enkelt. Den rika mannen har famnen full av pengar och ägodelar, och då är det inte lätt att ta emot Guds öppna famn. Andra kanske har fullt upp med att sig själv, eller andra människor, sin hobby, eller vad det nu är.

Vi kan bli bedrövade som mannen, eller bestörta som lärjungarna. Men vi kan också bli tacksamma för vad Gud gör för oss, och än en gång överlåta oss själva till honom.

I vår tid

I vår tid, i vår del av världen, är nästan alla rika, globalt sett. Nästan alla har fullt upp med något annat än just Gud. I våra tigha scheman kanske vi bokar in en tid för Gud, eller för något annat som vi tror ska göra oss till hela människor. Att öppna ögonen, lyfta blicken, släppa det man har för händerna, det man har i kalendern. Det kan nog vara lika svårt som för den där kamelen som ska pressa sig igenom ett nålsöga.

Budskap

Slutmeningen är nyckeln: *Ty för Gud är allting möjligt.*

I kapitlet efter detta i Markusevangeliet rider Jesus in i Jerusalem. Vägen upp mot korset har redan börjat. Och vi får följa honom.

Veckans gudstjänster

Att i veckan vila i den i evangelieboken givna psaltarpsalmen är en god vana. Där kan man börja när man förbereder veckans mindre gudstjänster och andakter. Man kan ha den som grund i sin bön och sina förberedelser, eller att helt enkelt vid gudstjänsten läsa den. Denna vecka får vi av evangelieboken slutet på Psaltaren 19, som ju förstås med fördel kan förlängas med även inledningen på psaltarpsalmen.

Nittonde söndagen efter trefaldighet

Jens Linder, domkyrkokaplan i Växjö domkyrka

Andra årgångens läsningar:

Första Moseboken 15:5-6

Första Timotheosbrevet 6:11-12

Johannesevangeliet 9:1-7, 24-39

(Psaltaren 73:23-26)

Rubrik i evangelieboken:

Trons kraft

Liturgisk färg:

Grön

Kyrkoåret

Kyrkoåret börjar närma sig slutet men än har inte de mer allvarliga temata börjat. Det finns kanske mer en koppling till den föregående söndagens tema (Att lyssna i tro) än den kommande (Att leva tillsammans). Kopplingen till 3 e trett blir också tydlig med sitt tema att Jesus skapar tro. Bägge dessa söndagar gör det tydligt att Jesus är trons upphovsman och det perspektivet är viktigt när man närmar sig det som ska förkunnas denna söndag. Trons kraft är inte kraften i min tro utan kraften finns i den jag sätter min tro till.

Skriften

I GT-texten möter Abram när han blir trons fader. Kanske bör fokus när vi predikar om Abraham mer ligga på Guds löfte än på Abrahams tro? I verserna innan har Abram (som han fortfarande heter) beklagat att han inte har några barn och så för Gud ut honom och så får Abram se alla stjärnor. Det är fler än Abraham som legat vaken på natten (annars hade han ju inte kunnat se några stjärnor) och grubblat och känt sig totalt övergiven. Texten visar på Guds omsorg.

När det är jag som ligger vaken, vrider mig mellan lakanen och problemen känns oöverstigliga kan jag önska att Guds omsorg vore lika handgriplig som för Abraham. Det löfte vi har är att vi aldrig är ensamma. Jesus lovar vara med oss alla dagar, och jag förutsätter att det även gäller alla nätter. Så får jag likt Abraham öva mig i tro och tillit, att Gud finns hos mig, att Gud har en framtid i beredskap åt mig. Det lovade Gud Abraham och Gud höll sitt löfte till Gud, därför kan jag lita på att Gud också håller sina löften till mig.

I episteln skriver Paulus till Timoteus om att kämpa trons goda kamp. Likt många episteltexter kan den upplevas lätt moraliserande och krävande. Men

breven handlar om råd till trons folk och det är så den ska förstås. Råden är allmängiltiga och kan uppfattas som väl svepande. Därför handlar det för var och en att tillämpa dessa allmänna råd i sitt eget liv och i sin egen livssituation. Just för att våra sammanhang är olika och vi som kristna lever i olika tider behöver råden vara allmänna och konkretionen kommer att se olika ut för olika personer. Att be om Guds ledning och att söka andlig vägledning för att hitta just sin väg att leva i tro.

Det långa evangeliet från Johannesevangeliet skulle kunna kondenseras ner till två frågor: 1. Vem är Jesus? 2. Är han värd att tro på?

Jesus är de som tar initiativet till botandet. Jesus finns alltid hos oss och ser oss innan vi upptäcker honom. Vi behöver inte söka honom någon annanstans.

Lärjungars frågor om vem som syndat, dvs vem som är orsaken till mannens blindhet och att Jesus blandar spott (som ansågs helande) med jord för att bota den blinde kan upplevas som ett tankesätt långt bort från vår tids tankar. Fast frågor om lidandet ställer människor i alla tider. Vi vet inte alltid varför vissa drabbas mer än andra av lidande och utanförskap, men det är viktigt att inte skuldbelägga. Ibland kanske är det

viktigare att frågan formuleras än att ge ett svar? Att våga ställa också de svåra frågorna till Gud.

Hur helar Jesus idag? Givetvis genom sjukvård men också som svar på vår bön. Den gången knöt han an till sin tids tankar och förväntningar, inte för att han behövde det, men kanske behövde den blind känna gegan på sina ögonlock för att öppna sig för Guds under?

I vår tid

Tron är ingen prestation. Man kan egentligen inte ha mer eller mindre tro. När människor säger att de inte tror så mycket eller önskar att de skulle ha en starkare tro handlar det för oss som kyrka att visa på att tro handlar mer om tillit, tilltro till Gud. Att man i grunden har den tilltron även om det stundtals kan kännas väl så flämtande. Ingen är betjänt av att jag förkunnar min egen brist på tillit eller tvivel men väl att även jag kan kämpa med tro och kanske framför allt med trons frågor (varför gör Gud inte mer? Varför låter Gud inte kriget i Ukraina ta slut eller vad det nu är som är aktuellt just nu). Frågorna delar vi, önskan efter svaren längtar vi efter. Kyrkans erfarenhet är att det

är först när vi vågar pröva tilliten som vi märker att den bär.

Den blindfödde mannens svar på om han tror är att han vill tro. Att vilja tro, att vilja höra samman med Gud är att tro.

Budskap

Trons kraft är den kraft jag får när jag tar emot i Jesus.

Tillämpat innebär det att fokus måste lyftas från den enskildes oro över den egna flämtande tron till var vi kan hämta kraft till trons liv. Högmässan där vi konkret får ta emot Jesus i mässans bröd och vin är den kraftkälla som kan bära oss när vi känner att vår tro är svag. Det handfasta och objektiva är något att hålla sig i stället för att fundera allt för mycket på sig själv, sina känslor och sin förmåga att tro.

Veckans gudstjänster

På måndagen infaller FN-dagen som kan vara värd att uppmärksamma. Vårt gemensamma och allmänmänskliga arbete för fred, frihet och rättvisa.

Psaltarpsalmen (73:23 – 26) talar om en människas väg från hopplöshet till tillit och vissheten att vad som än händer och sker finns Gud hos mig. Att Gud håller mig vid handen och inte tvärt om kan vara en tanke att stanna vid under någon av veckans andakter. Och att Gud har ett fast, men inte hårt grepp om oss, Gud riskerar inte att tappa oss och jag kan vila i att det är Gud som har greppet.

Tjugonde söndagen efter trefaldighet

Erik Keijser, stiftsadjunkt

Andra årgångens läsningar:

Rut 1:6-19

Hebreerbrevet 13:2-3

Johannesevangeliet 11:1-7

(Psaltaren 68:5-7)

Rubrik i evangelieboken:

Att leva tillsammans

Liturgisk färg:

Grön

Kyrkoåret

Det mörknar i kalenderåret och om trefaldighetstiden började i samma skira gröna som hos nyutslagna björkar, så har också det gröna nu börjat djupna längs vägen mot allhelgonahelgen och kyrkoårets slut. Desto viktigare blir det att hitta ljusare färger att blanda i och hoppfullare toner att slå an.

Skriften

Det är lätt att hänt att det blir antingen för enkelt eller för komplext när vi försöker förhålla oss till den

gammaltestamentliga läsningen. Det är en text om kärlek och djup samhörighet. Men risken finns att vi gör den till en berättelse om sentimental kärlek. I situationen finns också kamp, motstånd, ja, mörker rent av. Ska vi komplicera det, – så att det blir komplicerat i överkant – går det att orera teoritunt och tillkrånglat om det patriarkala samhällssystem som är berättelsens *Sitz im Leben*. Ska det problemområdet benämnas och hanteras, så räcker de nycklar som finns i texten själv för att lossa bojorna.

Läsningen ur Hebreerbrevet är kärnfull och kan göras vardagsnära, åtminstone i sin andra halva. Änglar är ju populära i folkmedvetandet och kan ge draghjälp, men det kan kanske kosta mer än det smakar att lägga ut bakgrunden i 1 Mos 18:1-8. Då behöver man lägga tid och omsorg också på detta med svavelosande uppföljning i 1 Mos 19:1-3. Det kräver en god blandning av skärpa och mjukhet. Kontexten till läsningen ur hebreerbrevet ger ju att Gud inte bara förväntar det goda av oss utan också kan tänkas utkräva ansvar av oss när vi inte gör det. Det kan vara först främmande och sedan skrämmande att konfronteras med att det inte bara handlar om relationen till nästan och

mig själv, utan också relationen till Gud.

Kapitel 11 i Johannesevangeliet har i Bibel 2000 fått rubriken ”Lasaros uppväcks”. Den händelsen är inte med i den perikop vi har som läsning. Inte ens dödsfallet är med, även om vi som har hört berättelsen förut nog omedvetet tar med det i beräkningen när vi hör texten. Vi vet ju vad som ska hända. Orden ur Jesu mun leder oss ännu mer till den tanken: ”Den sjukdomen led inte till döden...” Texten blir svårutlagd därför att den är satt i ett sammanhang där rubriken för söndagen gärna vill få oss att fokusera på det allmänmänskliga eller medmänskliga. Samtidigt är det så att utan berättelsens fortsättning blir ju Jesus agerande inte bara underligt, utan rentav okänsligt. Om han verkligen höll av dem, som det står, varför kom han inte på en gång? Kanske är det i att benämna denna motsättning som det går att finna något att säga. Jesus har – liksom vi som om vi redan hört hela berättelsen eller i alla fall ändå lätt kan läsa de följande raderna – en annan ram för att förstå det som händer. Han har hela bilden och kan agera därefter. Ett så brett eller klargörande perspektiv på livet och tingens får vi först i efterhand. När vi står mitt i det måste vi agera utifrån

de perspektiv vi har. Då blir, mänskligt talat, systrarna förebilderna för oss. De lyfte blicken och kallade på Jesus. Han dröjde, och först efteråt, först när hela skeendet visat sig hade de kvittot på att de gjort rätt som litat på honom, trots allt som frestar oss att ge upp hoppet. Så är det också för oss. Tron är grunden för det vi hoppas på; den ger oss visshet om det vi inte kan se. (Heb 11:1)

I vår tid

Vi bor på en planet som det aldrig bott så många människor på som det gör nu. Våra tillgångar och andra förutsättningar skiljer sig stort mellan folk och länder. Somliga har mycket makt, andra nästan ingen. Somliga är rika, andra fattiga. Hur kan man tala om ”tillsammans” i värld som är så söndrad av hat och förtryck? En röd tråd går att finna mellan läsningarna i att de på olika sätt handlar om att dela människans livsvillkor. Det är så klart ett brett fält, men det går att snäva in det på något som går igen i dem alla tre och som är viktigt här och nu. I alla tre läsningar är den hotande ensamheten inför livets svårigheter och döden ett grundproblem. I alla tre läsningarna är gemenskap och samhörighet vägen till helhet.

Det finns inte någon människa på jorden som vi saknar något gemensamt med, men vi envisas med att betona olikheterna och skillnaderna. Och skillnaderna behövs ju också., i någon mening. Får vi inte vara olika lurar totalitärt förtryck bakom hörnet, löftet om likhet kan i praktiken vara mer av hot än vad det är ett löfte. Det kan i sammanhanget alltså behövas ett stänk av bergspredikan: ”Om ni älskar dem som älskar er, skall ni då ha lön för det?” (Matt 5:46) Och därhelst bergspredikan är med behöver också Guds nåd komma till. Det är ju också något som binder samman alla bräckliga varelser som vi benämner människor: vi är beroende av Guds nåd. Vi hade aldrig blivit till utan Guds nåd i skapelsen. Utan Jesus, vad har vi för hopp att räddas i den värld där döden och våldet tycks triumfera?

Budskap

- Människor emellan finns en grundläggande gemenskap genom att dela grundläggande livsvillkor och genom att vara beroende av Guds nåd.
- Lita på Jesus, framförallt i mörkret och i motgången.

Veckans gudstjänster

Detta är en av de veckor då det lämpar sig särskilt väl att göra något konkret för medmänniskan i anslutning till gudstjänsten. Vad finns det för diakoni att inbjuda till före eller efter liturgin?

Alla helgons dag

Jin Berglund Grennhag, kyrkoherde i Barnarp-Ödestugu församling

Andra årgångens läsningar:

Jesaja 60:18-22

Hebreerbrevet 12:1-3

Matteusevangeliet 5:13-16

(Psaltaren 126)

Rubrik i evangelieboken:

Helgonen

Liturgisk färg:

Vit

Kyrkoåret

Alla helgons dag har sin plats dagen före den dag som helgen egentligen förknippas med: alla själars dag. Då får de som lämnat oss under året en särskild plats i många gudstjänster, det är också en helg att minnas alla de som lämnat oss genom besök på kyrkogårdar. Alla helgons dag är emellertid helgonens dag och för många en dag då dessa föredömen får ta plats i gudstjänsten. Dock kan balansgången vara svår mellan kyrkoårets Alla helgons dag och viljan att möta den enskilde besökaren som kanske besöker den öppna kyrkan, på

väg för att tända ett ljus vid en grav och förväntar sig en minnesgudstjänst.

Skriften

I den gammaltestamentliga texten talar det om en hoppfull framtid för staden Jerusalem. Om lugnet efter stormen. En tid av oro, splittring och mörker har förflutit och nu lyser hopp och förtröstan ur Jesajas bok. En tid för upprättelse! Staden ska nu vara en trygg plats utan våld och förtryck, murarna ska skydda. Herren ska vara ljuset som lyser, ingen sol och ingen måne behövs. Frånvaron av sol och månljus grundar sig förmodligen i synen på himlakropparna som gudaväsen som det varnas för på flera ställen (Jfr 5 Mos 4:19, 17:3, Jer 8:2, Sef 1:5 och Apg 7:42). Detta i sin tur ledde till den eskatologiska idén att solen och månen kommer spärras in och så småningom förintas när Gudsriket inträder (Jfr Jes 24:23, och Jud 13). Gud ersätter således solen och månen som ljuskälla. Det är en utopi som beskrivs, men vem kan inte förstå längtan efter trygghet? Kap 60-62 i Jesaja handlar om frälsningen, ett erbjudande som ges till den som vill ta emot den utan motkrav.

Episteltexten fortsätter att peppa oss med budskapet: håll ut! Håll Jesus nära och tröttna inte. De som gått före oss = vittnen, det är de som lär oss uthållighet. I 1917 års översättning står det att vi ska lägga ifrån oss synden ”som så hårt omsnärjer oss”. En annan möjlig översättning vore ”synden som så lätt distraherar oss”. Vi ska uthålligt springa det lopp som är framför oss. Med blicken fäst på målet, Jesus.

Evangelietexten fortsätter på den redan inslagna vägen och saligprisningarna berättar för åhörarna om en annan stundande värld som är allt annat än den misär som nu råder. Nu gråter ni, nu hungrar ni, nu är ni fattiga, men sedan, då kommer allt att förändras. Säkert var det svårt att tro när man befann sig mitt i ett mörker, kanske blev någon provocerad och gick därifrån av just de här orden men jag tror att för många såddes frön av hopp. Dessutom fanns tvärtom-tanken förankrad i traditionen, den siste ska bli först, den svage är stark, den fattige är rik osv. (Inte minst syns detta i Jes 60:22). Men allt detta förekommer den text som vi läser på alla helgons dag, i den talas det om hur vi ska vara förebilder – världens ljus och jordens salt.

I vår tid

Evangeliet påminner oss om hur vi ska vara förebilder, att vi alla är kallade till det. I den påminnelsen rymms alla dessa helgon vars dag vi firar denna helg. I sällskap med dem lär vi oss om Gud och om livet, om gott och om ont, om mod och om rädslor. Vi hittar dem i Bibeln men också i den verklighet som på många sätt mer liknar vår, i flyktinglägren, i utsattheten, bland hemlösa och sörjande.

Till en början kan det kännas som att det finns en dissonans mellan texterna och vår verklighet, här och nu kan det kännas som att vi är på väg in i ett mörker. Kriget i Europa härjar ännu och i dess spår blir vardagen här hos oss än mer påverkad och dystra profetior tar alltmer plats i media. Men även när vi ”vandrar i dödsskuggans dal” så finns ju förebilder också i det. Helgon som gått före och som berättar för oss om hur man förmedlar hopp i en dystert värld. Som varit ljus som lyst så starkt att de inte går att dölja, som i sitt återsken visat på Gud.

Bilden av salt som en bild av hur vi kan vara förebilder för varandra är vardagsrealism i dess fullhet. En stressad förälder vet vad lite salt kan göra för pastavattnet- kryddor som förhöjer smaken även i varda-

gens föda. Det är gott att se att vår egen bedrövlighet och ofullkomlighet gör att tvärt-om budskapet gäller också mig. Jag är fattig i anden - men min tid kommer! Hoppfullt i vår vardag för oss vanliga!

Budskap

Se på dem som har gått före oss, på hur de har speglat Guds strålgång och hoppets ljus. Våga andas Gud och var saltet i vardagen.

Veckans gudstjänster

Ta som alltid med barnen i gudstjänsten och i förberedelserna. Låt dem smycka kyrkorummet och låt dem fundera kring jordens salt och världens ljus. Låt barnen upptäcka och uppleva hela helgen med både helgon och vårt evighetshopp.

Alla själars dag

Carl Wibert Holmén, tidigare kyrkoherde i Skogslyckans pastorat

Andra årgångens läsningar:

Job 17:15-16

Första Korinthierbrevet 15:35-49

Johannesevangeliet 6:37-40

Psaltaren 116:1-9

Rubrik i evangelieboken:

Vårt evighetshopp

Liturgisk färg:

Violett/vit/grön

Kyrkoåret

Dagen (från 900-talet) med sitt upphov i förbönsmässor för alla själar som i skärselden väntar på slutfrälsningen, får hos oss sin karaktär av minnesgudstjänster där det gångna årets avlidna blir nämnda vid namn.

Att till stämningen av saknad och tacksägelse komma med det hopp som är grundat i Evangelium om den levande Kristus, blir predikans uppgift.

Skriften

”Vad har jag då för hopp?” kan tyckas vara ett märkligt val av **GT-läs-**

ning (Job 17:15-16). Ett glädjelöst dödsrike vore ju inte det enda gammaltestamentliga perspektivet. Exempelvis Daniel 12:2 och Jesaja 26:19, öppnar – liksom Psaltaren 16:10 (använt av Petrus i hans pingstdagspredikan och av Paulus när han i Antiochia summerar berättelsen om Kristus) – ett hopp om uppståndelse och förnyat liv. (För att nu inte tala om de förfärliga tortyrscenerna i Andra Mackabeerbokens sjunde kapitel...)

Ja, till och med hos den klagande Job finns underbara ord i kap 14 om Guds kärleks längtan att få fullborda skapelsen: ”Kan en som har dött få liv igen? – Då skulle jag hålla ut på min post tills min avlösning kom. *Du skulle ropa på mig och jag skulle svara, du skulle längta efter den du skapat...*” Men Evangeliebokens avsikt kanske inte är att framställa en gammaltestamentlig kontrast till nytestamentlig tro, utan snarare att ge predikanten en anknytning till mångas tankar i vår tid (se nedan)?

Att **Episteltexten** (1 Kor 15:35-49) är lång, bör inte avskräcka oss från att i vår egen förberedelse läsa hela kapitlet. Där skriver Paulus frimodigt att Kristus uppstod på tredje dagen ”i enlighet med skrifterna”, och vi minns hur den Uppståndne i mötet med Emmausvandrarna ”med

början hos Mose och alla profeterna” förklarade för dem vad som står om honom *överallt* i skrifterna. Så säkerligen bör det för den tidiga kyrkans predikanter ha funnits samlingar med ytterligare GT-ord tolkade i ljuset från uppståndelsen, och med hänvisning till Jesu egen undervisning.

För Paulus är det i v12ff tydligt att ifall talet om de dödas uppståndelse skulle tystna i vår kristna tro, skulle det innebära en förnekelse av själva ”Kristus-händelsen”: genom inkarnationen är han ju förenad med människan/skapelsen, och genom dopet och tron är vi i vår tur förenade med honom – så intimt förbundna att om det inte finns någon uppståndelse från de döda, så gör det inte detta för Kristus heller, och vi vore ”de mest ömkansvärda... kvar i våra synder”.

Men nu har Kristus uppstått! Som den förste – och vi kommer att följa. Men hur? Paulus kallar frågan enfaldig/tanklös – kanske för att detta ju handlar om en ny tillvaro i en annan dimension – men han hjälper oss genom analogin med fröet. Med bevarad identitet blir det sådda fröet något helt annorlunda och med en ny härlighet: för ”Gud ger det den gestalt han har bestämt”, dvs i enlighet med sin ursprungliga Tanke – nu som en avbild av ”den himmelska”(v

49). (Och nog kan vi ana även själva skapelsens fullkomning i vv 24-28...)

Joh 6:37-40 ger oss **Evangelium** med Jesu löfte att den som kommer till honom inte visas bort.

Det är, i sitt sammanhang med verserna före, ett ord till människor som längtar: ”Herre, ge oss alltid det brödet!”(v34). Brödet från himlen som ger liv, är inte bara mannat i öknen för längesen: det är nu Jesus själv (jfr Ep-txt om att ”den siste Adam blev en ande som ger liv”). Den som tar emot det brödet, tar emot *hans liv – evigt liv* – och skall av honom bli uppväckt/upprest (ja, upprättad!). Han har ju kommit till oss för att göra Faderns vilja, så att Guds tanke till sist skall fullkomnas i uppståndelsen vid tidens slut.

Men detta glädjebud är, i sammanhanget med verserna som följer, något som också kan väcka förargelse, eftersom det primärt är knutet till tron på Jesus. Bön om att kunna förmedla både varsamhet och tydlighet, kommer därför att höra till vår förberedelse inför predikan. Vår uppgift denna helg är att öppna för ljuset från trons värld – inte att stänga dörrar.

I vår tid

Episteltextens utsnitt följer på Jesajacitatet ”Låt oss äta och dricka, ty i morgon skall vi dö”, och det är lätt att känna igen GT-läsningens perspektiv när det inte bara är varje dag som helt föredömligt skall fångas, utan allt nu skall hinnas med och upplevas under vår begränsade livstid (och vi har sett de många böckerna med ’bucket lists’ på 101 sorters öl, 100 platser, 1001 böcker, etc, etc...) – ”om de döda inte uppstår”, som aposteln skriver.

Budskap

Eftersom orden i 1 Kor 15:42-43 förhoppningsvis har format en ryggrad av hopp i mången begravningstjänst, och låtit oss ana en glimt av Guds tanke, är det kanske här vi kan finna hälsningen till dem som deltar i våra minnesgudstjänster.

Och så en minnesvers: Jesus säger ”Den som kommer till mig skall jag inte visa bort”!

Veckans gudstjänster

Förutom att låta dubbelhelgen klinga av i psalmval och texter (gärna de båda psaltarpsalmerna) under den första halvan av veckan, kan man ju knyta an torsdag-fredag till Martin Luther och Martin av Tours på deras respektive dagar, och låta dessa ’vaksamma tjänare’ bilda brygga till följande söndags tema.

I de fall man i veckan vill använda evangelieboken så är det texterna från den 21 efter trefaldighet som gäller, eftersom Alla själars dag inte firas med oktav.

Månadsblad för Knäckebröhults kyrkliga samfällighet

– Femfaldigen nekad att få delas ut som samhällsinformation – Oktober 2022 –

Angående gravsmyckning

Kyrkogårdsutskottet vill på enklaste sätt inför helgerna påminna om att enligt bestämmelse-reglementet kapitel 3, paragraferna 12 punkterna 1-3 så är det i kvarteren A-F, G och K endast tillåtet med gravljushållare i zinkvitt, ASEA-grönt och mörksvart. Undantag beviljas endast i de fall ansökan inkommit på den helgfria fredag i september som infaller närmast efter fullmåne.

Ordföranden

Nominering till pris

Kyrkorådet beslutade vid sitt senaste möte bordlägga ärendet om nominering till Svenska kyrkans senast nyinstiftade pris, pris-priset. Ledamöterna kommer fram till nästa möte utvärdera om de föredrar Ettan grov portion eller General lös.

Kyrkoherden har ordet

Vi hoppas planeringen håller att centerkvinnorna även detta år för sista gången smyckar kyrkan till tacksägelsedagens gudstjänst. Medling pågår efter att den socialdemokratiska gruppen i kyrkofullmäktige drev igenom att avsluta sammanträdet med att sjunga vad de beskrev som psalmen Arbetets söner. Var och en kan vara lugn över att det finns en alternativ plan för tacksägelsedagen. Jag återkommer i fråga om hur vi för framtiden löser psalmvalsfrågorna vid sammanträden på ett inte fullt så söndrande sätt.

Elof

Saxat

Ruta kyrka

9 oktober, 11.00

Skördemässa

Även i år har centerkvinnorna lovat att det är sista gången de smyckar kyrkan.

ur

Församlingshemmet i Sport

14 oktober 19.00

Trevlig, trevlig är herren Sebaoth

Populärteologiskt bibelföredrag. Förstärkt fika.

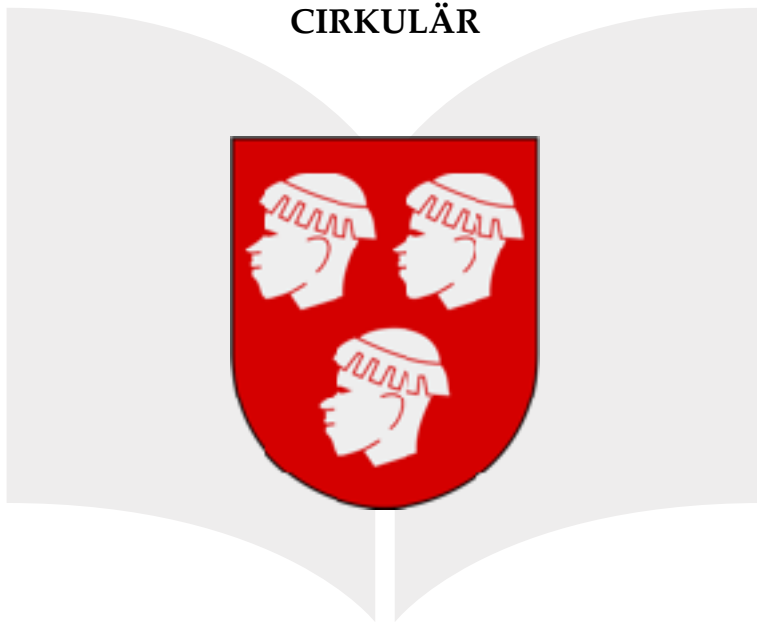
församlingsbladen

Knäckebröhults kyrka

5 november, 11.00

Helgonet - en temagudstjänst utifrån Roger Moores liv och gärning

**PASTORALTEOLOGISKT
CIRKULÄR**

I VÄXJÖ STIFT

Årgång 1 : Nummer 9
1 november 2022

Jesus är den barmhärtige samariern	3
Svara inte Svenska kyrkan!	10
Impulser för predikan	15
Söndagen före domssöndagen	16
Domssöndagen	19
Första söndagen i advent	23
Andra söndagen i advent	27
Månadsblad för Knäckebröhults kyrkliga samfällighet	30

Pastoralteologiskt cirkulär i Växjö stift (PCVS) drivs ideellt och är (kyrko)politiskt obundet.

PCVS kommer ut den 1 i månaden på databasen

<http://pastoralteologisktcirkular.se>

Databasen Pastoralteologiskt cirkulär tillhandahålls av Erik Keijser och har utgivningsbevis enligt Myndigheten för press radio och tvs beslut 22/01832.

Ansvarig utgivare: Erik Keijser

Ställföreträdande ansvarig utgivare: Gustav Lundborg

Ansvarig utgivare och ställföreträdare kommer att nås via e-post enligt nedan.

Redaktion: Elin Sundelin, Erik Keijser och Gustav Lundborg

Artiklar: tas emot från skribenter som tjänar eller tjänat i församlingarna i Växjö stift.

Manus och förfrågningar sänds till redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Genom att sända in manus godkänner skribent att materialet lagras och publiceras digitalt.

Jesus är den barmhärtige samariern

Exempel på en liknelse tydd med kyrkofädernas hjälp

Anders Hallberg, kyrkoherde i Bredaryds pastorat

Hallberg har intresserat sig särskilt för kyrkofädernas tolkning av skriften. Som en del i ett lite större arbete kring det så låter han oss ta del av exemplet.

Vem är det som den barmhärtige samariern är en bild för i liknelsen som han gett namn till? Till att börja med så verkar enigheten ha varit överraskande stor. Från de allra äldsta exemplen vi känner till, och ända fram till reformationen, så läste Kyrkan liknelsen om den barmhärtige samariern på ett och samma sätt. Det är först under reformationen som Jean Calvin (1509-1564) tar avstånd från 1500 år av gemensam tolkning. Jag kommer i artikeln att ge exempel ur kyrkans långa tolkningstradition och genom det problematisera att vi idag inte längre läser Skriften som Kyrkan har gjort tidigare. För att inte direkt fastna i en alldeles för enkel "jag läser

som det står"-tolkning behöver vi analysbegrepp. Det räcker med en enkel uppdelning. Tolkningstraditionen för "den barmhärtige Samariern" har två delar: En moralisk tillämpning och en allegorisk tillämpning. Den moraliska tolkningen kan alla människor se och alla är överens om dess gränslösa budskap: att varje människa är min nästa och inte enbart mitt eget folk. Alla (alla fram till Calvin) är också överens om att liknelsen har en andlig tolkning som är viktigare än den moraliska. Att inte alla fattar det förstås som fullt naturligt, ofta stöder man sig på Jesu citat av Jesaja 6:9 "Ni skall höra men inget förstå, ni skall se men inget fatta." Dessa ord citeras av Jesus när han berättar för lärjungarna varför han undervisar med liknelser (Mark 4:12, Matt 13:14f).

Tolkningar hos de förnicenska fäderna

När jag går igenom fädernas tolkningar så nämner jag inte deras moraliska tolkning helt enkelt därför att den är alla överens om. Den förste som tolkar liknelsen är kyrkofader Ireneus (130-202). Redan hos Ireneus möter vi det som sedan kommer att vara Kyrkans gemensamma tolkning för lång tid. Ireneus förstår liknelsen så här: Mannen som går från Jerusa-

lem är mänskligheten. Samariern är Kristus som kommer och räddar människan. Vårdshusvärden som skall ta hand om den slagne är den Helige Ande.

Nästan samtida med Ireneus är Clemens (150-215). Han tar sin utgångspunkt i den moraliska förståelsen av liknelsen och övergår sedan till att se den andliga betydelsen: att Samariern är Jesus, Den onde har åsamkat oss många sår, vilka är våra begär. Jesus visar sig vara den sanne nästan. Han som är den sanna läkaren smörjer frikostigt våra sår med Faderns barmhärtighet. Clemens fortsätter med att säga att den som älskar Kristus, håller hans befallningar om att älska Gud och sin nästa bl.a. genom att ta hand om sjuka, och fattig och så vidare, enligt Jesu ord att den som gjort något för hans minsta har gjort det för honom.

Origenes (185-254) menar att varje bibeltext har en djupare dold mening. Man startar med den bokstavliga betydelsen för att sedan gå till den andliga betydelsen. När det gäller liknelsen om den barmhärtige

samariern menar Origenes att han enbart förmedlar hur en av de äldre tolkade denna liknelse. Att det är Jesus som är Samariern beror på att enbart Jesus är den som uppfyller de båda buden om att älska Gud av hela sin hjärta och sin nästa som sig själv. Enligt Origenes är således mannen som är på väg från Jerusalem till Jeriko Adam. Adam/mänskligheten har lämnat paradiset (Jerusalem) och gemenskapen med Gud. Utanför paradiset har Adam blivit överfallen av ondskans rövare. Halvdöd och utan egen möjlighet att hjälpa sig själv blir Adam också övergiven av det lagen och profeterna i det gamla förbundet. Samariern som hjälper mänskligheten är Jesus som helar mänsklighetens sår. Våra sår som Jesus helar är vår olydnad mot Gud (som lagen och profeterna inte han hela). Jesus för nu den slagna människan till vårdshuset genom att mänskligheten läggs på en åsna. Åsnan är tron på inkarnationen. Vårdshuset som vi förs till är Kyrkan och vårdshusvärden är kyrkans ledare. Till Kyrkan lämnar Jesus två denarer för mänsklighetens fortsatta helande. Dessa två denarerna är Fadern och Sonen. Påståendet om att Samariern skall komma tillbaka förstår Origenes som en hänvisning till Kristi återkomst. När det gäller huvuddragen så

Vill du få ett mejl när ett nytt cirkulär publicerats?

Anmäl dig till e-postlistan genom att mejla till

redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

är alltså Origenes tolkning densamma som Ireneus och Clemens före honom. Skillnader i detaljer är bl.a. att Origenes har med Jesu återkomst, vilket inte Ireneus och Clemens har. Andra skillnader i detaljer är att värdshusvärderna är den helige Ande enligt Ireneus men enligt Clemens så värdshusvärderna änglarna och enligt Origenes alltså Kyrkans ledare. Origenes gör dock det förbehållet att denna tolkning inte gäller alla människor eftersom inte alla människor lämnar "Jerusalem", dvs gemenskapen med Gud. Origenes noterar också att ordet samarier betyder väktare och kopplar det till Ps 121:5 (Herren är din väktare). Både Clemens och Origenes gör en poäng av att Samarierna inte sägs komma av en slump, utan menar att detta var hans uppdrag, till skillnad från prästen och leviten som råkar komma förbi. Samarierna/Jesus är förberedd för det som han skall göra, bandage, olja, vin, för alla. Origenes slutar sedan sin tolkning med att vi skall imitera Kristus genom att ta hand om de som slagits av ondskan.

Tolkingar hos de efternicenska fäderna

Också Augustinus (354-430) tar fasta på att ordet samarier betyder väktare

och ser Ps 121:5 som belägg för att detta handlar om Jesus. Mannen som lämnar Jerusalem är Adam/mänskligheten. Jerusalem är paradiset. Jeriko översätts med måne och betecknar vår dödlighet. Rövorna är djävulen och hans änglar som berövade honom hans odödlighet och som fick honom att genom sin synd orsaka sår. Han var halvdöd därför att han fortfarande kunde lära känna Gud men genom sin synd hade han inte livet. Prästen och leviten är det gamla förbundets prästerskap och tjänare som inte kan leda till frälsning. Förbindandet av såren är att hålla synderna i schack. Oljan är trösten som kommer genom hoppet om förlåtelse av nåd. Djuret är Kristi kropp och att placeras på djuret är att tro på Kristi inkarnation. Värdshuset är Kyrkan. De två denarerna är det dubbla kärleksbudet. Värdshusvärderna är Paulus. Den extra kostnaden är Paulus eget arbete eller hans råd. För Augustinus är de två denarerna kärleken till Gud och till nästan (det dubbla kärleksbudet).

I Rossano evangelierna (Codex Purpureus Rossanensis) från tidigt 500 tal hittar vi de äldsta exemplen på färglagda bilder i evangeliernas handskrifter. Där finns en serie bilder som illustrerar liknelsen om den barmhärtige Samarierna och där man ser att det är Jesus som är Sa-

mariern. Jesus är den som tar sig an en slagen mänsklighet och för den till kyrkan samt betalar priset för deras helande.

Tolkningar från medeltiden fram till och med Luther

I katedralen Chartres från 1100 talet finns många glasmålningar. En serie bilder framställer Adam och Evas fall: Jesus, som den barmhärtige Samariern, återställer den fallna mänskligheten efter att mänskligheten har attackerats av djävulen/ rövarna) till en rätt förhållande med Gud som inte det gamla förbundet klarade (prästen och Leviten)

Bonaventura (1221-1274) levde under högmedeltiden. Hans stora kommentar till Lukasevangeliet fick stort inflytande under lång tid i Kyrkan. Hos Bonaventura känner vi igen den traditionella tolkningen. Mannen är Adam som lämnar Jerusalem/paradiset för Jeriko/världen. Rövarna är demoner som rånar mannen på Guds gåvor och skadade hans naturliga förmågor. Prästen och leviten är de som tack vare lagens rättfärdighet har förhärdade hjärtan. Oljan och vinet som Samariern smörjer den slagne är här symboler för sakramenten. Djuret som bär den slagne är nådens gåvor

och medel med vilka vi bärs till kyrkan.

Martin Luther (1483-1546) Står tydligt i kyrkans tradition när vi kommer till tolkningen av den barmhärtige samariern. Luther menar att Jesus genom liknelsen vill få mannen att först att vi alla är syndare för ingen kan uppfylla det som står i Skriften och därigenom vinna evigt liv. Ingen kan älska Gud av hela sitt hjärta och sin nästa som sig själv Hos Luther är mannen Adam/mänskligheten som slås ner av synden. Hans fria vilja kan inte få honom att resa sig upp. Prästen och leviten är det gamla förbundets gestalter som inte kan hjälpa Adam. Samariern är Kristus. Han är den som håller lagen till fullo. Han smörjer med Skriftens ord. Åsnan är Kristus själv som bär den slagne. Vårdshuset är Kyrkan och vårdshusvärden är förkunnaren av Guds ord. Pengarna är detsamma som han smorde den slagne med dvs Gamla och Nya testamentet.

Brytpunkten Calvin

Samtida med Luther är Calvin (1509-1564). De står som företrädare för olika grenar av reformationen och här är det tydligt att grenarna är just åtskilda. Luther står tillsammans med

Kyrkans långa historia. Calvin tar avstånd från densamma:

Liten trovärdighet har en annan allegori, som trots det, har mötts av så stor tillfredsställelse att den har blivit accepterad med nästan universell omfattning, som om det vore en uppenbarelse från himlen. Denne samarier menar de vara Kristus, eftersom han är vår väktare; och de säger att vinet hölls, tillsammans med olja, på såren eftersom Kristus botar oss genom ånger och löftet om nåd. De har tillfört en tredje subtil detalj, att Kristus inte omedelbart återställer hälsa utan sänder oss till Kyrkan, som är värdshusvärden, för att gradvis botas. Jag erkänner att jag inte gillar någon av dessa tolkningar. Vi borde ha en djupare vördnad för Skriften än att ge oss själva friheten att fördunkla den naturliga meningen. Som vem som helst kan se så har vissa mäns nyfikenhet lett dem till att konstruera dessa spekulationer i motsats till Kristi intentioner.¹

Efter Calvin och in i våra dagar

I Calvins efterföljd står Adolf Jülicher (1857-1938). Jülicher har haft stor betydelse för senare tolkning av liknelserna. Jülicher menade att evan-

gelisterna fördärvat Jesu liknelser med allegorier. Det är fel, menade han, att leta efter en djupare betydelse i liknelserna. Tvärtom så är Jesu liknelser alltid lättfattliga för de som lyssnar. Han ansåg att i stort sett alla efter Jesu tid allegoriserat liknelserna, förutom bl a Calvin.

Martin Luther King (1929-1968) har ett särskilt bidrag till tolkningen av liknelsen. Han står stadig i den moraliska tolkningen men menar också att vi inte bara skall hjälpa den slagne utan vårt uppdrag är också att göra området mellan Jerusalem och Jeriko, dvs vår värld, säkrare så att färre blir slagna på vägen. Vi kan inte slå oss till ro med att bara hjälpa, vi måste också förändra vårt samhälle så att färre far illa.

I moderna ortodoxa kommentarer till evangelierna (bl.a. Alfeyev 1966-) möter man fortfarande Kyrkans gamla tolkning: dvs att det finns ett starkt moraliskt imperativ som är gränslöst och att det får sin giltighet ur förståelsen att det är Jesus som är vår Samarier. På samma sätt i den utmärkta serien ”Parables for Preachers” av den katolske professorn i Nya Testamentet Barbara E. Reid (1953-). Hon menar att Lukas medvetet arrangerat liknelsen på detta sätt för att läsaren skall förstå att det är

Jesus som är den barmhärtige Samariern: ”eftersom det är så här Gud agerar ... så skall alla som vill hålla Guds lag göra på samma sätt:”

Min invändning

Tolkningarna av liknelsen om den barmhärtige samariern blottlägger vår bibelsyn. När jag ser 2000 års tolkningshistoria ser jag att mycket av Svenska kyrkan, i strävan efter att vara modern, har blivit Calvinistisk i sin bibelsyn. Många anser att allegorisering av bibeltexter är ovetenskapligt och godtyckligt, men jag menar att det är tydligt att när kyrkan genom historien ”allegoriserat” liknelsen så har det inte alls blivit godtyckligt. Se bara kontinuiteten i den ortodoxa traditionen, poängen har stått fast i 2000 år. De enskilda detaljerna (vem är värdshusvärderna, vad symboliserar oljan och vinet etc) är lätta att se som tidsbundna tillämpningar men förändrar inte faktum. Den allegoriska tolkningstraditionen av den barmhärtige samariern är allt annat än godtycklig.

Om vi vill läsa tillsammans med kyrkan behöver vi till den ”historiskt-kritiska” läsningen foga också en andlig/allegorisk läsning. Annars är vår biblelläsning i bästa fall Calvinis-

tisk och i sämsta fall gnostisk, och inget av det är ”vetenskapligt” eller troget vår tradition. Den barmhärtige Samariern är ett exempel på denna problematik. Jag återkommer..

Samtalsfrågor

1. Vilka fördelar finns för oss i vår tid med att våga återupptäcka och återupprätta den allegoriska tolkningstraditionen? (Vilka risker finns det med det?)
2. Hur känner man igen en tolkning som är förenlig med kyrkans tro, bekännelse och lära?
3. Hur undervisar vi i församlingen om att allt är öppet för tolkning, men att inte alla tolkningar är goda tolkningar?

Referenslitteratur

The Parables of Jesus: Metropolitan Hilarion Alfeyev

Catena Aurea; St. Luke: St. Thomas av Aquinas

The Parables after Jesus; Their imaginative Receptions across Two Millennia: David B. Gowler

Jesu liknelse: Denis McBride

Parables för Preachers: Barbara E. Reid

Stories with Intent; A comprehensive Guide to the Parables of Jesus: Klyne R. Snodgrass

Medieval Allegories of Jesus' Parables: Stephen L. Wailes

Predikningar av Luther och Calvin via "nätet"

¹ Calvin's commentary on the Bible, Luke 10:30 (min översättning).

Svara inte Svenska kyrkan!

Anförande från fortbildningsveckan om hur den synliga kyrkan kväver den osynliga

Erik Keijser, stiftsadjunkt

Fem noll sex sju ett. Jag har inte hört det sägas på tjugo år, kanske tjugofem om jag tänker efter. Om jag blundar kan jag till och med höra rösten som säger det, knivskarpt. Fem noll sex sju ett. Det är min bästa kompis mamma som svarar i telefon. För yngre lyssnare ska jag kanske förtydliga att det har varit på tiden då en telefon var något som satt fast i väggen. Hemma var vi tvungna att gå ned till källaren för att rösta i teveomröstningar eftersom telefonen i teverummet hade nummerskiva. Fem noll sex sju ett. Varför minns jag vad hon svarade i telefon? Det var så klart lite nervöst att ringa upp. Särskilt de första gångerna med mina små fingrar i de stora hålen på den grå telefonens nummerskiva.

På andra håll svarade man

med familjens efternamn i telefonen men min kompis mamma var mer old-school än så. Jag tänker på henne ibland när jag svarar i telefon på jobbet. Tänk efter. Vad svarar du när din jobbtelefon ringer? Jag ringer ganska många samtal till församlingar under en vecka. Min bild är att det är väldigt vanligt att det svaras ”Svenska kyrkan”. Om det stickprov som mitt ringande är stämmer, så svarar de flesta av er ”Svenska kyrkan”, och så ert namn och möjligen nåt som berättar om vilken plats ni finns på. Det där med att svara Svenska kyrkan när telefonen ringer, det borde du sluta med. Nu undrar ni vart den här gemensamma starten är på väg. Stiftsadjunkten verkar ha tagit chansen att få ha sitt eget personliga Ring P1 med oss som gisslan. Det är inte vad jag tänkt göra – även om jag ska erkänna att det är frestande.

Det jag tänker göra är att berätta varför jag slutade svara Svenska kyrkan när det ringer dela med mig några tankar om hur den synliga kyrkan kväver den osynliga och ge tre utmaningar, för att få

Finns det något vi skulle behöva prata igenom tillsammans?

Ge ditt bidrag till samtalet till

redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

människor att ta plats och blomstra inte bara i en organisation som heter Svenska kyrkan, utan i Kyrkan.

Samtalet som fick mig att sluta

Varför slutade jag svara ”Svenska kyrkan, Erik Keijser” när det ringer? Jag har en fantastisk vän. En av sakerna som gör att jag tycker så mycket om henne är att hon är expert på att ställa frågor som får mig att lyfta blicken, se mig själv och världen i ett annat ljus. Inte sällan ger det anledning att skratta åt mig själv.

Hon ringde och jag svarade ”Svenska kyrkan, Erik Keijser”. Det blev tyst ett ögonblick i luren, och sedan kom den här torpeden: ”Jag vill bestämt hävda att detta också är Svenska kyrkan som ringer, även om jag som du väl vet jobbar på universitetet.” Då var det jag som blev tyst. Hon behövde inte förklara mer. Jag insåg där och då att 98 gånger av 100 så är det Svenska kyrkan som ringer mig. Jag kunde egentligen lika gärna svara ”Sverige, Erik Keijser” eller kanske kort och gott ”God dag, Yxskaft”.

Med få undantag är det Svenska kyrkan som ringer till våra telefoner. När jag säger så, så menar jag inte att det alltid är andra an-

ställda i församlingar och stift i Svenska kyrkan som ringer. Det jag menar är att när dopkandidatens pappa ringer mig för att berätta att han visst vågar be tackbönen i dopgudstjänsten, då är det Svenska kyrkan som ringer till mig. Från den stund hans dotter är döpt har jag heller ingen rätt att påstå, att jag till skillnad från henne är Svenska kyrkan.

Genom att hävda att det var jag som var Svenska kyrkan hävdade jag ju indirekt att min vän inte var det. Jag fick lov att sluta svara på det sättet. I en centralstyrd koncern, en producentorganisation, eller i en kommunal serviceorganisation kan man svara med firma- eller föravaltningensnamnet. Men med oss är det annorlunda. Den som ringer är lika mycket Svenska kyrkan som jag som svarar. Det var varför jag slutade svara Svenska kyrkan i telefon. Så till några tankar om hur den synliga kyrkan kväver den osynliga.

Synlig och osynlig kyrka

I våra trosbekännelser bekänner vi att kyrkan är helig. Samtidigt vet vi att det vi ser och kallar kyrka rymmer alla möjliga oheligheter. Det skavet är inte nytt. Det var man medveten om redan i den tidiga kyrkan.

Faktum är att en av de stora striderna i den tidiga kyrkan handlade om konsekvenserna av att kyrkan är helig. Den nordafrikanske biskopen Donatus (född före 313, död c. 355) menade att kyrkan består av och måste bestå av helgon snarare än syndare. Det tog sig till exempel uttryck i att han och hans efterföljare donatisterna hävdade att dop utförda av biskopar och präster som på grund av imperiets förföljelser och tortyr avföll från tron inte var riktiga dop.

I Nordafrika verkade något senare en annan biskop. Augustinus (355-430) hette han. Han var motståndare till donatisterna. Hans uppfattning var istället att kyrkans organisation och den sanna verkliga kyrkan inte är identiska. En av världshistoriens flitigaste augustinusstudenter beskriver detta som att kyrkan är ”fördold”. Studenten i fråga levde drygt tusen år senare och hette Martin Luther (1483-1546). Uppfattningen att kyrkans yttre organisation och den verkliga kyrkan inte är och inte kan vara identiska är en av grundinsikterna och grundpelarna i den reformation han sätter igång.

Kyrkostrukturen hade inte längre monopol på heligheten. De troendes allmänna prästadöme var och är en evangelisk-luthersk princip som betonar att alla döpta är kyrka. Den

synliga kyrkan är en blandad kropp. Den rymmer gott och ont, skönhet och fulhet, rätt och fel. Kyrkan är felbar. Men det finns också en osynlig och sann kyrka vars medlemmar bara Gud känner. Vilka som utgör den heliga kyrkan på ett verkligt sätt kan vi inte se av vad de har för ämbeten, yrken eller levnadssätt här i världen. Svaret på den frågan finns i utrymmen i människan som bara Gud känner. Ändå är kyrkan som organisation uppenbar. Den står där lika synlig som kyrkobyggnaden på kullen. Vad den åstadkommer är inte beroende av om göraren är ogudaktig eller inte. För att drämma till på Luthers mustiga sätt: även om det så är djävulen som predikar evangeliet, så skulle det fortfarande vara evangeliet.

Den synliga kväver den osynliga

Den osynliga kyrkan kommer vi inte åt. Det är det fina – men också det tragiska eftersom det blir så lätt att stirra sig blind på den synliga. Då kan man som Donatus och med honom de reformerta, få för sig att de människor som utgör kyrkan måste vara heliga och annars måste de utslutas ur den synliga kyrkan. Eller så kan man förgudliga kyrkoorganisationen och inte alls räkna med männi-

skor. Det finns två nycklar för att låsa upp problemet. Det första är att erkänna att kyrkan inte är identisk med sin organisation. Det andra är att erkänna att bara Gud vet vad som finns i en människas inre. Det där senare är organisationen Svenska kyrkan bra på. Det är folkkyrkan i sitt esse. Det första är det som ställer till det. Organisationen som är till för att kanalisera, vårda och bygga människors tro och engagemang riskerar att ta över och göra människan onödig. Den synliga kyrkan tar plats och kväver den osynliga.

Mycket, kanske det mesta, av Svenska kyrkans liv är osynligt när vi skriver verksamhetsplaner. När jag ber aftonbön med mina barn – då är det kyrkan som ber. När min farmor broderade för att syföreningen skulle sälja, då var det kyrkan som broderade. Vad skulle det annars vara?

Tre utmaningar

Jag har tre utmaningar som jag vill skicka med den här dagen, det här året – eller hur länge som nu behövs. Det handlar om vad du kan förändra genom vad du sätter ord på.

För det första: ge plats för vanligt folks liv i beskrivningen av vad kyrkan gör. Det vi kallar verk-

samheter är inte allt som kyrkan gör. De är till för att ge utrymme och möjligheter för den osynliga kyrkan på andra platser än i kyrkorummet eller i församlingshemmet. Låt den förståelsen synas, ja, låt den styra inriktningen på arbetet!

Ta faddrarna som exempel: vad skulle hända om vi gav verktyg och inspiration för dem att ta sig an sitt uppdrag att vara förebild och förebedjare för den som döpts. Vad händer med självbilden när vi beskriver deras bön som en del av församlingens verksamhet?

För det andra: uppmuntra människor att se sig som kyrkan. Kyrkan är inte någon annan som gör något för någon tredje. Du är kyrkan, och du och du och du. Särskilt vi som har uppdrag i organisationen måste vara vaksamma så att vi inte uttrycker oss eller beter oss som att det bara är vi som är kyrkan. Sluta passivisera, aktivera!

Till exempel: ha inte annonser i tidningen där det står att "FÖRSAMLINGEN PÅ UTBILDNING: Svenska kyrkan i Knäckebrökhult befinner sig onsdag till fredag vecka 15 på utbildning. Kansli och församlingar har stängt. Besök gärna en av våra gudstjänster i helgen!" Skriv så här: SVENSKA KYRKANS ANSTÄLLDA PÅ UTBILDNING. De anställda i

Knäckebröhults pastorat befinner sig onsdag till fredag vecka 15 på utbildning. Expeditioner och veckogrupper öppnar igen måndag vecka. Alla är välkomna att delta i församlingens gudstjänstliv på söndag. Har man kulor i budgeten kan man klämma in en förtydligande rad för säkerhets skull – Församlingen lever som vanligt sin kallelse att vara kristna i sin vardag.

För det tredje: var öppen för att Svenska kyrkan är större än organisationen Svenska kyrkan. Nu får man vad jag vet inte läsa minnesorden över en, men vad stolt jag skulle bli om jag fick läsa och det stod: han hävdade envist till sin död att Ekeby kyrkliga sällskap också den är Svenska kyrkan. Även om kören har en egen liten förening så är kören en del av kyrkan. Till och med så obskyra företeelser som stiftelsen Växjö stifts prästeänkehem är och förblir en del av det universum som är Svenska kyrkan även om det ligger långt från den galax som med lust och entusiasm tagit sig an uppdraget att vaka över varumärket. Vi som deltar fysiskt befinner oss på en folkhögskola med ett eget organisationsnummer och med en egen styrelse, men bara en fullkomlig galning skulle påstå något annat än att denna

folkhögskola är något annat än en del av Växjö stift.

Utmaningarna i snabbpris:

1. Ge plats för vanligt folks liv i beskrivningen av vad kyrkan gör.
2. Uppmuntra människor att se sig som kyrkan.
3. Var öppen för att Svenska kyrkan är större än organisationen Svenska kyrkan.

Dra först slutsatserna i skallen, och dra sedan konsekvenser av dem i församlingens liv.

Samtalsfrågor

1. Hur kan vi ge plats för vanligt folks liv när vi beskriver vad kyrkan gör? (Var behöver vi göra det?)
2. Hur kan vi uppmuntra människor att se sig som kyrkan? (När kan vi göra det?)
3. Hur kan vi visa att Svenska kyrkan är större än organisationen med samma namn?

Impulser för predikan

Söndagen före doms- söndagen

Johan Alberius, komminister i Två systrars församling

Andra årgångens läsningar:

Jesaja 51:4-6

Andra Korinthierbrevet 13:5-9

Lukasevangeliet 12:35-40

Psaltaren 139:1-18

Rubrik i evangelieboken:

Vaksamhet och väntan

Liturgisk färg:

Grön

Kyrkoåret

Söndagen före Domssöndagen har en kort liturgihistoria. Det svenska kyrkoåret har vuxit fram under århundradena och länge haft en tydlig startpunkt i 1 söndagen i Advent. Ändå är det först under 1900-talet som man genomtänkt reglerar dess avslutning. Det innebär att nyckelkapitlet Matt 25, som tidigare kopplats till 1 Advent, förläggs till de föregående söndagarna och att de tillsammans får utgöra en etablerad avslutning av kyrkoåret genom fastställandet av Domssöndagen 1921 respektive Söndagen för Domssöndagen 1942.¹

Därmed öppnar man upp för att låta kyrkoåret under denna period fånga upp såväl domens allvar som glädjen över Kristi ankomst. Lämpligen tar man i gudstjänstlivet tillvara denna dubbla karaktär genom att låta Söndagen före Domssöndagen få violett liturgisk färg medan Domssöndagen firas som Kristus, konungens dag med vit färg. Vaksamhet och väntan är kanske inte samtidens mest framträdande drag, så det finns många gånger ett behov av att i predikan fördjupa sig i söndagens rannsakande och utmanande tema.

Skriften

Dagens gammaltestamentliga läsning är hämtad från den del av Jesajas bok som brukar kallas Trösteboken, kapitel 40–66. Om föregående del av boken präglats av domsord över Israels avfall, så följer här tröstens ord till folket om deras förestående räddning.

Epistelläsningen från avslutningen av 2 Kor är hämtad från Paulus uppgörelse med »dessa väldiga apostlar« (11:5 m parr), nya lärare som kommit till Korinth och ifrågasätter hans auktoritet. Genomgående avvisar Paulus deras hänvisningar till sin judekristna bakgrund. Om det

skulle utgöra kriterium för sann auktoritet i (det hednakristna) Korinth, så är han fortfarande strået vassare än dem (11:21–27). Men Paulus avstår från att hänvisa till sin bakgrund. Istället lyfter han fram sin svaghet – den svaghet som behöver Guds nåd och därför öppnar sig för att ”Kristi kraft kan omsluta mig” (12:9). Så mynnar Paulus evangelium ut i versen som föregår vår epistel: ”Vi är också svaga med [Kristus], men vi skall leva tillsammans med honom genom Guds kraft ...” (13:4).

I avslutningen av Lukas tolfte kapitel manar Jesus sina åhörare till beredskap inför vad som väntar: ”... när ni minst väntar det, då kommer Människosonen” (12:40). I tre kärnfulla liknelser (varav den första utgör dagens evangelium) inskärper han behovet av vaksamhet och väntan – och den betydelse det har; utblicken förflyttar sig plötsligt i detta avsnitt från frälsningshistoriens nu till att samtidigt inkludera eskatologins yttersta tid.

I vår tid

Vad ser vi från söndagens horisont när vi blickar ut över världen? Perspektiven med ett krig som pågår i vår närhet, oron över en klimatkamp

som alltmer undertrycks och flyktingströmmar som har stora svårigheter att skapa drägliga livsomständigheter på nya platser kan inverka förlamande och leda till misströstan och uppgivenhet. Vad kan jag som enskild kristen göra? Vad kan vi som församling göra?

För att kunna finna svar på de frågorna behöver perspektivet justeras: fokus behöver lyftas från världens storhet och den egna litenheten för att istället riktas mot Guds vilja och handlande. Bönens måste vila i förtröstan på att Gud också ser och bryr sig. Och därför också svarar och handlar – både på den globala arenan och i vår egen närmiljö. Kristen vaksamhet och väntan sker i en tro som, mitt i en tillvaro av osäkerhet och oro, bär på ett okuvligt hopp, som vågar se bortom den egna svaghetens och syndens horisont efter ljuset som bryter igenom mörkret.

Eller som den gode Paulus formulerar det: ”Gud ... har lyst upp mitt hjärta, för att kunskapen om Guds härlighet som strålar från Kristi ansikte skall sprida sitt ljus. Men denna skatt har jag i lerkärl, för att den väldiga kraften skall vara Guds och inte komma från mig. Alltid är jag ansatt, men inte kringränd, rådvill men inte rådlös ...” (2 Kor 4:7–8).

Budskap

Undersök er själva, säger Paulus: Är det svaghetsens evangelium som ni tror på?

Jesu liknelse sammanfogar två perspektiv till ett: beredskap inför Människosönens ankomst innebär inte ett stillasittande väntande utan ett liv i ansvar och omsorg, att troget förvalta det liv vi anförtrotts av Gud. Den kommande eskatologin blir närvarande och levande redan nu – i oss.

Veckans gudstjänster

För söndagens såväl som för veckans övriga gudstjänster rekommenderas att ”ta allvaret på allvar”. Var inte rädd att låta psalmer och predikoton ha ett kärvare anslag, det är en högst verklig del av livet för människor. Och bekräftar vi aldrig detta i gudstjänsten, förhindrar vi den från att bli en plats där vi får dela hela livet med Gud.

Dessutom bereder vi väg för att ge en tydligare relief åt den följande söndagen som en Kristus, konungens fest.

¹ Carl Henrik Martling, *Kyrkans år och dagar* (Borås: Verbum, 1993), s 83, 91.

Domssöndagen

Anders Göranson, generalsekreterare för Svenska bibelsällskapet, tidigare komminister i S:a Birgitta församling

Andra årgångens läsningar:

Daniel 7:9-10

Uppenbarelseboken 20:11-21:5

Johannesevangeliet 5:22-30

(Psaltaren 102:26-29)

Rubrik i evangelieboken:

Kristi återkomst

Liturgisk färg:

Violett¹

Kyrkoåret

Den andra årgångens evangelietext för domssöndagen målar upp scener ur den eskatologiska tid som behandlas i avsnittet *skriften* nedan. Det är en konkret vision. Och den placeras i en tänkt framtid. Då kommer de döda som ligger i sina gravar höra Guds röst och gå ut ur gravarna.

I den gemensamma förberedelsen av domssöndagens firande i församlingen blir det viktigt att komma fram till om detta framför allt är en glädjens dag eller en dag för bot och eftertanke. Ofta ges förslag om grön liturgisk färg, vilket placerar domssöndagen i raden av

trefaldighetssöndagar. Inom parentes står ibland violett/blå. Det är en indikation om att söndagen har botens tema. På sina håll får söndagen vit liturgisk färg och motivet, Jesus återkomst, överväger. En dag av glädje och upprättelse.

Som vi ska se senare finns även på domssöndagen möjlighet att placera textens budskap rakt in i vår egen tid och se det som händer just nu.

Skriften

Johannesevangeliet 5:22-30: För att kunna komma rätt i sin predikoförberedelse hjälper det om predikanten för sin egen skull placerar sig på olika platser i tiden. Den första platsen är runt år 30. Det är då evangelietexten utspelar sig. Jesus har precis botat mannen vid Betesda och det är i det sammanhanget hans tal ska förstås. En annan plats i tiden är bibeltextens tillkomst. Då rör det sig om ett antal decennier senare. Kanske runt år 90 och därefter, när evangelisten Johannes och hans team skriver och redigerar Johannesevangeliet. Ytterligare en annan punkt i tiden är veckan före predikans genomförande. Predikanten sitter på sitt kontor eller befinner sig på annan plats och ber,

funderar och förbereder sig för att förkunna. Sedan kommer själva dagen då predikan genomförs. Det är en annan dag än de dagar då predikanten förberett sig. Och slutligen finns den punkt i historien, eller vid historiens slut, som just denna text kan sägas handla om. Den yttersta tiden, ”då de döda skall höra Guds sons röst och de som hör den skall få liv”. Men som sagt, då har vi rört oss bortom tiden, in i evigheten. Eller åtminstone i den liminalitet som vi kallar den eskatologiska tiden. I vårt kyrkoår har textens ärende ofta kommit att placeras just där.

Händelsen i denna text utspelar sig som sagt runt år 30. Jesus har dragit på sig kritik för att ha botat en man på sabbaten. Vi läser att mannen har talat om detta för judarna. Notisen är märklig eftersom mannen själv rimligen är jude. Även Jesus är jude. För att förstå varför ordet används behöver vi tänka in att situationen när Johannes skriver sitt evangelium är drastiskt annorlunda. Och så är det med många bibeltexter. De handlar om en viss tid men skrivs i en annan och det påverkar berättelsen. När Johannesevangeliet sammanställs finns redan den unga kyrkan och sprickan mellan judendom och kristendom är ett faktum. Men så är det inte när händelsen utspelar sig.

De verser som utgör evangelietext ingår i det svar Jesus ger till de judiska ledarna. I sitt bibliska sammanhang är det en nyckel till varför Jesus talar om sin relation till Fadern. Huruvida predikan ska nämna detta eller ej är en öppen fråga.

Inom ramen för detta uttalar sig Jesus även om hur det blir i den yttersta tiden, när de döda ska uppstå. Genom textens placering på domssöndagen blir det naturligt att fokusera på det men sett ur sitt bibliska sammanhang är det inte en nödvändig tolkningsram.

I vår tid

En utmaning är att hamna rätt i vår egen tid. Texten handlar uppenbarligen om vad som hände runt Jesus, sett med Johannes glasögon från det utgående första århundradet. Och det Jesus talar om gäller något som inträffar vid tidens slut. Men vad har detta att göra med oss här och nu? Det skulle kunna vara en förutsägelse om vad som kommer att hända en gång och läsas på det sättet.

Men det går också att läsa texten utifrån en realiserad eskatologi, att den handlar om hur Guds rike bryter in i vår tid. På samma sätt som de människor som levde när

Jesus vandrade på jorden fick möjlighet att vara med om gudsríkets inbrytande, får vi vara det när vi lever nära Jesus. Både i gudstjänsten, när vi möter Jesus genom nådemedlen och i vardagen, när Jesus vandrar vid vår sida i gudstjänsten efter gudstjänsten. Då blir också domen något som inte bara kommer att ske en gång vid tidens slut utan får störst mening när den sker i våra liv, så att vi har möjlighet att ändra vårt sätt att tänka och vända om.

Om predikanten vill rikta sig till den enskilda människan eller till församlingen eller fästa uppmärksamheten på samhället är också det en öppen fråga som beror på sammanhanget.

Budskap

När vi lever nära Jesus bryter himmelriket in. Redan här och nu blir domen en verklighet och vi får möjlighet, genom Guds nåd, att vända om.

Veckans gudstjänster

I de flesta församlingar i Svenska kyrkan blir denna vecka ofta fylld av förberedelser inför firandet av Första

söndagen i advent, vilket är helt i sin ordning. Möjligen med besök av skolorna i kyrkan och tändande av det första adventsljuset. I veckans övriga gudstjänster kan det vara gott att dröja kvar i kyrkoårets slut och även meditera över att ordet advent – ankomst – syftar både på Jesus ankomst i inkarnationen och återkomst i härlighet.

¹ Göranson redogör för fler alternativ i avsnittet "kyrkoåret". Att violett föreslås av redaktionen har sin grund i att det fullbordat motivskiftet mellan kyrkoårets första och sista söndag jämfört med andra delar av västkyrkan. Vi firar Kristus konungen på 1 advent och där hör det vita hemma. Att välja violett för domssöndagen som en föruttagning av adventstiden sluter därmed kyrkoårscirkeln.

Första söndagen i advent

Anders Alberius, domprost emeritus, tidigare komminister i S:a Birgitta församling

Tredje årgångens läsningar:

Sakarja 9:9-10

Uppenbarelseboken 5:1-5

Lukasevangeliet (4:16-23) (Se även årg. 1) (Psaltaren24)

Rubrik i evangelieboken:

Ett nådens år

Liturgisk färg:

Vit (i veckan violett)

Kyrkoåret

Tema: "Ett nådens år" med bönen att det kyrkoår som tar sin början blir just det för allt och alla.

En bok har ett förord, ett program en introduktion, en konsert en overture. Julen har advent. Att advent i kyrkans föreställningsvärld är en fastetid är svårt att idag hävda, men att det är en förberedelsetid med inriktning att fira jul med Frälsarens födelse i centrum är självklart.

Kristus ankomst förkunnar vi trefaldigt: hans födelse, i sakramenten och vid tidens slut. Redan från början visar "folket som gick före och

efter" att vi alltid ska möta honom med vårt "hosianna!" Han kommer som Herren och han, den Välsignades son, välsignar.

Första ljuset brinner, psalmer-na brusar, kören är på tå, liksom prästen. Bygg på den positiva förväntan och stämning som finns, för i kristen tro segrar alltid ljuset över mörker, glädjen över förtvivlan och godhet över ondska. Vår tillvaros grund är Gud, som vill oss alla väl.

Skriften

Sakarja 9: 9-10: Från kapitel 9 räknar vi med en Deutero-Sakarja som författare. Hans budskap är att i en framtid ska konflikterna och krigen vändas i fred. De stora profeterna talade ofta in i sin tid, men Sakarja II är mer apokalyptisk. I framtiden ska en rättfärdig konung komma och proklamera den fred som "Jag" (dvs Gud) vunnit, vers 10. Hans fredliga välde ska utvidgas till hela den bebodda världen.

Uppenbarelseboken 5: 1-5: Johannes har ryckts upp och ser den himmelska gudstjänsten. Scenen beskrivs i kapitel fyra. Här i kapitel fem börjar det hända stora ting. Gud har en bokrulle i ena handen. Den innehåller hans dolda plan för de yttersta tiderna. Johannes vill gärna

veta. Att öppna bokrullen betyder att skeendet sätts igång för Guds triumf. Vem kan, vem vågar öppna? Han som är lejonet av Juda stam (1 Mos 49: 9-10) och skottet från Davids rot (Jes 11: 1, 10) och som redan har segrat. Han kan. Att dessa titlar syftar på Jesus Kristus är helt klart. Han var för den första församlingen den yttersta fiendens besegrare genom sin död och uppståndelse.

Lukas 4: 16-23: Jesus är på sin hemmaplan och självklart för Lukas går han till synagogan på sabbaten. Lukas genomgående ärende är ju att visa att Guds löften nu har uppfyllts genom Jesus. Folket i Nasaret tror att de känner snickarsonen Jesus. Det kommer att sluta med att alla häpnar och prisar honom. Han kom, och kommer, med "ljuvliga ord" om vad Gud gjort och gör.

Texterna som Jesus läser, så att säga om sig själv, är en lukansk sammanställning av Jes 58: 6 och Jes 61: 1-2 för att göra mönstret löfteuppfyllelse uppenbart. Jesus är inte ytterligare en ny profet. Han är bandet mellan det gamla och det nya. Alla vet att hans glädjebud till de fattiga bärs av Herrens Ande. För Lukas är detta programmatiskt.

I glädjebudet finns referenser till jubelåret, som ju skulle infalla vart 50:e år. Då frigavs slavar, skul-

der avskrevs, fält lades i träda och man kunde återvända hem som ett tecken för att våra förhållanden måste återge Guds vilja till rättvisa. Befrielse för fångar betydde även att de som höll fångar granskades. Ondskan får sitt. "Befrielse" är mångbottnat och gäller alla betryckta, också de av synd och skuld snärjda.

"Idag" gällde inte bara den dag som då var. Gud håller sina löften, kärleksfull i allt han gör. Hans trofasthet vet ingen gräns. Hans löften om befrielse gäller. Detta ska läsas och förkunnas om och om, år ut, år in, med bönen "det som du gjort, gör det här också". Med oss.

I vår tid

"Zlatan är gud" hette det när han kom till fotbollslaget Milan i Milano. "Frälsaren har återkommit". Jovisst, han gjorde en del mål, men tidens tand gjorde sig påmind. Han blev skadad, opererades, men det höll inte. Skadad igen. La Gazzetta skrev: Zlatan är inte längre gud. Han är mänsklig vid 40 års ålder.

Vi känner en Gud, som kommit och kommer ständigt på nytt. Han har blivit människa som vi. Gått våra vägar och vänt allas våra lidanden till seger. Om 100 år minns ing-

en Zlatan, men Jesu ankomst, födelse, död och uppståndelse firas och kommer att firas så länge världen står. Det är häftigt!

Vi undrar varför krig, förtryck och fiendskap kan få fortsätta. Varför inte Gud griper in. Varför dröjer han? Vi vet inte. Men det vi vet är att alla får bära sin del av denna världens eländen och svårigheter. Och vi vet som kristna att det som ser ut att vara ett nederlag kan vändas i glädje. Tårar i jubel. Vi ber och ropar med kristna genom tiderna: Kom Herre Jesus! (Bibeln's sista vers). Advent!

Budskap

Kom till honom som kommer till dig.

Suget efter trygghet växer i otryggheten. Försäkringar, aktieoptioner, VP-konton, pensionsfonder ger oss bara mer oro. Vår verkliga önskelista är ju fred, livskvalité, hälsa, klimaträttvisa, god gemenskap. Inget av detta kan köpas för pengar, men när Guds löften och det heliga brödet tas emot öppnas en rymd över dig och nya djup inom dig.

Detta är hans advent, men det är också ditt. Du är välkommen att komma och säga ja genom att läsa

med i trosbekännelsen, sjunga med, be med, komma fram till nattvarden, där han möter på ett sakramentalt sätt. Då blir det ett verkligt advent.

Två bonusföreläsningar för predikanten själv

Predikoförberedelsen är inte färdig i och med att predikan är skriven. Då börjar nästa fas, memoreringen. Som predikant idag kan man inte stå och läsa upp ett skrivet papper. Jag tänker ofta då: Ge mig ditt manus. Jag är läskunnig, jag också.....

Se på politiker, undervisare, talare hur angelägna de är att söka kontakt. Använda ögonen. Det kvittar hur fint budskap man har, om man inte kan kommunicera det blir det ett sående i vind. Förkunnelsens esse är tilltalet, inte förklaringar om vilka förhållanden som rådde i Palestina för 2000 år sedan. Börja med något som känns igen av alla. Sök Jesu/evangeliets tilltal just där. Sluta med en uppmaning och lovprisning. Svårare behöver det inte vara.

Veckans gudstjänster

Utmaningen är återkommande:

låta advent vara advent, även om
somliga

fått för sig att jultiden började just
efter allhelgona.....

Andra söndagen i advent

Elin Sundelin, komminister i Södermøre
pastorat

Tredje årgångens läsningar:

Jeremia 33:14-16

Hebreerbrevet 10:32-39

Markusevangeliet 1:14-15

(Psaltaren 85:9-14)

Rubrik i evangelieboken:

Guds rike är nära

Liturgisk färg:

Violett

Kyrkoåret

Nu har pukorna och trumpeterna från förra söndagen tystnat och vi träder in i adventstidens fasta. De violetta färgerna i kyrkorummet visar på den väntan och längtan vi står i och de något nedtonade utsmyckningarna och antalet ljus på altaret talar om en viss dovhet som adventstiden präglas av. Låt det synas och märkas!

Glöm inte heller tändningen av det andra adventsljuset. En diskussion som återkommer från år till år är när adventsljuset skall tändas? Innan klockringningen? I samband med inledningsorden? Skall det läsas

någon vers därtill? Vilken i så fall? Dessa frågor är bra att påminnas om och en gemensam väg för församlingen bör väljas så det inte skiljer från söndag till söndag, eller präst till präst.

Skriften

Det kan tänkas att detta är den tredje söndagen på kort tid som tanken om tidens slut är vad texterna talar om. Den predikovägen är naturligtvis möjlig då temat för söndagen kan få oss att vid första anblick, åtminstone tro att det är vad det handlar om. Men en djupdykning i evangelietextens grammatik kan ge andra perspektiv.

Den väldigt korta och kärnfulla predikan som Jesus ger i evangelietexten “Tiden är inne, Guds rike är nära” kan verkligen ge associationer till att nu är det snart dags! Snart dags för himmelrikets portar att öppnas. Snart dags att träda in i något annat. Men ser vi till grammatiken så står det egentligen “Guds rike har närmat sig”.¹ I New Revised King James Bible står det “the Kingdom of God is at hand”, en ännu tydligare dimension av att Guds riket inte är något fjärran som vi ska närma oss, utan något som finns nära. Mitt

i våra liv. Inte något som det är dags för snart, utan något som faktiskt finns redan här *at hand*. I kontexten då Jesus säger detta så är det också i begynnelsen av hans karriär som samlare av lärjungar. Han visar för dom att nu är tiden, inte snart, inte sen, utan nu är tiden inne för att följa, se och upptäcka det Guds rike som finns alldeles nära. Inte något som kommer. Något som finns.

På samma vis tittar episteltexten tillbaka till denna början av Jesu verksamhet, till när lärjungarna blev kallade. Det talas om svårigheterna som kan uppstå när livet drastiskt förändras, när livet att leva med Jesus blir verkligt. Men också om den gåva det är att leva i Jesu efterföljd. Episteltexten är en påminnelse om varför vi är Jesu lärjungar, trots allt.

Från profeten Jeremia hör vi ord som vi känner igen under advents- och jultidens läsningar. De profetiska orden om han som kommer. Orden om det "räffärdiga skottet" återfinns tidigare i Jeremias bok, likväl som att det också åsyftas i Jesajas 11:e kapitel. Återkommande handlar texterna om den messianska profetian och väntan på Davids ättling och arvtagare.

I vår tid

Ibland upplever jag att det har talats om att kristen tro, eller tro överhuvudtaget, är bra i nödens stund. Det är då, när livet är svårt, när döden kanske nalkas, som tron är något att ha. Men vi som kallar oss troende, som gör det i alla delar av livets bergochdalbana vet att det inte bara är vid nöd som tro bär.

Varför sitter vi annars i kyrkbänkarna varje söndag? Vissa kanske skulle säga att vi sitter och väntar och väntar och väntar... Vad är det egentligen vi väntar på? Eller är det väntan som vi sysselsätter oss med? Kyrkorummet är inte ett väntrum. Vi som sitter där och lyssnar, ber, sjunger och *är* – är, inte är snart. Vi är inte ett folk i väntan på... "snart är det dags". Vi väntar inte på nöden, på dödens stund (den kommer ju oavsett). Vi är där för att Jesus säger att Guds rike är här *at hand*. Att det är här och nu som Guds rike är möjligt och görligt och nära. Och det får konsekvenser i våra liv. Här och nu.

Budskap

- Guds rike är *at hand* – Vad får det för konsekvenser i våra liv?

- Att följa Jesus är att leva med konsekvenser som inte alltid är lätta, men Gud är med oss. Alltid.

Veckans gudstjänster

Om församlingen inbjuder förskolor/ skolklasser till adventssamlingar i kyrkorna, våga tala om trons konsekvenser! Att älska sin medmänniska, vad det betyder att leva i förvisningen om att man aldrig är ensam och alltid är älskad.

Att Guds rike är *at hand* går att lyfta fram i relation till Herrens bön: ”låt ditt rike komma” är en bön som sägs i det att riket redan har kommit nära och är i färd med att genomsyra allt. Vi ber att också vi ska bli genomsyrade.²

¹ Verbet ἤγγικεν står i perfektform. Grekiskt perfekt uttrycker det bestående resultatet av en händelse i förfluten tid. (“Guds rike har kommit nära så att det nu är nära”.)

² Se Matt 13:33-35 och Lilla katekesen, tredje huvudstycket, andra bönen.

Månadsblad för Knäckebröhults kyrkliga samfällighet

– Femfaldigen nekad att få delas ut som samhällsinformation – November 2022 –

Angående namnuppläsningen

På grund av det överdrivna nitet hos vårt dataskyddsbud har även rubrikerna försvunnit ur vissa handlingar. Det är förklaringen till att under året vigda till äktenskap snarare än under året vigda till vila kom att läsas fram till och med juni under minnesgudstjänsten. Detta beklagar vi. Visst tumult uppstod när komministern meddelade sin kompromisslösning om ljusen. Vi beklagar även detta.

Ordföranden

Pris-priset

Kyrkorådet har enhälligt beslutat nominera General lös till Pris-priset.

Kyrkorådet uppdrog även att uppdra åt kyrkoherden att undersöka varifrån den nyligen uppkomna svarta belägningen på sammanträdesbordet kommer ifrån.

Kyrkoherden har ordet

Kontraktspresten ringde. Hög-
värdige biskopen Hesekiel Ph.
Trynlund har låtit meddela att
Knäckebröhults pastorat ska vi-
siteras nästa år. Vi ska få låna
ett USB-minne så att vi kan
kopiera och uppdaterade det
nödvändigaste av de planer och
policies som måste vara i ord-
ning under visitationen. Alla
exemplar av Noterias Missale
och Artos Mässbok förvaras nu
på samma ställe där nycklarna
till sakraments-skåpen – som vi
inte nämner framöver – finnes.
Återigen, skåpen nämner vi *icke*
något om under visitationen.
Elof

Saxat

Församlingshemmet i Sport

17 november, 19.00

*Låt advent vara advent
– församlingsafton om
att inte fira förtida jul*

ur

Församlingshemmet i Sport

18 november 19.00

*Julfest med kransbind-
ning
Julgröt och pepparkaka.*

församlingsbladen

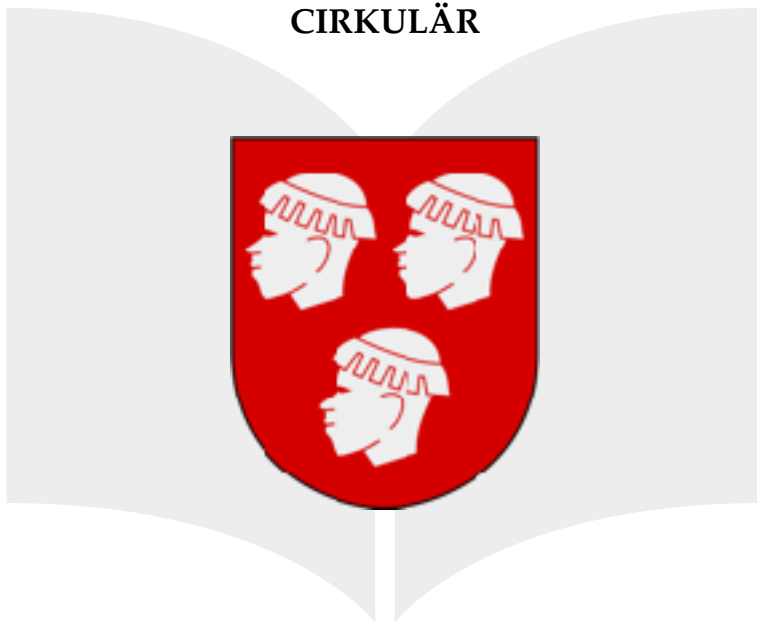
Knäckebröhults kyrka

1 adventsgudstjänst 11.00

OBS! EJ NATTVARD

*Vi har lyssnat och und-
viker nattvard då hed-
ningar tog illa upp i fjol*

**PASTORALTEOLOGISKT
CIRKULÄR**

I VÄXJÖ STIFT

Årgång 1 : Nummer 10
1 december 2022

Bokrecension: Medarbetare	3
Det är juloratoriets fel att du läser det här...	8
Impulser för predikan	12
Tredje söndagen i advent	13
Fjärde söndagen i advent	16
Juldagen	19
Annandag jul eller den helige Stefanos dag	23
Nyårsdagen	26
Trettondedag jul	29
Månadsblad för Knäckebröhults kyrkliga samfällighet	33

Pastoralteologiskt cirkulär i Växjö stift (PCVS) drivs ideellt och är (kyrko)politiskt obundet.

PCVS kommer ut den 1 i månaden på databasen

<http://pastoralteologisktcirkular.se>

Databasen Pastoralteologiskt cirkulär tillhandahålls av Erik Keijser och har utgivningsbevis enligt Myndigheten för press radio och tvs beslut 22/01832.

Ansvarig utgivare: Erik Keijser

Ställföreträdande ansvarig utgivare: Gustav Lundborg

Ansvarig utgivare och ställföreträdare kommer att nås via e-post enligt nedan.

Redaktion: Elin Sundelin, Erik Keijser och Gustav Lundborg

Artiklar: tas emot från skribenter som tjänar eller tjänat i församlingarna i Växjö stift.

Manus och förfrågningar sänds till redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

Genom att sända in manus godkänner skribent att materialet lagras och publiceras digitalt.

Bokrecension: Medarbetare

– *En historia om organisation och lekfolksuppdrag i Svenska kyrkan av Erik Sidenvall*

Gustav Lundborg, enhetschef

I boken *Medarbetare – En historia om organisation och lekfolksuppdrag i Svenska kyrkan* ger sig Erik Sidenvall i kast med att utforska utvecklingen av det som idag ofta går under benämningen ideellt medarbetarskap. Han gör det genom att teckna 200-års svensk kyrkohistoria, med ett fokus vid Växjö stift under perioden 1920-2000, gällande lekmännens plats i Svenska kyrkans stift och församlingar. Boken ger stor behållning för alla som är intresserade av det moderna och postmoderna samhällets framväxt och dess påverkan på den svenska kyrkohistoriens utveckling.

Två utkiksposter

Erik Sidenvalls ena utkikspost för detta studium är forskarens och kyrkohistorikerns. Sidenvall är adjun-

gerad professor i kyrkohistoria vid Centrum för teologi och religionsvetenskap, Lunds universitet, och har i sin kyrkohistoriska forskning främst fokuserat på just perioden 1800- och 1900-tal. I mycket av Sidenvalls forskning märks ett intresse av de stora perspektiven där kyrkan sätts in och behandlas inom ramen för större historiska skeenden och genomgripande samhällsförändringar. Läsaren av *Medarbetare* kommer att upptäcka att samma ansatser också gör sig gällande i denna bok.

Sidenvalls andra utkikspost utgörs av stiftsprästens perspektiv. Erik Sidenvall är stiftslektor i Växjö stift och har tidigare varit chef för stiftskansliets pastoralala verksamhet. Detta tillsammans med angreppssättet av själva studiet gör att boken hamnar i flera spänningsfält: mellan akademi och kyrka, mellan kyrkohistoria och historien om ett land på väg in i moderniteten och sedan vidare ut i postmoderniteten. Också målgruppen för boken är tveeggad vilket Sidenvall fastslår redan i förordet: ”Boken är skriven för såväl medarbetare inom Svenska kyrkan som för kollegorna vid akademien”.¹ Linjerna går också samman: Boken har av redaktionsrådet vid Svenska kyrkans enhet för forskning och analys inkluderats i

Svenska kyrkan forskningsserie.

En marginaliserad fråga

Sidenvall konstaterar i början av boken att det inte saknas kyrkohistorisk forskning gällande lekmannamedarbetarnas roll i Svenska kyrkan men menar samtidigt att ”man [får] intryck av att frågan förpassats till marginalerna av det vetenskapliga samtalet”.² Sidenvalls tes är att 1900-talets kyrkohistoriska historiografi har präglats av ett fokus på frågan om relationen mellan Svenska kyrkan och staten och att detta har gjort att frågor som rör församlingsliv och lekmäns engagemang har åsidosatts som forskningsområde. På samma gång som Sidenvall menar att källmaterialet beträffande området är tämligen skralt visar han genom denna bok att det både går att finna genom envist letande, inte minst i stiftsarkiv, biskoparnas ämbetsberättelser och utredningsmaterial, och att det dessutom går att hitta andra vägar än de traditionellt kyrkohistoriska metoderna. Sidenvall uppger att han i sitt arbete tar inspiration från den franska Anal-

lesskolan och deklarerar att han i denna bok skriver in sig i ”en tradition av klass- och genusorienterad socialhistoria med fokus på de kristna kyrkorna”.³ Detta färgar boken och gör den spännande att läsa för den som uppskattar att perspektiven vidgas och att det ecklesiologiska studiet kontextualiseras i den enorma förändringsresa som det svenska samhället genomgick från tidigt 1800-tal till millenieskiftet 2000. Det skulle kunna sägas att boken i stora delar tecknar ett stycke svensk kvinnohistoria då det ideella engagemanget under aktuell tidsperiod i hög grad bestått av kvinnors inträde som viktiga aktörer i det offentliga församlingslivet.

Med start i enhetssamhällets slut

Läsaren tas med på en resa med början i ett Sverige där kyrkans lokala struktur var byggstenen som bar upp enhetssamhället och utgjorde den organiserade gemenskap som höll ihop dåtidens samhälle. Den legala kyrkostrukturen stod för ordets förkunelse och sakramentens förvaltande genom prästerskapet jämte de sociala och samhällliga åligganden som med tiden växte sig allt större. Den kristnerliga fostran, undervisningen och bönelivet hörde till hemmets uppgifter, det var i hushållet det vardagliga

Vill du få ett mejl när ett nytt cirkulär publicerats?

Anmäl dig till e-postlistan genom att mejla till redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

kristna livet levdes. Sidenvall pekar på det faktum att det vid denna tid var hushållet, och inte individen, som var kyrkans minsta beståndsdel. Därefter följer en resa genom ett 1800-tal som innebär början på uppdelningen mellan kyrkligt och borgerligt (1862 års kommunalförordning), de lågkyrkliga rörelsernas intrång på den kyrkliga kartan och engagemangskyrkans födelse genom syföreningar, diakonalt frivilligarbete, missionsrörelser etc. Den dåvarande statligt reglerade kyrkostrukturen gav inget utrymme för det som inte rymdes inom den legala kyrkostrukturen där prästerskapet var givna och enda aktörer. Bilden tecknas av en kyrka som kämpade för att hitta vägar att härbärgera nya och av det omgivande samhället tillsynes nödvändiga sätt att skapa vägar att kanalisera människors engagemang i stift och församlingar. Detta gällde inte bara lekmäns utan också prästers engagemang att möta nya behov av kyrkligt liv i en ny tid som lämnat enhetssamhälle och enhetskyrka långt bakom sig.

Stiftet blir mer än förvaltningsområde

Vidare under 1900-talet följer utvecklingen från det första stiftsmötet i Kalmar 1906 som utgör startskottet för en utveckling där stiftet går från

att enbart vara kyrkliga förvaltningsområden till att även bli viktiga aktörer som centrum för människors engagemang och främjare av den nya tidens församlingsliv genom det frivilliga stiftsarbetet. Detta växte sig allt större under årtiondena till att slutligen försvinna och ätas upp i och med tillskapandet av den moderna stiftsorganisationens tillblivelse 1989.

På församlingsplan tecknas en liknande utveckling. Först ett formligen exploderande engagemang, inte minst genom söndagsskole- och ungdomsverksamhet till den punkt då organiserandet av den engagemangsburna verksamheten sluts in i den legala kyrkostrukturen genom den snabbt växande skaran anställda lekmän under framför allt 1970- och 1980-talen. Är det då det växande antalet anställda medarbetare som är Sidenvalls förklaring till slutet på engagemangskyrkans och de många lekmännens framgångsrika ideella insatser under 1900-talet? Det hade varit möjligt att föra den enkla argumentationen men Sidenvall väljer tvärt om att komplicera och utmana det idag bland svenska kyrkans anställda vanligt förekommande narrativ som uttrycks i påståendet om att det ideella arbetet har anställts bort i Svenska kyrkan. Istället hjälper Sidenvall läsaren att både problematisera

ra och analysera historien under läsningens gång genom att hela tiden böttna i ett socialhistoriskt perspektiv och visa på ett samhälle som i grunden förändras på alla plan, ekonomiskt, politiskt, religiöst och värderingsmässigt. Man skulle kunna sammanfatta det med att han pekar på en statligt reglerad kyrkostruktur som inte utvecklas i takt med tidens ständiga nya framväxande behov av reformering men som bärs av engagerade människor som är en del av ett samhällsbygge i pågående förändring. Kyrkan är samtidigt både och.

Organisatorisk hybriditet

För den organisationsteoretiskt intresserade finns också möjlighet att fördjupa sig i Sidenvalls tes om Svenska kyrkans organisatoriska hybriditet. Från att först enbart bära drag av den första sektorns kännetecken (myndighetskyrkan) till att så småningom hämta drag från den tredje sektorn (förenings-/engagemangskyrkan) för att sedan också bära kännetecken av den andra sektorn (näringslivet). En hybriditet som Sidenvall menar att Svenska kyrkan bär också efter relationsförändringen år 2000 och som bär ytan för ett möte mellan olika samhällssektorer där förutsätt-

ningar för ett teologiskt och socialt utforskande ges. Därmed väljer Sidenvall att låta de sista raderna sluta i dur genom att sluta sig till att den organisatoriska kropp som varit studiet för boken visserligen inte kan uppstå men "kanske kan ge liv i vår tid".⁴

Samtalsfrågor

1. Vilken plats har idealitet i den kyrkosyn som uttrycks i din församling?
2. Vilka perspektiv, personer och verksamheter är det som får synas när din församlings 1900-tals historia berättas fram? (Vilka syns inte?)
3. Spelar frågan om hur idealiteten i Svenska kyrkan minskade någon roll för hur den skulle kunna öka igen?

¹ Sidenvall, Erik, *Medarbetare – En historia om organisation och lekfolksuppdrag i Svenska kyrkan* Verbum AB, Stockholm 2022, s. 8.

² *Ibid.* s. 12.

³ *Ibid.* s 13.

⁴ *Ibid.* s. 205.

Det är juloratoriets fel att du läser det här...

Öppenhet och tydlighet behövs

Erik Keijser, stiftsadjunkt

Jesus sade: ”Jag är världens ljus. Den som följer mig skall inte vandra i mörkret utan ha livet ljus.” (Joh 8:12) Vad detta innebär för vad kristen tro är, har fångats av den nordirländske författaren C. S. Lewis (1898-1963):

I believe in Christianity as I believe that the sun has risen: not only because I see it, but because by it I see everything else.¹

Du har säkert anat att antingen håller jag med honom helt, eller inte alls, annars hade jag inte öppnat artikeln. Jag håller helhjärtat med honom. Låt mig berätta varför: Nu är jag präst, men jag har inte alltid levt med en kristen tro. Förvisso döptes jag som barn den 11 mars 1989 och konfirmerades den 7 juni 2003. Däremellan levde jag mitt liv i hägnet av vad vi skulle kunna kalla en kulturkristen

familj. Vi var inte så mycket i kyrkan, men det var förhållandevis mycket kyrka i oss. Men sedan hände det något. Eller - först handlar det väl mer om det där som inte hände.

En besviknen konfirmand

Under min konfirmandtid var jag nyfiken och bar på en mängd frågor: om världen, om livet, om Gud: om det där med Fadern och Sonen och den helige Ande. Vad är frälsningen för något? Vad ska vi med dopet och nattvarden till, egentligen? Vad menar vi när vi säger att Bibeln är Guds ord? När min nyfikenhet inte möttes, förtvinade den lilla tro jag ändå tror att mina frågor var sprungna ur. Som en späd knopp som vågade titta upp innan risken för svåra frostnätter var över.

Mitt hopp att finna mening genom kristen tro fick inget svar. Men jag fortsatte att söka efter mening. Det som låg närmast för mig, och jag tror för många i vårt land, var att utforska vad jag uppfattade som en sträng naturvetenskaplig åskådning:

Att allt vi kan veta och det som finns är sådant som naturvetenskapen kan beskriva, förutsäga och förklara. Vad som därutöver är, är humbug. Den åskådningen gav mig ett stort

självförtroende: vetenskapen, och jag dess anhängare, kunde ju förklara allt – och det som inte var förklarat skulle snart bli det. Och senast då skulle de som var kvar i religionernas och sagornas mörker upplysas av kunskapens ljus.

Samtidigt upplevde jag en stor tomhet, en slags övergivenhet. I den värld jag bekände mig tro på fanns det liksom inte plats för sådant som naturvetenskapen inte begriper. Draget till sin spets fanns där inte plats för hopp, för kärlek, för förtroendefulla och ömsesidiga relationer, för rätt eller fel eller för enkel vanlig godhet – inte ens för en skillnad mellan fult och fint. Allt sådant var ju bara mänskligt hittepå och inget som fanns på riktigt på det sätt som tyngdlagen eller vår inbyggda fortplantningsdrift finns på riktigt.

På samma gång bebodde jag en värld där människan, och jag själv, var ett tingens upplysta herre – och en värld där det nog egentligen inte fanns några riktigt mänskliga människor. Det var tillfredsställande att förstå världen. Men det var en värld tom på mening och värme. Men så hände något. Något stort.

Den femte evangelisten slår till

Jag spelade fiol, mycket fiol. Det innebar att jag måste varit en av de ateister i Sverige som tillbringade mest tid i landets kyrkor. En jul var jag med och spelade Bachs juloratorium. I den första koralen i den andra kantaten händer det något. Det är som en smekning, en beröring, ett ljus, en värme – allt på en gång, som rör mig i djupet av mitt innersta ut till änden av mina korta fiolspelnaglar och mitt illa kammade hår. Kören sjöng:

Brieh an, o Schönes Morgenlicht,
und lass den Himmel tagen!

eller om vi tar det grovhugget översatt till svenska, hela versen:

Bryt ut du sköna morgonljus,
och uppfyll himlens klarhet
Räds ej mer, du herdefolk,
ty änglarna förtäljer,
att detta svaga gossebarn,
skall vår tröst och glädje bli –
därtill ondskan betvinga
och ge oss evig fred, och frid.

Jag kommer ihåg det dova, kalla mörkret i kyrkan när vi packade upp inför generalrepetitionen.

Efter framförandet hade ett ljus gått upp, och jag har sedan den dagen sett världen på ett annorlunda

sätt. Det fanns en värld före, och en värld efter den där koralen. Solen hade gått upp, på det där sättet som Lewis beskrev.

På ett sätt var det en upplevelse där och då. Johann Sebastian Bach (1685-1750) har kallats den femte evangelisten och för mig är det väldigt konkret han är det. Med musiken som murbräcka tog sig Evangeliets ljus in genom mitt hårda skal. Samtidigt tror jag inte att det var bara en revolutionerande punkthändelse. Jag hade ju mött kristen tro förut, jag mötte den påfallande ofta. Även om jag inte förut trodde vad kyrkan trodde så var jag bekant med henne och det var ett väldigt kort steg in den dag då solen väl gick upp.

Finns det något vi skulle behöva prata igenom tillsammans?

Ge ditt bidrag till samtalet till redaktionen@pastoralteologisktcirkular.se

horisonten behövs lika mycket som allt det som gjorde att jag kunde vara på rätt plats i rätt tid för att uppleva det. Tänk på det, nästa gång någon försöker spela ut det tydliga och det öppna mot varandra..

Samtalsfrågor

1. När skulle du säga att du upptäckte att du var kristen? Vad ledde fram till att du å ena sidan blev det och å andra sidan förstod det?
2. Finns det sammanhang i vår församling som har tid och tålmod med den vars tro ännu inte blommat ut?
3. Finns det sammanhang i vår församling där en trevande tro kan få näring att slå ut i blom?

Öppenhet och tydlighet behövs

Jag tänker att vi i våra församlingar behöver bägge dessa delar; det behövs öppna platser och trofast närvaro över tid, men också tillfällen då allt får bli klart och tydligt: på denne Kristus tror vi! Genomslaget, det ögonblick då solen reste sig över

¹ Slutord ur essän "Is theology poetry?" från 1944. Finns fritt tillgänglig på http://www.samizdat.qc.ca/arts/lit/Theology=Poetry_CSL.pdf

Impulser för predikan

Tredje söndagen i advent

Maja Karin Lindahl, pastorsadjunkt i Jönköpings församling

Tredje årgångens läsningar:

Jesaja 40:1-8

Galaterbrevet 3:21-29

Lukasevangeliet 3:1-15

Rubrik i evangelieboken:

Bana väg för Herren

Liturgisk färg:

Violett

Kyrkoåret

Tredje söndagen i Advent fokuserar på Johannes döparen, prästen Sakarias och Marias släkting Elisabets son. Hans förkunnelse och det omvändelse-dop han erbjuder Israels folk banar väg för Messias och han själv är ett tecken på Människosonens snara ankomst. Budskapet denna dag kommer varken från regeringsmakten, kungadömen eller översteprästämbetet utan från öknen. Kanske kan det påminna oss om att hålla ut i förberedelse och askes inför att vår heliga väntan ska bli uppfylld. Det är ännu ett par veckor kvar av julfastan, ”den lilla fastan”, som kyrkan erbjuder inför

julens festligheter, inkarnationens stora högtid. Utan fasta, ingen fest. Att fasta kan liknas vid att kliva in i en inre öknen – ett kargt landskap där vi avkläds bekvämligheter och ställs inför våra egna och världens demoner. Men i öknen finns även vishet och vägledning och i Bibeln är det ofta paradoxalt nog den miljö där det nya livet skjuter skott och börjar blomma. Som helgelsepredikanten Emil Gustafson (1862-1900) en gång uttryckte det: ”Då vi vänder ryggen till denna världens förtrollning och vänder vårt ansikte mot öknen, får vi se Guds härlighet”.¹

Skriften

I gammaltestamentlig anda förankrar evangelisten Lukas inledningen av Johannes profetiska verksamhet i det samtida politiska skeendet. Läsaren är förberedd då detta redan förebådats i evangeliets tidigare kapitel med de löften som ges till hans föräldrar: deras barn ska gå före Herren så att han får ett folk som är berett.

Lukas infogar verser ur Jesaja 40, dagens gammaltestamentliga text, vilket ger berättelsen en särskild betydelse. Dessa syftar på israeliternas återkomst från exilen i Babylon där de levt i fångenskap, ett trotsigt löfte – att vägen tillbaka nu är möjlig.

Johannes är likt Jesaja en profet, han är den som fogar samman det judiska och kristna förbundet. Som profet är hans uppdrag att tala till folket om hur det verkligen är. Han är ett vittne om verkligheten och därför ser han så klart när Jesus väl träder fram: ”Där är Guds lamm!” (Joh 1:29). Men nu går vi händelserna i förväg. I dagens text lyser Jesus med sin frånvaro och vi läser istället om hur stora skaror sökt sig ut till Johannes för att döpas och bli undervisade, tre gånger ställs frågan ”vad skall vi göra?” (v. 10, 12, 14). Till och med tullindrivare är där för att ta emot omvändelsesopet och en ny livsstil. Johannes kärva tilltal, hårda domsord och tydliga krav väcker oväntat nog positivt gensvar. Folket avskräcks inte utan fylls av förväntan. Just då var syndarna redo att omvända sig, ta emot förlåtelsen och det nya livet – kanske var tiden verkligen inne för Guds rike? Med ansiktet mot öknen blir omvändelsen möjlig och människorna redo att se som Johannes döparen, att se Guds frälsning.

I vår tid

Årets julklapp är tydligen en hemstickad kofta. Vi som tyvärr inte behärskar detta hantverk, åtminstone

inte så pass att vi hinner sticka färdigt något till jul, kan överväga Johannes döparens uppmaning, att ge bort en av våra överflödiga tröjor. Ja, måhända är detta söndagen då vår inställning till kläindustrin kan prövas och bli en del omvändelsens frukt? Johannes döparen, liksom själva inkarnationens mysterium, hjälper oss att inte förändliga budskapet om omvändelsen. (Tänk på den återkommande frågan ”vad skall vi göra?”.) Det handlar också om hur vi lever, konsumerar och förhåller oss till resten av skapelsen. I vår tid tjänar dock en garderobsrensning föga nytta för vår nakna nästa, bättre då att behålla det vi redan äger och faktiskt använda det, i stället för att skänka till second hand-butiker som bågner över av förra säsongens trender och kort därefter fylla garderoben med nytt. Satsa på hållbarhet och kvalitet om något nytt behöver införskaffas men låt hellre pengarna du sukter efter att lägga på ett nytt plagg gå till en medmänniska i nöd.

Budskap

Johannes döparen bereder väg genom att bereda människorna och han vill bana marken för den himmelska bulldozer som ska omskapa båda världens skeva system och vårt inre. Men när detta upp-och-ner-vända-rikes

Gud kommer till oss gör han det i den mest anspråkslösa, ödmjuka och värnlösa form vi kan tänka oss – som ett nyfött barn.

Veckans gudstjänster

13 december infaller i veckan som följer, då barn och gamla samlas i kyrkan för att se en annan ljusgestalt bana väg i mörkret. Kanske kan man låta Johannes döparen och st Lucia mötas och dela sina vittnesbörd. (De har även det makabra och inte särskilt barnvänliga gemensamt att avbildas med avhuggna kroppsdelar på fat...)

¹ Apud Joel Halldorf 2012, *Av denna världen - Emil Gustafson, moderniteten och den evangelikala väckelsen*, Skellefteå, s. 143.

Fjärde söndagen i advent

Redaktionen

Tredje årgångens läsningar:

Jesaja 52:7-10

Andra Korinthierbrevet 1:17-22

Lukasevangeliet 1:39-45

(Psaltaren 145:8-13)

Rubrik i evangelieboken:

Herrens moder

Liturgisk färg:

Violett (eller blå)

Kyrkoåret

Den sista adventssöndagen förbereder oss för julfirandet genom att låta oss glädjas med Maria inför det som ska ske och förundras över inkarnationens mysterium. Passa på att fira den 4 advent ordentligt i år! 2023 kommer denna söndag att överskuggas av julafton som infaller samma dag.

Skriften

Det är inte svårt att se hur väl den gammaltestamentliga läsningen ur Jesaja smälter in i adventstidens väntan på Messias. Den som vill lägga ut

den kan ta denna advents sista chans att lägga ut hur vi under adventstiden på ett trefaldigt sätt bereder oss för firande av Herrens ankomst. Den förväntan, ja, det glödande hopp som finns i texten kan då få syfta på Jesu ankomst vid tidens slut, vid hans ankomst till oss här idag och vid hans ankomst vid vår tideräkningens början. Jesaja skriver i och till en värld där mörkret och våldet tycks ohotat. Med bildernas hjälp gör profeten hoppet konkret och gripbart. Det kan vi ta som en utmaning i förkunnelsen framgent: att inte prata om att vi borde skaffa oss hopp, utan istället förkunna så att det faktiskt ger hopp.

Paulus hade tänkt att besöka de kristna i Korint men skjuter upp sitt besök. Korintierna får ett brev att fundera över i väntan på att aposteln ska komma till dem. Det lite större avsnitt som perikopen är en del av frustar av missnöje över att korintierna inte verkar förstå vad Paulus själv uppfattar som klara och enkla anvisningar (2 Kor 1:13). Att Paulus inte alltid uttrycker sig rakt och klart behöver man inte som modern svenskspråkig grekiskstudent ha försökt översätta Galaterbrevet 2 för att hålla med om. Redan inom Nya testamentet klagar andra författare på att Paulus inte var helt lätt att begripa sig på. (2 Pet 4:15-16) Desto mer

intressant blir det när Paulus själv lägger tid på att försöka reda ut ett viktigt missförstånd: om än annat är otydligt och diskutabelt så finns det i Guds son Kristus Jesus "bara ett ja", "alla Guds löften har fått sitt ja genom honom". Här finns ett släktskap med det budskap som kommer till uttryck i trösteboken hos Jesaja: tittar vi på lidandet i världen kan man få för sig att Gud tvekar på nåden eller rent av inte har förmåga att låta sin goda vilja ske. Men Paulus vill ha det sagt: vi lider nu, men det ska bevisa sig att han som blev människa för att besegra döden är hela skälet för att hoppas.

Berättelsen ur lukasevangeliet är om inte barnslig så nära på. Maria gör entré och barnet i Elisabets mage spritter till. Det är inte ovanligt att barn sparkar i magen. Hade inte helig Ande kommit till Elisabet så hade sprittandet fortsatt vara en del av vad som först är en ny spännande situation, sedan mer av vardag och sist något att tappa luften inför mot slutet av graviditeten när det börjar bli trångt. Orden behövs. Det är den egentliga klon i det citat som tillskrivits Franciskus: "Predika alltid - använd ord om det behövs." Det går inte med bara ord, och det går inte heller utan ord.

I vår tid

Det är lätt i vår tid att fastna i den fråga som Maria själv ställde till ängeln vid bebådelsen: Men hur ska detta ske? Istället för att nästla in sig i diverse mer eller mindre logiska resonemang och tro att inkarnationens mysterium kan göras begripligt kan det vara klokare att låta det vara just så obegripligt som det faktiskt är. Det blir lätt följande upplevelse för lyssnaren: "Du tycker att det är invecklat nu, men vänta så ska du se hur invecklat det blir när jag förklarar!" Istället kan fokus riktas mot det som vi behöver påminnas om, nämligen att Gud inte är långt borta utan har klivit in i sin egen skapelse och blivit människa i Jesus Kristus. Han är oss lika nära som han var för Maria i hennes mage.

Det lackar mot jul som man brukar säga (eller brukade säga...). De flesta är redan där i tanken, i förberedelserna, förhoppningarna, glädjen eller oron inför att allt inte ska bli som planerat eller som man skulle vilja. Också denna söndag andas allt detta. Att som predikant använda det som rör sig i folks medvetande för att lägga ut och förkunna ordet är ofta en god idé! Men se upp, vardagsstöket är satsbrädan, inte slutmålet. Börja känslomässigt där, men trampa inte ned dig så djupt att lyss-

naren inte kan ta dig i handen och följa med till Jesus.

förkunnelse lyssnaren får. Bägge behövs, men hur ska du blanda proportionerna?

Budskap

- Hoppet är givet! ”Salig hon som trodde, ty det som Herren har låtit säga henne skall gå i uppfyllelse.” Det som Herren har låtit säga oss ska också gå i uppfyllelse. Maria lär oss att våga lita på Guds löften, också när livets omständigheter vill få oss att tappa hoppet. Veni, veni Emanuel!

- Sammanhanget är givet! ”Välsignad är du mer än andra kvinnor.” Maria är den första som fick ta emot Kristus - den första kristna människan - Herrens moder. Också du är välsignad - som har fått ta emot Kristus i dopet - Herrens bröder och systrar. Välkommen i Guds familj!, som det heter i dopordningen.

Veckans gudstjänster

Varje sammanhang behöver fingertoppskänsla i blandningen: hur mycket är det gott och rimligt att hålla på att det är advent, och hur mycket är det gott och rimligt att antyda och benämna att julen bryter in i vardagen? Det som händer kan vara både den enda advents- och den enda jul-

Juldagen

+Jan-Olof Johansson, biskop emeritus i Växjö stift

Tredje årgångens läsningar:

Jesaja 9:2-7

Hebreerbrevet 1:1-3

Lukasevangeliet 2:1-20/alt. Matteusevangeliet 1:18-25

(Psaltaren 73:1-7)

Rubrik i evangelieboken:

Jesu födelse

Liturgisk färg:

Vit

Kyrkoåret

Juldagen är den första stora Kristusfesten under kyrkoåret. De två andra är självklart Påskdagen och Pingstdagen.

I Betlehem kan man fira jul tre gånger. Den första enligt den västliga gregorianska kalendern som vi. Den andra den 7 januari enligt den östliga traditionen som följer den äldre julianska kalendern. Och den tredje gången den 19 januari med den armeniska kyrkan som också följer den julianska kalendern men som firar julen med procession genom staden och midnattsmässa i Födelse-

kyrkan etc på Trettondedagen, Epifania.

I vår tradition är ju dock Julafton den stora folkliga delen av julen med Samling vid krubban, Julbön etc. Och så har midnattsmässan bara på några decennier växt sig stark och mer eller mindre slagit ut julottan på Juldagen. Så vad har det blivit av Juldagen?

Högmässan på Juldagen är väl borta sedan länge i de flesta församlingarna och Juldagens gudstjänster är ofta sång- och musikgudstjänster ofta utan predikan och endast med en kortare betraktelse.

Det finns ingen anledning att ondöra sig över folks förhållande till julen utan ta fasta på att julen fortfarande har stark folklig förankring och att så många vill komma till kyrkan åtminstone någon gång under helgen, för en del enda gången under året. Julen är vår högsäsong i kyrkan och då är det härligt att få ligga i och tjänstgöra så mycket som möjligt. (Tack och lov för att jag än inte ha behövt vara ledig någon julhelg!)

Skriften

Textvalet är självklart och traditions-troget. Julevangeliet enligt Lukas måste bli läst, eller sjunget denna dag. Och det mot bakgrund av profe-

tian genom Jesaja om Guds ingripande för sitt folk. Löftesrikt så det förslår.

Jesajatexten är det som förr var episteltext och som gick under namnet Julepistel. Den finns tonsatt och sjöngs av en del präster.

Sambandet mellan dessa karaktärstexter för julen förstärks av den alternativa texten denna dag, julevangeliet enligt Matteus, som citerar Jes 9:1-2. Redan där finns alltså kopplingen mellan profetiorna om Davidskungen, Messias, och Jesu födelse och julen.

Episteltexten som utgörs av inledningen till Hebreerbrevet skulle kunna kallas Julevangeliet enligt Hebreerbrevets författare! Det är dennes sätt att beskriva Jesu ankomst till världen och vad det innebär. Det är både vackert och innehållsligt komprimerat. Kristen troslära i poetisk form på tre verser.

Psaltarpsalmen är en kungapsalm och anknytningen till Jesajatexten är tydlig. Fortsättningen på psalmen kommer som psaltarpsalm på Trettondedagen, Epifania, en anknytning till julfirandet denna dag av Jesu födelse och dop som på den äldsta kristna tiden (jfr Armeniska kyrkan).

I vår tid

Det är så många motiv som finns i Juldagens texter. Det som därmed kan tyckas vara lätt visar sig ofta vara det svåra, att bestämma sig för *vilket* motiv man ska lyfta fram. Risken är ju att man vill få så mycket sagt när det nu kommer folk till kyrkan.

För det första är frågan vid vilken gudstjänst som "julpredikan" ska hållas. Är det i julbönen då församlingen utgörs av familjer eller är på det midnattsmässan då församlingen är "blandad" och glöggdoften blandar sig med doften av stearin? Eller är det på Juldagen kl 11 då de "troгна" kommer och några som försovit sig och missat julottan, eller slocknat för tidigt på julaftonskvällen och inte orkat ta sig till midnattsmässan?

Valet av motiv tror jag ska göras utifrån det som man som predikant upplever som mest angeläget idag. "Den första lyssnaren är predikanten själv." Om predikan säger predikanten själv något och har lite hjärteblod i sig är sannolikheten betydligt större att det når lyssnarna än om man predikar för någon som sitter på ens axel, inte sällan en kollega, och som har synpunkter på vad man ska säga. Grundmotivet är inkarnationen, att Gud blir människa.

Det gudomliga blir mänskligt och det mänskliga gudomligt. Ordet blir kött, som det står ordagrant och tidigare översättningar (Joh 1:14).

Jag tror att det som känns mest angeläget idag är att predika hopp. Inte prata bort oron som finns och hotet som vilar över oss i form av krig och kris men peka på ljuset som tränger fram idag genom människor som låter Gud födas igen mitt ibland oss. Han som kommer till oss i en av dessa minsta. Tro blir till handling är en inkarnationens konsekvens. ”Liksom du har sänt mig till världen, har jag sänt dem till världen ...” citerar den store inkarnationsteologen Johannes Jesus och fångar därmed inkarnationens konsekvens och fortgående verklighet (Joh 17:18).

Över ingången till grottan under Födelsekyrkan i Betlehem hänger ett krucifix. Jag tyckte först att det var konstigt att det hängde där men efter en stund när jag suttit och tittat på det blev det meningsfullt.

Det är inte långt mellan Betlehem och Jerusalem, mellan krubban och korset. Birger Gerhardsson, professor i NT, sa att det borde finnas en soldat med draget svärd bakom varje julkrubba.

Den som tänder ljus och står upp för nästankärlek löper risk att bli

hånad och föraktad idag. Talet om öppna hjärtan och vida gränser har tystnat.

Men murar rivs och gränser öppnas förr eller senare. Det finns hopp även denna jul. Och det kommer en påsk så småningom. Mycket kan hända på vägen mellan Betlehem och Jerusalem och det kan ta sin tid att komma fram och det kostar på men ljuset ska lysa hela vägen och i full kraft en gång. I Jerusalem är inte bara korset rest utan där finns också den tomma graven öppen mot framtiden.

Budskap

Ge inte upp – ljuset från Betlehem ska trots allt lysa upp den svåra vägen till Jerusalem även när det är mörkt.

Veckans gudstjänster

I den mån det hålls några gudstjänster i mellandagarna, som i år är en hel vardagsvecka fram till Nyårsafton på lördagen efter Annandag Jul på måndagen, kan de motiv som man lämnade därhän med lite smärta i julpredikan komma till användning. Om Josef t ex som är den som står bredvid och som har sin uppgift.

På en veckomässa kan man utgå ifrån motivet att upplåta rum åt

Jesus när han ska födas i en tid som har lika ont om rum för honom nu som då i Betlehem. Det kan kanske verka lite trivialt men om man tänker Människan i stället för Jesus, dvs den sanna människan, kan en djupare dimension måhända anas. Upplåta rum för det sant mänskliga.

Annandag jul eller den helige Stefanos dag

Emelie Wettermark, komminister i Jönköpings församling

Tredje årgångens läsningar:

Mika 7:1-6

Apostlagärningarna 4:18-31

Matteusevangeliet 10:32-39

(Psaltaren 46:1-8)

Rubrik i evangelieboken:

Martyrerna

Liturgisk färg:

Röd

Kyrkoåret

Mitt i festen och den vita färgens glädje, bryter Annandag jul och Värnlösa barns dag igenom med röd liturgisk färg; blodets, kampens, martyrskapets, och den Heliga Andens färg.

Annandag jul som också kallas den Helige Stefanos dag, påminner om den förste kristne martyren och den första diakonen, vars förkunnelse ledde till döden.

Temat är martyrerna och då Alla helgons dag fokuserar på de

som redan gått före, så kan dagens tema fokusera på den som för sin tros skull och för sitt livs skull får lida i vår tid.

Skriften

Genomgående i samtliga av söndagens texter berättas om en Gudsrelation som leder till dramatiska konsekvenser. Bibeln uttrycker ofta följd, konsekvens och verkan i termer som i andra sammanhang betyder avsikt. Det kan vara en viktig distinktion för att martyrskapet i sig inte ska framhållas som något eftersträvansvärt, utan som en ibland oundviklig konsekvens av ett liv i Jesu efterföljd.

Både i den gammaltestamentliga texten och i episteltexten hörs röster från människor som kan betraktas som underdogs i förhållande till sin omgivning.

Profeten Mika talar till den mäktiga staden från en liten oansenlig by väster om Jerusalem. Han intar ett klarsynt utifrånperspektiv på stadslivets korruption, oärlighet, girighet, och påpekar att templets närvaro inte är tillräcklig; både stad och tempel kommer att falla.

Även Petrus och Johannes talar från ett underläge, Rådet som de möter har redan kategoriserat dem som ”enkla och olärda män”.

Men i båda texterna finns pneumatologin med; Mika, Petrus och Johannes är drivna av Helig Ande, och i sin vilja att leva i Guds vilja utgör de alla tre en motkultur i förhållande till den rådande kulturen.

I evangelietexten riktas Jesu ord inte utåt mot rådande kultur, utan rakt in i människans eget liv och den egna oförmågan att leva fullt ut i Kristus; att älska Gud över allt.

Åhörarna i evangeliet tror kanske ännu att de i sig själva är värdiga att följa Jesus. Men på långfredagen kommer de få erfarenheten att de inte förmådde, och att de var i behov både av den Hjälpare Jesus hade talat om innan sin förestående död, och av Guds nåd genom Jesus Kristus.

Psaltarpsalmen ger riktning både för kampen i världen och kampen i oss själva, Gud är vår tillflykt, och vår styrka, Herren Sebaot är med oss.

I vår tid

Under den första veckan av det ryska anfällskriget kom i traditionella medier ett vittnesbörd, om en ukrainsk ortodox präst som vid en vägspärr möter de ryska soldaterna med sitt kors lyft över huvudet, för att sedan bli skjuten till döds.

I en tid då nationalism, ekonomisk oro och självförverkligande står allt mer i fokus så kan vi skygga för en efterföljelse med svåra konsekvenser för den egna personen.

I församlingsinstruktioner som talar om till exempel ett ”gott liv för alla” så kan martyrskapet bli en stötesten om definitionen stannar vid att gott enbart handlar om välbefinnande, där vi söker friden istället för Gud själv. När vi gör Gud till en tillgång istället för någon dynamiskt levande vi tillhör, så blir tron till en sorts sekulariserad, kroppslös och relationslös andlighet där vi har rationaliserat bort Gud själv.

En teolog, vars namn jag inte minns, sa en gång att profetia behöver vara kopplad till doxologi, annars blir den enbart till ideologi.

När vi betraktar vår värld, och ser att allt inte är väl, i oss och runt omkring oss, så kan vi erfara den hunger som Mika profeterar om, en hunger som är värd att bevara, en hunger som ger riktning.

I en tid likt Mikas, där lögn, förvridenhet och egenintresse gör människor förvirrade, kan berättelserna om martyrskap visa på gemenskapen med den världsvida kyrkan, gemenskapen med alla människor som lider, och väcka längtan efter sann

efterföljelse och Gudsgemenskap som inte har egenvinning för ögonen.

Budskap

- Kan vi ibland söka en falsk frid, i tron att friden i sig är överordnad efterföljelsen?

- Frid och fred med Gud och samtidigt frid och fred med människor, är det alltid möjligt i vår brustna värld?

- Anden vill vägleda oss, ge oss mod, visa på sanningen...

Veckans gudstjänster

- Att lyfta martyriets ursprungliga ordalydelse om att vittna – att under kyrkkaffet dela berättelser med varandra runt borden om de människor som med sina liv och sina ord fått oss att längta efter Gud?

- Att i kyrkorummet göra en förbönsvandring och skriva ut konkreta vittnesbörd och levnadsöden med foton på den som i vår tid just nu får lida för tron, sanningen och livet, och ge möjlighet att vid dessa stationer tända ljus och be.

Nyårsdagen

+Fredrik Modéus, biskop i Växjö stift

Tredje årgångens läsningar:

Klagovisorna 3:22-26

Apostlagärningarna 10:42-43

Johannesevangeliet 2:23-25

(Psaltaren 121)

Rubrik i evangelieboken:

I Jesu namn

Liturgisk färg:

Vit

Kyrkoåret

Nyårsdagen väcker olika associationer. Somliga tänker på den traditionella nyårsdagskonserten från Wien, andra på backhoppningen från Garmisch Partenkirchen, ytterligare andra hur det kan vara att handskas med konsekvenserna av nyårsaftonens fest. För egen del tänker jag mest av allt på den nyårsmottagning som sedan länge äger rum på Östrabo, då över 500 personer brukar komma på besök för att önska ett gott nytt år, dricka en kopp kaffe och äta välsmakande bakverk.

Nyårsdagen är enligt den gregorianska kalendern årets första dag och firas sedan lång tid i vårt land. För den som mer tydligt vill sätta in

nyårsdagen i kyrkoårets rytm, kan den beskrivas som en julens oktavdag och som dagen för Jesu omskärelse, en rit som enligt judisk sed skulle äga rum på den åttonde dagen efter födseln. Sådär helt integrerad i kyrkoåret upplevs väl dagen ändå inte, i alla fall inte av folk i allmänhet. Den är mer just ”årets första dag” än något annat. Temat för textläsningarna ”I Jesu namn” anknyter till Jesus och dennes omskärelse, men är kanske än mer ett uttryck för viljan att ge det kommande året en kristen inramning.

Skriften

Den gammaltestamentliga texten finns i Klagovisorna 3:22-26. Jerusalem har erövrats av babyloniska trupper. Templet är förstört, folket tillfångataget och landet ockuperat. En klagan stiger från människorna, allt har gått sönder och deras förtvivlan måste på något sätt få ta sig uttryck. Ibland kallas profeten Jeremia för den gråtande profeten. På hebreiska heter Klagovisorna ”Eicha”, vilket betyder ungefär ”Ack!” Men budskapet till den som sörjer och klagar är i texten tydligt: Guds nåd tar aldrig slut. Barmhärtigheten upphör aldrig.

Episteln är hämtad ur Apostlagärningarna 10:42-43. Det är troligt

att evangelisten Lukas är författare till denna bibelbok. Man kan säga att det är den allra första kyrkohistorien det handlar om. Några av huvudpersonerna i Apostlagärningarna är Petrus, Paulus och Stefanos. Kontexten för vår text är att Petrus befinner sig i Caesarea. Han talar om hedningarna och uppdraget att förkunna för alla, och säger att var och en som tror på den uppståndne får syndernas förlåtelse. När han talat klart faller den heliga Anden över honom, och de omvända judar som följt med honom häpnar över att Anden utgjuts också över hedningarna.

Evangeliet läser vi i Johannesevangeliet 2:23-25. Som bekant skriver evangelisten Johannes (sannolikt på 90-talet efter Kristus) på ett sätt som till dels skiljer sig från synoptikerna. Något färre händelser skildras än hos de andra, det finns ett större fokus på den gudomliga sidan av Jesus och språket är starkt med tydliga inslag av kontraster i termer av mörker och ljus, liv och död. I vår text behandlas frågan om vem Jesus är, det faktum att många människor kom till tro på honom och att Jesus inte behöver anförtro sig åt någon eftersom han redan känner alla. Han visste av sig själv vad som fanns i människan, som evangeliet slutar.

I vår tid

Även om nyårsdagen är julens oktavdag, och förkunnelsen principiellt sett utifrån evangeliet skulle kunna ägnas åt Jesu omskärelse och dess innebörd, menar jag att man på nyårsdagen bör predika om det existentiellt brännande temat att lägga ett år till handlingarna och stå på tröskeln till ett nytt.

Predikan bör som jag ser det handla om vad det betyder att ta farväl av en tid av sitt liv, i tacksamhet glädja sig åt det man fick, sörja det som gick förlorat och be om förlåtelse för det som gick fel. På samma sätt bör predikan sträcka sig framåt i tiden och bearbeta frågan vad det betyder att gå mot en okänd framtid, med bön om att Gud ska ta hand om en mänsklighet som lider, ett klimat som är hotat, människor som behöver vår förbön och allt det i våra egna liv som är viktigt.

Jag menar vidare att man i predikan ska ta traditionen att ge nyårsloften på allvar. Även om alla inte ger sådana loften, eller i alla fall inte berättar om dem, är det viktigt att utgå från att de är viktiga, och se hur existentiellt avgörande det kan vara för människor att stå vid ett nyårsskifte. Nyårsloftet kan bli bärare av allt det som är viktigt just nu för lyssnaren.

En predikant bör alltid tänka på att det kan vara så att den som lyssnar lever sin sista dag, eller i vart fall att det skulle kunna vara den sista gudstjänst som lyssnaren firar. Men på nyårsdagen får detta ytterligare en dimension. Rent statistiskt är det troligt att någon av de som lyssnar just har inlett sitt sista år på jorden. Det allvaret ska präglade predikantens förberedelser och själva genomförandet av predikan.

När jag läser texterna som hör till årets nyårsdag fastnar jag särskilt för den gammaltestamentliga texten. En möjlighet för predikanten är att ta sin utgångspunkt i ordet "ack" och utifrån det måla bilden av den oro och förtvivlan som finns när det gäller allt som händer i världen. Uppgiften är naturligtvis att så trovärdigt som möjligt beskriva verkligheten, för att sedan förmedla det kristna hoppet, utan att därför förlora kontakten med sin verklighetsbeskrivning. Här finns också ansvaret att samtidigt fånga den oro som finns på det personliga planet hos de som lyssnar. Även om oron för framtiden lever på det kollektiva planet i vårt samhälle, bor den ytterst i varje människas hjärta.

Att låta Jesus vara centrum, att lägga sitt liv i frälsarens händer och att därför påbörja det nya året "i

Jesu namn", är ett fint sätt att leva som människa. Evangeliet finns i alla de tre texterna. Frälsaren vet vad det är att ur djupet av sitt liv ropa ack (den gammaltestamentliga texten). Han lovar att räcka sin förlåtelse till var och en som tror (episteln) och han vet vad av sig själv vad som finns i människan, alltså innerst i både dig och mig (evangeliet).

Budskap

Vid nyårsskiftet får vi lämna vi det som varit och sedan rikta blicken framåt. Kristus känner allt i våra liv. Vi får lägga den osäkra framtiden i Guds händer.

Veckans gudstjänster

Det skulle kunna vara möjligt att i veckan kring nyårsdagen fira flera gudstjänster som på olika sätt fångar nyårstemat. Inte minst är nyårsbönen på nyårsaftonens kväll ett utmärkt sådant tillfälle. Eller varför inte en nyårsnattsmässa?

Trettondedag jul

the Rev'd Canon Richard Lamey, Rector of
St Paul's, Wokingham and Area Dean of
Sonning in the Diocese of Oxford

Readings:

Isaiah 60.1-6

Ephesians 3.1-12

Matthew 2.1-12

Psalms 72. 1-15

Liturgical colour:

white

Church year: The Feast of the

Epiphany

*(January the 6th, which can be kept
in 2023 on January the 8th)*

In the Eastern Orthodox Church the
feast is called Theophany [*manifesting
God*], a clearer description than
Epiphany [*manifesting forth*]

Creator of the heavens,
who led the Magi by a star to wor-
ship the Christ-child:
guide and sustain us, that we may
find our journey's end
in Jesus Christ our Lord. Amen.
[Collect]

Scripture

Paul writes from a Roman prison and
says he is a prisoner for Jesus. Whe-
re is prison in this story? Where is
freedom? And how does liberation
come? For Paul, imprisonment seems
insignificant compared to the hope he
has and is proclaiming in Jesus.

Also, there are echoes and
connections to *Acts 10.9-16*, when
Peter receives a vision that all food
is to be considered clean, and Jesus
talking to the Samaritan woman at
the well in *John 4.4-30* and wherever
Jesus broadens his mission to include
the Gentiles, and whenever the Early
Church engages with the challenge of
how much to remain bound by
Jewish laws and decides to broaden
the Church to include everyone by
grace and grace alone.

The story of the Magi, of the
spreading realisation that God's re-
scue mission in Jesus, is an epiphany
moment which spreads into the whole
of the New Testament and beyond,
down to today, when we face similar
questions and must look to this feast
as our inspiration- what boundaries
are there to the Kingdom of God, to
who might belong, to who might find
shelter in the Ark?

And the seductive and credib-
le figure of Herod- and of the other

Herods who think like him and connive like him and will do anything they can to hold on to their power and position like him- overshadows everything in the story. The Magi head home by a different path. The Holy Family flee to Egypt as refugees. But the innocent infants of Bethlehem are slaughtered. We cannot keep this feast without remembering them, and all of the other innocents who have been the price Herods are quick to pay to keep their throne. And still do today.

In our time

One of the most striking things around the death of Queen Elizabeth II was the long queue of people along the Thames waiting to process past her coffin. Among them were many celebrities, the monarchs, perhaps, of our time- David Beckham, Tilda Swinton, Sharon Osbourne, James Blunt and Kelly Holmes. Rulers, perhaps, coming to kneel by a true monarch?

We are given three models of authority and kingship in the Epiphany- but is the true king Herod, the travellers or Jesus? How do they each demonstrate and employ power? And which rulers and leaders and influencers do we see around the

world today who follow the example of Herod, the travellers and Jesus?

Did the Travellers find God or were they found? Do we find God or are we found?

The Magi travel together. Who are our travelling companions who make the long journey of life something we can sustain until we find our way to Bethlehem and see there the face of our salvation, where we will stay for eternity?

Message

The feast of the Epiphany contains all of the great themes of the Christian faith so the preacher can follow their heart and the specific Star of the Holy Spirit this time round. The challenge lies less in finding a theme than in choosing one (or discerning one) and being faithful to it. It is a festival of liberation and promise. With that said, here is a selection of possible themes to elaborate:

- It is Good News for the whole world and not just the local heirs of the promise (which might speak specifically into a world of migration and rising questions around who society welcomes and who society rejects).

- It is a festival of pilgrimage and endurance and lifelong commitment.
- It is a festival about what true kingship looks like and the proper use of power.
- It is a festival in which God shows the true face of his eternal and glorious love to the world.

In his Christmas Oratorio, WH Auden captures much of what we are gifted in the feast of the Epiphany:

‘To discover how to be truthful now
Is the reason I follow the star,’ says
the first.

‘To discover how to be living now
Is the reason I follow the star,’ says
the second.

‘To discover how to be loving now
Is the reason I follow the star,’ says
the third.

‘To discover how to be human now
Is the reason we follow this star.

[from A Christmas Oratorio, by W H Auden (1907-1973)]

Because Jesus is shown to everyone in order to show that he is for everyone the Epiphany is a moment when we can speak of the life of the disciple as being the call to be fully

human- to be truthful (even when the Herods of the world rage and spite) and living (which is to allow our hearts to respond to the pain and joy we sense all around us) and loving (which is to be like Jesus).

And the whole point of the Epiphany is that the journey is not wasted. It is lengthy, and erratic. It has false turns and false starts and great danger- but it is rewarded. The Star stops over the manger and the Magi, or Travellers, or Kings, or whatever they represent and whoever they were and however many there were of them, stoop down and creep in and kneel in wonder at heaven touching earth in the form of a frail, fragile, dependent, perfect newborn. Our pilgrimage might also be long, and challenging, and uneven- but this feast offers assurance that it will have an end and that we too will kneel in wonder in the presence of Jesus, the newborn King who will grow up to fulfil all of the things the prophets foretold, and all of the things the Magi travelled in hope of seeing and all of the things of which Herod and his ilk were so rightly terrified. The Magi walked haphazardly by starlight straight into the kingdom of heaven, as UA Fanthorpe so beautifully words it:

BC: AD by UA Fanthorpe

This was the moment when Before
Turned into After, and the future's
Uninvented timekeepers presented arms.

This was the moment when nothing
Happened. Only dull peace
Sprawled boringly over the earth.

This was the moment when even energetic Romans
Could find nothing better to do
Than counting heads in remote provinces.

And this was the moment
When a few farm workers and three
Members of an obscure Persian sect
Walked haphazard by starlight straight
Into the kingdom of heaven.

Månadsblad för Knäckebröhults kyrkliga samfällighet

– Femfaldigen nekad att få delas ut som samhällsinformation – December 2022 –

Gud jul

Ledningsgruppen har på förslag av vår språkförenklingskonsult beslutat att årets kommunikationsbudskap under helgerna är ”Gud jul”. Vi storsatsar! Ingen ska missa att julen handlar om Gud! Konsulten har också föreslagit att vi ska förkorta ”jul i gemenskap” till ”en gemen jul”. Vi påminner om behovet av att i skriven kommunikation välja typsnitt där o och u tydligt kan skiljas åt. *Elof*

Locket på!

Kyrkorådet har beslutat att den externa kommunikationen denna jul ska vara minsta möjliga. Vi har märkt att medlemmar går ur så fort vi säger något så från och med nu gäller *en svenskkyrklig tiger*. Inget Jesus, inga annonser och inga publiceringar på facebook! Vet de inte att vi finns, vad vi står för, eller att de är medlemmar så kommer de aldrig på tanken att gå ur!

Kornet med mera

Till er som säger att ni inte fått mejlet: Mer information om hur du använder Kornet finns i det organisatoriska teamet. Där hittar du också riktlinjen för tolkningen av policyn för vad av det interna som ska vara tillgängligt externt så att frivilliga kan nå det. Notera också att det är du själv som ansvarar för att varje hel och varannan halvtimme kontrollera e-post, dina team och chatten. Fyll gärna i enkäten att du får sms-påminnelserna. Vi välkomnar de nya möjligheter som givits att hålla oss fullt sysselsatta bara genom att försöka kommunicera med oss själva.

Saxat

Församlingshemmet i Sport

25 december, 14.00

En gemen jul

Julgröt och nidrim.

OBS! Mandel utgår

p g a allergi

ur

Ruta kyrka

25 december 03.03

”Kyrkstöt och vedeldat - en hardcorejulotta”

Medtag egen psalmbok (1937 eller 1819)

församlingsbladen

Knäckebröhults kyrka

25 december 10.00

Julotta för veklingar

Oförarglig förkunnelse garanteras